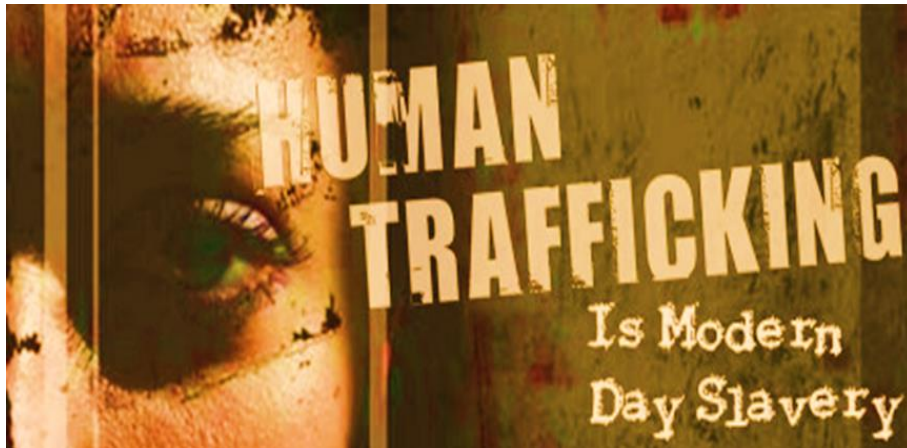

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Π.Μ.Σ. ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Θέμα Διπλωματικής Εργασίας

*«Η διασύνδεση του σύγχρονου δουλεμπορίου γυναικών
(trafficking) με την παράμετρο της φτώχειας. Η περίπτωση
της Αφρικής.»*

*ΛΑΚΙΩΤΗ ΣΟΦΙΑ
Α.Μ.: 1214Μ054*

ΑΘΗΝΑ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- i. Γνωρίζοντας το πρόβλημα του δουλεμπορίου και της φτώχειας.....6
- ii. Δομή - Διάρθρωση - Σκοπός της εργασίας.....9

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΜΕ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟ

1.1 Η εμφάνιση του δουλεμπορίου και η αρχική του μορφή.....	12
1.2 Οι μορφές του δουλεμπορίου σήμερα.....	18
1.3 Ο ορισμός του δουλεμπορίου (trafficking).....	29
1.4 Η εμπορία ανθρώπων από διαφορετικές οπτικές.....	33
1.4.1 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα μετανάστευσης.....	34
1.4.2 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα οργανωμένου εγκλήματος.....	34
1.4.3 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα πορνείας.....	35
1.4.4 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	36
1.4.5 Εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα έλλειψης ασφάλειας.....	37
1.5 Δουλεμπόριο γυναικών – Γενικοί Παράγοντες Ανάπτυξης του Φαινομένου.....	37
1.5.1 Αίτια Ανάπτυξης του φαινομένου.....	38
1.5.2 Άλλα αίτια που δε βοηθούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου.....	45
1.6 Συνέπειες του δουλεμπορίου.....	48
1.6.1 Επιπτώσεις στην υγεία (σωματική και ψυχική).....	49
1.6.2 Κοινωνικές επιπτώσεις.....	51
1.6.3 Οικονομικές επιπτώσεις.....	52
1.6.4 Πολιτικές επιπτώσεις.....	53
1.7 Περιοχές όπου εμφανίζεται έντονα το φαινόμενο.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

2.1 Ο ορισμός της φτώχειας.....	57
2.2 Τα αίτια της Φτώχειας.....	59
2.3 Φτώχεια και υπανάπτυξη – Αλληλεπίδραση και φαύλος κύκλος.....	62
2.3.1 Η έννοια της ανάπτυξης και της υπανάπτυξης.....	62
2.3.2 Ο φαύλος κύκλος της φτώχειας.....	64
2.4 Το σύγχρονο δουλεμπόριο γυναικών και η φτώχεια.....	65
2.4.1 Η Διασύνδεση του σύγχρονου δουλεμπορίου γυναικών με την παράμετρο της φτώχειας.....	65
2.4.2 Η Θηλυκοποίηση της φτώχειας.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ
ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

3.1 Δράσεις κατά του δουλεμπορίου.....	68
3.1.1 Διεθνείς Δράσεις κατά του δουλεμπορίου.....	70
3.1.1.1 Δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων.....	70
3.1.1.2 Δράσεις κατά της Δουλείας.....	77
3.1.1.3 Δράσεις κατά της αναγκαστικής εργασίας.....	79
3.1.1.4 Δράσεις για την προστασία των παιδιών.....	79
3.1.1.5 Αρμόδια Δικαστήρια.....	81
3.1.1.6 Διεθνείς οργανισμοί-Προγράμματα.....	82
3.1.1.7 Οι διμερείς χορηγοί.....	86
3.1.1.8 Διεθνείς ΜΚΟ.....	87
3.1.1.9 Διεθνή δίκτυα.....	89
3.1.2 Περιφερειακές Δράσεις κατά του δουλεμπορίου.....	90
3.2 Δράσεις για την εξάλειψη της φτώχειας.....	94
3.2.1 MDGs-SDGs.....	94
3.2.1.1 Η εξάλειψη της φτώχειας στους MDGs.....	95
3.2.1.2 Η εξάλειψη της φτώχειας στους SDGs.....	99
3.2.2 Άλλες Δράσεις για την Εξάλειψη της Φτώχειας.....	103
3.2.3 Τα Κοινωνικά Δίχτυα Ασφαλείας.....	111
3.3 Δράσεις για την ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας.....	112

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
Η ΑΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟ

4.1 Η Αφρική μια υπανάπτυκτη ήπειρος - Τα αίτια της υπανάπτυξης.....	119
4.2 Η γυναίκα στην Αφρική.....	130
4.2.1 Η θέση της γυναίκας στην Αφρική.....	130
4.2.2 Κάποια θετικά βήματα για ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας στην Αφρική.....	136
4.3 Το δουλεμπόριο στην Αφρική.....	137
4.3.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στην Αφρική γενικά.....	138
4.3.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στην Αφρική γενικά.....	142
4.3.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στην Αφρική.....	150
4.3.3.1 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου γενικά.....	150
4.3.3.2 Πώς το Πρωτόκολλο επηρέασε την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου σε τοπικό επίπεδο;.....	154

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
ΤΟ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

5.1 Το δουλεμπόριο στη Δυτική Αφρική.....	156
5.1.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στη Δυτική Αφρική	156
5.1.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στη Δυτική Αφρική	158
5.1.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στη Δυτική Αφρική	161
5.2 Το δουλεμπόριο στην Ανατολική Αφρική.....	168
5.2.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στην Ανατολική Αφρική	168
5.2.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στην Ανατολική Αφρική	169
5.2.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στην Ανατολική Αφρική.....	171
5.3 Το δουλεμπόριο στη Νότια Αφρική.....	179
5.3.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στη Νότια Αφρική.....	179
5.3.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στη Νότια Αφρική	180
5.3.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στη Νότια Αφρική	182
5.4 Κριτική των δράσεων της Αφρικής κατά του δουλεμπορίου.....	186

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ – ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΠΟΥ ΕΝΤΟΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

6.1 Προτάσεις για αντιμετώπιση του δουλεμπορίου για ανάπτυξη στην Αφρική....	189
6.2 Άλλες περιοχές όπου εντοπίζεται το δουλεμπόριο και οι μορφές του.....	196
6.2.1 Το δουλεμπόριο στην Ασία.....	197
6.2.2 Το δουλεμπόριο στην Ευρώπη.....	200
6.2.3 Το δουλεμπόριο στην Αμερική.....	202
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....	204

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Ελληνική.....	209
1) Βιβλία.....	209
2) Άρθρα – Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους.....	210
II. Ξενόγλωσση.....	211
1) Βιβλία.....	211
2) Άρθρα – Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους.....	212
III. Κείμενα Τεκμηρίωσης.....	215
IV. Εκθέσεις - Αναφορές – Ειδικές Εκδόσεις.....	218
V. Ηλεκτρονικές Πηγές.....	222

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ι. Γνωρίζοντας το πρόβλημα του δουλεμπορίου και της φτώχειας

Το δουλεμπόριο γυναικών (*trafficking*), καθώς και κάθε άλλη μορφή του σύγχρονου δουλεμπορίου, αποτελούν μία παγκόσμια ασθένεια της εποχής μας η οποία έχει ιστορικούς παραλληλισμούς με την κυκλοφορία των ατόμων ως εμπορεύματα κατά τη διάρκεια του αποικιακού δουλεμπορίου. Ο πόλεμος, η φτώχεια, η πείνα, οι πολιτικές, κοινωνικές, και οικονομικές αλλαγές, η ιστορία και οι παραδόσεις των πολιτισμών συμβάλλουν όλα στην ευρεία και αυξανόμενη εμπορία γυναικών και παιδιών. Η πολυεπίπεδη πολυπλοκότητα των πολλών παραγόντων που το προκαλούν, τα τεράστια χρηματικά ποσά που εμπλέκονται, και το τεράστιο μέγεθος του προβλήματος καθιστούν αδύνατη τη λύση του με τα μεμονωμένα μέτρα των επιμέρους οργανισμών και χωρών. Μόνο με πλήρη συνεργασία σε όλα τα επίπεδα μπορεί να περιορισθεί αυτό το παγκόσμιο έγκλημα.

Το φαινόμενο της παράνομης εμπορίας και εκμετάλλευσης ανθρώπων παραβιάζει θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως την προσωπική ελευθερία στο λόγο, την έκφραση, την επικοινωνία, την οικονομική συμμετοχή, τη σωματική αυτοδιάθεση, αλλά και την ίδια την ανθρώπινη υπόσταση και προσωπικότητα. Αποτελεί τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα, που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης, καθώς ο αριθμός των θυμάτων του είναι μεγάλος και εκφεύγει από τα όρια των εθνικών συνόρων, αγγίζοντας ολόκληρο τον πλανήτη μας. Επίσης, αφορά βασικούς κοινωνικούς θεσμούς και τομείς, όπως η οικογένεια, οικονομία, εργασία, πολιτική, εκπαίδευση, υγεία, δημόσια τάξη και ασφάλεια, πολιτισμός, κοινωνικές σχέσεις, κοινωνία των πολιτών κ.ά.. Επιπλέον, έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις οργανωμένου εγκλήματος. Για τους παραπάνω λόγους, δεν αρκούν μόνο οι εθνικές πολιτικές αλλά απαιτείται συνεργασία μεταξύ των κρατών αλλά και των θεσμών και φορέων που εμπλέκονται σε κάθε επίπεδο, διεθνές, ευρωπαϊκό, περιφερειακό και τοπικό. Ακριβώς αυτό όμως είναι που κάνει το πρόβλημα δισεπίλυτο, καθώς ερχόμαστε αντιμετώπι με μεγάλες τεχνικές και νομικές δυσκολίες, αφού είναι δύσκολο ακόμη και να δοθεί ένας ορισμός για την εμπορία γυναικών, ο οποίος θα είναι κοινώς αποδεκτός από όλες τις χώρες που εμπλέκονται (προέλευσης, διαμετακόμισης, προορισμού). Αυτή η δυσκολία έχει τις ρίζες της στο διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο και στα ηθικοθρησκευτικά ήθη της κάθε χώρας για τη θέση της γυναίκας και την πορνεία, στη

διαφθορά των κυβερνήσεων και των διοικητικών αρχών, στην αδυναμία των θυμάτων να αντιδράσουν και την έλλειψη ενημέρωσης, στην απουσία ελέγχου του ρόλου του πελάτη, στην ένοχη σιωπή της κοινωνίας των πολιτών και προπάντων στη δύναμη των δραστών, οι οποίοι πολλές φορές ελέγχουν ακόμη και τις κυβερνήσεις.

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος πέρα από την κατασταλτική δράση απαιτείται και η προληπτική. Έτσι, ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της εθνικής και παγκόσμιας οικονομίας, στην εκπαίδευση (σχολικά προγράμματα για τη σεξουαλικότητα και τις διαφυλικές σχέσεις) και στην ανάπτυξη της παιδείας και του πολιτισμού.

Υπάρχει ηθική υποχρέωση όλων να αντιμετωπιστεί αυτό το φαινόμενο που καθιστά το άτομο εμπόρευμα. Η διακίνηση των γυναικών και των παιδιών από τη μια πόλη στην άλλη και από τη μια χώρα στην άλλη, με σκοπό την απασχόλησή τους σε εγκληματικές δραστηριότητες, σε νόμιμους ή παράνομους οίκους ανοχής, ή τη χρήση τους ως σκλάβοι, είναι ένα έγκλημα κατά της ανθρωπότητας και αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αναμφίβολα, η παράνομη διακίνηση γυναικών και παιδιών για το σκοπό της καταναγκαστικής εργασίας, την παιδική εργασία, την πορνογραφία και την καταναγκαστική πορνεία έχει γίνει ένα σύγχρονο κοινωνικό πρόβλημα, δηλαδή επηρεάζει αρνητικά ένα σημαντικό αριθμό ανθρώπων και χρήζει άμεσης λύσης. Δυστυχώς, οι γυναίκες και τα παιδιά που έχουν παράνομα μεταφερθεί και χρησιμοποιηθεί παρά τη θέλησή τους σε παράνομες και νόμιμες επιχειρήσεις υφίστανται τεράστια ταλαιπωρία και πόνο. Επιπλέον, οι συγγενείς τους, οι οποίοι πιστεύουν ότι οι αγαπημένοι τους βρίσκονται σε ουσιαστική απασχόληση και θα επιστρέψουν σύντομα, περιμένουν στον τόπο καταγωγής τους μάταια. Αργότερα ανακαλύπτουν ότι οι αγαπημένοι τους ζούσαν σε διαρκή δουλειά ή ακόμη και ότι είναι νεκροί. Πολύ συχνά γίνεται γνωστό για γυναίκες και παιδιά ότι μεταφέρονται παράνομα εκτός της πατρίδας τους για καταναγκαστική εργασία, πορνογραφία, παιδική εργασία, ή καταναγκαστική πορνεία. Μερικές από τις γυναίκες και τα παιδιά πέφτουν ακόμη και θύματα εμπορίας και σκοτώνονται για τα μέλη του σώματός τους. Αναμφίβολα, πολλές από τις γυναίκες και τα παιδιά που μεταφέρονται παράνομα, πολύ συχνά καταλήγουν να είναι «αγνοούμενοι». Δεδομένου του παγκόσμιου χαρακτήρα του προβλήματος, -τόσο ενδοηπειρωτικά όσο και διηπειρωτικά- στα πλαίσια της εμπορίας γυναικών και παιδιών, είναι πολύ δύσκολο

να εκτιμηθεί ο αριθμός των γυναικών και των παιδιών που πέφτουν θύματα εμπορίας κάθε χρόνο.

Μελετώντας την πορεία του δουλεμπορίου συμπεραίνουμε πως οι διάφορες κρίσεις που εμφανίστηκαν στην ιστορία, είτε οικονομικές, είτε κοινωνικές είτε πολιτικές, είτε περιβαλλοντολογικές και άλλες, τροφοδότησαν το φαινόμενο του δουλεμπορίου.

Η φτώχεια αποτελεί βασικό παράγοντα που τροφοδοτεί το δουλεμπόριο γυναικών, αλλά και κάθε άλλη μορφή αυτού, και δυστυχώς, σήμερα το φαινόμενο της φτώχειας βρίσκεται σε έξαρση πηγάζοντας από την παγκόσμια οικονομική κρίση που πλήττει όλον τον πλανήτη. Όπως ειπώθηκε από την πρωθυπουργό της Ινδίας Ίντιρα Γκάντι κατά τη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ στην Στοκχόλμη *‘η φτώχεια είναι η χειρότερη μορφή βίας’*. Σήμερα, υπάρχει τεράστια ανισοκατανομή πλούτου, κάτι που έχει απασχολήσει πολλούς επιστήμονες, όπως τους οικονομολόγους Joseph Stiglitz, Paul Krugman, Robert Solow, Thomas Piketty, οι οποίοι έχουν μελετήσει το ζήτημα της ανισοκατανομής του πλούτου, σύμφωνα με το οποίο βλέπουμε από τη μία την τάση συγκέντρωσης του μεγαλύτερου τμήματος του πλούτου στα χέρια λίγων πλούσιων ανθρώπων, οι οποίοι γίνονται ακόμη πιο πλούσιοι, και από την άλλη ότι το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού (3,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι) στερούνται την πρόσβαση σε βασικά αγαθά για την ανθρώπινη ύπαρξη όπως είναι η τροφή, το καθαρό νερό και γενικά οποιαδήποτε κοινωνική υποδομή (στέγη, ηλεκτρικό, αποχέτευση, παιδεία, στοιχειώδεις υπηρεσίες υγείας, περίθαλψης, κ.λπ.), ζώντας στα όρια της φτώχειας. Ενώ, η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων θα μπορούσε να εξασφαλίσει την επάρκεια των αγαθών για όλη την ανθρωπότητα, σήμερα το 1/6 της ανθρωπότητας είναι θύμα υποσιτισμού, με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση του φτωχού πληθυσμού στην Αφρικανική ήπειρο.

Ως επακόλουθο της άνω κατάστασης, τεράστιος αριθμός γυναικών και παιδιών πέφτουν θύματα της εμπορίας καθημερινά. Οι εμφύλιοι πόλεμοι και οι πολιτικές κρίσεις ήταν η κληρονομιά του ιμπεριαλισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο πόλεμος εκτοπίζει τις γυναίκες και τα παιδιά, και τους καθιστά εύκολους στόχους ώστε να αποτελέσουν για κάποιους γρήγορη πηγή χρημάτων. Τα περισσότερα θύματα δουλεμπορίου από πρόσφατους πολέμους και πολιτικές κρίσεις εμφανίστηκαν σε αναπτυσσόμενες χώρες στην Αφρική, την Ασία (π.χ. Συρία), τη Λατινική Αμερική

και τη Μέση Ανατολή. Κατά συνέπεια, η εμπορία γυναικών και παιδιών έχει προέλθει από τις αναπτυσσόμενες χώρες που κάποτε βρίσκονταν σε αποικιακή εξάρτηση. Επίσης, οι παραλήπτες των μεταφερόμενων γυναικών και παιδιών είναι οι πρώην αποικιοκράτες και οι βιομηχανικοί τους σύμμαχοι. Αναμφίβολα, οι περισσότερες από τις γυναίκες και τα παιδιά που μεταφέρονται παράνομα σε διεθνές επίπεδο από την Αφρική, τη Νότια Αμερική, τη Μέση Ανατολή και την Ασία κατέληξαν στη Δυτική Ευρώπη, τον Καναδά, και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η εμπορία γυναικών και παιδιών είναι γνωστό ότι λαμβάνει χώρα τόσο στις αναπτυσσόμενες χώρες όσο και σε όλες τις μεγάλες βιομηχανικές χώρες του κόσμου. Από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η εικόνα των περιφερειών προέλευσης έχει αλλάξει καθώς αυτές έχουν γίνει μεγαλύτερες από όσο ποτέ πριν. Παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες θύματα σωματεμπορίας έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, τα κίνητρα - παράγοντες είναι ίδια σε όλες τις περιοχές, με τη φτώχεια να καταλαμβάνει το σημαντικότερο ρόλο. Αναμφίβολα, οι μελέτες δείχνουν ότι οι περισσότερες γυναίκες θύματα εμπορίας, που έχουν προσληφθεί τόσο εκούσια όσο και ακούσια είναι θύματα των διακινητών τους. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ιαπωνία και η Κίνα είναι μεταξύ των σημαντικότερων χωρών προορισμού των θυμάτων εμπορίας γυναικών και παιδιών, και είναι, επίσης, εξαγωγείς σε μικρότερη κλίμακα από ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες. Επίσης, οι περισσότερες μελέτες της εμπορίας προσώπων έχουν επικεντρωθεί στην Ασία, την Ανατολική και την Κεντρική Ευρώπη, την Αυστραλία και τη Νότια και Κεντρική Αμερική. Πολύ λίγες μελέτες επί του θέματος έχουν, μέχρι στιγμής, επικεντρωθεί στην Βόρεια Αμερική, την Αφρική, ή τη Μέση Ανατολή κάτι που κάνει το έργο της αντιμετώπισης του δουλεμπορίου ακόμη πιο δύσκολο στις εν λόγω περιοχές. Παρόλα αυτά, γνωρίζουμε από διάφορες πηγές πως στην Αφρική, η φτώχεια, οι εμφύλιες συρράξεις, οι πολιτισμικές πρακτικές, ο ανεπτυγμένος σεξουαλικός τουρισμός και η υποβαθμισμένη θέση των γυναικών, δημιουργούν πρόσφορες συνθήκες για την ανάπτυξη του δουλεμπορίου γυναικών.

ii. Δομή –Διάρθρωση - Σκοπός της εργασίας

Για να καταφέρουμε, λοιπόν, να φτάσουμε στο άνω συμπέρασμα, πρέπει πρώτα να παρουσιάσουμε τη γενικότερη εικόνα του προβλήματος (μορφές δουλεμπορίου, αίτια, συνέπειες κ.ά.). Έτσι, στο Α' μέρος της εργασίας μας θα προσπαθήσουμε να διαμορφώσουμε μια συνολική εικόνα επί του θέματος,

ξεκινώντας από την αρχική εμφάνιση του δουλεμπορίου στην ιστορία της ανθρωπότητας και τις μορφές με τις οποίες αυτό παρουσιάστηκε και εξελίχθηκε. Έπειτα, θα δούμε με ποιες μορφές το σύγχρονο δουλεμπόριο εμφανίζεται σήμερα αλλά και τον επίσημο ορισμό όπως αυτός δόθηκε από το «Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων, ιδιαίτερα γυναικών και παιδιών, το οποίο συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος» στο Παλέρμο της Ιταλίας το 2000. Επίσης, για την καλύτερη κατανόηση του φαινομένου θα εξετάσουμε την εμπορία ανθρώπων από διαφορετικές οπτικές, όπως ως πρόβλημα μετανάστευσης, ως πρόβλημα οργανωμένου εγκλήματος, ως πρόβλημα πορνείας, ως πρόβλημα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έλλειψης ασφάλειας. Έπειτα, θα αναλύσουμε τα γενικότερα αίτια και τις συνέπειες του φαινομένου και θα αναφερθούμε στις περιοχές που εμφανίζεται πιο έντονα το φαινόμενο στον πλανήτη.

Στη συνέχεια θα προσεγγίσουμε τη δεύτερη έννοια που κατέχει κεντρικό ρόλο στην έρευνά μας δηλαδή τη φτώχεια, επιχειρώντας να δώσουμε έναν ορισμό και να προσδιορίσουμε τα αίτια που την προκαλούν αλλά και να γνωρίσουμε σχετικές με τη φτώχεια έννοιες όπως αυτή της ανάπτυξης και της υπανάπτυξης καθώς και τον φαύλο κύκλο της φτώχειας, τη διασύνδεση του σύγχρονου δουλεμπορίου γυναικών με τη φτώχεια και την τάση της θηλυκοποίησης της φτώχειας.

Επιπλέον, θα αναφερθούμε στις διάφορες δράσεις, διεθνείς και περιφερειακές, που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου, αλλά και σε διεθνείς οργανισμούς, διμερείς χορηγούς, διεθνείς ΜΚΟ και άλλα διεθνή δίκτυα τα οποία προσανατολίζονται προς την ίδια κατεύθυνση. Επίσης, θα αναφερθούμε στις αντίστοιχες δράσεις για την εξάλειψη της φτώχειας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εξάλειψη της φτώχειας μέσω των MDGs και SDGs, αλλά και σε άλλες σχετικές δράσεις και στη σημασία των κοινωνικών δικτύων ασφαλείας. Παράλληλα, θα εξετάσουμε κάποιες δράσεις που έχουν ληφθεί για την ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας.

Στο Β' μέρος της εργασίας μας, θα μελετήσουμε την εμφάνιση του σύγχρονου δουλεμπορίου και τη διασύνδεσή του με τη φτώχεια στην περίπτωση της Αφρικής. Για να το επιτύχουμε αυτό όμως, κρίνεται σκόπιμο πρώτα, να παραθέσουμε τη γενικότερη εικόνα της αφρικανικής ηπείρου παρουσιάζοντας την υπανάπτυξη που διακρίνει την ήπειρο και τις αιτίες που την προκάλεσαν αλλά και τη θέση της

γυναίκας στην Αφρική. Επίσης, θα αναλυθεί η κατάσταση του δουλεμπορίου στην αφρικανική ήπειρο καθώς και οι μορφές που αυτό παίρνει, τα αίτια του δουλεμπορίου και η αντιμετώπισή του στην Αφρική γενικότερα.

Επιπλέον, παρουσιάζονται οι συγκεκριμένες μορφές, τα αίτια και η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στις υπο-περιοχές της Δυτικής, Ανατολικής και Νότιας Αφρικής καθώς και μια κριτική προσέγγιση των δράσεων και των αποτελεσμάτων που αυτές επιφέρουν στην Αφρικανική ήπειρο.

Επίσης, παραθέτουμε κάποιες προτάσεις για την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στην Αφρική αλλά και για την προώθηση της Αφρικανικής ανάπτυξης γενικά. Ενώ, παρουσιάζουμε ταυτόχρονα και άλλες περιοχές όπου εντοπίζεται το φαινόμενο του δουλεμπορίου και τις μορφές που αυτό παίρνει προσπαθώντας να αποδείξουμε πως παρά τους διαφορετικούς παράγοντες που οδηγούν στο δουλεμπόριο στις διαφορετικές περιοχές, πάντα η φτώχεια αποτελεί κοινό παρονομαστή.

Τέλος, παραθέτουμε τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε έπειτα από την εκπόνηση της επιστημονικής μας έρευνας, παραθέτοντας, επίσης, κάποιες προτάσεις για ολιστική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Στην παρούσα εργασία, θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε το φαινόμενο του σύγχρονου δουλεμπορίου, της φτώχειας, την υποβαθμισμένη θέση της γυναίκας παγκοσμίως αλλά και ειδικότερα στην περίπτωση της Αφρικής, με έμφαση στη Δυτική, Ανατολική και Νότια Αφρική. Επίσης, θα μελετήσουμε τις δράσεις που έχουν ληφθεί σε διεθνές, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την αντιμετώπιση των άνω φαινομένων, επιδοκιμάζοντας τις καλές προσπάθειες και ψάχνοντας να βρούμε τα αίτια για τις αποτυχίες. Κύριος σκοπός της εργασίας μας, είναι να παρουσιάσουμε και ν' αποδείξουμε τη διασύνδεση του σύγχρονου δουλεμπορίου, ιδίως των γυναικών, αλλά και όλων των μορφών αυτού, με τον παράγοντα της φτώχειας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Η ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΜΕ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟ

1.1 Η εμφάνιση του δουλεμπορίου και η αρχική του μορφή

Το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων έχει τις ρίζες του σε πολύ παλιές ιστορικές περιόδους και κοινωνίες. Ακόμη και στην Ομηρική εποχή¹, στο δεύτερο ελληνικό αποικισμό, στην κλασική αρχαιότητα, στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και στο Μεσαίωνα συναντάμε το δουλεμπόριο με διάφορες μορφές όπως την αιχμαλωσία, τη δουλεία, την αναγκαστική εργασία κ.λπ.²

Συγκεκριμένα, οι δούλοι στην αρχαία Ελλάδα, κατά κανόνα εισάγονταν από το εξωτερικό³ και αυτή η δουλεία γνώρισε διάφορες φάσεις ανάπτυξης. Αρχικά, εμφανίζεται η εργασία των δούλων, η οποία πριν υπήρχε με τη μορφή της οικιακής δουλείας και η οποία αναπτύχθηκε ιδιαίτερα με την πρόοδο της αγροκαλλιέργειας και της χειρωνακτικής παραγωγής. Η ακμή της δουλοκτησίας, όμως, σημειώθηκε στα πλαίσια της πόλης-κράτους αλλά και με την ίδρυση των μεγάλων ελληνιστικών κρατών μετά την ανατολική εκστρατεία και τη διάλυση της αυτοκρατορίας του Μ.Αλεξάνδρου. Επίσης, η δουλεία αναπτύχθηκε ιδιαίτερα κατά τους Κλασικούς χρόνους καθώς οι Έλληνες αξιοποίησαν τις σχέσεις τους με τις χώρες της αρχαίας Ανατολής και ιδιαίτερα με την Αίγυπτο, τη Φοινίκη και τη Βαβυλωνία.⁴ Ο Αριστοτέλης στο ερώτημα “τι είναι δουλεία” απαντά με την έννοια “κτήσις” – ιδιοκτησία, περιουσία. Κατά τον Μαρξ, ο δούλος μαζί με την εργασία του ήταν για πάντα πουλημένος στον κύριό του, αποτελώντας εμπόρευμα που δεν μπορούσε να

¹ Βλ. Μαντάς, Κ., *Γυναίκα, δουλεία και ελευθερία στην ελληνική αρχαιότητα*, Αρχαιολογία & Τέχνες τχ. 112, σελ.94, διαθέσιμο στο http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B108/208/1451.4851/extras/texts/gynaikes_douleia.pdf

² Βλ. Ταμιχτσής, Ι., *Το έγκλημα της παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων. Μια συνοπτική παρουσίαση του ζητήματος*, Παράνομη Διακίνηση Και Εκμετάλλευση Ανθρώπων ΠοινΔικ 10/2008 (ΕΤΟΣ 11ο), σελ. 1, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/2013796/The_crime_of_Human_Trafficking, ημ.προσβ. 15/07/2015.

³ Βλ. Garlan, Y., *Η δουλεία στην αρχαία Ελλάδα*, Κοινωνιολογική βιβλιοθήκη, Gutenberg, Αθήνα, 1988, σελ. 70.

⁴ Βλ. Τσιμπουκίδης, Δ., *Ανατομία της δουλοκτητικής κοινωνικής σκέψης. Ελεύθεροι και Δούλοι*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999, Σελ.14-17

περάσει από τα χέρια ενός ιδιοκτήτη στα χέρια άλλου. Ο δούλος ήταν λοιπόν, πράγμα του δουλοκτήτη και εργαζόταν λόγω εξω-οικονομικού καταναγκασμού. Επίσης, στις χώρες της αρχαίας Ανατολής το σύστημα δουλείας διέφερε από το ελληνορωμαϊκό. Η δουλεία ήταν συνήθως αποτέλεσμα της εξαθλίωσης, όμως κάποιος που σήμερα ήταν δούλος, αύριο θα μπορούσε να είναι ελεύθερος και θα μπορούσε να προέρχεται από την ίδια φυλή με τον δεσπότη του.

Εκείνη την εποχή, οι σοβαρότερες πηγές δουλείας ήταν οι τακτικοί πόλεμοι, η πειρατεία, η μισθοφορία και το δουλεμπόριο. Οι πρώτοι δούλοι δεν ήταν ενδογενείς αλλά ήταν όμηροι πειρατών ή αιχμάλωτοι πολέμου, έτσι οι νικητές οδηγούσαν τον αιχμάλωτο πληθυσμό στις πλησιέστερες πόλεις, όπου υπήρχαν δουλοπάζαρα. Από τα πιο κερδοφόρα δουλεμπόρια ήταν αυτό της Δήλου, καθώς από εκεί περνούσαν χιλιάδες δούλοι με κατεύθυνση προς τα δουλοπάζαρα της Ρωμαϊκής Ιταλίας αλλά και της Συρίας, Μ.Ασίας, Φρυγίας, Λυκίας, Καρίας, Πόντου, Θράκης. Από πλευράς νομικής φύσης, οι δούλοι ήταν αντικείμενα δικαίου και θεωρούνταν κινητή περιουσία. Έτσι, τους πουλούσαν, τους κληροδοτούσαν και εν γένει ήταν αντικείμενο του νόμου. Ενώ ασχολούνταν με οικιακές, αγροτικές, οικοδομικές, εμπορικές εργασίες, στα μεταλλεία, στις τράπεζες ακόμη και στο δημόσιο.⁵

Κατά το Ομηρικό έπος οι δούλες ήταν περισσότερες σε σχέση με τους άνδρες. Αυτό φαίνεται και στην Οδύσσεια αλλά και στην Ιλιάδα.⁶ Κατά τον 2^ο-5^ο αιώνα π.Χ., οι δουλοκτητικοί θεσμοί ασκούσαν επίδραση στην κατάσταση της γυναίκας. Σύμφωνα με αρχαίες πηγές υπήρχαν δούλες σε οίκους ανοχής, χορεύτριες, παλλακίδες και εταίρες. Οι εταίρες ήταν θύματα καταπίεσης. Οι παλλακίδες ήταν δούλες τις οποίες συντηρούσε ο άνδρας. Σύμφωνα με τον Δημοσθένη, οι εταίρες ήταν αντικείμενο απόλαυσης των ανδρών, οι παλλακίδες έπρεπε να φροντίζουν για τις καθημερινές ανάγκες του σπιτιού.

Επίσης, γνωστοί είναι οι Είλωτες της Σπάρτης (υπηρετούσαν τους Σπαρτιάτες και για την καλλιέργεια του κλήρου αλλά και σε άλλους τομείς όπως τη χειροτεχνία, τον πόλεμο, στα δημόσια έργα) και οι Πενέστες της Θεσσαλίας (οι τελευταίοι ασχολούνταν κυρίως με αγροτικές εργασίες και η ζωή τους ήταν πιο υποφερτή από

⁵ Οπ.π. σελ. 74-75, 84-99 και 128-136.

⁶ Βλ. Garlan, Y., *Η δουλεία στην αρχαία Ελλάδα*, Κοινωνιολογική βιβλιοθήκη, Gutenberg, Αθήνα, 1988, σελ. 54-55.

αυτή των Ειλωτών ενώ ο θεσμός αυτός άρχισε να υποχωρεί τον 3^ο αιώνα π.Χ.).⁷ Γνωστή κατηγορία δούλων ήταν και οι ιερόδουλοι, η οποία έννοια της λέξης ήταν διαφορετική απ' ό,τι σήμερα. Τότε ιερόδουλοι ήταν εξαρτημένοι γεωργοί που αφιερώνονταν σε διάφορες θεότητες της Ελλάδας (Δελφοί, Κόρινθος), της Ιταλίας, της Σικελίας και της Ελληνιστικής Ανατολής (Αίγυπτος, Μεσοποταμία, Βαβυλωνία) και χρησιμοποιούνταν στη γεωργία, την υφαντουργία, την αρτοποιία κ.ά.⁸

Η μεγαλύτερη, όμως, ώθηση στο δουλεμπόριο δόθηκε με την ανακάλυψη της Αμερικής, η οποία αποτέλεσε χρυσοφόρα πηγή πλουτισμού για Πορτογάλους, Ολλανδούς, Γάλλους, Εγγλέζους και Ισπανούς αποικιοκράτες, όπου μεταφέρονταν εκατοντάδες χιλιάδες Αφρικανοί στις φυτείες της Νέας Ηπείρου. Οι τρεις βασικοί παράγοντες που τροφοδότησαν το δουλεμπόριο ήταν: α) Η ανάπτυξη ενός διεθνούς εμπορίου πρώτων υλών και η μεταφορά τους από τις αποικίες στις μητροπόλεις του καπιταλισμού. β) Η μεταφορά φθηνού εργατικού δυναμικού, δηλαδή το δουλεμπόριο που βασίστηκε στην εκμετάλλευση ανθρώπων, τη σεξουαλική εκμετάλλευση, την εξαναγκαστική εργασία για διάφορες υπηρεσίες και την εξαναγκαστική εργασία μέσω συμβολαίου. γ) Η δημιουργία και επιβολή πολιτικών συστημάτων διαχείρισης των αποικιών που επιτρέπουν τη συνεχή παροχή φθηνού εργατικού δυναμικού κυρίως από τις αποικίες.

Αναφορικά με τη μεταχείριση των δούλων, αυτή δεν ήταν η ίδια μεταξύ των διαφόρων αποικιών. Σε γενικές γραμμές οι δούλοι στις αποικίες των καθολικών και λατινικών χωρών είχαν καλύτερους όρους ζωής από εκείνους των αποικιών των Προτεσταντικών χωρών. Η κατάσταση των δούλων σε όλες τις χώρες εξαρτιόταν από την προσωπική θέση τους και το είδος της εργασίας ή υπηρεσίας που διεκπεραίωναν. Είναι πιθανό ότι η κατάσταση των δούλων ήταν ελάχιστα χειρότερη από εκείνη των εργατών με αναγκαστική σύμβαση που μεταφέρονταν από την Ευρώπη.⁹

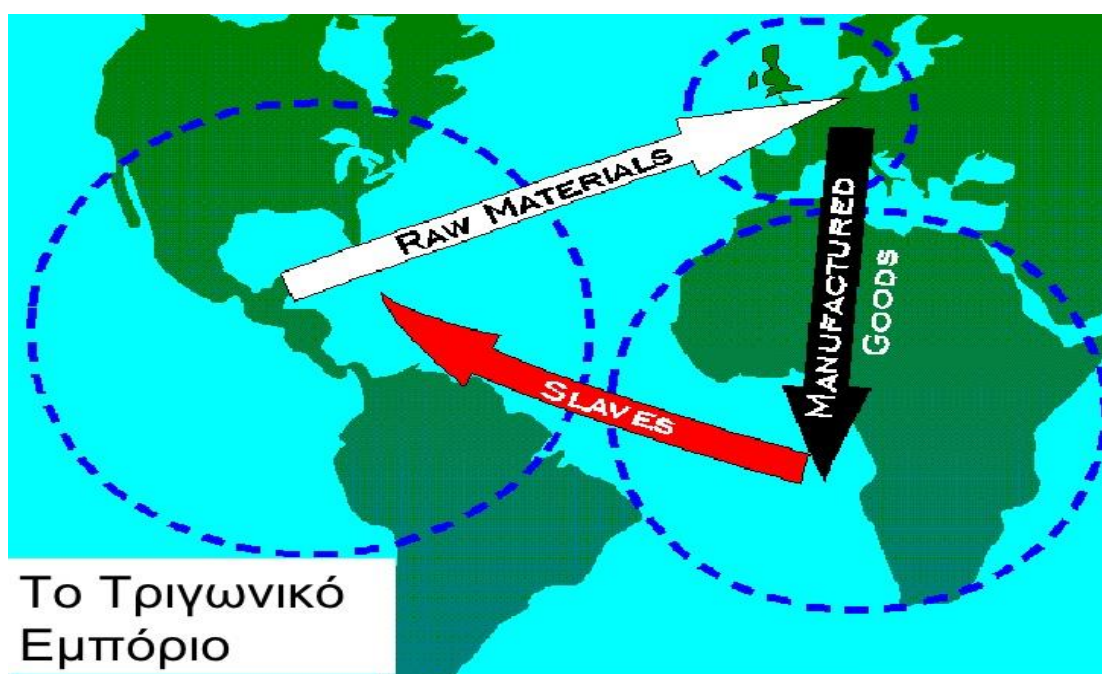
Οι Ευρωπαίοι αποικιοκράτες προσπάθησαν να εξασφαλίσουν την ανάπτυξή τους μέσω της μετατροπής του ανθρώπου, κυρίως στην Υποσαχάρια περιοχή της Αφρικής, από υποκείμενο σε αντικείμενο (res). Όσον αφορά τη μεταφορά σκλάβων από την

⁷ Βλ. Τσιμπουκίδης, Δ., *Ανατομία της δουλοκτητικής κοινωνικής σκέψης. Ελεύθεροι και Δούλοι*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999, σελ. 146 και 179-185.

⁸ Οπ.π. σελ.209-215.

⁹ Βλ. Ταμιχτής, Ι., *Το έγκλημα της παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων. Μια συνοπτική παρουσίαση του ζητήματος*, Παράνομη Διακίνηση Και Εκμετάλλευση Ανθρώπων ΠοινΔικ 10/2008 (ΕΤΟΣ 11ο), σελ. 1-2, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/2013796/The_crime_of_Human_Trafficking, ημ.προσβ. 15/07/2015.

Αφρική στην αμερικανική ήπειρο, αυτό αποτελούσε μια σύνθετη εμπορική διαδικασία καθώς τα δουλεμπορικά πλοία ξεκινούσαν από την Ευρώπη και φτάνοντας στην Αφρική τα ευρωπαϊκά προϊόντα ανταλλάσσονταν με σκλάβους. Έτσι η αξία ενός Αφρικανού ανήλθε σε ένα δολάριο περίπου. Οι σκλάβοι αυτοί πωλούνταν στην Αμερική με αντάλλαγμα τα προϊόντα της παραγωγής των φυτειών τα οποία μεταφέρονταν στην Ευρώπη. Αυτή η πορεία των δουλεμπορικών πλοίων που συνέδεαν την Ευρώπη με την Αφρική και με την Αμερική ονομάστηκε “τριγωνικό εμπόριο” αφού αυτή η διακίνηση της ανθρώπινης αγοράς βασίστηκε στα λεγόμενα “τριγωνικά ταξίδια”.¹⁰ Έτσι, εκατομμύρια Αφρικανοί διακινήθηκαν βιαίως στην Αμερική και στην Ευρώπη μέσω του δουλεμπορίου της μαύρης σάρκας.¹¹ Στην παρακάτω εικόνα βλέπουμε την πορεία του τριγωνικού εμπορίου.

Πηγή <http://image.slidesharecdn.com/1-100414004254-phpapp02/95/1-21-728.jpg?cb=1271205936>

Αρχικά, οι Πορτογάλοι ήταν οι πρώτοι που εισήγαγαν δούλους από την Αφρική με σκοπό οι τελευταίοι ν’ απασχολούνται για καταναγκαστική εργασία σε φυτείες ζαχαροκάλαμου και καφέ¹² και επιδόθηκαν συστηματικά στο δουλεμπόριο και εγκατέστησαν ειδικούς σταθμούς εμπορίας δουλείας για το σκοπό αυτό στις ακτές της Γουινέας.

¹⁰ Ευρώπη-Αφρική, Αφρική-Αμερική, Αμερική-Ευρώπη.

¹¹ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 57-58

¹² Οι πρώτοι μαύροι δούλοι φορτώθηκαν το 1444.

Επίσης, οι Ισπανοί άποικοι της Ν.Αμερικής, για πρώτη φορά το 1518, επιδόθηκαν στο δουλεμπόριο Αφρικανών που προέρχονται από τη Δ. Αφρική και την Αγκόλα, χρησιμοποιώντας τους τελευταίους στις φυτείες καπνού, βαμβακιού, ζαχαροκάλαμου έως τα πρώτα χρόνια του 19ου αιώνα. Στην πορεία η Σεβίλλη της Ισπανίας αποτέλεσε τη μεγαλύτερη αγορά δούλων των Ισπανικών αποικιών. Στη Βόρεια Αμερική, κατά την αποικιοκρατική περίοδο ταυτόχρονα με την ίδρυση των αποικιών, εμφανίσθηκε η υποχρεωτική εργασία, η οποία ήταν μια μορφή αναγκαστικής σύμβασης εργασίας σε αποικίες, που υποχρέωνε άνδρες και γυναίκες από τη Δυτική Ευρώπη και κυρίως από τη Μεγάλη Βρετανία σε εξαναγκαστική εργασία κάθε μορφής, σε ορυχεία, φυτείες και κάθε είδους βαριά εργασία. Τον 18ο και 19ο αιώνα βλέπουμε και τις Νότιες Πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής να εφαρμόζουν την πρακτική του δουλεμπορίου ενώ μόλις το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, όπως και πολλές άλλες χώρες του Δυτικού κόσμου, υιοθέτησαν στις εθνικές τους νομοθεσίες την καθολική απαγόρευση της δουλείας.¹³

Πιο αναλυτικά, βλέπουμε λοιπόν, ότι εκτός από το πρώτο κύμα αποικιοκρατίας, κατά τον 15ο αιώνα με την ανακάλυψη του Νέου Κόσμου, υπήρξε και δεύτερο κύμα αποικιοκρατίας τον 19^ο αιώνα με τους Ευρωπαίους να δημιουργούν αποικίες κυρίως στην Αφρική λόγω διαφόρων διεργασιών στον ευρωπαϊκό χώρο.¹⁴

Αναμφίβολα το δουλεμπόριο κατά την πρώτη περίοδο της αποικιοκρατίας αλλά και κατά τη δεύτερη το 19^ο αιώνα είχε τεράστιες αρνητικές συνέπειες για την Αφρικανική ήπειρο καθώς η μεγάλη απώλεια πληθυσμού εκμηδένισε την οικονομική, πολιτική και κοινωνική της ανάπτυξη, ο πληθυσμός της ήταν αδύνατο να ανανεωθεί ενώ αδύνατη ήταν και η ύπαρξη οικονομικής και τεχνολογικής προόδου. Κυρίως όμως προκάλεσε απερίγραπτη θλίψη και δυστυχία σε όσους παρέμειναν στην Αφρική αφού δε θα έβλεπαν ποτέ τα αγαπημένα τους πρόσωπα.¹⁵

Το δουλεμπόριο αντικαθίσταται τον 19ο αιώνα από τη βίαιη ή εξαναγκαστική μετανάστευση εργατικού δυναμικού. Η βίαιη και εξαναγκαστική μετανάστευση εργατικού δυναμικού εξασφαλιζόταν με συμβόλαιο που υποχρέωνε άνδρες και

¹³ Βλ. Ταμιχτσής Ι., *Το έγκλημα της παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων. Μια συνοπτική παρουσίαση του ζητήματος*, Παράνομη Εκμετάλλευση και Διακίνηση Ανθρώπων ΠοινΔικ 10/2008 (ΕΤΟΣ 11ο), σελ. 1-2, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/2013796/The_crime_of_Human_Trafficking, ημ.προσβ. 15/07/2015.

¹⁴ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 53-55

¹⁵ Οπ.π., σελ. 58.

γυναίκες σε εξαναγκαστική εργασία κάτω από επαχθείς όρους. Με το σύστημα αυτό οι αποικιοκρατικές χώρες μπορούσαν να στρατολογήσουν μεγάλες ομάδες εργατών από τις αποικίες (Κίνα, Ινδία, Αφρική) για να χρησιμοποιηθούν στις φυτείες, στα ορυχεία ή στις μεγάλες κατασκευαστικές μονάδες της Ευρώπης ή της Αμερικής.¹⁶ Η στρατολόγηση και κατανομή της εργασίας γινόταν συνήθως με εθνικά κριτήρια και αυτού του είδους η εργασία συνήθως κόστιζε λιγότερο από το δουλεμπόριο. Αυτού του είδους η μετανάστευση εξαπλώνεται ταχύτατα το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και υπερβαίνει κατά πολύ το μέσο αριθμό μεταφερόμενου ανθρώπινου δυναμικού κατά την περίοδο του δουλεμπορίου.

Το υπερατλαντικό δουλεμπόριο μέσω του οποίου πολλές ευρωπαϊκές χώρες συμμετείχαν στη μεταφορά των Αφρικανών προς τη Λατινική Αμερική, την Καραϊβική και τις Ηνωμένες Πολιτείες να εργαστούν σε φυτείες χωρίς αμοιβή καταργήθηκε επισήμως από την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου το 1807. Πολλές άλλες χώρες μετά τη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου για την κατάργηση του δουλεμπορίου εξέδωσαν επίσης παρόμοιους νόμους καθιστώντας την πώληση και αγορά των ανθρώπινων όντων παράνομη.¹⁷ Τον 19^ο αιώνα καταδικάζεται ο θεσμός της δουλείας των Νέγρων στις ΗΠΑ και οι διάφορες μορφές εξάρτησης των λαών της Ασίας και της Αφρικής από τις ευρωπαϊκές χώρες.¹⁸ Στην ανεξαρτητοποίηση του Νότου καθοριστικό ρόλο έπαιξε η εμφάνιση των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων και το γεγονός ότι ο ΟΗΕ στεκόταν στο πλευρό των αποικιοκρατούμενων καλλιεργώντας μέσα από τα κείμενα του την ιδέα της αυτοδιάθεσης και της ανεξαρτησίας.¹⁹ Το καθεστώς της δουλείας απαγορεύτηκε με διεθνείς συμβάσεις στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών (το 1926 μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με τη σύμβαση της Γενεύης που υπογράφηκε από 38 χώρες) και αργότερα η εξάλειψή της αποτέλεσε βασικό σκοπό του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Ωστόσο, παρά το γεγονός απαγόρευσης της δουλείας η εμπορία ανθρώπων (παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση) την τελευταία εικοσαετία, έχει προσλάβει

¹⁶ Π.χ στην κατασκευή του σιδηροδρόμου στην Αμερική.

¹⁷ Βλ. Ngwe E., Oko E., *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897,σελ.1 <https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780> , ημ.πρόσβασης 20/08/2015.

¹⁸ Βλ. Τσιμπουκίδης Δ., *Ανατομία της δουλοκτητικής κοινωνικής σκέψης. Ελεύθεροι και Δούλοι*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999, Σελ.25.

¹⁹ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 71-76.

ανησυχητικές διαστάσεις παγκοσμίως, αφού προς αυτήν την κατεύθυνση συμβάλλουν η πρόοδος της τεχνολογίας, η τελευταία παγκόσμια οικονομική κρίση που μαστίζει τις κοινωνίες μας και άλλοι παράγοντες που θα αναλυθούν παρακάτω.

1.2 Οι μορφές του δουλεμπορίου σήμερα

Μία από τις πιο δημοφιλείς μορφές σύγχρονης δουλείας είναι η εμπορία ανθρώπων. Εκτιμάται ότι περισσότερα από είκοσι επτά εκατομμύρια άνθρωποι είναι θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Ετησίως, υπάρχουν περίπου 800.000 άνθρωποι που διακινούνται σε όλο τον κόσμο. Η εμπορία ανθρώπων είναι μια πολύ προσοδοφόρα επιχείρηση με χρηματιστηριακή αξία πάνω από 32 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως και είναι πιθανό να ξεπεράσει το φάρμακο και το εμπόριο όπλων στο εγγύς μέλλον, αν η τάση αυτή συνεχιστεί. Έχει αποδειχθεί πως όλοι διατρέχουν τον κίνδυνο να πέσουν θύματα της εμπορίας ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων των ανδρών, των γυναικών και των παιδιών. Οι πολίτες τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες, είτε μορφωμένοι είτε όχι, διατρέχουν τον κίνδυνο να πέσουν θύματα. Ωστόσο, είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι οι φτωχότερες χώρες του κόσμου αποτελούν σημαντικές πηγές των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, ενώ οι πλούσιες χώρες αποτελούν πιο συχνά τους προορισμούς για τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Η εμπορία ανθρώπων πραγματοποιείται από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος. Σημειώνεται ότι μερικές φορές οι οικογένειες και οι φίλοι, είτε από άγνοια είτε από απόγνωση για την οικονομική επιβίωσή τους συμμετέχουν στη διακίνηση των δικών τους ανθρώπων. Πολλές επιχειρήσεις μικρές και μεγάλες επωφελούνται από την εργασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Σήμερα, υπάρχουν πολλά μέσα ενημέρωσης, μέσω των οποίων οι άνθρωποι προσλαμβάνονται σε σεξουαλική και εργασιακή δουλεία. Μερικά θύματα εμπορίας ανθρώπων έχουν απαχθεί, κάποιοι έχουν απαντήσει σε αγγελίες εφημερίδων από ψεύτικα γραφεία ευρέσεως εργασίας. Υπάρχουν μερικά θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα οποία προσλαμβάνονται από στόμα σε στόμα από τους φίλους, τα μέλη της οικογένειας ή γνωστούς τους. Επιπλέον, μερικά από τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων που εξαναγκάζονται σε πορνεία, απασχολούνται και σε άλλες επιχειρήσεις, όπως είναι η γεωργία, η φροντίδα των παιδιών, οικιακή εργασία και οι υπηρεσίες εστίασης.²⁰ Οι

²⁰ Βλ. Ngwe E., Oko E, *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897, σελ. 117-118 διαθέσιμο στο

άνδρες συχνά διακινούνται σε σκληρές θέσεις εργασίας, ενώ τα παιδιά πέφτουν θύματα εμπορίας σε θέσεις εργασίας στην κλωστοϋφαντουργία, τη γεωργία και την αλιευτική βιομηχανία. Οι γυναίκες και τα κορίτσια πέφτουν θύματα εμπορίας συνήθως στη βιομηχανία του σεξ, δηλαδή στην πορνεία ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης.²¹

Είναι αδιαμφισβήτητο πως η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων με σκοπό την οικονομική/σεξουαλική εκμετάλλευση συγκροτεί το πεδίο μιας σύγχρονης μορφής δουλείας, που περιλαμβάνει την πάσης φύσεως εκμετάλλευση και εμπορευματοποίηση του ανθρώπινου σώματος, αποτελώντας έτσι μία από τις πιο προσοδοφόρες επιχειρήσεις στον κόσμο, μετά το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών.²²

Έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι σε πολλές χώρες το 30% των δραστών είναι γυναίκες. Πράγματι οι γυναίκες παίζουν το μεγαλύτερο ρόλο στην εμπορία ανθρώπων παρά σε οποιαδήποτε άλλο έγκλημα. Στη Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία, το 60% των καταδικασθέντων για εμπόριο ανθρώπων είναι γυναίκες. Στις περιοχές αυτές η εμπορία γυναικών από γυναίκες αποτελεί κανόνα. Σοκ προκαλεί το γεγονός ότι τα πρώην θύματα γίνονται θύτες.²³

Η εμπορία ανθρώπων λαμβάνει μεταξύ άλλων και τις ακόλουθες μορφές:²⁴

- 1. την εκμετάλλευση εργασίας (καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία),**
- 2. την παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών/σεξουαλική εκμετάλλευση (ιδίως γυναικών και παιδιών),**
- 3. την παιδική πορνογραφία,**

<https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780>, ημ.πρόσβασης 20/08/2015.

²¹ Βλ. Soroptimist, Best for Women, *Sex/slavery/trafficking*, στο <http://www.soroptimist.org/trafficking/faq.html>, ημ.πρόσβ.16/10/2015.

²² Βλ. United Nations Children's Fund/United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights/Organization for Security and Cooperation in Europe-Office for the Democratic Institutions and Human Rights (UNICEF/UNOHCHR/OSCE-ODIHR), *Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe*, UNICEF, June 2002, σ. Xiii, διαθέσιμο στο http://www.unicef.org/ceecis/Trafficking_Report.2005.pdf#search=%22Trafficking%20in%20Human%20Beings%20in%20Southeastern%20Europe.%22, ημ.πρόσβ.10/08/2015.

²³ Βλ. Περιφερειακό Κέντρο πληροφόρησης των Η.Ε, *Παγκόσμια Έκθεση του ΟΗΕ για την Εμπορία Ανθρώπων*, διαθέσιμο στο

http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=22099&catid=4:latest-news&Itemid=18, ημ.πρόσβ.12/08/2015.

²⁴ Βλ. Συκιώτου Α.Π., *Εμπορία Ανθρώπων στα Βαλκάνια*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003, σσ. 18-19.

4. την επαιτεία,
5. την αφαίρεση οργάνων, ιστών ή/και άλλων στοιχείων του ανθρωπίνου σώματος,
6. το εμπόριο βρεφών για παράνομες υιοθεσίες, και
7. τη στρατολόγηση ανηλίκων σε ένοπλες ομάδες.²⁵

Οι αγορές που επωφελούνται από λαθραία και διακινούμενα άτομα είναι και νομικές αγορές οι οποίες είναι οι νόμιμες ή συμβατικές οικονομίες της αγοράς (εστιατόρια, εργοστάσια, αγροκτήματα, κ.λ.π.), η νόμιμη εγχώρια οικονομία υπηρεσιών (νοικοκυριά που απασχολούν καμαριέρες) και οι ποινικές οικονομίες της βιομηχανίας του σεξ, όπως είναι η πορνεία. Η αναγκαστική εργασία σε αγροκτήματα ή φυτείες συνεπάγονται συχνά άθλιες συνθήκες εργασίας, διαβίωσης και υγιεινής. Πολλές φορές οι εργαζόμενοι υποβάλλονται σε συνθήκες σκλαβιάς και διατηρούνται σε εικονικές δουλειές χρέους. Σε όλη την Ευρώπη, το εμπόριο και η κλωστοϋφαντουργία έχουν επωφεληθεί από λαθραίους μετανάστες που διακινούνται.²⁶ Ωστόσο, η νόμιμη οικονομία, η οποία συχνά αναθέτει εργολαβικά σε μικρότερες επιχειρήσεις, ωφελείται και οικονομικά, από τη χρήση της εκμεταλλευόμενης εργασίας. Έτσι, υπάρχει μια συμβιωτική σχέση μεταξύ των νόμιμων και παράνομων οικονομιών σε αυτό το είδος της αγοράς εργασίας. Στο πλαίσιο της εσωτερικής οικονομίας των υπηρεσιών, οι εργοδότες οικιακού προσωπικού αποκομίζουν κέρδος από την εκμετάλλευσή τους. Οι υπηρέτες συχνά υφίστανται κακομεταχείριση, τόσο ψυχολογική όσο και σωματική. Τα όρια μεταξύ αυτών των τριών αγορών δεν είναι πάντα αυστηρά έτσι δεν είναι ασυνήθιστο για όσους εργάζονται στη νόμιμη οικονομία να βρεθούν στην παράνομη πορνεία ή τη βιομηχανία του σεξ. Στην περίπτωση της παράνομης βιομηχανίας του σεξ, εντοπίζονται τρία διαφορετικά επίπεδα της παράνομης πορνείας. Οι μεμονωμένοι επιχειρηματίες οι οποίοι εμπλέκονται σε μικρής κλίμακας δραστηριότητες, όπως λειτουργεί ένα πορνείο σε μια συγκεκριμένη περιοχή, τα συστήματα πορνείας μετρίου επιπέδου στα οποία οι

²⁵ Βλ. Παπαγιαννοπούλου, Μ., *Το φαινόμενο της διεθνούς σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς*, Μελέτη, Κέντρο γυναικείων ερευνών και μελετών, Αθήνα, 2007, σελ.4-5. http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/01/TO_FAINOMENO_TOY_TRAFFICKING.pdf, ημ.πρόσβ.18/07/2015

²⁶ Μια κινεζική ομάδα του οργανωμένου εγκλήματος στο Μιλάνο ανάγκασε δεκάδες μετανάστες, κάτω από απάνθρωπες συνθήκες, να κατασκευάσουν ρούχα, τσάντες και ζώνες που αγοράστηκαν από τις κορυφαίες εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε περίφημο ιταλικό οικό μόδας.

γυναίκες ελέγχονται από τις μυστικές επιχειρήσεις που τις εισήγαγαν και το τρίτο και πιο εξελιγμένο επίπεδο περιλαμβάνει τις διεθνείς εγκληματικές οργανώσεις μεγάλης κλίμακας που συνδέονται με τις εγχώριες εγκληματικές οργανώσεις. Οι γυναίκες κάτω από τον έλεγχο της τρίτης ομάδας δεν έχουν έγγραφα και κρατούνται υπό αυστηρό έλεγχο. Τα κέρδη στον κλάδο αυτό δημιουργούνται τόσο για τους εμπόρους όσο και για τους ιδιοκτήτες των πορνείων από τους οποίους οι γυναίκες συχνά αγοράζονται και αναγκάζονται να δουλεύουν. Τα τεράστια κέρδη που προκύπτουν από αυτή τη βιομηχανία συχνά επαν-επενδύονται στην νόμιμη οικονομία μέσω του ξεπλύματος μαύρου χρήματος και, συνεπώς, υπάρχει και πάλι ένα πλέγμα κέρδους μεταξύ των παράνομων και νόμιμων επιχειρηματικών κόσμων.²⁷

Συνήθως άνθρωποι με κοινά χαρακτηριστικά είναι συχνά τα θύματα των διαφόρων μορφών της σύγχρονης δουλείας, όπως της καταναγκαστικής εργασίας, της παιδικής εργασίας και πορνείας, δυστυχώς σε όλες τις περιπτώσεις η ακραία φτώχεια αποτελεί κοινό συνδετικό παράγοντα που οδηγεί στην εμπορία ανθρώπων.

Παρακάτω βλέπουμε αναλυτικά τις κύριες μορφές του δουλεμπορίου σήμερα:

1. Παιδική εργασία

Η παιδική εργασία είναι σε μεγάλη ζήτηση επειδή τα παιδιά αποτελούν φθηνά εργατικά χέρια, και είναι φυσικά πιο υπάκουα και πειθαρχούν πιο εύκολα από τους ενήλικες, ενώ παράλληλα είναι πολύ φοβισμένα για να παραπονεθούν. Επίσης, λόγω της μικρής σωματικής τους διάπλασης είναι πιο ευκίνητα. Δυστυχώς, τα παιδιά θεωρούνται ως περιουσιακά στοιχεία από αδίστακτους εργοδότες αφού έχουν δοθεί από τους ίδιους τους γονείς ενώ οι γονείς μένουν στο σπίτι άνεργοι. Υπάρχουν παιδιά ηλικίας μεταξύ επτά και δέκα ετών που εργάζονται 12-14 ώρες την ημέρα και πληρώνονται λιγότερο από το ένα τρίτο του μισθού των ενηλίκων. Τα παιδιά απασχολούνται σε φυτείες, ορυχεία ή άλλους χώρους, συνήθως κάτω από επικίνδυνες συνθήκες. Μια άλλη μορφή εξαναγκαστικής εργασίας είναι η οικιακή εργασία και αφορά κυρίως μικρά κορίτσια. Έτσι, τα παιδιά που απασχολούνται ως υπηρετικό προσωπικό εργάζονται και πολλές ώρες για ένα κομμάτι ψωμί, αλλά και είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στη σεξουαλική και τη σωματική κακοποίηση. Σε ακραίες

²⁷ Βλ. Aronowitz A. , *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: 163–195, 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , σελ. 172-173, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ. 26/08/2015.

περιπτώσεις τα παιδιά έχουν πέσει θύματα απαγωγής και έχουν τεθεί να εργαστούν στην κατασκευή δρόμων και λατομείων. Είναι κατανοητό πως η εργασία των παιδιών είναι δύσκολη και επικίνδυνη, καθώς επίσης προκαλεί βλάβες στην υγεία και τη ζωή τους, αλλά και παραβιάζει το δικαίωμά τους στην παιδική ηλικία.²⁸

2. Τα παιδιά σε ένοπλες συγκρούσεις

Βίαιη στρατολόγηση παιδιών για στρατιωτική θητεία έχει αναφερθεί σε πολλά μέρη του κόσμου. Οι συνέπειες είναι καταστροφικές. Πολλά πέθαναν ή έμειναν ανάπηρα σε ένοπλες επιχειρήσεις, ενώ άλλα υπεβλήθησαν σε ανάκριση, βασανιστήρια, ξυλοδαρμούς, ή παρέμειναν αιχμάλωτοι πολέμου. Οι ένοπλες πολιτοφυλακές στρατολογούν παιδιά είτε με απαγωγή ή απειλή, και με την υπόσχεση της επιβίωσης αφού οι περιοχές που διέμεναν είναι πλέον κατεστραμμένες από τον πόλεμο.²⁹ Η Αφρική έχει το μεγαλύτερο αριθμό των παιδιών στρατιωτών.³⁰ Μάλιστα τον Ιούνιο του 2013 τα Ηνωμένα Έθνη έθεσαν ως στόχο να μην υπάρχουν παιδιά στρατιώτες σε όλο τον κόσμο μέχρι το 2016. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν 250.000 παιδιά στρατιώτες στον κόσμο σήμερα ενώ εκτιμάται ότι το 40% όλων των παιδιών στρατιωτών είναι κορίτσια. Χρησιμοποιούνται συχνά ως «σύζυγοι» (δηλαδή σκλάβοι του σεξ) από τους άντρες πολεμιστές. Ορισμένα παιδιά χρησιμοποιούνται επίσης ως αχθοφόροι, μάγειρες και ως κατάσκοποι. Ως μέρος της πρόσληψής τους, τα παιδιά μερικές φορές αναγκάζονται να σκοτώσουν ή ακρωτηριάσουν ένα μέλος της οικογένειάς τους - σπάζοντας έτσι τους δεσμούς με την τοπική κοινωνία και καθιστώντας δύσκολο για αυτούς να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.³¹

3. Πώληση των παιδιών

Σημειώνονται μεγάλα κέρδη από την οργάνωση της μεταφοράς των παιδιών από τη φτώχεια που έπληξε τα σπίτια τους σε ανθρώπους που έχουν τα μέσα, όμως χωρίς εγγυήσεις και την κατάλληλη εποπτεία ώστε να εξασφαλιστεί πως τα συμφέροντα των παιδιών προστατεύονται. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το οικονομικό όφελος προς

²⁸ Βλ. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Contemporary Forms of Slavery*, Fact Sheet No. 14, ημ. Δημ. June 1991 διαθέσιμο στο <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=forcedlabor>, ημ.πρόσβασης 12/08/2015.

²⁹ Βλ. UN.GIFT, *Trafficking for Forced Labour* διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-forced-labour.html>, ημ.πρόσβασης 01/08/2015.

³⁰ Παιδιά-στρατιώτες χρησιμοποιήθηκαν σε ένοπλες συρράξεις στην Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία, στο Τσαντ, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, τη Σομαλία και το Σουδάν.

³¹ Βλ. War Child, *Child Soldiers*, διαθέσιμο στο <https://www.warchild.org.uk/issues/child-soldiers>, ημ.πρόσβασης 10/08/2015.

τους γονείς όσο και προς τους ενδιαμέσους φορείς παίρνει το χαρακτήρα ‘πώλησης παιδιών’.³²

Στο σύστημα των παράνομων υιοθεσιών, δηλαδή κατά τη δημιουργία γονικού δεσμού ενός ατόμου με ένα παιδί, εμπλέκονται πολλά πρόσωπα και φορείς όπως γιατροί, νοσοκόμες, ακόμα και ορφανοτροφεία και πρακτορεία υιοθεσίας που συνεργάζονται με κυκλώματα διακίνησης νεογέννητων παιδιών, αγοράζοντάς τα από νεαρές μητέρες. Η παραποίηση των εγγράφων που είναι απαραίτητα για την υιοθεσία είναι μία από τις παράνομες δραστηριότητες που σχετίζεται με την πρακτική των παράνομων υιοθεσιών. Αυτά τα έγγραφα περιλαμβάνουν πιστοποιητικά γέννησης, δηλώσεις πατρότητας, διαβατήρια, έγγραφα ταυτότητας, επιστολές συναίνεσης και επιστολές δήλωσης εγκατάλειψης ενός παιδιού.³³

4. Σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών στα πλαίσια του τουρισμού

Αυτό το είδος εγκλήματος ήταν εμφανές στην Ασία για πολλά χρόνια και τώρα έχει επικρατήσει στην Αφρική, καθώς και την Κεντρική και Νότια Αμερική. Το φαινόμενο αυτό προωθείται από την αύξηση των φθηνών αεροπορικών εισιτηρίων και το σχετικά χαμηλό κίνδυνο δίωξης των ατόμων που συμμετέχουν σε σεξουαλικές σχέσεις με ανηλικούς σε αυτούς τους προορισμούς.³⁴

³² Βλ. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Contemporary Forms of Slaver*, Fact Sheet No. 14, ημ. δημ. June 1991 διαθέσιμο στο <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=forcedlabor>, ημ. πρόσβασης 12/08/2015.

³³ Βλ. Mezmur, B.D., *The Sins of the 'Saviours': Child Trafficking in the Context of Intercountry Adoption in Africa*, Information Document No 2, June 2010, σελ.11-15 διαθέσιμο στο: <http://www.hcch.net/upload/wop/adop2010id02e.pdf>, ημ. πρόσβ 10/08/2015.

³⁴ Βλ. Interpol, *Types of human trafficking* διαθέσιμο στο <http://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Types-of-human-trafficking>, ημ. πρόσβασης 18/08/2015.

5. Σεξουαλική εκμετάλλευση

Ως σεξουαλική εκμετάλλευση ορίζεται κάθε πραγματική ή επιχειρούμενη κατάχρηση θέσης, εξουσίας, εμπιστοσύνης για σεξουαλικούς σκοπούς. Η πράξη αυτή μπορεί επίσης, να περιλαμβάνει εξαναγκασμό σε γάμο, εκπόρνευση, εξαναγκασμό σε εγκυμοσύνη με σκοπό την πώληση του παιδιού, προσωπική ικανοποίηση.³⁵ Η σεξουαλική εκμετάλλευση σημειώθηκε ως η πιο διαδεδομένη μορφή εμπορίας ανθρώπων (79%) ενώ ακολουθεί η καταναγκαστική εργασία (18%).³⁶ Η πρόσληψη, η λαθραία μεταφορά και εκμετάλλευση των γυναικών ως πόρνες, και η οργανωμένη πορνεία των παιδιών και των δύο φύλων σε ορισμένες χώρες είναι καλά οργανωμένη. Επίσης, η πορνεία συνδέεται με την πορνογραφία, ιδίως αυτή που αφορά τα παιδιά με στόχο την προώθηση και την ανάπτυξη του τουρισμού. Αυτή η μορφή σκλαβιάς περιλαμβάνει κυρίως τις γυναίκες και τα παιδιά που εξαναγκάζονται στην πορνεία. Οι περισσότερες γυναίκες εξαπατώνται με υποσχέσεις για μια καλή δουλειά και στη συνέχεια εξαναγκάζονται σε πορνεία. Είναι σύνηθες, οι πατέρες, οι σύζυγοι και τα αδέρφια να εξαναγκάσουν τις γυναίκες της οικογένειας στην πορνεία για οικονομικά και άλλα οφέλη.³⁷

6. Καταναγκαστική εργασία

Η διακίνηση των προσώπων με σκοπό την καταναγκαστική εργασία και τις υπηρεσίες συνήθως περιλαμβάνει έναν προωθητή, ένα μεταφορέα, και έναν τελικό εργοδότη, ο

³⁵ Βλ. Lutya, T., *Human Trafficking of Young Women and Girls for Sexual Exploitation in South Africa*, σελ.7. διαθέσιμο στο [http://cdn.intechopen.com/pdfs/37751/InTech-Human trafficking of young women and girls for sexual exploitation in south africa.pdf](http://cdn.intechopen.com/pdfs/37751/InTech-Human%20trafficking%20of%20young%20women%20and%20girls%20for%20sexual%20exploitation%20in%20south%20africa.pdf) , ημ.πρόσβ.18/08/2015.

³⁶ Βλ. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 6. Διαθέσιμο στο:http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβασης 12, ημ.πρόσβ. 20/08/2015

³⁷ Βλ. Ngwe E., Oko E. , ‘‘ Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century ’’, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897, σελ. 116, διαθέσιμο στο <https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780> , ημ.πρόσβασης 20/08/2015.

οποίος θα αποκομίσει κέρδη από την εκμετάλλευση του θύματος εμπορίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το ίδιο πρόσωπο πραγματοποιεί όλες αυτές τις δραστηριότητες εμπορίας. Δεν είναι μόνο το ταξίδι επικίνδυνο για τα θύματα, αλλά μόλις φθάσουν στον προορισμό τους υπόκεινται σε χαμηλές αμοιβές ταπεινωτικής εργασίας που συχνά υποβαθμίζει και το έργο που οφείλουν να προβούν και τελικά βρίσκονται σε συνθήκες κοντά στη σκλαβιά και τη δουλεία. Τα άτομα αυτά συνήθως εργάζονται σε ορυχεία, σπίτια, φυτείες, εργοστάσια αλλά και πολύ συχνά είτε εξαναγκάζονται σε επαιτεία ή πώληση εμπορευμάτων στους δρόμους κάτω από επικίνδυνες συνθήκες. Οι άνθρωποι παγιδεύονται σε ακούσια υποτέλεια, όταν θεωρούν ότι μια απόπειρα απόδρασης από τις συνθήκες θα μπορούσε να οδηγήσει σε σοβαρή σωματική βλάβη ή τη χρήση του νόμιμου καταναγκασμού, όπως η απειλή της απέλασης. Επίσης, η οικιακή εργασία είναι ένα είδος καταναγκαστικής εργασίας. Οι οικιακοί βοηθοί μπορεί να έχουν παγιδευτεί στη δουλεία με τη χρήση βίας ή εξαναγκασμού, όπως η φυσική (και σεξουαλική) ή συναισθηματική κακοποίηση. Τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε οικιακή δουλεία που συμβαίνει σε ιδιωτικές κατοικίες. Η καταναγκαστική εργασία συνδέεται με τη δουλεία για χρέη.

7. Δουλεία για χρέη

Ονομάζεται η κατάσταση που προκύπτει από το γεγονός ότι ένας οφειλέτης είναι αναγκασμένος να παρέχει τις προσωπικές του υπηρεσίες ή αυτές ενός προσώπου επί του οποίου ασκεί εξουσία, ως εγγύηση για χρέος, εάν η αξία αυτών των υπηρεσιών, όπως εκτιμάται λογικά, δεν προορίζεται για την εκκαθάριση του χρέους ή η διάρκεια ή η φύση αυτών των υπηρεσιών δεν είναι περιορισμένη ή καθορισμένη. Αν και θεωρητικά ένα χρέος μπορεί να αποπληρωθεί σε ένα χρονικό διάστημα, η κατάσταση

της δουλείας προκύπτει όταν, παρ 'όλες τις προσπάθειές του, ο δανειολήπτης δεν μπορεί να το εξαφανίσει.³⁸ Πολλοί εργαζόμενοι, λοιπόν, σε όλο τον κόσμο πέφτουν θύματα δουλείας για χρέη όταν υιοθετούν ένα αρχικό χρέος ως μέρος των όρων απασχόλησης αλλά εν τέλει εγκλωβίζονται σε αυτό.³⁹

8. Απαρτχάιντ και αποικιοκρατία

Δεν είναι απλά μια φυλετική διάκριση που πρέπει να λυθεί μέσω της εκπαίδευσης και της πολιτικής μεταρρύθμισης. Επί της ουσίας, αποτελεί μια πολιτική φυλετικού διαχωρισμού μέσω της οποίας ο μαύρος πληθυσμός της Νοτίου Αφρικής στερείται διάφορα δικαιώματα. Μέσω αναγκαστικών μέτρων, η εργασία των ιθαγενών λαών έχει αξιοποιηθεί για το κέρδος των λευκών επενδυτών. Με την καταπίεση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ολόκληρων πληθυσμών, την πολιτική του φυλετικού διαχωρισμού και με άλλες μορφές αποικιοκρατίας επιβάλλεται συλλογική ή ομαδική δουλεία. Δυστυχώς, οι λαοί δεν έχουν άλλη επιλογή καθώς γεννιούνται σε μια κατάσταση δουλείας και έχουν ελάχιστα μέσα προσφυγής εναντίον της.

9. Η δουλεία ως μια κατάσταση του μυαλού

Ως νόμιμα επιτρεπόμενο σύστημα εργασίας, η παραδοσιακή δουλεία έχει καταργηθεί παντού, αλλά δεν έχει πλήρως εξαλειφθεί. Εξακολουθούν να υπάρχουν αναφορές για σκλαβοπάζαρα. Αυτό μπορεί να διαρκέσει ως μια κατάσταση του μυαλού, μεταξύ των θυμάτων της δουλείας και των απογόνων τους και μεταξύ των κληρονόμων εκείνων που ασκούσαν την εξουσία.⁴⁰

10. Εμπορία Οργάνων

Αν και συνήθως πιστεύεται ότι η διακίνηση γίνεται μόνο για εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση ή για καταναγκαστική εργασία, η εμπορία στην πραγματικότητα παίρνει πολλές μορφές, όπως είναι η εμπορία ανθρώπων για καταναγκαστικό γάμο αλλά και για εμπόριο οργάνων. Η εμπορία οργάνων είναι ένα έγκλημα που

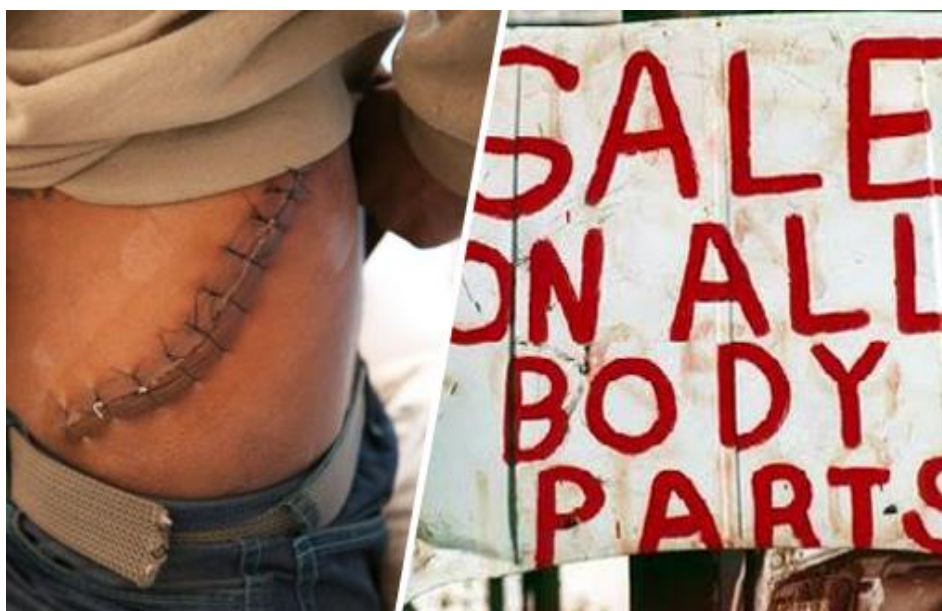
³⁸ Βλ. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Contemporary Forms of Slavery*, Fact Sheet No. 14, ημ.δημ. June 1991 διαθέσιμο στο <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=forcedlabor>, ημ.πρόσβασης 12/08/2015

³⁹ Βλ. UN.GIFT, *Trafficking for Forced Labour*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-forced-labour.html>, ημ.πρόσβασης 01/08/2015

⁴⁰ Βλ. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Contemporary Forms of Slavery*, Fact Sheet No. 14, ημ.δημ. June 1991 διαθέσιμο στο <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=forcedlabor>, ημ.πρόσβασης 12/08/2015.

διακρίνεται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Πρώτον, υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι διακινητές αναγκάζουν ή εξαπατούν τα θύματα να δώσουν ένα όργανό τους. Δεύτερον, υπάρχουν περιπτώσεις όπου τα θύματα επίσημα ή ανεπίσημα συμφωνούν να πωλήσουν ένα όργανό τους και στο τέλος βρίσκονται εξαπατημένοι, επειδή δεν πληρώνονται για το όργανο ή αμείβονται λιγότερο απ' την συμφωνημένη τιμή. Τρίτον, τα ευάλωτα άτομα που βρίσκονται σε θεραπεία για μια ασθένεια και τους αφαιρούνται τα όργανά τους χωρίς τη συγκατάθεσή τους.

Γενικά, οι ευάλωτες κατηγορίες ατόμων περιλαμβάνουν μετανάστες, ειδικά αν είναι διακινούμενοι εργαζόμενοι, άστεγοι, αναλφάβητοι, κλπ. Είναι γνωστό ότι η εμπορία για εμπόριο οργάνων θα μπορούσε να συμβεί σε άτομα κάθε ηλικίας. Όργανα που συνήθως διαπραγματεύονται είναι τα νεφρά, το συκώτι και οποιοδήποτε όργανο μπορεί να αφαιρεθεί και να χρησιμοποιηθεί. Δυστυχώς, η εμπορία οργάνων είναι ένα οργανωμένο έγκλημα, που περιλαμβάνει μια σειρά από παραβάτες. Ο εργοδότης ο οποίος προσδιορίζει το ευάλωτο πρόσωπο, ο μεταφορέας, το προσωπικό του νοσοκομείου / κλινικής και άλλα ιατρικά κέντρα, οι επαγγελματίες υγείας, οι μεσάζοντες και οι εργολάβοι, οι αγοραστές, οι τράπεζες, όπου αποθηκεύονται όλα τα όργανα που εμπλέκονται.⁴¹

⁴¹ Βλ. UN.GIFT, *Trafficking for Organ Trade*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-organ-trade.html>, ημ.προσβ.02/08/2015.

Τα τελευταία, ωστόσο, έτη παρατηρείται ότι βρίσκει έδαφος όλο και περισσότερο η λεγόμενη «**χαμογελαστή εμπορία ανθρώπων**» («**happy trafficking**»). Μέθοδοι βαρβαρότητας και συστηματικής κακοποίησης έχουν δώσει τη θέση τους σε πιο εκλεπτυσμένες και αθόρυβες τεχνικές ελέγχου και «διαχείρισης» των θυμάτων. Σε αυτά τα πλαίσια τα θύματα λαμβάνουν μια μικρή οικονομική ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους, απολαμβάνουν κάποιο ελάχιστο βαθμό ελευθερίας, ενώ διανοίγεται σε αυτά μια προοπτική απελευθέρωσης σε περίπτωση στρατολόγησης νέων θυμάτων. Έτσι λίγα χρήματα την ημέρα και ένα ρεπό συχνά είναι αρκετά ώστε το θύμα να παύσει να διεκδικεί την απελευθέρωσή του και τη συνεργασία με τις αρχές.⁴²

Ως πρακτικές εκμετάλλευσης και διατήρησης ελέγχου πάνω στα θύματά τους, οι διακινητές έχουν τη χρήση σωματικής και ψυχολογικής βίας εναντίον των θυμάτων τους, την κατάσχεση εγγράφων, τον περιορισμό των θυμάτων στο χώρο εργασίας ή απειλώντας τους με απέλαση. Πιο απειλητικές πρακτικές περιλαμβάνουν τη συνεχή παρακολούθηση των μετακινήσεων των θυμάτων, απειλές βίας εναντίον του θύματος και της οικογένειάς του στη χώρα προέλευσης, πραγματικής βίας στα θύματα τατουάζ, την καύση τους με τσιγάρα και το βιασμό.⁴³

Είναι γνωστή η σχέση της εμπορίας ανθρώπων με άλλες εγκληματικές δραστηριότητες αφού και τα ίδια τα θύματα έχουν συνδεθεί και με άλλες εγκληματικές δραστηριότητες. Εγκληματικές ομάδες που εμπλέκονται στη διακίνηση και εμπορία ανάγκασαν όχι μόνο τα θύματά τους στην πορνεία (ποινικό αδίκημα σε ορισμένες χώρες), αλλά και στην πώληση ναρκωτικών ουσιών, σε επαιτεία και κλοπές. Πηγές των μυστικών υπηρεσιών της Interpol δείχνουν ότι οι πιο παραδοσιακές εγκληματικές δραστηριότητες που συνδέονται με το δουλεμπόριο είναι η κλοπή οχημάτων, η διακίνηση ουσιών, το εμπόριο όπλων και το ξέπλυμα χρήματος. Οι διακινητές έχουν συνδεθεί με τα θύματα με σωματική βία, εκβιασμό για χρήματα ή για προστασία ή με δανεισμό χρημάτων για την αποπληρωμή των χρεών.⁴⁴

⁴² Βλ. Δίκτυο ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, *Καταπολεμώντας την εμπορία ανθρώπων, Προβλήματα και προοπτικές*, Επιμέλεια: Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Εκδ. Σάκκουλα, 2007, σελ 68.

⁴³ Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: 163–195, 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. Σελ. 177, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1>, ημ.πρόσβ. 26/08/2015

⁴⁴ Οπ.π.σελ. 177-178.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι το σύγχρονο δουλεμπόριο έχει αλλάξει μορφή, αφού η επικυριαρχία δεν ασκείται πια από την πρώην μητρόπολη αλλά έχει εξελιχθεί σε ένα οργανωμένο σύστημα παρα-οικονομίας. Επίσης, η εκμετάλλευση δεν είναι πια μόνο εργασιακή αλλά παίρνει διάφορες μορφές παράνομου εμπορίου λευκής σαρκός όπως είναι η πορνεία, η πορνογραφία, η διακίνηση γυναικών, η βιομηχανία του σεξ, κ.λ.π.⁴⁵

Στη συνέχεια θα δούμε τον ακριβή ορισμό που έχει λάβει σήμερα το δουλεμπόριο αλλά και τις διάφορες οπτικές από τις οποίες μπορούμε να το μελετήσουμε.

1.3 Ο ορισμός του δουλεμπορίου (trafficking)

Ως πρώτο βήμα, είναι σημαντικό να είμαστε σαφείς σχετικά με τον ορισμό της σωματεμπορίας γυναικών, καθώς ο χαρακτηρισμός του ζητήματος θα καθορίσει τις στρατηγικές για την καταπολέμηση του προβλήματος και την προστασία των θυμάτων.

Για να κατανοήσουμε τι σημαίνει η φράση “εμπορία ανθρώπων” αρχικά θα στραφούμε στο αυτονόητο, δηλαδή ένας άνθρωπος εμπορεύεται έναν άλλον άνθρωπο. Για τον ορισμό έχουν γίνει πολλές προσπάθειες από διάφορες εθνικές νομοθεσίες και διεθνή κείμενα, ωστόσο ο ορισμός που υιοθετήθηκε στο **άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου για την Πρόληψη, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Προσώπων, ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών**, και συμπληρώνει τη **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Διεθνικό Οργανωμένο Εγκλημα** (μαζί με το **Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία των Μεταναστών μέσω Ξηράς, Αέρα και Θάλασσας**), φαίνεται να είναι ο πιο αντιπροσωπευτικός.⁴⁶

⁴⁵ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 235.

⁴⁶ Βλ. επίσης, το άρθρο 4 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον ορισμό της διεθνικής σωματεμπορίας, στο οποίο υιοθετείται ο ορισμός του άρθρου 3 του Πρωτοκόλλου των ΗΕ και προστίθεται η παράγραφος (ε), που τονίζει ότι «θύμα» θα σημαίνει οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο που υπόκειται στην παράνομη διακίνηση ανθρώπων, όπως καθορίζεται στο παρόν άρθρο, Βλ. Council of Europe, *Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report*, Council of Europe Treaty Series - No. 197, Warsaw, 16.V.2005, διαθέσιμο στο https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/PDF_Conv_197_Trafficking_Erev.pdf, ημ.πρόσβ.25/08/2015.

Το άρθρο 3 αναφέρει:

(α) "Εμπορία προσώπων (Trafficking in persons)" ορίζεται ως η στρατολόγηση, μετακίνηση, μεταφορά, υπόθαλψη ή υποδοχή ατόμων με αθέμιτα μέσα, όπως απειλές ή χρήση βίας ή άλλες μορφές εξαναγκασμού, απαγωγής, εξαπάτησης, απατηλών τεχνασμάτων, κατάχρησης εξουσίας ή εκμετάλλευσης της ευάλωτης θέσης του θύματος, καθώς και με παροχή ή αποδοχή χρηματικών ποσών ή ωφελημάτων για την απόσπαση συναίνεσης προσώπου που έχει εξουσία επάνω σε άλλον, με απώτερο σκοπό την εκμετάλλευση του ατόμου. Ο όρος δε «εκμετάλλευση» περιλαμβάνει ενδεικτικώς την εκμετάλλευση εκδιδόμενων προσώπων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης άλλου, την αναγκαστική εργασία ή υποχρεωτική παροχή υπηρεσιών, τη δουλειά ή πρακτικές όμοιες με αυτήν ή την αφαίρεση οργάνων του σώματος.

(β) Η συναίνεση του θύματος παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων για την εκ προθέσεως εκμετάλλευση που προσδιορίστηκε στην παράγραφο (α) του παρόντος άρθρου δεν θα λαμβάνεται υπόψη στις περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκε οποιοδήποτε από τα μέσα που προσδιορίστηκαν στην παράγραφο (α),

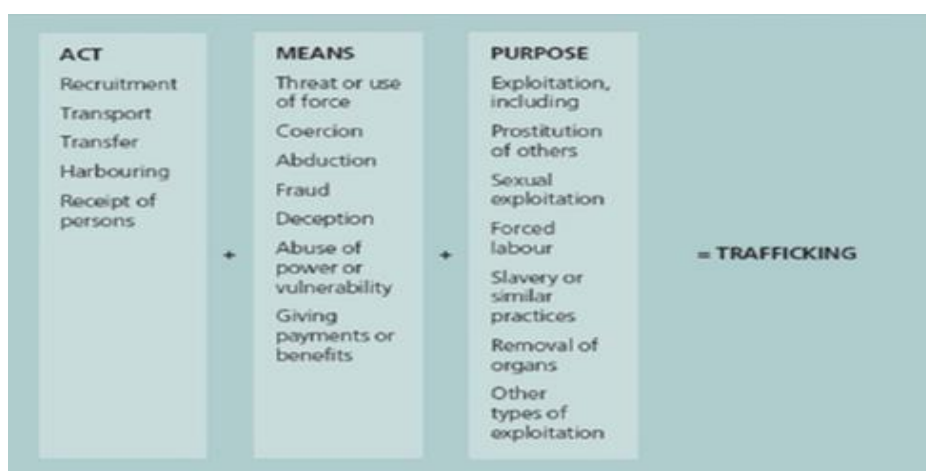
(γ) Η στρατολόγηση, μετακίνηση, μεταφορά υπόθαλψη ή υποδοχή παιδιών με σκοπό την εκμετάλλευση θα θεωρείται ως «εμπορία ανθρώπων» ακόμη και εάν δεν περιλαμβάνει κάποιο από τα μέσα που προσδιορίστηκαν στην παράγραφο (α) του παρόντος άρθρου,

(δ) Ως "Παιδί" θεωρείται κάθε πρόσωπο ηλικίας νεότερο των δεκαοκτώ ετών.⁴⁷

Ο ορισμός αυτός αναλύεται σε **τρεις βασικές κατηγορίες χαρακτηριστικών γνωρισμάτων**: τις εγκληματικές πράξεις, τα (αθέμιτα) μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη αυτών των εγκλημάτων και τον σκοπό δηλαδή τις μορφές εκμετάλλευσης. Το πρώτο στοιχείο είναι η πράξη, το τι συμβαίνει δηλαδή, είναι ένα μέρος του δουλεμπορίου και περιλαμβάνει απροσδιόριστες πρακτικές

⁴⁷ Βλ. United Nations Office on Drugs and Crime, Division for Treaty Affairs, *Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*, United Nations, New York 2004, και ιδιαίτερα το Β' Μέρος: Legislative guide for the implementation of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, σ. 243 επ., διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/pdf/crime/legislative_guides/Legislative%20guides_Full%20version.pdf, ημ.προσβ 24/08/2015.

στρατολόγησης, μεταφοράς, μεταβίβασης και παραλαβής προσώπων. Το δεύτερο στοιχείο είναι τα μέσα που χρησιμοποιούνται και πρόκειται για χρήση βίας, εξαναγκασμό, απαγωγή, απάτη, εξαπάτηση, κατάχρηση εξουσίας και προσφορά ή αποδοχή οφελών με σκοπό να ελέγξει το θύμα. Η έννοια του εξαναγκασμού μεταξύ άλλων συνεπάγεται την εύλογη πεποίθηση ενός ατόμου που δεν έχει βιώσιμη εναλλακτική λύση.⁴⁸ Το τρίτο στοιχείο και εξίσου σημαντικό είναι ο σκοπός. Αυτό μπορεί να συμβεί με στόχο την εκμετάλλευση, δηλαδή πορνεία και άλλων μορφών, σεξουαλική εκμετάλλευση, εξαναγκαστική εργασία, δουλεία ή άλλη πρακτική όπως και η αφαίρεση οργάνων.⁴⁹ Και τα τρία αυτά στοιχεία θα πρέπει να συντρέχουν για να έχουμε δουλεμπόριο, ώστε να τεθούν σε λειτουργία το Πρωτόκολλο για την Εμπορία Προσώπων και η Συνθήκη για το Οργανωμένο Έγκλημα.

Πηγή UNODC, *Elements of human trafficking*, <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html?ref=menu>

Μόνη εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση των παιδιών στην οποία και μόνο τα στοιχεία της πράξης και του σκοπού είναι αρκετά για να θεωρηθεί μια κατάσταση δουλεμπόριο.⁵⁰ Αφού το άρθρο 3 διευκρινίζει ότι, αν το θύμα είναι παιδί (ηλικίας

⁴⁸ Βλ. Richard A. *International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime*, DCI Exceptional Intelligence Analyst Program An Intelligence Monograph, Center for the Study of Intelligence, April 2000, Σελ v-vii, διαθέσιμο στο <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf>, ημ.πρόσβασης 17/07/2015.

⁴⁹ Βλ. United Nations Office on Drugs and Crime, *Human Trafficking*, <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html?ref=menu> Ημ.πρόσβασης 14/07/2015.

⁵⁰ Βλ. Gallagher A., *The international law of human trafficking*, Cambridge University Press, New York 2010 σελ. 29-42 διαθέσιμο στο

κάτω των 18 ετών) τα μέσα (δύναμη, ο εξαναγκασμός, απάτη, κ.λπ.) δεν είναι απαραίτητα για να θεωρηθεί δουλεμπόριο. Αλλά και η συναίνεση ενός ενήλικα θύματος της εμπορίας ανθρώπων είναι άνευ σημασίας αν τα (αθέμιτα) μέσα που απαριθμούνται στο Άρθρο 3 (α) χρησιμοποιούνται.⁵¹

Διακρίνουμε, λοιπόν, τρία βασικά στάδια, α) τη **στρατολόγηση** (π.χ. απαγωγή, ολική ή μερική εξαπάτηση, «υποδούλωση»/δέσμευση λόγω χρεών), β) τη **μεταφορά** από τη χώρα προέλευσης στη χώρα προορισμού (π.χ. με πλοίο, τρένο, αεροσκάφος, οδικώς και πεζή, ταξί, αυτοκίνητα, φορτηγά, απροκάλυπτα ή κρυφά) και γ) την εμπορευματική ή οικονομική/σεξουαλική **εκμετάλλευση**, με κυρίαρχο σχήμα τη χώρα προέλευσης, τη χώρα διαμετακόμισης και τη χώρα υποδοχής.

Αποτελώντας τον πρώτο σφαιρικό ορισμό σε διεθνές επίπεδο, μπορεί να συγκροτήσει μια κοινή βάση για την πρόληψη και καταπολέμηση της διεθνικής σωματεμπορίας. Ωστόσο, παρουσιάζει και κάποιες ελλείψεις αφού δίνει έμφαση μόνο στις πράξεις που έχουν διεθνικό χαρακτήρα και εμπλέκουν οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα, ενώ αρκετές φορές, η εμπορία ανθρώπων γίνεται εντός των συνόρων μιας χώρας και από μεμονωμένα άτομα, που δεν αποτελούν μέρος μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας (εμπορία μικρής επιχειρησιακής κλίμακας).⁵²

Το πρωτόκολλο σκόπιμα αποφάσισε να μην οριστεί η "εκμετάλλευση της πορνείας των άλλων και οι άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης," επειδή δεν υπήρχε συναίνεση μεταξύ των κυβερνητικών εκπροσώπων στις διαπραγματεύσεις σχετικά με την κοινή έννοια του όρου. Γενικά τέθηκε η πρόταση η ακούσια καταναγκαστική συμμετοχή στην πορνεία να αποτελεί και εκείνη εμπορία. Ως προς την εθελοντική συμμετοχή των ενηλίκων στην πορνεία συμφωνήθηκε να θεωρείται εμπορία

<https://books.google.gr/books?id=b4JxTgtih1UC&pg=PR4&dq=%E2%80%9CThe+international+law+of+human+trafficking%E2%80%9D+Cambridge+University+Press,+New+York&hl=el&sa=X&ved=0CB4Q6AEwAGoVChMIxNvAiNiwyAIVA4ssCh2a0wNX#v=onepage&q=%E2%80%9CThe%20international%20law%20of%20human%20trafficking%E2%80%9D%20Cambridge%20University%20Press%2C%20New%20York&f=false>, ημ.πρόσβ.18/08/2015.

⁵¹ Βλ. Sigmon J., *Combating Modern-Day Slavery: Issues in Identifying and Assisting Victims of Human Trafficking Worldwide*, Victims & Offenders, 3:2-3, ημ.δημ 19/05/2008, Σελ.251-252, διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15564880801938508>, ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

⁵² Βλ. Παπαγιαννοπούλου Μ., *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς*, Μελέτη, Κέντρο γυναικείων ερευνών και μελετών, Αθήνα, 2007,σελ. 9, http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/01/TO_FAINOMENO_TOY_TRAFFICKING.pdf, ημ.πρόσβ.18/07/2015

ανθρώπων. Ο όρος «εθελοντική πορνεία» αναφέρεται σε οποιαδήποτε εργασία που εκτελείται από μία πόρνη, είτε σε εσωτερικούς ή εξωτερικούς χώρους, όπου η πόρνη λαμβάνει τα χρήματα από τον πελάτη προς δικό της όφελος. Αντίθετα, η ακούσια πορνεία αναφέρεται σε οποιαδήποτε εργασία του σεξ που εκτελείται σε εσωτερικούς ή εξωτερικούς χώρους, κι όπου η πόρνη λειτουργεί υπό την εποπτεία και τον έλεγχο άλλου προσώπου.⁵³ Βέβαια, τα συμβαλλόμενα κράτη, έχουν τη δυνατότητα να ορίσουν την εθελοντική πορνεία των ενηλίκων, σύμφωνα με τα δικά τους έθιμα και τους νόμους. Σε γενικές γραμμές, το πρωτόκολλο της εμπορίας ανθρώπων, με σαφείς όρους, επιτρέπει στα κράτη να επικεντρωθούν μόνο σε καταναγκαστική πορνεία και άλλα εγκλήματα που αφορούν τον εξαναγκασμό, και τα κράτη δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν κάθε συμμετοχή των ενηλίκων στην πορνεία στα πλαίσια της διακίνησης.⁵⁴

1.4 Η εμπορία ανθρώπων από διαφορετικές οπτικές

Η εμπορία ανθρώπων μπορεί να μελετηθεί από διάφορες οπτικές, ως πρόβλημα μετανάστευσης, οργανωμένου εγκλήματος, πορνείας ή παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, η προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει αγκαλιαστεί ως μια εναλλακτική στρατηγική επικεντρωμένη στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, και όχι σε κατασταλτικές πρακτικές για τη διαχείριση της παράνομης μετανάστευσης, της πορνείας και του οργανωμένου εγκλήματος. Η προσέγγιση για τα ανθρώπινα δικαιώματα φαίνεται να είναι τόσο πολιτικά αλλά και ηθικά πιο αποτελεσματική.

Οι προσεγγίσεις για την εμπορία ανθρώπων ήταν ποικίλες αφού σχετίζονταν με την ηθική, τον ποινικό χαρακτηρισμό, τη μετανάστευση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημόσια τάξη, την εργασία ή το φύλο. Ωστόσο, η «ολιστική» ή ολοκληρωμένη προσέγγιση, την οποία ακολούθησε και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη

⁵³ Βλ. Luty, T., *Human Trafficking of Young Women and Girls for Sexual Exploitation in South Africa*, σελ.8-9. Διαθέσιμο στο <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/37751.pdf> , ημ.πρόσβ.18/08/2015

⁵⁴ Βλ. Ebbe O., Das D., *Global trafficking in women and children*, CRC Press is an imprint of the Taylor & Francis Group, an informa business p.7 διαθέσιμο στο <https://books.google.gr/books?id=9jTt5yJ1Qz8C&pg=PR2&lpg=PR2&dq=Obi+N.I.+Ebbe+and+Dilip+K.+Das.,+%E2%80%98E2%80%99Global+trafficking+in+women+and+children%E2%80%99%E2%80%99.&source=bl&ots=bA3FbdQl5s&sig=j9OmA7B7WDIsSXL0DFJCXEWTSJo&hl=el&sa=X&ved=0CDMQ6AEwA2oVChMI1uC85JvgxwIVhbQaCh2YPQ96#v=onepage&q=Obi%20N.I.%20Ebbe%20and%20Dilip%20K.%20Das.%2C%20%E2%80%98E2%80%99Global%20trafficking%20in%20women%20and%20children%E2%80%99%E2%80%99%2C&f=false>

Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), έχει προωθηθεί αρκετά και θεωρείται η άκρως κατάλληλη για να επιτευχθεί σφαιρικά το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων.⁵⁵

1.4.1 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα μετανάστευσης

Μέσα από την τακτική του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το οποίο προσπαθεί να αντιμετωπίσει στην πηγή της την παράνομη μετανάστευση, ιδίως με την καταπολέμηση εκείνων που επιδίδονται στην εμπορία ανθρώπων και την οικονομική εκμετάλλευση των μεταναστών, καταλαβαίνουμε ότι η εμπορία ανθρώπων και η μετανάστευση θεωρούνται εδώ ως αδιαχώριστες πραγματικότητες. Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση η εμπορία γυναικών πρέπει να εξεταστεί στο ευρύτερο πλαίσιο των παράνομων μεταναστευτικών ροών και να αναλυθεί στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομικής και πολιτικής αλλαγής. Άλλωστε οι γυναίκες που επιλέγουν να μεταναστεύσουν για να ξεφύγουν από τη φτώχεια δεν κάνουν μια εθελοντική επιλογή. Αλλά ακόμη κι αν οι γυναίκες ξεκινούν το ταξίδι τους από επιλογή, τα στοιχεία του εξαναγκασμού μπορούν να εμφανιστούν σε κάποιο επόμενο στάδιο. Στην περίπτωση της παράνομης μετανάστευσης, ο εξαναγκασμός καλύπτει τις προϋποθέσεις εισόδου, διαμονής και απασχόλησης. Ακόμη και αν οι γυναίκες δεν αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους, συχνά αναγκάζονται να επιδίδονται στην εργασία του σεξ αντί για τις θέσεις εργασίας τις οποίες τους είχαν υποσχεθεί.⁵⁶

1.4.2 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα οργανωμένου εγκλήματος

Η σχέση μεταξύ της εμπορίας ανθρώπων και του οργανωμένου εγκλήματος θέτει προβλήματα ορισμού και ταυτότητας. Τι είναι το οργανωμένο έγκλημα και ποιές είναι οι εγκληματικές οργανώσεις που έχουν εγκατασταθεί ως ‘‘ταξιδιωτικά πρακτορεία’’ για τους παράνομους μετανάστες; Το να ορίσουμε τι είναι το οργανωμένο έγκλημα έχει αποδειχθεί ένα εξαιρετικά δύσκολο έργο, λόγω της πολυδιάστατης φύσης των εγκληματικών οργανώσεων. Η εμπορία ανθρώπων είναι είτε η μοναδική κερδοσκοπική δραστηριότητα ενός οργανισμού ή μια επιπλέον δραστηριότητα σε άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, όπως τα ναρκωτικά ή το

⁵⁵ Βλ. Aradau C., *Rethinking Trafficking in Women Politics out of Security*, Palgrave Macmillan, 2008 σελ.8-13, διαθέσιμο στο

https://www.academia.edu/3045929/Rethinking_trafficking_in_women_politics_out_of_security , ημ.πρόσβασης 10/08/2015.

⁵⁶ Οπ.π. σελ.21-25.

λαθρεμπόριο όπλων, εκβιασμούς, ξέπλυμα χρήματος, δωροδοκία δημοσίων υπαλλήλων, τη χρήση ναρκωτικών, και τα τυχερά παιχνίδια.⁵⁷ Είναι πλέον γνωστό ότι οι εγκληματικές οργανώσεις διεξάγουν συχνά εμπορία ανθρώπων σε συνδυασμό με άλλες παράνομες επιχειρήσεις. Το οργανωμένο έγκλημα παρουσιάζεται ως μια ύπουλη απειλή, αφού διαπερνά το κράτος και αποσταθεροποιεί τις λειτουργίες του. Σε αντίθεση με τη μετανάστευση, η οποία είναι μια απειλή που το κράτος μπορεί να διαχειριστεί με κατάλληλες στρατηγικές που προωθούν τη νόμιμη μετανάστευση και την αποτροπή των παράνομων μορφών, το οργανωμένο έγκλημα θεωρείται μια πολύ σοβαρή πρόκληση που απαιτεί κυρίως διεθνή συνεργασία.⁵⁸

1.4.3 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα πορνείας

Η Σύμβαση του 1949 των Ηνωμένων Εθνών για την Καταστολή της Διακίνησης Ανθρώπων και της Εκμετάλλευσης της Πορνείας μεταξύ άλλων αναφέρει ότι η πορνεία αποτελεί το συνοδευτικό κακό της εμπορίας ανθρώπων και ότι είναι ασυμβίβαστη με το σεβασμό της αξιοπρέπειας και της αξίας του ανθρώπου και ότι θέτει σε κίνδυνο την ευημερία του ατόμου, της οικογένειας και της κοινότητας (ΟΗΕ, 1949). Μετά το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων ιδίως γυναικών και παιδιών, που συμπληρώνει τη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος του 2000 ακούστηκαν διάφορες απόψεις για την πορνεία υπό την ηγεσία του Συνασπισμού κατά της Εμπορίας Γυναικών (CATW) και υπό την Παγκόσμια Συμμαχία κατά της Εμπορίας Γυναικών (GAATW). Η μία πλευρά, εκπροσωπούμενη από την CATW, υποστήριξε ότι η «εμπορία» θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις μορφές των προσλήψεων και των μεταφορών με σκοπό την πορνεία, ανεξαρτήτως του εάν έλαβε χώρα βία ή εξαπάτηση ή αν ήταν επιλογή της γυναίκας. Η προσέγγιση αυτή καθοδηγείται από την πεποίθηση ότι η πορνεία είναι καταχρηστική γυναικών σε κάθε περίπτωση. Σύμφωνα με τα λόγια του ιδρυτή της, Kathleen Barry, η πορνεία δεν μπορεί να είναι σωστή, καθώς είναι «επιβλαβής για τη σωματική και ψυχική υγεία

⁵⁷ Richard A., *International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime*, DCI Exceptional Intelligence Analyst Program An Intelligence Monograph, Center for the Study of Intelligence, April 2000, σελ. 1-2, διαθέσιμο στο <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf>

⁵⁸ Βλ. Aradau C., *Rethinking Trafficking in Women Politics out of Security*, Palgrave Macmillan, 2008 σελ.25-29, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/3045929/Rethinking_trafficking_in_women_politics_out_of_security, ημ.πρόσβασης 10/08/2015.

των γυναικών και την ευημερία» και καταργεί το δικαίωμα στη σεξουαλική ακεραιότητα και την αυτονομία. Η πορνεία δεν μπορεί παρά να είναι το αποτέλεσμα κάποιου είδους εξαναγκασμού και βίας, είτε μιλάμε για άμεση σωματική βία είτε για βία η οποία συνεπάγεται από τις κοινωνικές και οικονομικές δομές.⁵⁹ Η άλλη θέση, που κατέχει η GAATW, κάνει τη διάκριση μεταξύ της «παράνομης διακίνησης γυναικών» ως «καταναγκαστική πορνεία» από τη μία πλευρά και «εθελοντική πορνεία» από την άλλη. Η GAATW έχει αναλάβει μια διάκριση που αναπτύχθηκε στα μέσα της δεκαετίας του ογδόντα έπειτα από την ώθηση που έδωσε η άποψη για σεβασμό στα δικαιώματα των ιερόδουλων για ελεύθερη κυκλοφορία. Σύμφωνα με αυτήν την άποψη η εμπορία ανθρώπων πρέπει να είναι καταδικαστέα μόνο στο μέτρο που συνδέεται με την καταναγκαστική πορνεία και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πολλοί από αυτήν την πλευρά υποστηρίζουν πως ιστορικά, τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων σχετίζονται περισσότερο με την προστασία της εντιμότητας των γυναικών από ό, τι με τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων που εργάζονται στη βιομηχανία του σεξ.⁶⁰

1.4.4 Η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η ανθρωπιστική προσέγγιση στην εμπορία προτείνει έναν διαφορετικό προβληματισμό της εμπορίας, η οποία προκύπτει από τα βιώματα των θυμάτων εμπορίας και τις συναισθηματικές αφηγήσεις για τη βία, τον πόνο και τη δυστυχία. Αριθμοί, στατιστικά και άλλα κοινωνικά προβλήματα είναι λιγότερο σημαντικά από

⁵⁹ Βλ. Doezema J., , *Loose Women or Lost Women? The Re-emergence of the Myth of White Slavery in Contemporary Discourses of Trafficking in Women*, *Gender Issues / Winter 2000* , σελ. 33, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1007/s12147-999-0021-9#page-1> , ημ.πρόσβ.05/09/2015.

⁶⁰ Βλ. Aradau C., *Rethinking Trafficking in Women Politics out of Security*, Palgrave Macmillan, 2008 σελ.29-33, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/3045929/Rethinking_trafficking_in_women_politics_out_of_security , ημ.πρόσβασης 10/08/2015

την άποψη αυτή. Αυτό που έχει σημασία εδώ είναι ότι «Καθένας από αυτούς τους αριθμούς [των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων] είναι η ζωή ενός ανθρώπου». Η προσέγγιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου προσπαθεί να χρησιμοποιήσει την κινητοποίηση της συναισθηματικότητας και την υιοθέτηση της εικόνας του θύματος της εμπορίας ανθρώπων ως ένα άτομο που υποφέρει. Συνεπώς, οι γυναίκες θύματα εμπορίας ως παράνομοι μετανάστες ή πόρνες που έχουν πέσει θύματα δικαιούνται προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

1.4.5 Εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα έλλειψης ασφάλειας

Μία άλλη οπτική του προβλήματος αναφέρει ότι η εμπορία ανθρώπων εμφανίζεται εκεί όπου υπάρχει έλλειψη ασφάλειας. Έτσι πρέπει να μελετάμε ποιος χρήζει προστασίας π.χ. συγκεκριμένα άτομα σε σχέση με την κοινωνία ή το κράτος, αλλά και ειδικές κατηγορίες πληθυσμού σε σχέση με τους άλλους. Ασφάλεια επηρεάζει ό,τι μπορεί να ειπωθεί και να γίνει σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Η παράνομη μετανάστευση, το οργανωμένο έγκλημα και η πορνεία είναι ενσωματωμένα σε ένα περιβάλλον από το οποίο λείπει η ασφάλεια, σωματική, ψυχική, οικονομική, πολιτική, κοινωνική.⁶¹

1.5 Δουλεμπόριο γυναικών – Γενικοί Παράγοντες Ανάπτυξης του φαινομένου

Είναι εύκολο να κατανοήσουμε ότι εφόσον το σύγχρονο δουλεμπόριο αποτελεί πλέον την τρίτη πιο επικερδή επιχείρηση του διεθνούς συστήματος της παραοικονομίας (μετά το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών)⁶² διακρίνεται από κάποια χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται στους νόμους της αγοράς. Σε όλες τις περιοχές λοιπόν που εμφανίζεται αυτό το φαινόμενο υπάρχουν τα εξής **γενικότερα αίτια** που τροφοδοτούν το φαινόμενο: α) μια φαινομενικά ατελείωτη **προσφορά** γυναικών, διαθέσιμων για εκμετάλλευση (στις χώρες προέλευσης), β) μια φαινομενικά ατελείωτη **ζήτηση** για τις υπηρεσίες των γυναικών αυτών (στις χώρες προορισμού), και γ) **οργανωμένα δίκτυα**, μεγαλύτερης ή μικρότερης κλίμακας επιχείρησης, που

⁶¹ Οπ.π. σελ. 33-39.

⁶² Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 235.

ελέγχουν αυτό το οικονομικό σχήμα με σκοπό την εκμετάλλευση των διακινούμενων ατόμων και την παραγωγή τεράστιων κερδών.⁶³

1.5.1 Αίτια Ανάπτυξης του φαινομένου

- Πολλοί που πέφτουν θύματα διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, είναι συνήθως τα **άτομα που μειονεκτούν** στις χώρες τους, δηλαδή άτομα με κακές δεξιότητες εργασίας ή λίγες πιθανότητες επιτυχούς εργασίας. Συχνά είναι γυναίκες και παιδιά. Αυτό το μοτίβο φαίνεται καθαρά στα πρότυπα εμπορίας ανθρώπων σε χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης (όπου οι γυναίκες διακινούνται προς τη Δύση για σεξουαλική εκμετάλλευση) και στη Δυτική Αφρική (όπου τα παιδιά είναι θύματα εμπορίας για καταναγκαστική εργασία).⁶⁴
- Από τους σημαντικότερους παράγοντες που οδηγούν στην πληθώρα των πρόθυμων θυμάτων είναι η **φτώχεια, η υπανάπτυξη**⁶⁵ και η **έλλειψη**

⁶³ Βλ. Bales K., *Understanding Global Slavery. A Reader*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London 2005. σελ. 155, διαθέσιμο στο https://books.google.gr/books?id=q1GtJL8DDfoC&pg=PA94&lpg=PA94&dq=Bales+K.,+Understanding+Global+Slavery.&source=bl&ots=wmcwDcGNAa&sig=Fx5RZszfy_Ei7Xf4vWuEv6nJE2s&hl=el&sa=X&ved=0CDYQ6AEwAmoVChMI1oKCrGzyAIVAhEsCh3g5Qjm#v=onepage&q=Bales%20K.%20%20Understanding%20Global%20Slavery.&f=false, ημ.πρόσβ. 26/08/2015.

⁶⁴ Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: , 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , σελ.. 167-168, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1>, ημ.πρόσβ.26/08/2015.

⁶⁵ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 236.

ευκαιριών. Έτσι, οι γυναίκες, και όλα τα θύματα ανεξαρτήτως φύλου, που έχουν πληγεί από τη φτώχεια αναζητούν την ευκαιρία να βελτιώσουν τη ζωή τους στους λαθρέμπορους και στους διακινητές.⁶⁶

- Επίσης, η ταχεία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η αύξηση πληθυσμού σημειώθηκε κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Με την τεράστια **πληθυσμιακή έκρηξη**, η ήδη εύθραυστη οικονομία και υποδομές στις φτωχότερες χώρες δέχτηκαν μεγαλύτερη πίεση.
- Εκτός από την πληθυσμιακή έκρηξη, ένας άλλος παράγοντας που συνέβαλε στην αύξηση του δουλεμπορίου είναι η **ταχεία αλλαγή στην παγκόσμια οικονομία**. Για παράδειγμα, η προώθηση του υπερατλαντικού δουλεμπορίου είχε ένα τεράστιο τίμημα για την οικονομία της Υποσαχάριας Αφρικής.
- Επίσης, η **αποικιοκρατία** αποσταθεροποίησε περαιτέρω την οικονομία αλλάζοντας τις οικονομικές δραστηριότητες, αφού οι αποικιοκρατούμενες περιοχές επικεντρώθηκαν στην παραγωγή γεωργικών προϊόντων που προορίζονταν για εξαγωγή προς την κάλυψη των αναγκών των αποικιοκρατών τους. Περαιτέρω, εμπόδιο στην ανάπτυξη των οικονομιών των αναπτυσσόμενων χωρών της Αφρικής, της Ασίας και της Νότιας Αμερικής ήταν οι πόλεμοι για την ανεξαρτησία από τους αποικιοκράτες. Έτσι, η αποικιοκρατία οδηγεί σε πολλές εσωτερικές συγκρούσεις με αρνητικές συνέπειες στην οικονομική και πολιτική ανάπτυξη των αποικιακών χωρών. Η νέα οικονομική τάξη πραγμάτων που εισήγαγε το αποικιακό καθεστώς άλλαξε τα πρότυπα της ιδιοκτησίας της γης και εκτόπισε πολλούς ανθρώπους από τις αγροτικές περιοχές προς τις αστικές περιοχές.⁶⁷ Η **αστικοποίηση** οδήγησε στην υψηλή ανεργία στις πόλεις και έκανε πολλούς πολίτες των αναπτυσσόμενων χωρών ευάλωτους στην εμπορία ανθρώπων. Επίσης, η **προώθηση των εθνικών οικονομικών πολιτικών των αναπτυγμένων χωρών** στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών έθεσαν τις τελευταίες σε

⁶⁶ Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: , 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , σελ.. 167-168, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ.26/08/2015.

⁶⁷ Βλ. Ngwe E., Oko E., *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897, Σελ.108-109, διαθέσιμο στο <https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780> , ημ.πρόσβασης 21/08/2015.

μειονεκτική θέση. Αλλά και οι **επιδοτήσεις** των αγροτών στις ανεπτυγμένες χώρες έβαζαν τις ανεπτυγμένες χώρες σε πιο ανταγωνιστική θέση από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Παράλληλα, ενώ οι ανεπτυγμένες χώρες πρεσβεύουν την προώθηση του ελεύθερου εμπορίου, αρνούνται πεισματικά να επιτρέψουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων ως απαραίτητο παρακολούθηση της ελεύθερης οικονομικής ιδεολογίας. Συνεπώς, το ελεύθερο εμπόριο καθιστά δυνατό για τις αναπτυσσόμενες χώρες να εξάγουν τις πρώτες ύλες τους στις βιομηχανικές χώρες αλλά δεν τους παρέχει τη δυνατότητα να εξάγουν το πλεονάζον εργατικό δυναμικό τους.⁶⁸

- Έπειτα, οι **χαλαροί συνοριακοί έλεγχοι** διευκολύνουν την έξαρση του δουλεμπορίου. Για παράδειγμα, με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και του Συμφώνου της Βαρσοβίας, αλλά και τον εκδημοκρατισμό μιας σειράς από χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, τα συστήματα ελέγχου κατά την έξοδο από τις χώρες έγιναν πολύ πιο χαλαρά. Το άνοιγμα των συνόρων, λοιπόν, διευκολύνει τη ροή των εμπορευμάτων και κατά συνέπεια διευκολύνει και τη ροή των ανθρώπων.
- Στη συνέχεια, πολλοί παράγοντες που συνδέονται στενά μεταξύ τους όπως η **διεθνοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας και η παγκοσμιοποίηση των διεθνών αγορών**, η εξέλιξη στην **επικοινωνία** και την **τεχνολογία** και η δυνατότητα για φθηνά και γρήγορα **αεροπορικά ταξίδια**, ενίσχυσαν την εμπορία ανθρώπων.
- Επίσης, από της σημαντικότερες εξελίξεις που συνέβαλε στην αύξηση του φαινομένου είναι η αυξανόμενη συμμετοχή του **οργανωμένου εγκλήματος** στην αγορά και το γεγονός ότι το λαθρεμπόριο και η εμπορία ανθρώπων, μαζί με το ξέπλυμα χρήματος, το λαθρεμπόριο όπλων και τη διακίνηση ναρκωτικών, αποτελούν τις μεγαλύτερες πηγές εισοδήματος παγκοσμίως.⁶⁹
- Επιπλέον, η αύξηση της μετανάστευσης, νόμιμης ή παράνομης και οι υποσχέσεις για ένα καλύτερο μέλλον αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να ανθίσει η εμπορία ανθρώπων. Παραδοσιακά, οι χώρες προέλευσης είναι

⁶⁸ Οπ.π σελ.108-109.

⁶⁹ Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: , 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , σελ.. 168-170, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ.26/08/2015.

αναπτυσσόμενες χώρες ή βρίσκονται σε μια κατάσταση μετάβασης. Η **μετανάστευση** πραγματοποιείται από τις φτωχότερες χώρες στις πλουσιότερες, προς αναζήτηση πιο σταθερών καταστάσεων. Βεβαίως, το φαινόμενο της μετανάστευσης δεν είναι ανεξάρτητο από άλλους παράγοντες που το τροφοδοτούν, όπως είναι η **οικονομική κρίση** που πλήττει αυτές τις περιοχές, οι **περιφερειακές συγκρούσεις** (π.χ. Κοσσυφοπέδιο, πρώην Γιουγκοσλαβία, διάφορες αφρικανικές χώρες), οι **πολιτικές και θρησκευτικές διώξεις** που υφίστανται κάποια άτομα (π.χ. Κίνα, Ρωσία), η **αύξηση της παράνομης μετανάστευσης** και η αυξανόμενη χρήση των **προσωρινών συμβάσεων εργασίας**.

Βέβαια, τα βαθύτερα αίτια της μετανάστευσης - τόσο νόμιμης όσο και παράνομης - συνίσταντο στις **κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες** που επικρατούν στις χώρες προέλευσης, στην **ταχεία αύξηση του πληθυσμού**, στην επίμονη **φτώχεια**, στην υψηλή **ανεργία**, στις **εσωτερικές συγκρούσεις** που οδηγούν σε ευρεία **βία και πολιτική αναταραχή**, σε **καταπιεστικά πολιτικά καθεστώτα** και σοβαρή **παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων**. Επιπλέον, οι **ανισότητες** στο βιοτικό επίπεδο μεταξύ των περισσότερο και λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών προκαλούν αυξανόμενες προσδοκίες που οδηγούν τα άτομα να μεταναστεύσουν σε αναζήτηση ευκαιριών για μια καλύτερη ζωή.⁷⁰

- Οι διακινητές επωφελούνται, επίσης, από την **άνιση κατάσταση των γυναικών και των κοριτσιών** στις χώρες προέλευσης και διέλευσης, συμπεριλαμβανομένων των επιβλαβών στερεότυπων για τις γυναίκες που θεωρούνται ακίνητη περιουσία, εμπορεύματα και σεξουαλικά αντικείμενα.
- Οι έμποροι έχουν επίσης επωφεληθεί από τη ζήτηση για **φθηνή, μη προστατευόμενη εργασία**, καθώς και την προώθηση του **σεξουαλικού τουρισμού** σε κάποια χώρες. Για τους διακινητές, οι άνθρωποι είναι ιδιαίτερα κερδοφόροι, με χαμηλό κίνδυνο, αναλώσιμοι και επαναχρησιμοποιήσιμοι. Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί συνήθως μακροπρόθεσμη εκμετάλλευση για **οικονομικό κέρδος**. Το οργανωμένο έγκλημα αποκομίζει κέρδος τόσο από τα τέλη διακίνησης εμπορίας ατόμου όσο και από την ίδια την εργασία του θύματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι έμποροι μπορούν να επωφεληθούν

⁷⁰ Οπ.π.σελ.. 170-172.

ακόμη περισσότερο από τη χρήση των διακινούμενων ατόμων ως «ανθρώπινο δυναμικό» για άλλους εγκληματικούς σκοπούς, όπως η πώληση ναρκωτικών.⁷¹

- **Έλλειψη νομοθεσίας.** Ίσως το πιο διαδεδομένο πρόβλημα σε πολλές χώρες είναι η έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας η οποία να ορίζει την εμπορία ανθρώπων και να τιμωρεί την παράβαση της απαγόρευσης. Πολλές χώρες σε μετάβαση, αναπτυσσόμενες αλλά και αναπτυγμένες συχνά έχουν θεσπίσει την κατάλληλη νομοθεσία που απαγορεύει την εμπορία ανθρώπων ή έστω τις επιμέρους πράξεις που την αποτελούν. Σκόπελο όμως αποτελεί η ορθή εφαρμογή και τήρηση του νόμου.
- **Έλλειψη πολιτικής βούλησης και διαφθορά⁷².** Τα δύο αυτά στοιχεία συχνά πηγαίνουν χέρι-χέρι. Διεφθαρμένοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι, οι οποίοι επωφελούνται από τις πρακτικές που εμπλέκονται στην εμπορία ανθρώπων (π.χ. πληρωμή για πλαστά έγγραφα, θεωρήσεις, ασφαλή διέλευση στα σύνορα κ.ά.) συχνά δεν έχουν την πολιτική βούληση να δεσμευθούν για την επιβολή και την τήρηση της νομοθεσίας. Έτσι, η διαφθορά υποσκάπτει την επιβολή του νόμου και του κράτους δικαίου.⁷³ Συνεπώς, η πολιτική διαφθορά των κυβερνητικών στελεχών, κυρίως των οργάνων επιβολής του νόμου και της δικαστικής εξουσίας, προωθεί τις εγκληματικές δραστηριότητες και συμβάλλει στη διεύρυνση του χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Εφόσον, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου δεν είναι συμβατά με τη μαζική φτώχεια, τον αναλφαβητισμό, και τη γενική δυσαρέσκεια, για να διατηρήσουν την εξουσία, οι ελίτ κυριαρχούν στην κυβέρνηση με τη χρήση βίας.⁷⁴

⁷¹ Βλ. Richard A., *International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime*, DCI Exceptional Intelligence Analyst Program An Intelligence Monograph, Center for the Study of Intelligence, April 2000, σελ.1-2, διαθέσιμο στο <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf> , ημ.πρόσβασης 14/08/2015.

⁷² Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: , 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , σελ.. 170-172, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ.26/08/2015.

⁷³Βλ. Richard A., *International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime*, DCI Exceptional Intelligence Analyst Program An Intelligence Monograph, Center for the Study of Intelligence, April 2000, σελ.1-2, διαθέσιμο στο <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf> , ημ.πρόσβασης 14/08/2015..

⁷⁴ Βλ. Ngwe E., Oko E., *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897, Σελ.108-118, διαθέσιμο στο

- **Έλλειψη ικανότητας.** Αφύλακτα σύνορα και αδύναμες περιπολίες στα σύνορα, ως αποτέλεσμα της έλλειψης τόσο του ανθρώπινου δυναμικού όσο και υλικών πόρων.
- **Έλλειψη συνεργασίας** τόσο διεθνώς όσο και εγχώρια, διάφοροι οργανισμοί ασχολούνται με την προστασία των δικαιωμάτων και της ασφάλειας των προσώπων, καθώς και τη διερεύνηση των εγκληματικών δραστηριοτήτων, ωστόσο, η συνεργασία μεταξύ των οργανισμών δεν υπάρχει πάντα μέσα σε μια χώρα ούτε μεταξύ διαφορετικών χωρών. Για την επίλυση αυτού του προβλήματος, απαιτείται η συνεργασία διεθνών οργανισμών, Μ.Κ.Ο, της διεθνούς αστυνομίας και της δικαιοσύνης και πολλών άλλων φορέων.

Οι παράγοντες αυτοί, ωστόσο, δεν αντικατοπτρίζουν τις **πραγματικές αιτίες** που οδηγούν τα άτομα να αναλάβουν τους κινδύνους που είναι η αυξημένη και εκτεταμένη **φτώχεια, ανεπαρκείς ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης**, η υψηλή ζήτηση για **φθηνή εργασία**, η **ανισότητα των φύλων**, και η **άγνοια των κινδύνων** που εμπλέκονται.⁷⁵

<https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780> , ημ.πρόσβασης 21/08/2015.

⁷⁵ Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: , 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , σελ.. 184-185, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ.26/08/2015.

Παράγοντες που συντελούν στην προσφορά

- Η **έλλειψη ευκαιριών για εργασία**, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές.
- Η **θηλυκοποίηση της μετανάστευσης**, και η ανεπαρκής πληροφόρηση για τα θέματα και τους κινδύνους που σχετίζονται με τη γυναικεία μετανάστευση.
- Η **οικονομική και κοινωνική κατάσταση** των γυναικών.
- Οι **έμφυλες διακρίσεις/ανισότητες και η βία κατά των γυναικών** (οι γυναίκες πρώτες απολύονται και τελευταίες προσλαμβάνονται, σεξουαλική παρενόχληση, ανεργία, κ.λπ.). Οι **παραδοσιακές αντιλήψεις και πρακτικές**, που ενισχύουν τις έμφυλες διακρίσεις.
- Η **εμπορευματοποίηση του γυναικείου σώματος**.

Παράγοντες που συντελούν στη ζήτηση

- Η **ανάγκη για φτηνό εργατικό δυναμικό** στις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες.
- Η **αυξανόμενη ζήτηση για αλλοδαπούς/-ές εργάτες/-τριες** για οικιακές, αγροτικές εργασίες κ.ά. και η σχετική έλλειψη επαρκών εργατικών ρυθμίσεων.
- Οι **περιορισμοί της μεταναστευτικής πολιτικής και νομοθεσίας**.
- Η **κερδοφόρα φύση της διεθνούς σωματεμπορίας**, η οποία αποτελεί σημαντική πηγή κέρδους για τα εγκληματικά δίκτυα, αλλά και σε όσους εμπλέκονται στη διαδικασία αγοραπωλησίας και εκμετάλλευσης των γυναικών.
- Η **ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών και η αναπτυσσόμενη βιομηχανία του σεξ**.
- Η **υποτίμηση των δικαιωμάτων** των γυναικών και των παιδιών.

Παράγοντες που συνδέονται τόσο με την προσφορά όσο και τη ζήτηση

- **Ένοπλες συγκρούσεις και εσωτερικές αναταραχές** (Οι γυναίκες καθίστανται πιο ευάλωτες στη σεξουαλική επίθεση και το βιασμό. Επίσης, στις μετα-πολεμικές περιόδους, συνήθως αναπτύσσεται η βιομηχανία του σεξ. Πολλές φορές, τα διακινούμενα άτομα μεταφέρονται σε πορνεία που υπηρετούν τις πολεμικές βάσεις).
- **Κυβερνητικές πολιτικές και πρακτικές που διευκολύνουν τη διεθνική σωματεμπορία** (περιοριστικές μεταναστευτικές πολιτικές/νόμοι, αυστηροί κανόνες εργατικής νομοθεσίας, απουσία νομοθετικού πλαισίου, ελλείψεις και ανεπείκαιροι νομοθετικοί κανόνες, διαφθορά κρατικών λειτουργών, κ.ά.).
- **Οικονομικοί παράγοντες** (φτώχεια, ανεργία, στέρηση κ.ά. Επίσης, αντίθετα, από τη διακίνηση παράνομων ουσιών ή όπλων, τα εισοδήματα από την εμπορία ανθρώπων είναι σταθερά, έχουν λιγότερο ρίσκο, όπως επίσης παρατηρείται η δυνατότητα της μεταπώλησης και συνεχούς εκμετάλλευσης των διακινούμενων ατόμων, καθώς αποτελούν «πηγή» παροχής υπηρεσιών).

Πηγή http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/01/TO_FAINOMENO_TOY_TRAFFICKING.pdf

1.5.2 Άλλα αίτια που δε βοηθούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου

- Οι διακινητές ενδέχεται να **διαφοροποιούν τον τρόπο λειτουργίας** τους, τα δρομολόγια τους, αλλάζουν την ταυτότητα τους και χρησιμοποιούν μια σειρά από άλλες τακτικές για να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους και να αποφύγουν τον εντοπισμό.⁷⁶
- Τα θύματα εμπορίας συνήθως αναγκάζονται να εργάζονται σε **χώρους που είναι κρυμμένα από την κοινή θέα**. Ο φόβος για την σωματική ασφάλειά τους ή την ασφάλεια των αγαπημένων τους προσώπων τα κάτι να μην ζητούν

⁷⁶ Sigmon J., *Combating Modern-Day Slavery: Issues in Identifying and Assisting Victims of Human Trafficking Worldwide*, Victims & Offenders, 3:2-3, ημ.δημ. 19/05/2008, σελ. 249, <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15564880801938508>, ημ.πρόσβασης, 18/08/2015.

βοήθεια. Διασωθέντα θύματα έγιναν μάρτυρες ξυλοδαρμών ή δολοφονίας άλλων θυμάτων που προσπάθησαν να δραπετεύσουν.

- Επίσης, τα θύματα έχουν **δυσπιστία προς όσους βρίσκονται στην εξουσία**. Η διαφθορά της αστυνομίας αναφέρεται ως βασικός παράγοντας που παρεμποδίζει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε πολλές χώρες, αφού τα θύματα δεν τους εμπιστεύονται.
- Επιπλέον, τα θύματα διακατέχονται από τον **φόβο της σύλληψης και της απέλασής** τους. Μια κοινή τακτική των εμπόρων είναι να κατάσχουν τα έγγραφα ταυτότητας του θύματος. Το θύμα μπορεί να αναγκαστεί να ταξιδέψει με τη χρήση πλαστών εγγράφων ή να μεταφέρεται χωρίς έγγραφα. Έτσι, ακόμη και αν το θύμα ξεφύγει, η αστυνομία θα το συλλάβει και θα το απελάσουν. Αυτή η απέλαση χωρίς βοήθεια θα μπορούσε εύκολα να οδηγήσει σε ενδεχόμενη επαναθυματοποίηση, συμπεριλαμβανομένου και του re-trafficking, ή δίωξη για αδικήματα που προκύπτουν από την παράνομη διακίνηση, όπως απάτη με έγγραφα.
- Πολλά από τα θύματα βιώνουν επίσης μια **αίσθηση ντροπής και φόβου απόρριψης** από μέλη της οικογένειας ή **στιγματισμού** στην κοινωνία εξαιτίας των όσων έχουν αναγκαστεί να κάνουν και δεν ζητούν βοήθεια.⁷⁷
- Παράλληλα, υπάρχουν πολλά **πολιτιστικά και γλωσσικά εμπόδια**. Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων που έχουν μεταφερθεί σε μια ξένη χώρα όπου δεν μιλούν τη γλώσσα, δεν καταλαβαίνουν τους τοπικούς νόμους και τα έθιμα, και η μόνη επαφή με τον τοπικό πληθυσμό είναι με εκείνους που τα εκμεταλλεύονται, έτσι δυσκολεύονται να ζητήσουν βοήθεια και να εμπιστευθούν κάποιο άτομο. Επίσης, η αρωγή που ενδέχεται να προσφερθεί στα θύματα συνήθως δεν είναι διαθέσιμη στη γλώσσα που το θύμα κατανοεί και δεν υπάρχει ευαισθησία ως προς το πολιτισμικό υπόβαθρο που φέρει το θύμα σε αυτή την τραυματική εμπειρία.
- Και η **έλλειψη ευαισθητοποίησης του κοινού** σχετικά με την εμπορία κάνει τους περισσότερους ανθρώπους να σκέφτονται τη δουλειά ως ένα φαινόμενο που υπήρχε μόνο στο παρελθόν και δεν μπορούν να φανταστούν την κακοποίηση που υφίστανται τα θύματα της σύγχρονης δουλειάς. Αυτή η έλλειψη ενημέρωσης αυξάνει την ευπάθεια των πληθυσμών, όπου εργοδότες

⁷⁷ Οπ.π. σελ. 253-256.

λειτουργούν και εξαπατούν τους νέους στόχους τους παρουσιάζοντας ευκαιρίες απασχόλησης. Όταν η κοινότητα δεν αναγνωρίζει εκμεταλλευτές, δεν μπορεί να αναλάβει δράση για να προστατεύσει τα μέλη της από την εκμετάλλευση. Επιπλέον, ακόμη και τα ίδια τα θύματα εμπορίας συχνά δεν γνωρίζουν ότι αυτό που έχουν βιώσει αποτελεί εμπορία ανθρώπων.

- Η **έλλειψη ευαισθητοποίησης των συναφών επαγγελματιών** εμποδίζει τα θύματα ακόμη και αν έρθουν σε επαφή με την υγειονομική περίθαλψη ή με κοινωνικές υπηρεσίες ή επιθεωρητές εργασίας, να ζητήσουν βοήθεια. Οι περισσότεροι σχετικοί επαγγελματίες δεν αναγνωρίζουν ακόμη τα χαρακτηριστικά των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και τις μεθόδους που οι διακινητές χρησιμοποιούν για να ελέγχουν τα θύματά τους, και έτσι οι ευκαιρίες για παρέμβαση χάνονται.
- Η **έλλειψη κατάρτισης για τον εντοπισμό** των θυμάτων, οδηγεί **τα θύματα να αντιμετωπίζονται συχνά ως παράνομοι μετανάστες ή εγκληματίες** που εμπλέκονται στην πορνεία ή άλλα εγκλήματα και δεν αναγνωρίζονται ως θύματα, ενώ δεν υπάρχουν κοινές προσπάθειες των κυβερνητικών υπηρεσιών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων.
- Η **συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων και ΜΚΟ είναι σπάνια**, ώστε να αναπτύξουν μια καλά συντονισμένη αντίδραση στην εμπορία ανθρώπων.
- **Ανεπαρκείς πόροι** για τη διερεύνηση και τη δίωξη των διακινητών και συνδρομή των θυμάτων καθιστούν τη διερεύνηση και δίωξη του οργανωμένου κυκλώματος διακίνησης που εκτείνεται σε δύο ή περισσότερα σύνορα πολύ ακριβό και για τις χώρες προέλευσης αλλά και για τις χώρες προορισμού. Η έλλειψη των πόρων εμποδίζει, επίσης, την παροχή ολοκληρωμένης προστασίας στα θύματα, κατάλληλων χώρων στέγασης, ιατρικής και ψυχικής θεραπείας, νομικής υπεράσπισης, αποκατάστασης και απασχόλησης, την απόκτηση του καθεστώτος παραμονής, τον επαναπατρισμό ή την επανεγκατάσταση με ασφαλείς συνθήκες, και την παρακολούθηση του φαινομένου.⁷⁸

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι έχουμε να αντιμετωπίσουμε πλήθος εμποδίων όπως είναι επίσης, ο **διεθνικός χαρακτήρας του φαινομένου**, που απαιτεί τη συγκέντρωση, ταξινόμηση και επεξεργασία στοιχείων, από δύο ή/και περισσότερες

⁷⁸ Ibid.

χώρες, με αποτέλεσμα να μην προκύπτουν ακριβείς πληροφορίες, η **έλλειψη συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων** (π.χ. μηνύσεις, δικαστικές υποθέσεις, αριθμός διακινούμενων ατόμων, καταγγελλόμενες πράξεις, κ.ά.), ενώ είναι διαθέσιμα μόνο σε μερικές χώρες, η **ετερογενής ποινικοποίηση** της εμπορίας ανθρώπων στις διάφορες εθνικές νομοθεσίες, η **έλλειψη ενός κοινά αποδεκτού ορισμού** για την παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση ανθρώπων με σκοπό την οικονομική/σεξουαλική εκμετάλλευση, ο **υψηλός και αυξανόμενος αριθμός** των θυμάτων, ο οποίος αποτρέπει τόσο την πρόληψη όσο και την αντιμετώπιση του φαινομένου, η **«αθέατη» και συγκεκριμενοποιημένη φύση του φαινομένου**, που εμποδίζει την πρόσβαση σε πληροφορίες και ιδιαίτερα στους δράστες και τα διακινούμενα άτομα, ο **κίνδυνος στιγματισμού**, αλλά και **επαναθυματοποίησης** των υποκειμένων της σεξουαλικής εκμετάλλευσης που αυξάνει τη δυσκολία αφήγησης της τραυματικής εμπειρίας τους, ο **εκφοβισμός** των διακινούμενων ατόμων και των μαρτύρων, ο οποίος εξουδετερώνει σε μεγάλο βαθμό την απόφασή τους να αναφέρουν ή/και να καταγγείλουν περιστατικά εμπορίας ανθρώπων και το **φτωχό νομικό καθεστώς** και η **ανεπαρκής νομική προστασία** των ατόμων που έχουν τύχει σεξουαλικής/οικονομικής εκμετάλλευσης, εξαιτίας των οποίων δυσχεραίνεται η συνεργασία των τελευταίων με τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές.⁷⁹

1.6 Συνέπειες του δουλεμπορίου

Το δουλεμπόριο ανθρώπων αποτελεί κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αποτελεί σημαντική απειλή για την παγκόσμια οικονομική και πολιτική ανάπτυξη, τη δημοκρατία και την ειρήνη.⁸⁰

Η φτώχεια, οι διακρίσεις με βάση το φύλο και το ιστορικό της σεξουαλικής και σωματικής βίας καθιστούν κυρίως τις γυναίκες και τα παιδιά ευάλωτα σε διακινητές. Μερικά άτομα έχουν απαχθεί και πωλούνται, μερικά εξαπατώνται και συναινούν με την υπόσχεση μιας καλύτερης ζωής ή μιας καλύτερης δουλειάς, και κάποια

⁷⁹ Βλ. Παπαγιαννοπούλου, Μ., *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς*, Μελέτη, Κέντρο γυναικείων ερευνών και μελετών, Αθήνα, 2007, σελ.15.

http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/01/TO_FAINOMENO_TOY_TRAFFICKING.pdf, ημ.πρόσβ.18/07/2015.

⁸⁰ Βλ. Ngwe E., Oko E., *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897,σελ.117-1178, διαθέσιμο στο <https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780>, ημ.πρόσβασης 20/08/2015.

απευθύνονται τα ίδια στους διακινητές καθώς θεωρούν ότι είναι η μόνη οικονομικά βιώσιμη λύση. Μόλις είναι πια παγιδευμένοι, κρατούνται και να αξιοποιούνται σε συνθήκες **οιονεί δουλείας**.

Ανεξάρτητα από τον τρόπο εισόδου, οι περισσότερες γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση υποφέρουν **ακραίες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων** τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην ελευθερία, το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια και την ασφάλεια, το δικαίωμα να μην κρατηθούν σε δουλεία ούτε ακούσια υποτέλεια, το δικαίωμα να είναι ελεύθεροι από σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση, το δικαίωμα να είναι ελεύθεροι από τη βία, και το δικαίωμα στην υγεία. Σε πολλά μέρη του κόσμου, η εμπορία ανθρώπων είναι πηγή υψηλού κέρδους και χαμηλού κινδύνου για τους εμπόρους. Οι διακινητές χρησιμοποιούν διάφορα μέσα για να αποτρέψουν τα θύματα από τη διαφυγή. Αυτά μπορεί να κυμαίνονται από σωματική συγκράτηση, με τη μορφή των κλειδαριών και φύλακες, σωματικής ή ψυχολογικής βίας, χορήγηση φαρμάκων ή με την ενστάλαξη του φόβου της αστυνομίας, καθιστώντας **τα θύματα να πιστεύουν ότι οι ίδιοι είναι οι δράστες**.

1.6.1 Επιπτώσεις στην υγεία (σωματική και ψυχική)

- Η εμπορία γυναικών και παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση, οδηγεί επίσης σε μια **αρνητική επίπτωση στην υγεία και την ευημερία των θυμάτων**, οι οποίες θα μπορούσαν να είναι μακροπρόθεσμα και, τελικά, απειλητική για τη ζωή, **αποτρέποντας τα θύματα από την επίτευξη σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας**. Κατά τη διαδικασία της ίδιας της παράνομης διακίνησης, υπάρχουν πολλές δύσκολες καταστάσεις, οι οποίες ενέχουν κινδύνους για την υγεία των θυμάτων, όπως ο πνιγμός, το έντονο κρύο που μπορεί να τα αρρωστήσει. Επίσης, η υγεία των θυμάτων είναι απειλούμενα περαιτέρω σε περιπτώσεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης με διάφορους τρόπους. Πολλά θύματα υφίστανται **σωματική κακοποίηση και ψυχολογικό** και καθίστανται αδύναμα να δραπετεύσουν. Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων που εξαναγκάζονται στην πορνεία βιώνουν **επανεπιλημμένες σεξουαλικές επιθέσεις** καθημερινά, μαζί με απειλές και σωματική κακοποίηση, η οποία προκαλεί συχνά εξουθενωτικές τραυματικές αντιδράσεις όπως είναι η συναισθηματική πίεση, η ντροπή, η θλίψη, ο φόβος, η δυσπιστία,

η διαταραχή μετα-τραυματικού στρες, και τάσεις αυτοκτονίας.⁸¹ Βλέπουμε λοιπόν ότι οι συνέπειες της **ψυχολογικής, σωματικής και σεξουαλικής βίας** που συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων και τη σεξουαλική εκμετάλλευση περιλαμβάνουν κατάθλιψη, αυτοκτονικές σκέψεις και απόπειρες, και τις σωματικές βλάβες, όπως μώλωπες, σπασμένα κόκκαλα, τραύματα στο κεφάλι, μαχαιριές, το στόμα και τους τραυματισμούς των δοντιών, ακόμα και θάνατο.

- **Ως προς την αναπαραγωγική υγεία** η συμμετοχή στη βιομηχανία του σεξ συνδέεται με αυξημένο κίνδυνο των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων, συμπεριλαμβανομένου του HIV. Εγκυμοσύνη και αναγκαστική ή μη ασφαλείς αμβλώσεις είναι βασικό μέλημα για την υγεία, που επιδεινώθηκε από την έλλειψη πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη.
- **Ελλιπής πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.** Ο φόβος της ανίχνευσης και απέλασης μπορεί να αφήσει τις γυναίκες χωρίς χαρτιά κι έτσι εκείνες να διστάζουν να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες. Σε καταστάσεις δουλείας για χρέη, οι γυναίκες μπορεί να μην είναι σε θέση να πληρώσουν για τη φροντίδα του εαυτού τους. Όσοι αναγκαστικά διατηρούνται σε οίκους ανοχής δεν τους επιτρέπεται να φύγουν για να αναζητήσουν ιατρική περίθαλψη. Επειδή η πρόσβασή τους στην υγειονομική περίθαλψη είναι τόσο περιορισμένη, θύματα εμπορίας ανθρώπων βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο επιπλοκών που προκύπτουν από τις αδιάγνωστες και χωρίς θεραπεία λοιμώξεις.
- **Κατάχρηση Ουσιών.** Πολλές γυναίκες και τα παιδιά στη βιομηχανία του σεξ χρησιμοποιούν ναρκωτικά ή / και αλκοόλ εκούσια ή ακούσια. Κάτι που οδηγεί σε εθισμό και τις συνακόλουθες συνέπειες για την υγεία τους Τα θύματα εμπορίας για καταναγκαστική εργασία χάνουν την ελευθερία τους και γίνονται σύγχρονοι σκλάβοι. Συνήθως βιώνουν απομόνωση από τις οικογένειες και τις κοινότητες, έχουν μειωμένες ευκαιρίες για προσωπική ανάπτυξη, και περιορισμένη ελευθερία κινήσεων.⁸²

⁸¹ Βλ. Sigmon J., *Combating Modern-Day Slavery: Issues in Identifying and Assisting Victims of Human Trafficking Worldwide, Victims & Offenders*, 3:2-3, ημ.δημ 19/05/2008, Σελ.253-256, διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15564880801938508> , ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

⁸² Βλ. UN.GIFT, *Trafficking for sexual exploitation*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/about/trafficking-for-sexual-exploitation.html> , ημ.πρόσβ. 03/08/2015.

1.6.2 Κοινωνικές επιπτώσεις

- Τα θύματα παιδικής ηλικίας **στερούνται εκπαιδευτικής πρόσβασης-κατάρτισης** η οποία ενισχύει το φαύλο κύκλο όπως φτώχειας και του αναλφαβητισμού.⁸³ Η εμπορία υπονομεύει τα δικαιώματα των παιδιών να μεγαλώνουν στο προστατευτικό περιβάλλον όπως οικογένειας και να είναι ελεύθερα από σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση. **Όπως αρνείται όπως μια υγιή ανάπτυξη παιδικής ηλικίας, τόσο κοινωνικά όσο και σωματικά.** Τα παιδιά δεν μπορούν να αποκτήσουν όπως δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να ανταγωνιστούν όπως υπόλοιπους στην αγορά εργασίας όπως χώρας όπως, το οποίο μεταφράζεται σε εργατικό δυναμικό σε εθνικό επίπεδο, που δεν είναι ανταγωνιστικό στην παγκόσμια οικονομία, όπου η επιτυχία βασίζεται σε εξειδικευμένους εργάτες. Επιπλέον, η χρήση όπως καταναγκαστικής παιδικής εργασίας **μειώνει όπως μισθούς για όλους όπως εργαζόμενους.** Η μετακίνηση των παιδιών σε όπως χώρες είναι μια ανεπανόρθωτη απώλεια των ανθρώπινων πόρων, επειδή δεν συμβάλλουν στην ανάπτυξη όπως χώρας όπως. Μακροπρόθεσμες επιπτώσεις όπως εμπορίας ανθρώπων είναι ο **χαμηλός αριθμός των νέων ατόμων που μένουν σε μια χώρα** και η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων, καθώς και των κοινωνικών ανισοροπιών στην αναλογία των αρσενικών όπως τα θηλυκά.⁸⁴ Η **εξάπλωση του ιού HIV και του AIDS** μπορεί φυσικά να συμπεριληφθεί και όπως κοινωνικές συνέπειες. Αφού υπάρχει πληθυσμός που νοσεί. Όπως γυναίκες θύματα όπως σωματεμπορίας αναγκάζονται να κάνουν σεξ χωρίς προφυλάξεις. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι όταν οι διακινητές αγοράζουν οροθετικές γυναίκες, επειδή αποτελούν φθηνό εργατικό.⁸⁵
- Η **απώλεια του οικογενειακού δικτύου υποστήριξης** καθιστά το θύμα παράνομης διακίνησης πιο ευάλωτο όπως απαιτήσεις και όπως απειλές των

⁸³ Βλ. UN.GIFT, *Trafficking for Forced Labour* διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-forced-labour.html>, ημ.πρόσβ. 01/08/2015.

⁸⁴ Βλ. Fitzgibbon K., *Modern-Day Slavery? The scope of trafficking in persons in Africa*, African Security Review 12(1) , 2003 διαθέσιμο στο <https://www.issafrica.org/pubs/ASR/12No1/EFitz.html> , ημ.πρόσβ. 05/08/2015.

⁸⁵ Βλ. Richard A. *International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime*, DCI Exceptional Intelligence Analyst Program An Intelligence Monograph, Center for the Study of Intelligence, April 2000, Σελ. 1-2, διαθέσιμο στο <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf> , ημ.πρόσβασης 17/07/2015

εμπόρων. Πολλά από τα θύματα δεν θα στραφούν όπως αρχές από το φόβο μη φυλακιστούν ή απελαθούν. Για όπως οικογένειες και όπως κοινότητες, η εμπορία αποδυναμώνει όπως δεσμούς όπως γονικής στοργής, υπονομεύει όπως εκτεταμένες οικογενειακές σχέσεις, και μειώνει την επιρροή και τον έλεγχο όπως οικογένειας πάνω στο θύμα. Έτσι, η εμπορία διακόπτει τη μεταφορά των γνώσεων και των πολιτισμικών αξιών από γονέα σε παιδί και από γενιά σε γενιά, αποδυναμώνοντας ένα βασικό πυλώνα των κοινωνιών. Έτσι, θύματα όπως εμπορίας που μπορεί να επιστρέφουν στα χωριά όπως μπορεί να είναι στιγματισμένα από τα άλλα μέλη όπως κοινότητας. Η διάβρωση των δεσμών όπως με την κοινωνία συχνά κάνει τα θύματα να μην έχουν πού να πάνε, και να εμπλέκονται σε όπως εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, οι κλοπές και η πορνεία.⁸⁶

1.6.3 Οικονομικές επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις του δουλεμπορίου στην υγεία των ατόμων και οι κοινωνικές επιπτώσεις που προαναφέρθηκαν οδηγούν με τη σειρά τους στην οικονομική υπανάπτυξη τόσο των ατόμων όσο και των κρατών όπου εντοπίζεται το φαινόμενο. Τα άτομα συνήθως αποχωρούν από την ύπαιθρο και απασχολούνται στον τομέα του δουλεμπορίου σε μεγάλα αστικά κέντρα ή ταξιδεύουν προς άλλες χώρες ή ακόμη και ηπείρους. Αυτό φυσικά, μεταβάλλει δραματικά τη δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού και την υπάρχουσα ευνοϊκή σχέση παραγωγικού-μη παραγωγικού δυναμικού, οδηγώντας στην έλλειψη χρήσιμων εργατικών χεριών για την ανάπτυξη της χώρας. Έτσι, η μεγάλη απώλεια πληθυσμού εκμηδενίζει την οικονομική ανάπτυξη και τα άτομα που θα μπορούσαν να απασχοληθούν στην υγιή οικονομία μιας χώρας δρουν στο σύστημα της παρα-οικονομίας. Έτσι, το δουλεμπόριο αλληλοσυνδέεται με τη φτώχεια, το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, την έλλειψη εκπαίδευσης, την ανεργία, τη σπατάλη των πόρων, την έλλειψη επιβολής του νόμου και της τάξης στη χώρα δημιουργώντας ένα φαύλο κύκλο που επιβραδύνει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ωστόσο, αυτήν την πλευρά του δουλεμπορίου και

⁸⁶ Βλ. Fitzgibbon K., *Modern-Day Slavery? The scope of trafficking in persons in Africa*, African Security Review 12(1) , 2003 διαθέσιμο στο <https://www.issafrica.org/pubs/ASR/12No1/EFitz.html> , ημ.πρόσβ. 05/08/2015.

συγκεκριμένα τη διασύνδεσή του με τη φτώχεια θα την εξετάσουμε αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο.

1.6.4 Πολιτικές επιπτώσεις

- **Οι πολιτικές συνέπειες** της εμπορίας ανθρώπων είναι πολλές και ποικίλες. Αρχικά, το δουλεμπόριο **εξουδετερώνει τις κυβερνητικές αρχές**. Είναι αλήθεια ότι πολλές αφρικανικές κυβερνήσεις δεν ασκούν έλεγχο επί του εδάφους τους, αλλά η λειτουργία των διακινητών μπορεί να ανατρέψει την κυβέρνηση που προσπαθεί να ασκήσει την εξουσία και έτσι υπονομεύεται η δημόσια ασφάλεια, κι ιδιαίτερα η ασφάλεια των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.⁸⁷ Το δίκτυο των λαθρεμπόρων λοιπόν, έχει αποκτήσει, τεράστια οικονομική ισχύ σχεδόν σε όλο τον κόσμο, αναπτύσσοντας δραστηριότητες χωρίς να βρίσκονται υπό το φόβο του νόμου.

Συνεπώς, η εμπορία υπονομεύει τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και τη λογοδοσία των κυβερνήσεων. Η διαφθορά που διευκολύνει την εμπορία υπονομεύει τη διακυβέρνηση. Επίσης, τα κέρδη από την πώληση των ανθρώπων από εμπόλεμες περιοχές συγκρούσεων, συμβάλλουν στη διαίωνιση των συγκρούσεων. Επιπλέον, η παρουσία των παράνομων μεταναστών και των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων μπορεί να μειώσει την εσωτερική σταθερότητα των χωρών. Οι σωματέμποροι μπορεί επίσης να αποτελέσουν άμεση απειλή για την εθνική ασφάλεια, μετακινώντας τους τρομοκράτες μαζί με τους ανθρώπους που προσπαθούν να εκμεταλλευτούν. Η εμπορία ανθρώπων δεν υπονομεύει μόνο τις παραδοσιακές έννοιες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μια σημαντική και μη αναγνωρισμένη συνέπεια της σωματεμπορίας είναι ότι αντιπροσωπεύει μια νέα μορφή αυταρχισμού.⁸⁸

1.7 Περιοχές όπου εμφανίζεται έντονα το φαινόμενο

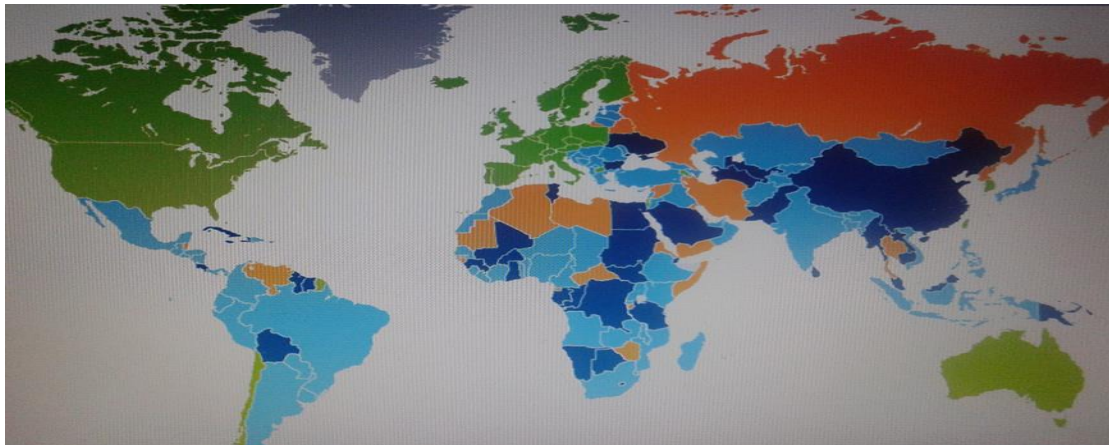
Η εμπορία ανθρώπων επηρεάζει κάθε χώρα του κόσμου, ως χώρα προέλευσης, διέλευσης ή προορισμού - ή ακόμα και ένας συνδυασμός όλων. Η εμπορία

⁸⁷ Οπ.π.

⁸⁸ Βλ. Shelley L., *Human Trafficking, A Global Perspective*, Cambridge University Press, 2010, Σελ.66 διαθέσιμο στο <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/129773/35bc6666b7c979e875764e00ee5fee48.pdf?sequence=1>, ημ.πρόσβ. 12/07/2015.

εμφανίζεται συχνά από λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες προς τις πιο ανεπτυγμένες χώρες, όπου οι άνθρωποι καθίστανται ευάλωτοι στην εμπορία ανθρώπων, λόγω της φτώχειας, των συγκρούσεων ή άλλων συνθηκών. Οι περισσότερες περιπτώσεις διακίνησης είναι εθνικές ή περιφερειακές, αλλά υπάρχουν και αξιοσημείωτες περιπτώσεις εμπορίας μακρών αποστάσεων. Η Ευρώπη, συνήθως, είναι ο προορισμός για τα θύματα από το ευρύτερο φάσμα των προορισμών, ενώ τα θύματα από την Ασία διακινούνται στο ευρύτερο δυνατό φάσμα των προορισμών. Η Αμερική αποτελεί τόσο χώρα προέλευσης όσο και προορισμού των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων.⁸⁹

Ο μεγαλύτερος αριθμός διακινητών προέρχεται από την Ασία, η οποία ακολουθείται από την Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη, καθώς και τη Δυτική Ευρώπη. Επίσης, ομάδες οργανωμένου εγκλήματος που εμπλέκονται στη διακίνηση των γυναικών και των κοριτσιών για σεξουαλική εκμετάλλευση, συχνά εμπλέκονται επίσης, στη διακρατική διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, και χρησιμοποιούν τη βία ως μέσο για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Σε κοινωνίες όπου οι γυναίκες και τα κορίτσια είναι υποτιμημένες ή δεν αξιολογούνται καθόλου, οι γυναίκες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο για εκμετάλλευση και εξαναγκασμό στην πορνεία. Αν οι γυναίκες εμφάνιζαν βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασής τους, η εμπορία θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί σε μεγάλο βαθμό.⁹⁰

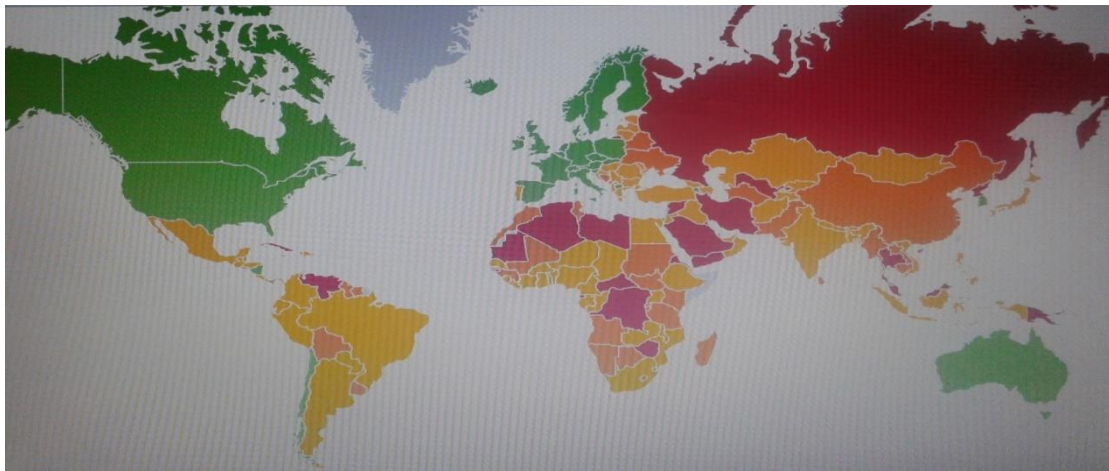

Πηγή <http://www.theguardian.com/news/datablog/ng-interactive/2015/jul/28/map-countries-worst-human-trafficking> US Department of State ratings, 2015 Tier one (best) | Tier two Tier two (watchlist) | Tier three (worst) | No data

⁸⁹ Βλ. United Nations Office on Drugs and Crime, *Human Trafficking FAQs*, , διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/faqs.html> , ημ.πρόβ. 18/08/2015.

⁹⁰ Βλ. Soroptimist, Best for Women, *Sex/slavery/trafficking*, στο <http://www.soroptimist.org/trafficking/faq.html>, ημ.πρόσβ.16/10/2015

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε σε ποιες περιοχές του πλανήτη μας εντοπίζεται πιο έντονα το φαινόμενο του δουλεμπορίου. Οι περιοχές με το πράσινο χρώμα είναι αυτές που δεν έχουν ιδιαίτερο πρόβλημα με το δουλεμπόριο. Ενώ όταν η κατάσταση χειροτερεύει πηγαίνουμε σταδιακά στο σιέλ, μπλε σκούρο και πορτοκαλί χρώμα. Παρατηρώντας τον χάρτη καταλαβαίνουμε πως οι περιοχές με το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η Αφρική σε όλες της τις περιφέρειες, η Ασία (κυρίως βόρεια, νότια, ανατολική), η κεντροανατολική Ευρώπη και η Κεντρική και νότια Αμερική. Στον παρακάτω πίνακα, βλέπουμε, επίσης, ποιες χώρες συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα για την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου και ποιες δεν κάνουν καθόλου προσπάθειες.

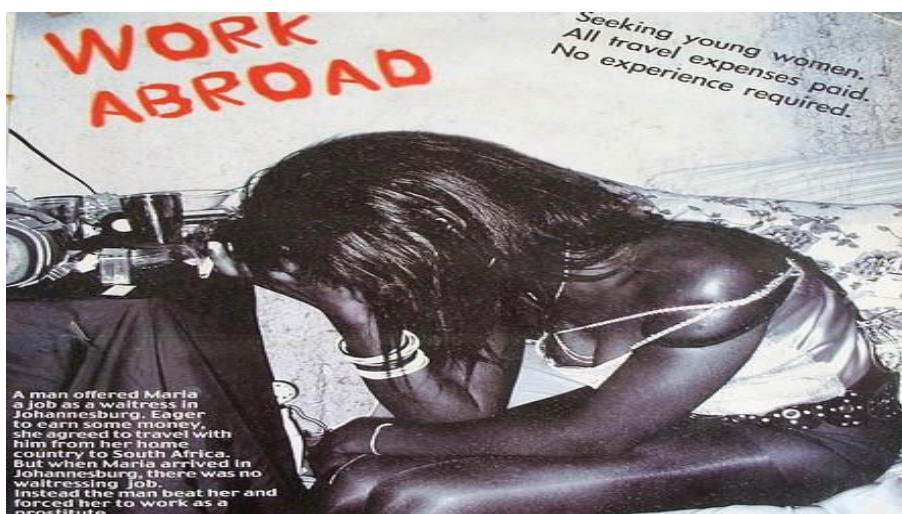
Πηγή <http://www.theguardian.com/global-development/ng-interactive/2014/jun/20/countries-worst-record-human-trafficking>

Έτσι, οι χώρες που πρωταγωνιστούν στο δουλεμπόριο χωρίζονται σε:

- *Αυτές που δεν συμμορφώνονται ούτε με τα ελάχιστα πρότυπα έναντι του δουλεμπορίου (κόκκινο χρώμα)* είναι η Κούβα και η Βενεζουέλα (Κεντρική Αμερική), Αλγερία, Λιβύη (Βόρεια Αφρική), Μαυριτανία (Βορειοδυτική Αφρική), Γουινέα-Μπισσάου (Δυτική Αφρική), Ισημερινή Γουινέα, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Ζιμπάμπουε, (Κεντρική Αφρική), Ερυθραία (Ανατολική Αφρική), Συρία (Μέση Ανατολή), Σαουδική Αραβία, Υεμένη, Ιράν, (Νοτιοδυτική Ασία), Ουζμπεκιστάν (Κεντρική Ασία), Ρωσία (Βόρεια Ευρασία), Βόρεια Κορέα (Ανατολική Ασία), Ταϊλάνδη, Μαλαισία, (Νοτιοανατολική Ασία), Παπούα Νέα Γουινέα (Ωκεανία).

- Αυτές που δεν υπάρχει ένδειξη ότι προσπαθούν για την καταπολέμηση του δουλεμπορίου και υπάρχουν πολλά θύματα (πορτοκαλί χρώμα) είναι η Μπελίζ, Παναμάς (Κεντρική Αμερική), Γουιάνα, Σουρινάμ, Βολιβία, Ουρουγουάη (Νότια Αμερική), Μαρόκο, Τυνησία (Βόρεια Αφρική), Μαλί, Γουινέα (Δυτική Αφρική), Σουδάν, Νότιο Σουδάν, Κένυα, Τανζανία, Μαδαγασκάρη (Ανατολική Αφρική), Ρουάντα, Μπουρούντι (Κεντρική Αφρική), Αγκόλα, Ναμίμπια (Νοτιοδυτική Αφρική), Μποτσουάνα (Νότια Αφρική), Λευκορωσία, Ουκρανία (Ανατολική Ευρώπη), Βοσνία-Ερζεγοβίνη (Κεντρική Ευρώπη), Τουρκμενιστάν (Κεντρική Ασία), Πακιστάν (Νότια Ασία), Κίνα (Ανατολική Ασία), Βιρμανία, Λάος, Καμπότζη (Νοτιοανατολική Ασία).

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πώς το φαινόμενο του δουλεμπορίου παρατηρείται έντονα το 2014 σε χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής, της Δυτικής, Ανατολικής, Κεντρικής, Βόρειας και Νότιας Αφρικής, της Νοτιοδυτικής, Νοτιοανατολικής, Νότιας, Ανατολικής, Δυτικής και Κεντρικής Ασίας και στην Κεντροανατολική Ευρώπη.⁹¹

Ως προς τον εντοπισμό του φαινομένου, πρέπει να προσθέσουμε πως το Μεξικό και η Κεντρική Αμερική εξαρτώνται από την οικονομία των ΗΠΑ, κάτι που αυξάνει την ευπάθειά τους στην εμπορία ανθρώπων. Επίσης, σε χώρες της Αφρικής και ιδιαίτερα στην υποσαχάρια Αφρική, Δυτική, Ανατολική, Βόρεια και νότια Αφρική, σε χώρες

⁹¹ Βλ. The Guardian, *Which countries have the worst record for human trafficking? – interactive*, 20/06/2014, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/global-development/ng-interactive/2014/jun/20/countries-worst-record-human-trafficking>, ημ.πρόσβασης 15/09/2015.

της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής η εμπορία επιμένει. Από τη Λατινική Αμερική προορισμός τους είναι συνήθως οι Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ οι κάτοικοι της Βόρειας και της υποσαχάριας Αφρικής αναζητούν μια καλύτερη ζωή στην Ευρώπη. Μεγάλος αριθμός γυναικών από τη Δομινικανή Δημοκρατία πέφτει θύμα εμπορίας με προορισμό την Ισπανία. Η καταναγκαστική εργασία με θύμα τα παιδιά είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην Αϊτή και την Καραϊβική. Το φαινόμενο εντοπίζεται επίσης σε ολόκληρη την Ασία, αλλά κυρίως στην Νοτιοανατολική Ασία αλλά και στην Ευρώπη, με έμφαση στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ. Επίσης, από τις πιο γνωστές περιπτώσεις είναι αυτή της σωματεμπορίας στη Νιγηρία, το σύγχρονο εμπόριο οικιακών βοηθών ανάμεσα στην Αιθιοπία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τη Σαουδική Αραβία.⁹² Στην Αφρική, οι δύο μεγαλύτερες πηγές για την εμπορία ανθρώπων είναι επί του παρόντος η Νιγηρία και η Γκάνα.⁹³ Ωστόσο, ολόκληρη η Αφρική πλήττεται από το φαινόμενο του δουλεμπορίου. Αναλυτικά όμως για την Αφρική θα μιλήσουμε στο Β' μέρος της εργασίας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

2.1 Ο ορισμός της φτώχειας

Η φτώχεια είναι η πρώτη επίπτωση του φαινομένου της υπανάπτυξης (η οποία θα αναλυθεί στη συνέχεια), που χαρακτηρίζει τους λαούς του Τρίτου Κόσμου.

Κατά την προσπάθεια όμως ορισμού της φτώχειας αντιμετωπίζουμε πολλές δυσκολίες αφού πρόκειται για ένα πολυδιάστατο φαινόμενο και αποτελεί μια σχετική έννοια. Το τι είναι φτώχεια γίνεται διαφορετικά αντιληπτό από τον ανεπτυγμένο Βορρά και διαφορετικά από τον αναπτυσσόμενο Νότο, αφού οι ευρύτερες οικονομικοκοινωνικές καταστάσεις των κρατών αλλά και το ποιο είναι κάθε φορά το ανεκτό επίπεδο διαβίωσης, διαφέρουν σε κάθε περιφέρεια.

⁹² Βλ. Shelley L., *Human Trafficking, A Global Perspective*, Cambridge University Press, 2010, Σελ.265-283, διαθέσιμο στο

<http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/129773/35bc6666b7c979e875764e00ee5fee48.pdf?sequence=1>, ημ.πρόσβ. 12/07/2015..

⁹³ Βλ. Gilbert M., *Human Trafficking: Modern Day Slavery Affecting 30 Million Women and Children*, News Junkie Post, ημ.δημοσίευσης 15/01/2012, διαθέσιμο στο

<http://newsjunkiepost.com/2012/01/15/human-trafficking-modern-day-slavery-affecting-30-millions-women-and-children/>, ημ.πρόσβασης 16/09/2015.

Από αυτήν την οπτική, λοιπόν, η φτώχεια διαχωρίζεται σε τρεις ειδικότερες κατηγορίες, την **απόλυτη, τη μεσαία και τη σχετική**. Για απόλυτη φτώχεια μιλάμε όταν οι καθημερινές βασικές ανάγκες⁹⁴ πρέπει να ικανοποιηθούν με 1 δολάριο την ημέρα κατά κεφαλήν. Η μεσαία φτώχεια αφορά στην ικανοποίηση των άνω βασικών αναγκών από 1 έως 2 ή το πολύ 3 δολάρια την ημέρα, ενώ η σχετική φτώχεια αφορά στην εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου, όπως αυτό προσδιορίζεται από την επίσημη πολιτεία, αλλά πάντως μικρότερου του ελάχιστου διαπιστωμένου μέσου εισοδήματος.⁹⁵

Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει θέσει ως όριο της φτώχειας το \$1,25 την ημέρα. Αυτός είναι ο μέσος όρος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των 33 πιο φτωχών χωρών του κόσμου.⁹⁶

Κάτω από συνθήκες απόλυτης φτώχειας ζουν μεγάλες ομάδες πληθυσμών κυρίως της Υποσαχάριας Αφρικής, της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Λατινικής Αμερικής που αποτελούν τον 1/6 του συνολικού γήινου πληθυσμού. Ειδικά, στην περιοχή της Υποσαχάριας Αφρικής, την οποία θα εξετάσουμε στο Β' μέρος της εργασίας μας, η φτώχεια αυξάνεται εν αντιθέσει με τη μείωση της φτώχειας που παρατηρείται παγκοσμίως.⁹⁷

Η επιστημονική παράδοση που θέτει τα όρια της φτώχειας συνήθως επικεντρώνεται στο κόστος της ζωής και κυρίως στα τρόφιμα. Ο λόγος είναι ότι οι φτωχότερες χώρες δαπανούν κατά μέσο όρο έως και 75% του προϋπολογισμού τους σε τρόφιμα. Ωστόσο, όπως προαναφέραμε φτώχεια δεν είναι μόνο η έλλειψη τροφίμων⁹⁸ αλλά και ένδυσης, κατάλληλης στέγης (προστασία από το χιόνι ή τροπικές καταιγίδες), αγαθών που είναι αναγκαία για τη συμμετοχή ενός ατόμου στην κοινωνική ζωή αφού και ο αποκλεισμός είναι επίσης φτώχεια, καταλαβαίνουμε πώς και η έλλειψη ραδιοφώνου, τηλεόρασης, διαδικτύου αποτελεί φτώχεια. Για παράδειγμα, σε πολλές χώρες, πολλές κοινωνικές υπηρεσίες είναι πλέον διαθέσιμες μόνο μέσω διαδικτύου. Κάτι που

⁹⁴ Βασικές ανάγκες θεωρούνται η τροφή, ένδυση, μόρφωση, υγειονομική περίθαλψη, πρόσβαση σε πόσιμο νερό και εξασφάλιση συνθηκών υγιεινής.

⁹⁵ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 210-211.

⁹⁶ Βλ. στην ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>

⁹⁷ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 211.

⁹⁸ Ο Άνταμ Σμιθ (ο πατέρας της σύγχρονης οικονομίας) αναγνώρισε πως η φτώχεια δεν είναι μόνο το πρόβλημα πρόσβασης στις βασικές ανάγκες για την υποστήριξη της ζωής του ατόμου, αλλά αποτελεί και κοινωνικό μειονέκτημα, αφού οδηγεί σε κοινωνικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση.

σημαίνει πως αν κάποιος δεν έχει υπολογιστή ή διαδίκτυο δεν μπορεί να έχει ούτε πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές όπως η τριτοβάθμια εκπαίδευση κ.ά. Επομένως, κάποιος μπορεί να έχει αρκετή τροφή ή νερό, αλλά όχι το κατάλληλο περιβάλλον ή εκπαίδευση ώστε να το απολαύσει. Μπορεί να έχετε αρκετά χρήματα για να αγοράσει έναν υπολογιστή, αλλά όχι την απαιτούμενη υποδομή για να έχει το Διαδίκτυο στη γειτονιά του ή ακόμη και το ηλεκτρικό ρεύμα. Έτσι, ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών είναι ένα καλό παράδειγμα, μέτρησης της φτώχειας δεδομένου ότι υπολογίζεται βάσει τριών αξόνων δηλαδή του εισοδήματος, του προσδόκιμου ζωής και της παιδείας. Υπάρχει επίσης η θεσμική φτώχεια, δηλαδή όταν η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να επιβάλλει στους πολίτες της και τις ιδιωτικές εταιρείες να πληρώνουν τους φόρους τους. Αυτό δημιουργεί έναν κύκλο της φτώχειας σύμφωνα με τον οποίο τα εθνικά θεσμικά όργανα δεν διαθέτουν συνεχώς χρήματα. Οι εθνικές και τοπικές αρχές με τη σειρά τους δεν μπορούν να διατηρηθούν σε καλή κατάσταση ή να επεκτείνουν τις βασικές υποδομές τους, όπως σωλήνες νερού, καθώς και την παροχή βασικών υπηρεσιών όπως η εκπαίδευση ή η υγειονομική περίθαλψη.⁹⁹

Κατανοούμε λοιπόν, τη δυσκολία που αντιμετωπίζουμε και ως προς τον ορισμό αλλά και ως προς τη μέτρηση της φτώχειας.

2.2 Τα αίτια της Φτώχειας

Εφόσον η φτώχεια είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, καταλαβαίνουμε πως και τα αίτια που την προκαλούν είναι ποικίλα.

- Κύριος παράγων ανάπτυξης της φτώχειας των τριτοκοσμικών χωρών είναι η παρουσία των **ολοκληρωτικών/μη δημοκρατικών καθεστώτων** στις εν λόγω χώρες που οδηγούν σε έντονη ανισοκατανομή του εισοδήματος και αδυναμία του γενικότερου θεσμικού συστήματος.
- Από τα βασικότερα αίτια της φτώχειας είναι και τα **δυσάρεστα οικονομικά δεδομένα** των υπανάπτυκτων χωρών, όπως είναι η ανεργία, ο ανύπαρκτος ανταγωνισμός και η παρεπόμενη αύξηση των τιμών των προϊόντων.

⁹⁹Βλ. Poverities.org , *What is Poverty ?The Stakes of a Good Definition* , Research for social & economic development, ημ.δημοσίευσης 01/2011 διαθέσιμο στο <http://www.poverities.org/what-is-poverty.html>, ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

- Επίσης, η **δημογραφική αύξηση** αυτών των χωρών προκαλεί έκρηξη σε όλους τους επιμέρους κοινωνικούς τομείς της ανάπτυξης. Ωστόσο, στην περίπτωση της Υποσαχάριας Αφρικής, ο απόλυτος περιορισμός αύξησης του πληθυσμού που επεβλήθη από το αποικιοκρατικό σύστημα (1750-1950) σε συνδυασμό με το χαμηλό προσδόκιμο όριο ζωής (40 έτη περίπου) των ανθρώπων της περιοχής θα μπορούσε να οδηγήσει ακόμη και σε εξαφάνιση των αυτόχθονων πληθυσμών και λαών.
- Άλλα αίτια της φτώχειας είναι η **ελλιπής υγειονομική περίθαλψη**, ο **ανύπαρκτος έλεγχος των γεννήσεων**, η **μεγάλη παιδική θνησιμότητα**, ο **υποσιτισμός** των πληθυσμών και οι **μεταδοτικές ασθένειες** με έμφαση στον ιό του AIDS.¹⁰⁰ Συγκεκριμένα, η παγκόσμια επιδημία του ιού **HIV/AIDS** αποτελεί μία παγκόσμια κατάσταση έκτακτης ανάγκης και υπονομεύει την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη σε ολόκληρο τον κόσμο θίγοντας όλα τα επίπεδα της κοινωνίας – εθνικό, κοινοτικό, οικογενειακό και ατομικό. Καθώς απειλείται εν γένει η ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή, η πολιτική σταθερότητα, η επισιτιστική ασφάλεια και το προσδόκιμο ζωής. Οι επιδημικές νόσοι αποτελούν καταστροφικό οικονομικό βάρος για κάθε χώρα στην οποία εκδηλώνονται και πολύ περισσότερο για την αφρικανική ήπειρο, η οποία χρειάζεται επείγουσα και εξαιρετική εθνική, περιφερειακή και διεθνή δράση.¹⁰¹ Το AIDS λοιπόν, επιβαρύνει σε ατομικό/οικογενειακό επίπεδο (π.χ Κόστος εξετάσεων, Φάρμακα, νοσηλεία, διαφυγόν κέρδος από ημερομίσθια που χάνονται λόγω της νόσου, δηλαδή απουσία από τον εργασιακό χώρο, σε κοινωνικό/εθνικό επίπεδο (π.χ Φάρμακα, λειτουργικά έξοδα νοσοκομείων, επιβάρυνση ασφαλιστικών ταμείων, Προγράμματα, Καμπάνιες, εμβολιασμοί). Τα κράτη δεν μπορούν να ορθοποδήσουν και η όποια οικονομική τους ανάπτυξη επιβραδύνεται (όπως οι περιπτώσεις της Υποσαχάριας Αφρικής, Νοτιοανατολικής Ασίας και κεντρικής Λατινικής Αμερικής) αφού διαθέτουν χαμηλότερο εργατικό δυναμικό, χαμηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας λόγω των συχνών απουσιών και της ασθένειας, οι επιχειρήσεις πιέζονται λόγω

¹⁰⁰ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 212-213 και 222.

¹⁰¹ Βλ. Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών (UNRIC), *Διακήρυξη Δέσμευσης για το HIV/AIDS*, 25-27/06/2001 διαθέσιμο στο https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26344&Itemid=26, ημ.πρόσβ. 09/09/2015.

των καταβολών των παροχών και του κόστους αντικατάστασης του προσωπικού, υψηλότερες δαπάνες της κυβέρνησης σχετικά με τις υπηρεσίες υγείας.¹⁰² Έτσι τα κράτη οδηγούνται σε μείωση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος τους (Α.Ε.Π). Επίσης, οι συνθήκες που δημιουργούνται από μία επιδημική νόσο είναι αποτρεπτικές για εμπορικές επενδύσεις και για τον τουρισμό.¹⁰³ Κανείς δεν θα επιλέξει να επισκεφθεί μια χώρα που πλήττεται από μια επιδημική νόσο για τουρισμό θέτοντας σε κίνδυνο τη ζωή του. Σε Διεθνές επίπεδο, επίσης η οικονομική επιβάρυνση είναι μεγάλη καθώς απαιτείται παροχή φαρμάκων, επιστημονικού προσωπικού, εμβολιασμοί, λειτουργικά έξοδα για τα προγράμματα/καμπάνιες μέσω των οποίων προσπαθούν να προωθήσουν την πρόληψη και την αντιμετώπιση των νόσων. Οι συνέπειές του λοιπόν, μπορεί να είναι σοβαρές στην παγκόσμια οικονομία με εμφανή χρηματοοικονομικά προβλήματα σχετιζόμενα με το κλίμα οικονομικής αβεβαιότητας και αστάθειας που επικρατεί σε ανάλογες περιστάσεις.¹⁰⁴

- Επιπλέον, **πολιτισμικοί παράγοντες** όπως οι παραδόσεις που υποβαθμίζουν τη συμμετοχή του ατόμου και ιδίως των γυναικών και των νέων στην ανάπτυξη, δημιουργούν μια οιονεί υποκουλτούρα της φτώχειας.
- Τέλος, **περιβαλλοντικοί παράγοντες** όπως η ερημοποίηση, η υπερεντατικοποίηση των καλλιεργειών, η αποδάσωση και η κλιματική αλλαγή απειλούν την εξασφάλιση της τροφής, κάτι που ενισχύει τη φτώχεια.¹⁰⁵

Συμπερασματικά, η γενική παραδοχή είναι ότι οι αιτίες της φτώχειας έχουν τις ρίζες τους στις ασθενείς δυνάμεις παραγωγής, κεφαλαίου και εργασίας μιας χώρας. Ο ορισμός της φτώχειας στη συνέχεια χαρακτηρίζεται από μια γενική έλλειψη υποδομής, φορέων, τεχνολογίας και εκπαίδευσης. Επομένως, η οικονομική ανάπτυξη από μόνη της δεν είναι αρκετή. Υπάρχει αφθονία παραδειγμάτων από παρανοϊκά πλούσιες χώρες με εξωφρενικά υψηλά επίπεδα φτώχειας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η φτώχεια προέρχεται επίσης από αδυναμίες στην αναδιανομή του πλούτου μιας

¹⁰² Βλ. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Economic and Social Development Department, *The Economic Impact of HIV/AIDS*, , διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/wairdocs/ad696e/ad696e05.htm> ημ.πρόσβ. 19/09/2015.

¹⁰³ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ.229.

¹⁰⁴ Βλ. Marais H., *South Africa Pushed to the Limit, The Political Economy of Change*, Zed Books, South Africa, 2011, σελ. 262-264

¹⁰⁵ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 212-213.

χώρας.¹⁰⁶ Η φτώχεια λοιπόν, δεν συσχετίζεται μόνον με την οικονομική ανάπτυξη αλλά είναι αποτέλεσμα ενός συμπλέγματος παραγόντων που όλοι μαζί αποτελούν έναν φαύλο κύκλο και τροφοδοτούν ο ένας τον άλλον.

2.3 Φτώχεια και υπανάπτυξη – Αλληλεπίδραση και φαύλος κύκλος

2.3.1 Η έννοια της ανάπτυξης και της υπανάπτυξης

Η ανάπτυξη στις μέρες μας δεν νοείται μόνο από την πλευρά της οικονομικής ανάπτυξης αλλά περιλαμβάνει ένα ευρύτερο εννοιολογικό περιεχόμενο που συμπεριλαμβάνει μεταβολές που αφορούν το πολιτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικολογικό περιβάλλον. Έτσι, στους άμεσους στόχους της ανάπτυξης περιλαμβάνονται η εξάλειψη της φτώχειας και η αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας, παράγοντες που μας αφορούν στην εργασία μας. Έτσι, για να αξιολογήσουμε την ανάπτυξη δεν αρκεί η μέτρηση του ΑΕΠ αλλά απαιτείται η παράλληλη χρήση και άλλων οικονομικών και κοινωνικών δεικτών που θα μετρούν για παράδειγμα, την ανεργία, τη διανομή του εισοδήματος και τη φτώχεια.¹⁰⁷ Η προσπάθεια για ανάπτυξη βοηθάει στο να ξεφύγουμε από τη φτώχεια και την κατάσταση της ανελευθερίας. Η ανελευθερία περιλαμβάνει έλλειψη εκπαίδευσης, αναλφαβητισμό, κακή υγεία, υποσιτισμό κ.ά. Έτσι, η ανάπτυξη είναι συνδεδεμένη με τις πολιτικές ελευθερίες, τις οικονομικές δυνατότητες, τις κοινωνικές ευκαιρίες, τις εγγυήσεις διαφάνειας και την ασφάλεια και αποτελεί την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής, περιλαμβάνοντας την οικονομική, πολιτική, πολιτιστική, περιβαλλοντική και κοινωνική πλευρά.¹⁰⁸ Δυστυχώς, τα δεδομένα δείχνουν πως το πιο μεγάλο μέρος του πληθυσμού των υπανάπτυκτων οικονομιών¹⁰⁹ ζει κάτω από

¹⁰⁶ Βλ. Poverties.org , *What is Poverty ?The Stakes of a Good Definition* , Research for social & economic development, ημ.δημοσίευσης 01/2011 διαθέσιμο στο <http://www.poverties.org/what-is-poverty.html>, ημ.πρόσβ. 12/09/2015

¹⁰⁷ Ρέππας Παναγιώτης, *Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρίες και Στρατηγικές*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα 1991, σελ.32 και 47-48.

¹⁰⁸ Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward.* , διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward , ημ.πρόσβ.12/09/2015.

¹⁰⁹ Κάποια από τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά αυτού του πληθυσμού είναι το νεαρό της ηλικίας, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευση, το μεγάλο μέγεθος της οικογένειας, η αυτοαπασχόληση ή η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα με ελάχιστη ή καθόλου γη κ.λ.π.

συνθήκες απόλυτης φτώχειας.¹¹⁰ Καταλαβαίνουμε λοιπόν, την άμεση αλληλεπίδραση της φτώχειας με την υπανάπτυξη.

Επειδή οι έννοιες “ανεπτυγμένες χώρες” και “μη ανεπτυγμένες χώρες” ή “υπανάπτυκτες” δεν είναι απόλυτες αλλά είναι σχετικές αφού εξαρτάται από το επίπεδο ανάπτυξης των άλλων χωρών και τη σύγκριση μεταξύ τους θα δούμε ποια είναι τα χαρακτηριστικά της κάθε κατηγορίας. Ανεπτυγμένες χώρες, λοιπόν, θεωρούνται αυτές που έχουν μεγαλύτερη ισοκατανομή του εισοδήματος, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, υγείας, κατοικίας και γενικά υψηλό επίπεδο ζωής. Χώρες που δεν έχουν πετύχει το ίδιο επίπεδο εξέλιξης και δεν διαθέτουν τα χαρακτηριστικά των ανεπτυγμένων χωρών θεωρούνται υπανάπτυκτες χώρες, φτωχές, αναπτυσσόμενες, χώρες του τρίτου ή του τέταρτου κόσμου, χώρες του νότου κ.λπ.

Κατά μια άποψη, ο δρόμος προς την ανάπτυξη πρέπει να είναι ο εξής, ο στόχος πρέπει να είναι η αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάτι που θα οδηγήσει στην αύξηση των αποταμιεύσεων, των επενδύσεων και της παραγωγής, και όλα τα παραπάνω αποτελούν μια κυκλική σχέση η οποία θα οδηγήσει στην ανάπτυξη.¹¹¹

Σύμφωνα με τον H.Liebenstein οι υπανάπτυκτες οικονομίες έχουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν και πηγή αλλά ταυτόχρονα και συνέπειες της φτώχειας αφού δημιουργούν ένα φαύλο κύκλο¹¹²:

- οικονομικά χαρακτηριστικά: μεγάλο ποσοστό αγροτικού πληθυσμού, κρυφή ανεργία, έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης, μικρό κατά κεφαλήν κεφάλαιο και εισόδημα, χαμηλό επίπεδο ζωής, μηδενική αποταμίευση, φτώχη στέγαση, χαμηλές γεωργικές τεχνικές και πρωτόγονα εργαλεία, υψηλά χρέη, απαρχαιωμένες μέθοδοι παραγωγής,
- δημογραφικά χαρακτηριστικά: υψηλή γεννητικότητα, υψηλή θνησιμότητα, χαμηλό όριο ζωής, ανεπαρκής διατροφή, στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής και δημόσιας υγείας, αστικοποίηση,
- πολιτισμικά χαρακτηριστικά: στοιχειώδης εκπαίδευση, υψηλός αναλφαβητισμός, ανύπαρκτη μέση κοινωνική τάξη, υποβαθμισμένη

¹¹⁰ Ρέππας Παναγιώτης, *Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρίες και Στρατηγικές*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα 1991, σελ.367.

¹¹¹ Όπ.π., σελ.34-35 και 247.

¹¹² Δεν είναι απαραίτητο να συνυπάρχουν όλα σε κάθε μη ανεπτυγμένη χώρα.

κοινωνική και νομική θέση της γυναίκας, η παράδοση καθορίζει συμπεριφορές,

- τεχνολογικά χαρακτηριστικά: πρωτόγονη τεχνολογία σε όλους τους τομείς, όπως στην γεωργία, την επικοινωνία και τις μεταφορές.¹¹³

2.3.2 Ο φαύλος κύκλος της φτώχειας

Σύμφωνα με τον R.Nurkse, “μια χώρα είναι φτωχή, διότι είναι φτωχή” δηλαδή η φτώχεια είναι αποτέλεσμα της έλλειψης φυσικών πόρων, αλλά και της έλλειψης κεφαλαίου που είναι αποτέλεσμα των ελάχιστων κινήτρων για επενδύσεις και της χαμηλής ικανότητας για αποταμίευση. Δηλαδή οδηγούμαστε στη φτώχεια λόγω της χαμηλής προσφοράς (αποταμίευση) και λόγω της χαμηλής ζήτησης σχηματισμού νέου κεφαλαίου (επένδυση).¹¹⁴ Βάσει αυτής της άποψης, οι αιτίες της υπανάπτυξης είναι ενδογενείς (έλλειψη τροφής, ένδυσης, κατοικίας, υγείας, παιδείας, υποσιτισμός, διαφθορά, υπεργεννητικότητα, παραδοσιακός τρόπος ζωής κ.ά) και ο φαύλος κύκλος της φτώχειας μπορεί να σπάσει μόνο με εξωτερικές επενδύσεις (βοήθεια). Σύμφωνα με άλλη άποψη, η υπανάπτυξη είναι αποτέλεσμα της καπιταλιστικής κυριαρχίας των μητροπολιτικών κέντρων στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Αυτό σημαίνει πως η ανάπτυξη των μητροπολιτικών κέντρων έχει ως φυσική συνέπεια την υπανάπτυξη των χωρών του περιφερειακού καπιταλισμού αφού η οικονομία των τελευταίων βρίσκεται σε πλήρη εξάρτηση από τα μητροπολιτικά κέντρα.¹¹⁵

Είναι σημαντικό να κρατήσουμε ότι η φτώχεια, η υπανάπτυξη, ο αναλφαβητισμός και οι επιδημικές νόσοι δημιουργούν έναν φαύλο κύκλο. Η κάθε πλευρά δημιουργεί αλλά και θρέφεται από την άλλη.¹¹⁶

¹¹³ Ρέππας Παναγιώτης, *Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρίες και Στρατηγικές*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα 1991, σελ.37-39.

¹¹⁴ Οπ.π. σελ.314.

¹¹⁵ Βλ. Καλτσούνης Α., *Οικονομική Αύξηση και Κοινωνικές Προοπτικές Ανάπτυξης της Αφρικής*, σελ 210-212, στο Τσάλτας Γ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

¹¹⁶ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ 234-235

2.4 Το σύγχρονο δουλεμπόριο γυναικών και η φτώχεια

2.4.1 Η Διασύνδεση του σύγχρονου δουλεμπορίου γυναικών με την παράμετρο της φτώχειας

Η εμπορία ανθρώπων είναι ένα σύνθετο και πολύ-επίπεδο πρόβλημα. Έτσι, αν θέλουμε να κατανοήσουμε τους λόγους της ύπαρξής του, θα πρέπει, όπως αναλύσαμε και στην αρχή του κεφαλαίου, να εντοπιστούν και να αναλυθούν οι άμεσες αλλά και οι έμμεσες αιτίες του φαινομένου όπως οι πολιτικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες και η αλληλεπίδραση αυτών.

Ωστόσο, από τους σημαντικότερους παράγοντες που οδηγούν στην πληθώρα των πρόθυμων θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων είναι η **φτώχεια, η υπανάπτυξη**¹¹⁷ και η **έλλειψη ευκαιριών**. Η φτώχεια φαίνεται να είναι η πηγή του κακού που οδηγεί και άμεσα τους ανθρώπους (και ιδιαίτερα τις γυναίκες) να στραφούν στο δουλεμπόριο, αλλά και έμμεσα οδηγεί στην κακή ποιότητα ζωής, στην ανεργία, στην έλλειψη υγειονομικής περίθαλψης, στον υποσιτισμό και γενικά σε όλες αυτές τις καταστάσεις που κάνουν με τη σειρά τους τα θύματα του δουλεμπορίου να στραφούν σε αυτό. Έτσι, η φτώχεια οδηγεί σε πολυεπίπεδη εξαθλίωση των ατόμων, κάτι που τα καθιστά ευάλωτα στην εμπορία ανθρώπων.

Οι γυναίκες, και όλα τα θύματα ανεξαρτήτως φύλου, που έχουν πληγεί από τη φτώχεια αναζητούν την ευκαιρία να βελτιώσουν τη ζωή τους στους λαθρέμπορους και στους διακινητές.¹¹⁸ Οι έμποροι εντοπίζουν τις γυναίκες που είναι κοινωνικο-οικονομικά υποβαθμισμένες και στη συνέχεια τις πείθουν να εγκαταλείψουν αυτήν τη δύσκολη κατάσταση και να ταξιδέψουν μαζί τους. Ψευδείς υποσχέσεις για αξιοπρεπή απασχόληση και άλλα υλικά αγαθά τελικά πείθουν τα θύματα να ακολουθήσουν με τη θέλησή τους τους διακινητές.¹¹⁹

Τα πιθανά θύματα, λοιπόν, προσπαθούν να μετακινηθούν από περιοχές με ακραία φτώχεια σε περιοχές με λιγότερη ακραία φτώχεια για να ξεφύγουν από αυτήν. Αυτό

¹¹⁷ Οπ.π σελ. 236.

¹¹⁸ Βλ. Aronowitz A. , *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: 163–195, 2001, Kluwer Academic Publishers, Netherlands. , σελ. 169-170, διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

¹¹⁹ Βλ. Consultancy Africa Intelligence , *Human Trafficking in Africa - A modern day evil*, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=233&Itemid=156 , ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

ακριβώς το κίνητρο είναι που αξιοποιείται από τους διακινητές. Αυτοί οι πληθυσμοί που αντιμετωπίζουν ακραία φτώχεια είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι λόγω της κατάστασής τους και της οικογενειακής απελπισίας στην οποία έχουν περιέλθει. Έτσι, οι πληθυσμοί υψηλού κινδύνου (και ιδιαίτερα οι γυναίκες) παγιδεύονται στην επιθυμία τους ν' αποκτήσουν μια καλύτερη ζωή για τους ίδιους και τις οικογένειές τους και τα φτωχά θύματα στη συνέχεια χειραγωγούνται από τους εμπόρων που τους προσφέρουν ψεύτικες υποσχέσεις ευκαιριών απασχόλησης, εκπαίδευσης, αποδοχών και γενικά καλύτερης κατάστασης ζωής. Στην πραγματικότητα, βέβαια, ο διακινητής δεν τηρεί καμία από τις υποσχέσεις του και τα θύματα είναι αναγκασμένα να κάνουν άλλες εργασίες, όπως είναι η πορνεία ή σκληρή εργασία με ελάχιστες ή μηδενικές αποδοχές, με αποτέλεσμα να εξακολουθούν να ζουν ουσιαστικά σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, και το όνειρό τους να έχει μετατραπεί σε εφιάλη. Μάλιστα, λόγω της φτώχειας, μερικοί γονείς πωλούν ακόμη και τα παιδιά τους, ενώ σε άλλες περιπτώσεις, τα θύματα εργάζονται για να εξοφλήσουν τα χρέη τους.¹²⁰

Επίσης, η σύνδεση του δουλεμπορίου με τη φτώχεια ακολουθεί μια λογική ροή. Η αύξηση του πληθυσμού σημειώθηκε κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Με την τεράστια πληθυσμιακή έκρηξη, η ήδη εύθραυστη οικονομία και υποδομές στις φτωχότερες χώρες δέχτηκαν μεγαλύτερη πίεση. Η επακόλουθη οικονομική και κοινωνική κατάσταση οδήγησε πολλά από τα ευάλωτα άτομα στην εμπορία. Αυτό εξηγεί γιατί οι σύγχρονες μορφές δουλείας είναι πιο διαδεδομένες στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τα αρχεία δείχνουν τα περισσότερα από τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων να είναι από την Ασία, την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και την Αφρική.¹²¹

Βέβαια, η διασύνδεση λειτουργεί και αντίστροφα, δηλαδή και η φτώχεια στρέφει τα άτομα προς το δουλεμπόριο αλλά και το δουλεμπόριο εντείνει τη φτώχεια σε μια χώρα, αφού τα άτομα αντί να απασχολούνται στην υγιή οικονομία μιας χώρας, επιδίδονται στο παράνομο σύστημα του δουλεμπορίου.

¹²⁰ Βλ. Wright E. , *Poverty and It's Contribution to Human Trafficking* The Borgen Project, ημ.δημοσίευσης 17/04/2015 , διαθέσιμο στο <http://borgenproject.org/poverty-contribution-human-trafficking/> , ημ.πρόσβ. 25/08/2015.

¹²¹Βλ Ngwe E., Oko E., *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897,σελ.108-109, διαθέσιμο στο <https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780> , ημ.πρόσβασης 20/08/2015.

2.4.2 Η Θηλυκοποίηση της φτώχειας

Δυστυχώς, στην πραγματικότητα, υπήρξε μια αύξηση του ποσοστού των γυναικών που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας σε όλον τον κόσμο. Η τάση αυτή είναι γνωστή ως η θηλυκοποίηση της φτώχειας και είναι ένα ακόμη από τα σαφή αποτελέσματα της φτώχειας. Η τάση προς πιο μονογονεϊκές οικογένειες έχει κάνει τα πράγματα χειρότερα και οι γυναίκες έχουν γίνει όλο και πιο ευάλωτες στο περιβάλλον τους. Σχεδόν παντού στον κόσμο, οι γυναίκες βιώνουν τις διακρίσεις, έχουν πολύ περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση (για πολιτικούς, θρησκευτικούς ή κοινωνικούς λόγους) και μερικές φορές απαγορεύεται να εργάζονται ή υφίστανται διάφορους σχετικούς περιορισμούς. Υπάρχουν προφανή (πολιτικά και κοινωνικά) συμφέροντα που προσπαθούν να συντηρήσουν τις γυναίκες σε αυτή την κατάσταση, γι' αυτό πρέπει πάντα σε κάθε αγώνα μας κατά της φτώχειας να ξεκινάμε με τη χειραφέτηση των γυναικών με κάθε δυνατό τρόπο ώστε να λύσουμε πολλά προβλήματα. Όντας ο ακρογωνιαίος λίθος της οικογένειας, οι γυναίκες μπορούν να έχουν μεγάλο αντίκτυπο όχι μόνο στο εισόδημα των νοικοκυριών, αλλά και στην εκπαίδευση των παιδιών, καθώς και στην αποτροπή των πρόωγων θανάτων παιδιών που οφείλονται σε κακές συνθήκες, την πλημμελή τροφή ή νερό. Όμως, το φαινόμενο της θηλυκοποίησης της φτώχειας μας κάνει να αντιληφθούμε πως οι γυναίκες γίνονται ευάλωτες και πιο πιθανά θύματα για τις βλέψεις των διακινητών. Η καλύτερη στρατηγική είναι τα κράτη να παρέχουν στις γυναίκες ευκαιρίες απασχόλησης και κατάρτισης, και μαζί με τα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας να γίνουν προσπάθειες αντιμετώπισης της φτώχειας.¹²²

Δυστυχώς, η αποτυχία των υπάρχοντων οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών υποδομών να παράσχουν ίσες και δίκαιες ευκαιρίες στις γυναίκες για εργασία, οι έμφυλες διακρίσεις στην αγορά εργασίας, η αυξανόμενη γυναικεία ανεργία, οι μισθολογικές ανισότητες σε βάρος τους, η έλλειψη εκπαιδευτικών ευκαιριών, η απουσία συμμετοχής τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων, είναι παράγοντες που

¹²²Βλ. *Poverties.org, Causes & Effects of Poverty On Society, Children & Violence*, Research for social & economic development, ημ.δημ. 03/2011, διαθέσιμο στο <http://www.poverties.org/effects-of-poverty.html#womenpovertyeffects>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015

επιδρούν στην υπέρ-αντιπροσώπευση του γυναικείου φύλου στους αριθμούς των φτωχών ατόμων παγκοσμίως.¹²³

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι για να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά το δουλεμπόριο γυναικών πρέπει να στοχεύσουμε στον πυρήνα του προβλήματος και στα αίτια που το προκαλούν. Έτσι, η αντιμετώπιση της παγκόσμιας φτώχειας θα ήταν ένας από τους καλύτερους τρόπους για να σταματήσουμε την εξέλιξη του δουλεμπορίου. Λιγότερα από 40 δισεκατομμύρια δολάρια θα μπορούσαν να τερματίσουν την παγκόσμια φτώχεια. Άρα, η συγκέντρωση χρημάτων για την καταπολέμηση της φτώχειας, της πείνας και της επισιτιστικής κρίσης θα μπορούσε να βοηθήσει αλλά μόνο με παράλληλη ενίσχυση των γεωργικών προϊόντων και της τοπικής οικονομίας των χωρών που πλήττονται από τη φτώχεια.¹²⁴ Χρειαζόμαστε λοιπόν, συντονισμένη και ολοκληρωμένη δράση για την εξάλειψη της φτώχειας, όπως είναι ο πρωταρχικός από τους στόχους της χιλιετίας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να φασιστούμε στη μέθοδο της φιλανθρωπίας.¹²⁵ Αφού η αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας και πείνας θα μπορούσε να αποτρέψει την τρωτότητα στην εμπορία.¹²⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

3.1 Δράσεις κατά του δουλεμπορίου

Περισσότερα από διακόσια χρόνια μετά την κατάργηση του υπεραντλαντικού εμπορίου σκλάβων¹²⁷, ένα εμπόριο που γνώρισαν εκατομμύρια άνθρωποι της

¹²³ Βλ. Παπαγιαννοπούλου, Μ., *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς*, Μελέτη, Κέντρο γυναικείων ερευνών και μελετών, Αθήνα, 2007, σελ.11-12.

http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/01/TO_FAINOMENO_TOY_TRAFFICKING.pdf, ημ.πρόσβ.18/07/2015

¹²⁴ Βλ. Wright E., *Poverty and It's Contribution to Human Trafficking* The Borgen Project, ημ.δημοσίευσης 17/04/2015, διαθέσιμο στο <http://borgenproject.org/poverty-contribution-human-trafficking/>, ημ.πρόσβ. 25/08/2015.

¹²⁵ Βλ. Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 214-215.

¹²⁶ Βλ. Wright E., *Poverty and It's Contribution to Human Trafficking* The Borgen Project, ημ.δημοσίευσης 17/04/2015, διαθέσιμο στο <http://borgenproject.org/poverty-contribution-human-trafficking/>, ημ.πρόσβ. 25/08/2015.

¹²⁷ Το υπερατλαντικό εμπόριο σκλάβων καταργήθηκε στις 25 Μαρτίου 1807.

Αφρικής οι οποίοι απομακρύνονταν από τα σπίτια και τις οικογένειές τους ώστε να εργασθούν υπό βάναντες συνθήκες, ακόμη και σήμερα εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο εξακολουθούν να υποδουλώνονται στις δικές τους χώρες, ή σε άλλα μέρη του κόσμου, πέφτοντας θύματα διαφόρων μορφών του δουλεμπορίου. Η πλειοψηφία αυτών των θυμάτων είναι γυναίκες και παιδιά.

Η επιδίωξη του πλούτου είναι αυτή που συντηρεί το δουλεμπόριο ανθρώπων για τόσους αιώνες. Από τη σύγχρονη δουλεία παράγονται τεράστια παράνομα κέρδη. Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO) εκτιμά ότι πάνω από 150 US \$ δισεκατομμύρια παράνομων κερδών προέρχονται από την ιδιωτική οικονομία από αυτούς που εμπορεύονται ανθρώπινα όντα σήμερα σε ετήσια βάση και ότι περίπου 99 δις \$ από το ποσό αυτό αποδίδεται στην εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση. Πάνω από 21 εκατομμύρια άνθρωποι είναι θύματα καταναγκαστικής εργασίας και 4,5 εκατομμύρια από αυτά είναι θύματα καταναγκαστικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης, σύμφωνα με τον ΔΟΕ.¹²⁸

Για παράδειγμα, ο ΟΗΕ μέσα από τον Καταστατικό του Χάρτη, τα κενά του οποίου προσπαθεί να καλύψει η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καθώς και τα σχετικά 2 σύμφωνα του 1966, τις Συστάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε και τις Διακηρύξεις προσπαθεί να λάβει μέτρα για την καταπολέμηση οποιονδήποτε φαινομένων τείνουν να παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹²⁹

Παρακάτω θα δούμε πιο αναλυτικά τις πιο σημαντικές δράσεις, διεθνείς και περιφερειακές, κατά του δουλεμπορίου.

¹²⁸ Βλ. Thipanyane T., , *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary,, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

¹²⁹ Βλ. Μανωλοπούλου - Βαρβιτσιώτη Κ., *Η Διεθνής Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων*, , Εκδόσεις Ειρήνη Ε.Π.Ε, 1986, σελ. Σελ.57-72 και 179.

3.1.1 Διεθνείς Δράσεις κατά του δουλεμπορίου

3.1.1.1 Δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων

- Ιστορικά, η πρώτη θεσμική κίνηση ενάντια στη διεθνή σωματεμπορία προήλθε από την ανησυχία για την «ηθική ακεραιότητα» των λευκών γυναικών και την ανάγκη προστασίας των λευκών γυναικών από τη σωματεμπορία.¹³⁰ Το πρώτο διεθνές συνέδριο συγκαλείται για να συζητηθεί το εμπόριο γυναικών και παιδιών το 1904, εκεί οι μεγάλες δυνάμεις επικυρώνουν το πρώτο διεθνές μέσο για να καταστείλουν το εμπόριο λευκής σαρκός και έχουμε σαν αποτέλεσμα τη **Διεθνή Συμφωνία για την Καταστολή του εμπορίου Λευκών Σκλάβων.**¹³¹ (**The International Agreement for the Suppression of the White Slave Trade**)¹³². Η σύμβαση αυτή εστίαζε στην προστασία των θυμάτων του εμπορίου λευκής σαρκός και όχι στην τιμωρία των δραστών, και αποδείχτηκε αναποτελεσματική.
- Στη συνέχεια ακολουθεί η **Διεθνής Σύμβαση για την καταστολή της Λευκής Σαρκός το 1910 - International Convention for the Suppression of the "White Slave Traffic"**¹³³, η οποία προέβλεπε την τιμωρία των δραστών.

¹³⁰ Βλ. Τσακλάγκανου Γ., *Θεσμική αντιμετώπιση του trafficking σε διεθνές επίπεδο*, Παγκόσμια Πορεία Γυναικών Ενάντια στη Φτώχεια και στη Βία, διαθέσιμο στο http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_34.htm . ημ.πρόσβ. 10/10/2015.

¹³¹ Βλ. *International Agreement for the Suppression of the "White Slave Traffic,"* 18 May 1904 διαθέσιμο στο <https://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1904.html> , ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

¹³² Βλ. Howard N., Lalani M., *Editorial Introduction: The Politics of Human Trafficking*, ημ.δημ. 2008, σελ.6, διαθέσιμο στο http://users.ox.ac.uk/~stair/4_1/howard&lalani.pdf , ημ.πρόσβασης 14/10/2015.

¹³³ Βλ. *International Convention for the Suppression of the "White Slave Traffic",* 4 May 1910 διαθέσιμο στο <https://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1910.html> , ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

Δυστυχώς, και οι δύο παραπάνω διεθνείς συμβάσεις απαγόρευαν συγκεκριμένα μόνο την εμπορία «λευκής σάρκας», δηλαδή λευκών γυναικών, και ως εκ τούτου χρησιμοποιήθηκαν ευρέως από τους πλούσιους ρατσιστές δουλεμπόρους ως επιχείρημα ότι η εμπορία γυναικών από άλλες φυλές για σεξουαλική-οικονομική εκμετάλλευση ήταν νόμιμη.

- Έπειτα, ακολούθησε μια γενική επίβλεψη της εφαρμογής των συμβάσεων σχετικά με τη διακίνηση γυναικών και παιδιών μέσα στο πλαίσιο της εντολής της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ). Ακολούθησε, λοιπόν, η **Διεθνής Σύμβαση περί Καταστολής της σωματεμπορίας των γυναικών και παιδιών το 1921 - International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children**¹³⁴ η οποία προβλέπει την τιμωρία της σωματεμπορίας παιδιών - και των δύο φύλων- και εξασφαλίζει την προστασία γυναικών και παιδιών που ζητούν εργασία σε άλλη χώρα, μέσω υιοθέτησης διοικητικών και νομοθετικών μέτρων από τα συμβαλλόμενα κράτη (άρθρα 2-7).¹³⁵ Συγκεκριμένα, καλούσε τα κράτη-μέλη στη δίωξη ατόμων που διακινούσαν παιδιά, στη χορήγηση αδειών σε γραφεία εξεύρεσης εργασίας και στην προστασία γυναικών και παιδιών που μετακινούνταν ως μετανάστες.¹³⁶
- Στη συνέχεια, υιοθετείται η **Διεθνής Σύμβαση περί Καταστολής της σωματεμπορίας των ενηλίκων γυναικών το 1933 - International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age**¹³⁷ βάσει της οποίας τιμωρείται όποιος προσπαθώντας να ικανοποιήσει πάθη άλλων παρασύρει γυναίκες με σκοπό την ανήθικη εκμετάλλευσή τους σε άλλη χώρα, άσχετα με το αν η γυναίκα είχε εκφράσει τη συγκατάθεσή της ή όχι (άρθρο 1). Βάσει αυτής τη σύμβασης τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους και να παρέχουν οποιαδήποτε βοήθεια και

¹³⁴ Βλ. *International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children 1921*, διαθέσιμο στο http://www.childtrafficking.com/Docs/1921_un_convention_suppression_of_traffic_in_women_and_children_3.pdf, ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

¹³⁵ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.593-594.

¹³⁶ Βλ. Τσακλάγκανου Γ., *Θεσμική αντιμετώπιση του trafficking σε διεθνές επίπεδο*, Παγκόσμια Πορεία Γυναικών Ενάντια στη Φτώχεια και στη Βία, διαθέσιμο στο http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_34.htm. ημ.πρόσβ. 10/10/2015.

¹³⁷ Βλ. *International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age 1933*, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/1933_international_convention_en_1.pdf, ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

χρήσιμη πληροφορία για την τιμωρία των δραστών (άρθρα 2- 3).¹³⁸ Η αντικατάσταση, όμως, του όρου «εμπόριο λευκής σαρκός» με τον όρο «διακίνηση γυναικών» απλά διαχώρισε τη διεθνική σωματεμπορία από την εγχώρια πορνεία και εστίασε το ενδιαφέρον στα διεθνή δίκτυα αφήνοντας αρρύθμιστη την εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών στα εγχώρια δίκτυα σωματεμπορίας και πορνείας.¹³⁹

- Το 1947 υιοθετείται το Πρωτόκολλο που τροποποιεί τις άνω δύο συμβάσεις (1921, 1933) λόγω των αναγκών που προέκυψαν για νέα αποδοχή του περιεχομένου τους λόγω της διάλυσης τη Κοινωνίας των Εθνών.¹⁴⁰
- Αυτές οι τέσσερις συμβάσεις οι σχετικές με την εμπορία/διακίνηση γυναικών τελικά παγιώθηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) το 1949 στη Συνθήκη για την Καταστολή της Διακίνησης Προσώπων και την Εκμετάλλευση της Πορνείας Άλλων. Ακολούθηθηκε, λοιπόν, η υιοθέτηση διαφόρων μέσων σε μια προσπάθεια συσπείρωσης της παγκόσμιας κοινότητας κατά της δουλείας και των επιπτώσεών της. Τα μέσα αυτά περιλαμβάνουν τη **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Διακίνησης Ανθρώπων και της Εκμετάλλευσης της Πορνείας Άλλων**¹⁴¹ (**Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others**) (1949). Η Συνθήκη αυτή ακολουθεί τις αρχές του καταργητικού συστήματος, δηλαδή επιδιώκει την ποινικοποίηση των πράξεων που σχετίζονται με την πορνεία, την εκμετάλλευση της εκδιδομένης από τρίτους, αλλά όχι την ποινικοποίηση της πορνείας. Η Συνθήκη δεν αποδείχθηκε αποτελεσματική για την προστασία των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας, αλλά ούτε και για την καταστολή της διεθνικής σωματεμπορίας, και επίσης δεν υιοθετεί προσέγγιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Συνθήκη δεν αντιμετωπίζει τις γυναίκες ως ανεξάρτητες

¹³⁸ Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.597-598.

¹³⁹ Βλ. Τσακλάγκανου Γ., *Θεσμική αντιμετώπιση του trafficking σε διεθνές επίπεδο*, Παγκόσμια Πορεία Γυναικών Ενάντια στη Φτώχεια και στη Βία, διαθέσιμο στο http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_34.htm . ημ.πρόσβ. 10/10/2015

¹⁴⁰ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.602.

¹⁴¹ Βλ. *Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others* διαθέσιμο στο <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx>

οντότητες με ελεύθερη βούληση και δικαιώματα, αλλά ως αντικείμενα, εύαλота πλάσματα που χρειάζονται προστασία από «τα κακά της πορνείας». Κατά συνέπεια, η Συνθήκη του 1949 δεν προβλέπει μέτρα προστασίας ή αρωγής για τις παραβιάσεις ατομικών δικαιωμάτων που υφίστανται οι γυναίκες κατά τη διακίνησή τους, γιατί δεν τις αναγνωρίζει ως υποκείμενα. Επίσης, η Συνθήκη, που δεν ορίζει το έγκλημα της διακίνησης προσώπων, εστιάζει αποκλειστικά στη διακίνηση προσώπων για πορνεία και έτσι εξομοιώνει τη διακίνηση προσώπων με την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων. Αν και η Συνθήκη υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να υιοθετήσουν απροσδιόριστα κοινωνικά, ιατρικά και νομικά μέτρα για την κατάργηση της πορνείας και την επανένταξη των γυναικών, να ανακαλέσουν τυχόν νομοθεσία για εγγραφή εκδιδομένων και να συνεισφέρουν σε μια διεθνή συνεργασία, δεν αναφέρεται καθόλου στα αίτια ή στις καταστάσεις που υποβοηθούν τη διεθνή σωματεμπορία. Επίσης, δεν απαγορεύει την πορνεία, αλλά δεν απαγορεύει και τη δίωξη των εκδιδομένων γυναικών. Μάλιστα, επιτρέπει και συνιστά την απέλαση θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας και αφήνει το θέμα αυτό στο διακανονισμό των εσωτερικών νόμων του κάθε κράτους-μέλους. Η Συνθήκη του 1949 για την Καταστολή της Διακίνησης Προσώπων και την Εκμετάλλευση της Πορνείας Άλλων επικυρώθηκε μόνο από 73 χώρες και έχει εξαιρετικά χαλαρούς μηχανισμούς εφαρμογής, αφού δεν προβλέπει τη δημιουργία κάποιου ανεξάρτητου οργάνου (όπως μια σχετική επιτροπή), που να είναι επιφορτισμένο με το έργο του ελέγχου της εφαρμογής της Συνθήκης. Θεωρητικά, η Συνθήκη προβλέπει την υποχρέωση των κρατών-μελών να υποβάλουν έκθεση στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ κάθε χρόνο, σχετικά με την εφαρμογή της Συνθήκης σε εθνικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα όμως, λιγότερο από τα μισά από τα 73 κράτη-μέλη υποβάλλουν εκθέσεις. Από το 1974, η Ομάδα Εργασίας για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας, με εντολή από την Υπο-Επιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων (του ECOSOC), έχει τη δυνατότητα να εξετάζει τις εθνικές εκθέσεις των κρατών-μελών σχετικά με τη διεθνή σωματεμπορία, χωρίς όμως να έχει εντολή για περαιτέρω δράση σχετικά με την εφαρμογή της Συνθήκης.¹⁴²

¹⁴² Βλ. Τσακλάγκανου Γ., *Θεσμική αντιμετώπιση του trafficking σε διεθνές επίπεδο*, Παγκόσμια Πορεία

- Η Διεθνής Σύμβαση περί καταργήσεως φυλετικών διακρίσεων (και του Apartheid) το 1965 προβλέπει μεταξύ άλλων την προστασία προσωπικής ελευθερίας και ασφαλείας, από βιαιοπραγία, του δικαιώματος σύναψης γάμου, του κληρονομείν, εργασίας, υγείας, εκπαίδευσης κ.ά. ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, καταγωγής, εθνικής ή εθνολογικής προέλευσης. (άρθρο 1-5).¹⁴³
- Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW)¹⁴⁴ με το προαιρετικό πρωτόκολλό της (1999) σχετικά με το δικαίωμα των ατόμων ή ομάδων ατόμων να υποβάλουν μεμονωμένες καταγγελίες στην Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (άρθρο 2), επικεντρώνεται στα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών και έχει χαρακτηριστεί ως ο Διεθνής Χάρτης των Δικαιωμάτων των Γυναικών. Η σύμβαση - που χρονολογείται από το 1979 και έχει επικυρωθεί από τα τρία τέταρτα των κρατών του κόσμου - παρέχει τη βάση για την υλοποίηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών με την εξασφάλιση ίσης πρόσβασης των γυναικών και της ισότητας των ευκαιριών στην πολιτική και δημόσια ζωή. Τα συμβαλλόμενα κράτη συμφωνούν να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας και των προσωρινών ειδικών μέτρων, έτσι ώστε οι γυναίκες να απολαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ψυχικές ελευθερίες. Η σύμβαση απαγορεύει όλες τις μορφές διακρίσεων εις βάρος των γυναικών και καλεί τα κράτη μέρη να εντοπίσουν και να εξαλείψουν κάθε διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό γίνεται με βάση το φύλο το οποίο έχει ως αποτέλεσμα ή σκοπό να προσβάλλει ή να ακυρώσει την αναγνώριση, την απόλαυση ή την άσκηση από τις γυναίκες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Απευθύνει έκκληση, επίσης, στα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα κατά όλων των μορφών εμπορίας και

Γυναικών Ενάντια στη Φτώχεια και στη Βία, διαθέσιμο στο http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_34.htm . ημ.πρόσβ. 10/10/2015

¹⁴³ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.251-254.

¹⁴⁴ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.21 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

εκμετάλλευσης των γυναικών μέσω της πορνείας (άρθρο 6).¹⁴⁵ Η τήρηση της σύμβασης παρακολουθείται από επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων.

- Στη συνέχεια έχουμε τη **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime)** και το **Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων**¹⁴⁶ (2000)¹⁴⁷. Το Πρωτόκολλο προβλέπει την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε άτομα, με ειδικές αναφορές για τις γυναίκες και τα παιδιά, την προστασία και υποστήριξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων με πλήρη σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών και των κυβερνήσεων με σκοπό την επίτευξη των στόχων αυτών. Μια σημαντική συμβολή του πρωτοκόλλου είναι ότι παρείχε τον πρώτο νομικά δεσμευτικό πλήρη ορισμό της εμπορίας ανθρώπων για τον οποίο συμφώνησε αργότερα η διεθνής κοινότητα. Η πράξη αυτή περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις σχετικά με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως είναι η ποινικοποίηση, η αρωγή και η προστασία των θυμάτων, το καθεστώς των θυμάτων στο πλαίσιο των κρατών υποδοχής, ο επαναπατρισμός των θυμάτων, τα προληπτικά μέτρα, δράσεις για την αποθάρρυνση της ζήτησης της εμπορίας ανθρώπων, η ανταλλαγή πληροφοριών και κατάρτισης, καθώς και μέτρα για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των συνοριακών ελέγχων. Η οδηγία προβλέπει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να εγκρίνουν ή να ενισχύσουν νομοθετικά ή άλλα μέτρα για την αποθάρρυνση της ζήτησης που ευνοεί όλες τις μορφές της εκμετάλλευσής των προσώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών, που οδηγεί στην εμπορία ανθρώπων. Το πρωτόκολλο έχει ήδη

¹⁴⁵ Βλ. Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρούλα Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.169-170.

¹⁴⁶ Βλ. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*, διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/unodc/treaties/CTOC/>, ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

¹⁴⁷ Βλ. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Protocol against the Illicit Manufacturing and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>, ημ.πρόσβ.11/09/2015.

διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη μιας συλλογικής προσπάθειας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στα πλαίσια της διεθνούς κοινότητας.¹⁴⁸

- Η Διακήρυξη των Βρυξελλών σχετικά με την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας Ανθρώπων (2002) και η απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της ΕΕ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (2002) έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση του δουλεμπορίου. Επίσης, το σχέδιο των βέλτιστων πρακτικών, προτύπων και διαδικασιών της ΕΕ για την καταπολέμηση και την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων (2005).¹⁴⁹
- Στην έκθεση του **Υπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα** για το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών (ECOSOC) το 2002, ο Υπάτος Αρμοστής διατύπωσε διάφορες αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διατύπωσε συστάσεις για την καταπολέμηση της εμπορίας λευκής σαρκός.¹⁵⁰
- Υπάρχει, επίσης, το **2010 το Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης του ΟΗΕ** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων¹⁵¹, ένα **ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης**¹⁵² (A / RES / 64/293), που καλούσε για παγκόσμιες, περιφερειακές και υπο-περιφερειακές προσπάθειες και τη συνεργασία για την

¹⁴⁸ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003, , σελ.21, διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

¹⁴⁹ Βλ. *Ouagadougou Action Plan to Combat Trafficking In Human Beings, Especially Women and Children*, EX.CL/313 (X) ANNEX IV, διαθέσιμο στο <http://www.au.int/en/sites/default/files/Ouagadougou%20Action%20Plan%20-%20E.pdf>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

¹⁵⁰ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003, , σελ.22, διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

¹⁵¹ Βλ. United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons, διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/United_Nations_Global_Plan_of_Action_to_Combat_Trafficking_in_Persons.pdf, ημ.πρόσβ. 14/09/2015

¹⁵² Βλ. Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης A / RES / 64/293 στο <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/479/41/PDF/N0947941.pdf?OpenElement>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015

πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων , την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και τη δίωξη των εγκλημάτων της παράνομης διακίνησης. ¹⁵³

- Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθετεί τα εξαμηνιαία ψηφίσματα σχετικά με το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Τα πιο πρόσφατα **ψηφίσματα που εγκρίθηκαν το 2012** περιλαμβάνουν την εντατικοποίηση των προσπαθειών για την **εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών και της εμπορίας γυναικών και κοριτσιών**.
- Το **Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ** εγκρίνει τα ετήσια ψηφίσματα για επιτάχυνση των προσπαθειών για την εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, με πιο πρόσφατο το 2012.
- Το 2013, η **Επιτροπή για το Καθεστώς των Γυναικών (CSW)**, , κατέληξε σε συμπεράσματα, με consensus, σχετικά με την εξάλειψη και την πρόληψη όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Πρόκειται για μια ιστορική έκβαση, καθώς στην αντίστοιχη προσπάθεια της CSW το 2003 δεν υπήρξε κάποια συμφωνία. ¹⁵⁴

3.1.1.2 Δράσεις κατά της Δουλείας

- Επίσης, το 1926 υιοθετήθηκε η **Σύμβαση περί Δουλείας - Slavery Convention** ¹⁵⁵, η δίνει τον ορισμό της δουλείας και προβλέπει τις σοβαρές συνέπειες της αναγκαστικής και υποχρεωτικής εργασίας αλλά και την ανάγκη για λήψη μέτρων από τα συμβαλλόμενα μέρη για την εξάλειψη της δουλείας και την καταστολή της εμπορίας δούλων (άρθρα 1-5).
- Το 1953, η σύμβαση περί δουλείας του 1926, τροποποιήθηκε με το σχετικό Πρωτόκολλο ώστε τα σχετικά καθήκοντα της Κοινωνίας των Εθνών να αναληφθούν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. ¹⁵⁶

¹⁵³ Βλ. Thipanyane T., , *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary,, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

¹⁵⁴ Βλ. UN Women – Global Norms and Standards: Ending Violence Against Women <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/global-norms-and-standards> , ημ. Πρόσβ. 25/09/15

¹⁵⁵ Βλ. *Slavery Convention 1926*, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) διαθέσιμο στο <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SlaveryConvention.aspx> , ημ.πρόσβ. 15/09/2015

¹⁵⁶ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.606-607 και.611.

- Στη συνέχεια, ακολούθησε η **συμπληρωματική Σύμβαση σχετική προς την κατάργηση της δουλείας, της εμπορίας δούλων και παρεμφερών προς τη δουλεία θεσμών και πράξεων ή συνηθειών το 1956 - Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery**, η οποία επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη να λάβουν νομοθετικά και άλλα μέτρα για την κατάργηση των σχετικών με τη δουλεία¹⁵⁷ θεσμών και συνηθειών, όπως είναι η δουλεία για χρέη, η δουλοπαροικία, οι καταναγκαστικοί γάμοι στους οποίους η γυναίκα δεν έχει δικαίωμα να αρνηθεί, η παραχώρηση της γυναίκας για αντάλλαγμα, η κληρονομική μεταβίβαση της γυναίκας σε άλλο πρόσωπο μετά το θάνατο του συζύγου της, η παράδοση παιδιού και η εκμετάλλευσή του. Σύμφωνα με τη σύμβαση αυτή, δουλεμπορία είναι η αιχμαλωσία, κτήση (με σκοπό πώλησης ή ανταλλαγής) ή εκχώρηση ενός προσώπου (δια πώλησης ή ανταλλαγής) με σκοπό την υποδούλωσή του ενώ προβλέπεται και η ανάγκη για συνεργασία μεταξύ των κρατών και η γνωστοποίηση σχετικών πληροφοριών.¹⁵⁸
- Μία απάντηση προς τη δουλεία, η οποία είναι από τις πιο σκανδαλώδεις μορφές παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δόθηκε, επίσης, με την **Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹⁵⁹ (The Universal Declaration of Human Rights)** το 1948, η οποία ορίζει ότι «κανείς δεν μπορεί να κρατηθεί σε δουλεία ούτε σε ειλωτεία» και ότι «η δουλεία και το δουλεμπόριο απαγορεύονται σε όλες τις μορφές τους. " Επίσης, με το άρθρο 1 προστατεύεται η ισότητα και η ελευθερία, με το άρθρο 3 η ζωή και η ασφάλεια που παραβιάζονται φυσικά από το δουλεμπόριο.
- Το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (1966) προβλέπει πως όλα τα άτομα πρέπει να προστατεύονται χωρίς διακρίσεις ανεξαρτήτως φυλής, γένους κ.λ.π (άρθρο 2), ενώ στο άρθρο 8 απαγορεύει τη δουλεία, το δουλεμπόριο, τη υποτέλεια και την αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία ενώ προβλέπει τη ελευθερία και την ασφάλεια του ατόμου (άρθρο 9). Το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά

¹⁵⁷ Η Δουλεία, εδώ ορίζεται ως η κατάσταση ενός ατόμου επί του οποίου ασκούνται δικαιώματα ιδιοκτησίας.

¹⁵⁸ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρούλα Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ. 606-607 και 614-618.

¹⁵⁹ Βλ. The Universal Declaration of Human Rights διαθέσιμο στο <http://www.un.org/en/documents/udhr/>, ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

δικαιώματα (1966) προβλέπει τη ισότητα ανδρών και γυναικών στα εν λόγω δικαιώματα (άρθρο 3), το δικαίωμα του καθενός να διαλέγει ελεύθερα την εργασία του (άρθρο 6), την εξασφάλιση της σωματικής και ψυχικής υγείας (άρθρο 12) και το δικαίωμα στη μόρφωση (άρθρο 13).¹⁶⁰

3.1.1.3 Δράσεις κατά της αναγκαστικής εργασίας

- Η **σύμβαση ΔΟΕ κατά της αναγκαστικής εργασίας**, 1930 ¹⁶¹(No.29), η οποία καταργεί τη χρήση αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας (άρθρο 1) δίνοντας τον ορισμό αυτής, ως η εργασία η οποία απαιτείται από άτομο υπό την απειλή οποιασδήποτε ποινής και εφόσον το άτομο δεν την προσφέρει με τη δική του βούληση (άρθρο 2).¹⁶²
- Η **σύμβαση ΔΟΕ κατά της αναγκαστικής εργασίας** 1957 ¹⁶³(No.105), επιδιώκει την κατάργηση της χρήσης αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας σε όλες τις μορφές που μπορεί αυτή να πάρει όπως είναι η πολιτική διαπαιδαγώγηση, οι μέθοδοι επιστρατεύσεως για χρήση του εργατικού δυναμικού, οι φυλετικές, κοινωνικές και θρησκευτικές διακρίσεις (άρθρο 1).¹⁶⁴

3.1.1.4 Δράσεις για την προστασία των παιδιών

- Η **Σύμβαση του 1989 των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC)** ισχύει για όλα τα άτομα κάτω των 18 ετών και καλύπτει την προστασία των αστικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων των παιδιών. Για να μπορούν τα παιδιά να ικανοποιούν τις βασικές τους ανάγκες πρέπει να προστατεύονται από τις διακρίσεις, την εκμετάλλευση, το δικαίωμά τους να εκφράσουν τις απόψεις

¹⁶⁰ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.28-31 και 56-60.

¹⁶¹ Βλ. Forced Labour Convention διαθέσιμο στο

http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029 , ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

¹⁶² Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.621-622.

¹⁶³ Βλ. C105 - Abolition of Forced Labour Convention, 1957 (No. 105), διαθέσιμο στο http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C105 , ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

¹⁶⁴ Βλ., Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003 σελ.634.

τους και οι άλλοι να τις σέβονται. Όλα τα κράτη μέρη δεσμεύεται για την προστασία κάθε παιδιού από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και για την υιοθέτηση των μέτρων που είναι αναγκαία για την πρόληψη της πώλησης ή διακίνησης παιδιών. Έτσι, κάθε κράτος είναι υπεύθυνο για την εξασφάλιση εθνικής νομοθεσίας η οποία να είναι σύμφωνη με τα άρθρα της άνω σύμβασης.¹⁶⁵ Η Διακήρυξη της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για τα Παιδιά (1990) Ένας κόσμος κατάλληλος για παιδιά – η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ-Έκτακτη Σύνοδος για τα Παιδιά (2002).¹⁶⁶

- Το 1999, ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO) ενέκρινε τη **Σύμβαση για την Απαγόρευση και Άμεση Δράση για την Εξάλειψη των Χειρότερων μορφών παιδικής εργασίας (Convention 182 concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour)**. Η παιδική πορνεία και η πώληση των παιδιών αποτελούν κάποιες από τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας. Όλα τα κράτη μέρη της Σύμβασης, έχουν δεσμευτεί για την άμεση κατάργηση των εν λόγω ακραίων μορφών παιδικής εργασίας. Στο έργο της παρακολούθησης της εφαρμογής της σύμβασης περιλαμβάνεται το **Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας (IPEC)** με στόχο την ενίσχυση των εθνικών ικανοτήτων για την εξάλειψη της παιδικής εργασίας.
- Τον Μάιο του 2000, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε ένα **Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, (optional protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography)**¹⁶⁷

¹⁶⁵ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.21-22 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015..

¹⁶⁶ Βλ. *Ouagadougou Action Plan to Combat Trafficking In Human Beings, Especially Women and Children*, EX.CL/313 (X) ANNEX IV , διαθέσιμο στο <http://www.au.int/en/sites/default/files/Ouagadougou%20Action%20Plan%20-%20E.pdf>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

¹⁶⁷ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.22 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015..

η οποία επεκτείνει την προστασία που προβλέπεται από τη σύμβαση. Το πρωτόκολλο έχει πλέον τεθεί σε ισχύ και τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν την υποχρέωση να απαγορεύουν και να τιμωρούν τις πράξεις και τις δραστηριότητες που ορίζονται στο προαιρετικό πρωτόκολλο, το οποίο περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την έκδοση προσώπων που κατηγορούνται για εγκλήματα σύμφωνα με τη σύμβαση, καθώς και για τη διεθνή συνεργασία με στόχο την πρόληψη των εγκλημάτων.

3.1.1.5 Αρμόδια Δικαστήρια

- Το **Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY)** ιδρύθηκε το 1993 μεταξύ άλλων και για τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας κατά τη διάρκεια πολέμων της Γιουγκοσλαβίας στη δεκαετία του 1990. Το **Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα (ICTR)** συστάθηκε ένα χρόνο αργότερα από το Συμβούλιο Ασφαλείας με το ψήφισμα 955. Ασχολείται με τη γενοκτονία στη Ρουάντα, καθώς και άλλες παραβιάσεις του διεθνούς ποινικού δικαίου στη Ρουάντα. Η γενοκτονία στη Ρουάντα ήταν μία από τις μεγαλύτερες γενοκτονίες μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Τότε, 800.000 άνθρωποι, σκοτώθηκαν, σε μια περίοδο 100 ημερών.¹⁶⁸
- Το καταστατικό της Ρώμης του **Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου το 1998**, προβλέπει πως στη δικαιοδοσία του ΔΠΔ μεταξύ άλλων εμπίπτει και η δίωξη υποθέσεων που συνιστούν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας (άρθρο 5). Ενώ στη συνέχεια συγκεκριμενοποιεί τα εγκλήματα κατά τα ανθρωπότητας και συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων την υποδούλωση, τη σεξουαλική δουλεία, την καταναγκαστική πορνεία, το βιασμό και κάθε άλλη μορφή σεξουαλικής βίας ανάλογης σοβαρότητας (άρθρο 7). Στην περίπτωση της υποδούλωσης, προβλέπει την άσκηση εξουσιών πάνω σε πρόσωπο σύμφυτες με το δικαίωμα ιδιοκτησίας επί προσώπων και περιλαμβάνει και την εμπορία προσώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών.¹⁶⁹ Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, παρά το

¹⁶⁸ Βλ. International Justice Project, *Ad Hoc tribunals – the ICTY and ICTR*, διαθέσιμο στο <http://internationaljustice.idebate.org/international-justice/backgrounders/courts/icty-ict>, ημ.πρόσβ.15/09/2015.

¹⁶⁹ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρούλα Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.665-669.

γεγονός ότι είναι η καθολική αρχή για τη δίωξη των περιπτώσεων διεθνών εγκλημάτων, όπως αυτά ορίζονται από το Καταστατικό της Ρώμης, τελικά φάνηκε πως δεν ήταν σε θέση να παραδώσει πολύ επιτυχημένες αποφάσεις σε περιπτώσεις των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Ο ασαφής ορισμός της εμπορίας υπήρξε εμπόδιο στη δίωξη των υποθέσεων εμπορίας από το ΔΠΔ, αλλά και από τα ad hoc δικαστήρια, ΔΠΔΓ και ΔΠΔΡ. Το ΔΠΔ δεν μπορεί να ασκήσει δίωξη μέχρι τα συμβαλλόμενα κράτη να προσφύγουν σε αυτό. Το ΔΠΔ δεν μπορεί να πάει πέρα από τη δικαιοδοσία του. Η έλλειψη συνεργασίας και υποστήριξης από τις χώρες που συμμετέχουν στη δίωξη των υποθέσεων εμπορίας είναι επίσης μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που έχει μπροστά του το ΔΠΔ. Το ΔΠΔ δεν έχει περαιτέρω εκτελεστικές αρμοδιότητες και, συνεπώς, εξαρτάται από τα συμβαλλόμενα κράτη κάτι που αποτελεί αδυναμία του ΔΠΔ να θέσει περιορισμούς και πρόκληση για την αποτελεσματική εργασία και δίωξη των περιπτώσεων, διότι το ΔΠΔ δεν διαθέτει δικό του δίκτυο ερευνών για τη συλλογή αποδείξεων. Το κόστος της ποινικής δίωξης, της προστασίας των θυμάτων, της διαμονής και μετακίνησης των θυμάτων και των υπαλλήλων είναι επίσης μια σημαντική ανησυχία για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, δεδομένου ότι αντιμετωπίζει ανεπάρκεια οικονομικών και άλλων πόρων.¹⁷⁰

3.1.1.6 Διεθνείς οργανισμοί-Προγράμματα¹⁷¹

Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών και άλλοι διακυβερνητικοί φορείς ασχολούνται με την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και των παιδιών και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και έχουν δημιουργήσει ειδικά προγράμματα με στόχο την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Πολλοί διμερείς χορηγοί και ανθρωπιστικές οργανώσεις, επίσης, αποβλέπουν στην αντιμετώπιση των άνω θεμάτων και στην υποστήριξη μιας σειράς μέτρων και προγραμμάτων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

¹⁷⁰ Βλ. Joshua A., Vinay P., *Human Trafficking and Its Prosecution: Challenges of the ICC*, Social Science Research Network, Abstract, ημ.δημ.20/12/2012, διαθέσιμο στο http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2203711, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

¹⁷¹ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, Edita Västra Aros, 2003, σελ.23-25, διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015..

Παρά το γεγονός ότι τα πρώτα προγράμματα είχαν σε μεγάλο βαθμό ως στόχο την ενίσχυση της επίγνωσης του προβλήματος και την υποστήριξη της νομοθεσίας και πιο έντονη δίωξη των διακινητών ανθρώπων και των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων, στην πορεία εμφανίστηκαν πρόσθετα και πιο διαφοροποιημένα προγράμματα. Οι πιο εξέχοντες παράγοντες και τα προγράμματα περιλαμβάνουν:

- **Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNODC)**¹⁷², που ιδρύθηκε το 1997, είναι ο κορυφαίος οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων και είναι επίσης ο φύλακας των συναφών διεθνών μέσων στον τομέα αυτό.¹⁷³ Ένα βασικό στοιχείο της αποστολής του UNODC σύμφωνα με το Πρωτόκολλο των ΗΕ είναι να αυξηθεί το επίπεδο της προστασίας και αρωγής στα θύματα των εγκλημάτων εμπορίας ανθρώπων. Το UNODC είναι, λοιπόν, ο θεματοφύλακας του πρωτοκόλλου κατά της εμπορίας ανθρώπων βοηθώντας τις χώρες να εφαρμόσουν πλήρως μια ολοκληρωμένη αντίδραση στην εμπορία ανθρώπων, όχι μόνο με την εξασφάλιση των δομών για την καταδίκη των εμπόρων, αλλά και με την αντιμετώπιση της πραγματικότητας που βιώνουν τα θύματα της εμπορίας. Η σχετική τεχνική βοήθεια που παρέχεται στις χώρες από το UNODC περιλαμβάνει την παροχή βοήθειας ως προς την επανεξέταση και αναθεώρηση της εθνικής νομοθεσίας σχετικά με τη βοήθεια και την προστασία των θυμάτων, την ορθή κατάρτιση επαγγελματιών της ποινικής δικαιοσύνης και των παρόχων υπηρεσιών για την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, τη στήριξη των χωρών όσον αφορά την παροχή σωματικής, ψυχολογικής και κοινωνικής βοήθειας στα θύματα, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας με τις ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών και την εξασφάλιση της ασφάλειας των θυμάτων.¹⁷⁴

Επίσης, το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC-CP) είναι υπεύθυνο για ένα παγκόσμιο πρόγραμμα με στόχο τον προσδιορισμό της συμμετοχής των

¹⁷² Βλ. United Nations Office on Drugs and Crime στο <https://www.unodc.org/>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

¹⁷³ Βλ. Thipanyane T., , *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary,, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

¹⁷⁴ Βλ. United Nations Office on Drugs and Crime, *Human Trafficking FAQs*, , διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/faqs.html>, ημ.πρόβ. 18/08/2015.

ομάδων οργανωμένου εγκλήματος στην εμπορία ανθρώπων, και την ανάπτυξη αποτελεσματικών νομικών μέτρων για την καταπολέμηση αυτού του προβλήματος. Υπάρχει επίσης, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Των Ηνωμένων Εθνών για την Ασία και τον Ειρηνικό (ESCAP) η οποία τρέχει προγράμματα στη Νότια και τη Νοτιοανατολική Ασία με στόχο την αύξηση της ευαισθητοποίησης της εμπορίας ανθρώπων και τις επιπτώσεις της στα παιδιά και τους νέους.

- **Το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNDP).** Το κύριο καθήκον του είναι να συντονίζει τους παίκτες και τα μέτρα, συμπεριλαμβανομένης μιας ομάδας των οργάνων των Ηνωμένων Εθνών, διμερείς χορηγούς, και ΜΚΟ που ασχολούνται με την καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών και παιδιών στην περιοχή Μεκόνγκ.¹⁷⁵
- **Το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά (UNICEF).** Έχει έναν καλά αναπτυγμένο σχετικό τομέα. Δραστηριοποιείται σε χώρες όπως τα Βαλκάνια, τη Νότια και τη Νοτιοανατολική Ασία και τη Δυτική Αφρική. Τα προγράμματα περιλαμβάνουν την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σε θέματα παράνομης διακίνησης και συναφών θεμάτων, συμβουλές και κατάρτιση αρχών και των ΜΚΟ για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών και την προστασία και υποστήριξη των θυμάτων. Προληπτικές ανθρωπιστικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν την εκπαίδευση και άλλα μέτρα που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών σε καταστάσεις σύγκρουσης.
- **Το Ταμείο Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες (UNIFEM).** Έχει προ πολλού αναγνωρίσει την εμπορία ως έκφραση της βίας και των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών. Το ταμείο λειτουργεί προγράμματα στην Αφρική, τη Νότια και τη Νοτιοανατολική Ασία για την καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών. Έχει επίσης προτείνει μια σειρά από εκθέσεις που απεικονίζουν τη σύνδεση μεταξύ σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών και των παιδιών, με τον πόλεμο και την εμπορία ανθρώπων.
- **Το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Πληθυσμιακές Δραστηριότητες (UNFPA).** Έφερε την εμπορία ανθρώπων στην ευρύτερη δημοσιοποίηση κατά τα τελευταία χρόνια, εν μέρει με το να εφιστά την προσοχή στις σχέσεις της

¹⁷⁵ Περιλαμβάνει τη Βιρμανία / Μιανμάρ, την Καμπότζη, το Λάος, την Ταϊλάνδη, το Βιετνάμ και τη νότια Κίνα.

πορνείας με τη σεξουαλική κακοποίηση, και στη σχέση σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας με τα δικαιώματα.

- **Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO)** είναι υπεύθυνος για ένα ευρύ διεθνές πρόγραμμα με στόχο την εξάλειψη της παιδικής εργασίας (IPEC), ένα σημαντικό στοιχείο της οποίας είναι η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- **Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM).** Διαχειρίζεται προγράμματα στα Δυτικά Βαλκάνια, την περιοχή της Βαλτικής, σε μια σειρά από άλλες χώρες στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, τη Νοτιοανατολική Ασία και την Κεντρική και Δυτική Αφρική. Πραγματοποιεί έρευνες για την εμπορία ανθρώπων, φέρνοντας την ύπαρξη της παράνομης διακίνησης ως δημόσια προειδοποίηση και ανάγκη για ποινικοποίηση αυτής και δίωξη των δραστών, παροχή νομικών και ιατρικών συμβουλών. Τρέχει επίσης, προγράμματα για την επιστροφή των θυμάτων και την επανένταξή τους στην κοινωνία .
- **Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).** Έχει υιοθετήσει ένα κώδικα δεοντολογίας για το προσωπικό του, καθώς και κατευθυντήριες γραμμές για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.¹⁷⁶ Τα μέτρα περιλαμβάνουν προγράμματα και σχέδια για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης του προβλήματος, προσαρμογή και εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών, την εκπαίδευση του προσωπικού στο δικαστικό σύστημα και συνεργασία με ΜΚΟ για την αποκατάσταση και την εκ νέου αναδόμηση των θυμάτων. Το Γραφείο του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR) συντονίζει μια σειρά σχεδίων και έχει δημιουργήσει ένα ειδικό ταμείο για τη χρηματοδότηση του έργου.

¹⁷⁶ Ο Χάρτης για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια εκδόθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1999 και περιλαμβάνει την υποχρέωση των κρατών μελών του ΟΑΣΕ για την υλοποίηση μέτρων για την εξάλειψη όλων των μορφών εμπορίας ανθρώπων, και προωθεί την υιοθέτηση ή την ενίσχυση σχετικής νομοθεσίας. Η όγδοη σύνοδος του Υπουργικού Συμβουλίου του ΟΑΣΕ στη Βιέννη το 2000, παρείχε λεπτομερή καθοδήγηση για την υιοθέτηση των κατευθυντήριων γραμμών και του κώδικα. Ενώ οι κατευθυντήριες γραμμές εξετάζουν την ανάγκη για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης, την παροχή εκπαίδευσης, του συντονισμού της έκθεσης, ο κώδικας απευθύνεται στους χειριστές του ΟΑΣΕ. Πολλές αποστολές του ΟΑΣΕ έχουν αναλάβει - με δική τους πρωτοβουλία - να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στις χώρες τους. Τον Ιούλιο του 2001, το Μόνιμο Συμβούλιο του ΟΑΣΕ κάλεσε τους διεθνείς εταίρους της οργάνωσης συνεργασίας να εκδώσουν κατευθυντήριες γραμμές παρόμοιες με τις δικές του. Η δέσμευση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων επιβεβαιώθηκε κατά την υπουργική σύνοδο στο Βουκουρέστι το 2001.

- Το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη έχει δημιουργήσει μια ειδική ομάδα εργασίας κατά της εμπορίας ανθρώπων για την αντιμετώπιση του προβλήματος των Βαλκανίων. Οι χώρες στην περιοχή έχουν αναλάβει να εναρμονίσουν την αντίστοιχη νομοθεσία τους και να καταρτίσουν εθνικά σχέδια δράσης. Για να καταστεί ευκολότερο για τα θύματα να εμφανίζονται ως μάρτυρες ενώπιον του δικαστηρίου που αφορούν τους ισχυρισμούς των εμπόρων, το Σύμφωνο Σταθερότητας τάσσεται υπέρ της χορήγησης αδειών προσωρινής παραμονής και προστασίας των θυμάτων στις χώρες προορισμού.
- Η Διεθνής Οργάνωση Εγκληματολογικής Αστυνομίας (INTERPOL). Υποστηρίζει διεθνείς πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη συγκέντρωση πληροφοριών για τον εντοπισμό ομάδων και των δικτύων που εμπλέκονται στην εμπορία ανθρώπων.
- Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (EUROPOL), έχει λάβει μέρος σε μεγάλο αριθμό των διεθνών ερευνών για τα δίκτυα και έργα εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση και για παραγωγή και διανομή υλικού παιδικής πορνογραφίας.

3.1.1.7 Οι διμερείς χορηγοί¹⁷⁷

Η αύξηση δέσμευσης για μέτρα και προγράμματα για την καταπολέμηση της ανθρώπινης συμπεριλάβει τους πολυμερείς οργανισμούς, ΜΚΟ αλλά παρουσιάζεται και αυξανόμενο ενδιαφέρον για το θέμα από την πλευρά της αύξησης του αριθμού των διμερών χορηγών. Στο παρελθόν, η στήριξη υπήρξε για προγράμματα που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε τομείς όπως τα δικαιώματα του παιδιού, η ισότητα των φύλων, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η υγεία και η αποκατάσταση και η ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών. Οι δωρητές έχουν ήδη αρχίσει να αναπτύσσουν ειδικές, μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών για τη Διεθνή Ανάπτυξη (USAID), έχει επεκτείνει την υποστήριξη

¹⁷⁷ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.25 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

για προληπτικά μέτρα, την αποκατάσταση των θυμάτων και το συντονισμό πολυμερών οργανώσεων και τοπικών ΜΚΟ σε διάφορες περιοχές. Ο Οργανισμός της Αυστραλίας για τη Διεθνή Ανάπτυξη (AusAID) συμμετέχει σε ένα σημαντικό πρόγραμμα στη Νοτιοανατολική Ασία. Η Καναδική Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης (CIDA / ACIDI) υλοποιεί προγράμματα με στόχο την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών στην Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Η νορβηγική Υπηρεσία για την Αναπτυξιακή Συνεργασία (NORAD) συνέβαλε επίσης σε διάφορα σχέδια που αποσκοπούν στην προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών και την καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών. Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στα Δυτικά Βαλκάνια μέσω του ΟΑΣΕ / ODIHR. Η χώρα έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο συνεργασίας που περιλαμβάνει τις μεταναστευτικές αρχές στην περιοχή για να βοηθήσει στην ανίχνευση και την επεξεργασία των υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων. Υποστηρίζει επίσης τις προσπάθειες του Anti-Slavery International να αναπτύξει την ικανότητα των ΜΚΟ που ασχολούνται με το πρόβλημα της Δυτικής Αφρικής. Το έργο του Τμήματος της Διεθνούς Ανάπτυξης κατά της ανθρώπινης διακίνησης (DfID) επικεντρώνεται κυρίως σε έργα εκπαίδευσης για τους νέους που διατρέχουν κίνδυνο, αλλά παρέχει, επίσης, υποστήριξη για την αποκατάσταση και επανένταξη των θυμάτων.

3.1.1.8 Διεθνείς ΜΚΟ ¹⁷⁸

Σήμερα, οι διεθνείς ΜΚΟ ανάπτυξης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων αγωνίζονται κατά της εμπορίας ανθρώπων. Αναπτύσσουν ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων πρόληψης, καθώς και προγράμματα διάσωσης και στήριξης των θυμάτων. Βοηθούν την διασύνδεση των τοπικών έργων με το έργο πολιτικής και τις δραστηριότητες των ομάδων συμφερόντων σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Μερικές από τις πιο σημαντικές οργανώσεις είναι οι παρακάτω:

- **Anti-Slavery International.** Έχει μακρά ενεργή εκστρατεία κατά της αναγκαστικής εργασίας και άλλων μορφών εκμετάλλευσης της εργασίας. Έχει επικεντρωθεί όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια στην εμπορία ανθρώπων, στην επικίνδυνη ή επιβλαβή οικιακή εργασία και στις χειρότερες

¹⁷⁸ Οπ.π. , σελ.25-27.

μορφές παιδικής εργασίας. Οι κύριες δραστηριότητες περιλαμβάνουν μελέτες, έρευνες και άσκηση πίεσης.

- **Συνεταιρισμός για την βοήθεια και ανακούφιση παντού - Cooperative for Assistance and Relief Everywhere (CARE).** Υποστηρίζει και διαχειρίζεται μια σειρά από έργα που στοχεύουν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε διάφορες περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της Δυτικής Αφρικής, όπου παρέχει εκπαίδευση και τεχνική υποστήριξη σε τοπικές επιτροπές ενάντια στο δουλεμπόριο. Συμμετέχει επίσης ενεργά σε έναν αριθμό σχεδίων που αποσκοπούν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εγχώριων εργαζομένων και την προστασία τους από την εκμετάλλευση.
- **Τερματισμός της Παιδικής Πορνείας, της Παιδικής Πορνογραφίας και της εμπορία παιδιών για Σεξουαλικούς σκοπούς (ECPAT).** Είναι ένα δίκτυο οργανώσεων και ατόμων που εργάζονται από κοινού για την εξάλειψη της παιδικής πορνείας, της παιδικής πορνογραφίας και της εμπορίας παιδιών για σεξουαλικούς σκοπούς. Έμφαση δόθηκε στη δράση για την καταπολέμηση της παιδικής πορνείας που σχετίζεται με τον σεξουαλικό τουρισμό. Έχει εκπονήσει μελέτες για την παιδική πορνεία και την εμπορία παιδιών και προωθεί ενεργά μέτρα που αποσκοπούν στο να αντιμετωπίσουν οι δράστες τη δικαιοσύνη.
- **Παρακολούθηση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων- Human rights Watch.** Επικεντρώνεται στην εμπορία ανθρώπων για τους σκοπούς της πορνείας και της καταναγκαστικής εργασίας διαφόρων τύπων, κυρίως στην Ασία και την Ευρώπη. Κύριες δραστηριότητες περιλαμβάνουν την υποβολή εκθέσεων, τις διερευνητικές έρευνες για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις ατομικές τεκμηριώσεις και μελέτες, και την αύξηση. Οι πολιτικοί, οι ηγέτες της κοινότητας και το ευρύ κοινό πρέπει να αντιληφθούν την τεράστια σημασία της ανταλλαγής πληροφοριών και των ενημερωτικών εκστρατειών.
- **Plan International.** Στοχεύει σε παιδιά. Θέτει σε εφαρμογή προληπτικά μέτρα που απευθύνονται σε φτωχές οικογένειες σε αγροτικές περιοχές, που αφορούν μικροπιστώσεις, την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, κλπ. Επίσης συμβάλλει στο έργο της καταπολέμησης των προβλημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων και της παιδικής εργασίας και προωθεί

τις απόψεις για τα δικαιώματα του παιδιού. Είναι ενεργό στην Ασία και τη Δυτική Αφρική.

- **Save the Children Alliance.** Έχει μακρά εκστρατεία κατά της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών και των επικίνδυνων και επιβλαβών μορφών παιδικής εργασίας. Συμπεριέλαβε πρόσφατα δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων και αυτή τη στιγμή αναπτύσσει ένα αποκεντρωμένο πρόγραμμα στα Βαλκάνια, τη Νότια και τη Νοτιοανατολική Ασία και τη Δυτική Αφρική. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν τόσο προληπτικά όσο και θεραπευτικά προγράμματα και τις δραστηριότητες των ομάδων συμφερόντων.
- **World Vision.** Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν τις προσπάθειες να συγκεντρωθούν περισσότερα δεδομένα και πληροφορίες σχετικά με την εμπορία ανθρώπων σε διάφορα μέρη του κόσμου και για την παροχή φροντίδας υγείας, υποστήριξη για τα θύματα που επιθυμούν να επανενωθούν με τις οικογένειές τους, και τις θέσεις εργασίας. Άλλοι τομείς μελέτης περιλαμβάνουν την σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών και την παιδική εργασία που σχετίζεται με τον σεξουαλικό τουρισμό.

3.1.1.9 Διεθνή δίκτυα¹⁷⁹

Υπάρχουν επίσης, διεθνή δίκτυα, παγκόσμια και περιφερειακά, για τα οποία η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί πρωταρχική ανησυχία. Τα πιο αξιοσημείωτα είναι:

- **Συνασπισμός Ενάντια στην Εμπορία Γυναίκών (CATW).** Ένας συνασπισμός των περιφερειακών δικτύων και των συνδεδεμένων ομάδων και άτομων που λειτουργεί σε διεθνές επίπεδο για την προώθηση της μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης και καταπολέμησης όλων των μορφών σεξουαλικής εκμετάλλευσης, περιλαμβανομένης της πορνείας, της πορνογραφίας, του σεξουαλικού τουρισμού και δι' αλληλογραφίας πώλησης νύφης , καθώς και

¹⁷⁹Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.27 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών. Ο CATW υπογραμμίζει τη σχέση μεταξύ της εμπορίας ανθρώπων και της πορνείας και τονίζει ότι οι γυναίκες δεν ασκούν πορνεία από επιλογή, αλλά επειδή οι επιλογές τους είναι περιορισμένες. Αφορά την πορνεία ως μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και βίας κατά των γυναικών. Εκτός από την άσκηση πίεσης και δραστηριότητες ευαισθητοποίησης, βοηθά και στηρίζει τα θύματα της πορνείας και της εμπορίας γυναικών.

- **Παγκόσμια Συμμαχία κατά της Εμπορίας Γυναικών (GAATW).** Είναι ένας άλλος συνασπισμός των ΜΚΟ αφιερωμένος στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών σε σχέση με την ελεύθερη κυκλοφορία και τη μετανάστευση, το δικαίωμα στην εργασία και τα δικαιώματα στο χώρο εργασίας. Συγκεκριμένες δραστηριότητες περιλαμβάνουν μελέτες και έρευνες, εκπαίδευση και κατάρτιση και άσκηση πίεσης και προώθηση γνώσης. Η GAATW υπερασπίζεται το δικαίωμα των γυναικών να επιλέγουν ελεύθερα το επάγγελμά τους - συμπεριλαμβανομένης της πορνείας - πιστεύοντας ότι είναι εκτεθειμένες και ευάλωτες ομάδες και στιγματίζονται με τον περιορισμό της πορνείας λόγω ηθικολογίας.
- **La Strada.** Είναι ένα συλλογικό έργο που αποτελείται από διάφορες ΜΚΟ που ασχολούνται με διασυννοριακές δραστηριότητες σε πολλές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με στόχο τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με την υποστήριξη και βοήθεια των θυμάτων διακίνησης. Οι οργανώσεις ανταλλάσσουν εμπειρίες και πληροφορίες, αλλά σχεδιάζουν τα δικά τους σχέδια.

3.1.2 Περιφερειακές Δράσεις κατά του δουλεμπορίου

Πέραν των διεθνών νομοθετημάτων που αναφέρονται παραπάνω, μια σειρά από περιφερειακές συμφωνίες σχετικά με τη συνεργασία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, υιοθετήθηκαν. Στη συνέχεια θα αναφερθούν μερικές.

- Για παράδειγμα, στην **Ευρώπη** υπάρχουν προτάσεις για νομοθεσία από την ΕΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης (Ε (2000) 11) σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Το Δεκέμβριο του 2002, μια δήλωση σχετικά με την εμπορία

ανθρώπων εγκρίθηκε στην υπουργική συνάντηση του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Η δήλωση είναι πολιτικά δεσμευτική για τα μέλη της οργάνωσης. Φυσικά, υπάρχει η **Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου (1950)**¹⁸⁰, η οποία με το άρθρο 2 προστατεύει το δικαίωμα στη ζωή, με το άρθρο 4 την ελευθερία από δουλεία ή ειλωτεία,¹⁸¹ την αναγκαστική και υποχρεωτική εργασία και το άρθρο 5 δικαίωμα ελευθερίας και ασφάλειας του ατόμου. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν κάνει καμία άμεση αναφορά στο σύγχρονο έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων. Ωστόσο, το άρθρο 4 απαγορεύει τη δουλεία, την υποτέλεια και την καταναγκαστική εργασία. Πώς τώρα αυτά τα δύο θα συνδεθούν; Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ) - European Court of Human Rights (ECtHR) έχει προσπαθήσει να διευκρινίσει το ζήτημα μέσα από την υπόθεση Siliadin κατά Γαλλίας και έκρινε ότι υπάρχει μια σειρά από διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα που αποσκοπούν στην προστασία του ανθρώπου από την δουλεία, την υποτέλεια και την καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία. Το Δικαστήριο αναγνώρισε, επίσης, επίσημα την θλιβερή αλήθεια της σύγχρονης δουλείας, παρά την κατάργηση της πρακτικής αυτής, περισσότερα από 150 χρόνια πριν. Στις 7 Ιανουαρίου 2010, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξέδωσε ό, τι έχει θεωρηθεί «μια ιστορική πρώτη απόφαση σχετικά με την διασυνοριακή εμπορία ανθρώπων στην Ευρώπη» στην περίπτωση Rantsev κατά Κύπρου και Ρωσίας και διαπίστωσε ομόφωνα ότι η εμπορία προσώπων εμπίπτει στις παραμέτρους του άρθρου 4 της Σύμβασης αφού το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εμπορία ανθρώπων, κατά την έννοια του άρθρου 3 (α) του Πρωτοκόλλου του Παλέρμο και του Άρθρου 4 (α) της σύμβασης κατά του trafficking, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 της ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο τόλμησε ακόμη περισσότερο να περιγράψει τις τρεις θετικές υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4, δηλαδή ότι τα κράτη πρέπει να έχουν σε ισχύ ένα νομοθετικό και διοικητικό πλαίσιο για την απαγόρευση και δίωξη της εμπορίας, πρέπει να

¹⁸⁰ Βλ., Μπουρλογιάννη - Βράλια Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ.68-69.

¹⁸¹ Βλ. Gomien D., Harris D., Zwaak L., *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης: Δίκαιο και Πρακτική*, Εκδ.Παπαζήση, Αθήνα, 2001, σελ.199-204.

λάβουν μέτρα για την προστασία των θυμάτων ή των πιθανών θυμάτων εμπορίας, εφόσον οι συνθήκες οδηγούν σε μια αξιόπιστη υποψία της εμπορίας ανθρώπων και έχουν υποχρέωση διερεύνησης των καταστάσεων ενδεχόμενης εμπορίας προσώπων, όχι μόνο στην εγχώρια αγορά αλλά και να συνεργάζονται αποτελεσματικά με τα άλλα ενδιαφερόμενα κράτη. Στην απόφασή του, το Δικαστήριο διευκρίνισε περαιτέρω το κράτος έχει μια θετική υποχρέωση και καθήκον να θεσπίσει εθνική νομοθεσία και να λάβει μέτρα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, στις περιπτώσεις Young, James και Websters κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ισχυρίστηκε ότι οι υποχρεώσεις των μελών δυνάμει της σύμβασης περιλαμβάνουν το καθήκον να «εξασφαλίσουν σε όλους εντός της δικαιοδοσίας τους τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που ορίζονται στην ΕΣΔΑ. Επιπλέον, στην περίπτωση Lopez Ostra κατά Ισπανίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι ένα κράτος είναι υπεύθυνο για την αποτυχία του να προστατεύσει την απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, να λάβει τα κατάλληλα προληπτικά μέτρα και να παράσχει ανακούφιση και προστασία των θυμάτων. Τέλος, το ΕΔΔΑ δεν δεσμεύεται αυστηρά από το πλαίσιο και τις προθέσεις των συντακτών της ΕΣΔΑ, αλλά αντιλαμβάνεται το νομικό μέσο ως ένα σύγχρονο μέσο που αντιδρά και ενσωματώνει προοδευτικά τις μεταβαλλόμενες ευρωπαϊκές κοινωνικές και νομικές εξελίξεις προς την προστασία των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών.¹⁸²

Επίσης, ο **κοινωνικός χάρτης της Ευρώπης 1961** π.χ. με το άρθρο 2 κατοχυρώνει το δικαίωμα για δίκαιες συνθήκες εργασίας, στο άρθρο 3 για ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας, απαγορεύει την παιδική εργασία στο άρθρο 7 ενώ προβλέπει τη δυνατότητα του κάθε ατόμου να αναλαμβάνει την εργασία του ελεύθερα. Το ίδιο και το πρόσθετο πρωτόκολλο στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη προβλέπει στο άρθρο 1 το δικαίωμα στην ισότητα ευκαιριών και μεταχείρισης στον τομέα της απασχόλησης και του επαγγέλματος χωρίς διάκριση λόγω φύλου.¹⁸³ Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα DAPHNE (1997 –συνέχεια) και STOP (2000-2003), εστιάζουν στη μελέτη,

¹⁸²Βλ. Avellino R., *Trafficking in Persons and the European Court of Human Rights*, Strasbourg observers, ημ.δημ. 26/10/2011, διαθέσιμο στο <http://strasbourgobservers.com/2011/10/26/trafficking-in-persons-and-the-european-court-of-human-rights/> , ημ.πρόσβ. 18/09/2015.

¹⁸³ Βλ. Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρούλα Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ. 98-99 και 117.

εκπαίδευση, και γενικότερη ανταλλαγή πληροφοριών και δράσεων μεταξύ φορέων και οργανώσεων που εδρεύουν σε κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ασχολούνται με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών (DAPHNE), και την διακίνηση παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση (STOP).¹⁸⁴ Η στρατηγική της ΕΕ για την Αφρική (2005).¹⁸⁵

- Συμφωνίες και πράξεις στην **Ασία** περιλαμβάνουν τη δήλωση κατά της εμπορίας ανθρώπων στη Νότια Ασία από την Ένωση Νοτίου Ασίας για την Περιφερειακή Συνεργασία (SAARC), το σχέδιο δράσης κατά της εμπορίας ανθρώπων που εγκρίθηκε από το Συνάντηση Ασίας-Ευρώπης (ASEM), και την Περιφερειακή Πρωτοβουλία της Ασίας για την καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών και παιδιών (ARIAT) στη Νοτιοανατολική Ασία.¹⁸⁶ Αλλά και τη Συνθήκη Συλλογικής Άμυνας Νοτιοδυτικής Ασίας και τον Χάρτη του Ειρηνικού όπου και τα δύο δηλώνουν πίστη στον Χάρτη των Η.Ε και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γενικά.
- Στην **Αφρική**, υπάρχουν ο Χάρτης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (OUA), ο Χάρτης Κοινής Οργανώσεως Αφρικής-Μαδαγασκάρης (OCAM), ο Χάρτης Ενώσεων Κρατών Κεντρικής Αφρικής όπου και οι τρεις δηλώνουν πίστη στον Χάρτη των Η.Ε και στην Οικουμενική Διακήρυξη και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επίσης, οι προσπάθειες στην Αφρική περιλαμβάνουν το σχέδιο δράσης της Οικονομικής Κοινότητας των Κρατών της Δυτικής Αφρικής (ECOWAS) και την **Πλατφόρμα Λιμπρεβίλ στην Κεντρική και Δυτική Αφρική κ.ά.**¹⁸⁷ Την περίπτωση της Αφρικής, θα τη μελετήσουμε όμως, αναλυτικά στο Β' μέρος της εργασίας μας.

¹⁸⁴ Βλ. Τσακλάγκανου Γ., *Η διεθνική σωματεμπορία – Trafficking*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα 2001, διαθέσιμο στο http://www.kethi.gr/attachments/153_DIETHNIKI_SOMATEMPORIA.pdf, ημ.πρόσβ. 24/08/2015.

¹⁸⁵ Βλ. *Ouagadougou Action Plan to Combat Trafficking In Human Beings, Especially Women and Children*, EX.CL/313 (X) ANNEX IV, διαθέσιμο στο <http://www.au.int/en/sites/default/files/Ouagadougou%20Action%20Plan%20-%20E.pdf>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

¹⁸⁶ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003, , σελ.22-23, , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

¹⁸⁷ Βλ. Μανωλοπούλου - Βαρβιτσιώτη Κ., *Η Διεθνής Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων*, , Εκδόσεις Ειρήνη Ε.Π.Ε, 1986.

3.2 Δράσεις για την εξάλειψη της φτώχειας

Η φτώχεια είναι ένα από τα μεγαλύτερα διαχρονικά προβλήματα που πλήττει την ανθρωπότητα, γι' αυτό το λόγο πολλοί διεθνείς, περιφερειακοί και τοπικοί οργανισμοί, κυβερνήσεις, ΜΚΟ και άλλες οντότητες έχουν αναπτύξει διάφορες δράσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας. Παρακάτω θα αναφέρουμε κάποιες από αυτές τις δράσεις.

3.2.1 MDGs-SDGs

Τα τελευταία 20 χρόνια, η διεθνής συζήτηση για την ανάπτυξη κυριαρχείται από δύο τάσεις που φαίνονται εκ πρώτης όψεως να οδεύουν προς την ίδια κατεύθυνση. Ωστόσο, έπειτα από πιο αυστηρό έλεγχο καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως διαφέρουν ως προς την εστίασή τους και τις υποκείμενες φιλοσοφίες τους. Από τη μία πλευρά λοιπόν, κατευθυνόμαστε στη μείωση της φτώχειας, στις αναπτυσσόμενες χώρες, στις ποικίλες διαστάσεις της όπως είναι η έλλειψη τροφής (πείνα), εισοδήματος, εκπαίδευσης, νερού, συμμετοχής στην πολιτική κ.α, που βρήκαν την έκφρασή τους στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (Millennium Development Goals- **MDGs**).¹⁸⁸ Από την άλλη πλευρά, υπάρχει η ιδέα της βιωσιμότητας, που έγινε δημοφιλής κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Γης στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 και στη Σύνοδο κορυφής το 2012, Ρίο + 20, ή «Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Βιώσιμη Ανάπτυξη» (*United Nations Conference on Sustainable Development-UNCSD*) όπου και δημιουργήθηκε μια παράλληλη έννοια αυτή των **SDGs**, οι λεγόμενοι Στόχοι της Αειφόρου Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals) .¹⁸⁹ Στο τελικό έγγραφο του Ρίο +20, το “The Future We Want”¹⁹⁰ αποφασίστηκε η ίδρυση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς και με διαφανή διακυβερνητική διαδικασία σχετικά με τους SDGs που είναι ανοικτή σε

¹⁸⁸ Οι Στόχοι της Χιλιετίας έχουν ως έτος αφετηρίας το 1990 και λήγουν το 2015. Είναι οκτώ στο σύνολό τους ενώ ταυτόχρονα αποτελούνται από 18 υποστόχους. Έχουν συμφωνηθεί από 23 διεθνείς οργανισμούς και 192 κράτη-μέλη του ΟΗΕ.

¹⁸⁹ Βλ. *Open Working Group Proposal for Sustainable Development Goals* διαθέσιμο στο: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1579SDGs%20Proposal.pdf>, ημερ πρόσβ. 20/09/2015.

¹⁹⁰ Βλ. *The future We Want*, διαθέσιμο στο [The Future We Want: Outcome document adopted at Rio+20](#), ημ.πρόσβ.20/09/2015.

όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς με στόχο την ανάπτυξη των παγκόσμιων στόχων της αειφόρου ανάπτυξης.¹⁹¹

3.2.1.1 Η εξάλειψη της φτώχειας στους MDGs

Η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας, συμπεριλαμβανομένης και της πείνας, ήταν ο πρώτος από τους οκτώ **MDGs**.¹⁹² Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος αναπτυξιακός Στόχος της Χιλιετίας προέβλεπε στην εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας θέτοντας τους εξής επιμέρους στόχους: α) την μείωση στο μισό, από το 1990 έως το 2015, του ποσοστού των ατόμων των οποίων το εισόδημα είναι λιγότερο από \$1,25 την ημέρα, β) την επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας για όλους, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των νέων ανθρώπων και γ) την μείωση στο μισό, από το 1990 έως το 2015, του ποσοστού των ανθρώπων που υποφέρουν από πείνα.

Βάσει των παραπάνω κι εφόσον, έχουμε ήδη διευκρινίσει πως ο ορισμός της φτώχειας είναι περίπλοκος, θα ήταν σκόπιμο να αναφερθεί ότι η φτώχεια ορίζεται από την Παγκόσμια Τράπεζα ως μία κατάσταση στην οποία οι άνθρωποι ζουν με λιγότερο από \$2 την ημέρα ενώ η ακραία φτώχεια ως η κατάσταση στην οποία οι άνθρωποι ζουν με λιγότερο από \$1 την ημέρα.¹⁹³ Ενώ αξιοπρεπής εργασία σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εργασίας είναι η εργασία που δίνει στους ανθρώπους

¹⁹¹ Βλ. περισσότερα στο <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sustainabledevelopmentgoals>

¹⁹² Ειδικότερα οι στόχοι είναι: 1) εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας 2) επίτευξη καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης 3) προώθηση της ισότητας των φύλων και της ενδυνάμωσης των γυναικών 4) μείωση της παιδικής θνησιμότητας 5) βελτίωση της μητρικής υγείας 6) καταπολέμηση του HIV/AIDS, της ελονοσίας και άλλων ασθενειών 7) διασφάλιση περιβαλλοντικής βιωσιμότητας 8) ανάπτυξη παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη. Βλ. United Nations, *Millennium Goals*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/>, ημ.πρόσβ.20/09/2015.

¹⁹³ Βλ. The World Bank, *Measuring poverty at the country level*, διαθέσιμο στο <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0..contentMDK:22397595~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:430367,00.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

την ευκαιρία να κερδίσουν αρκετά για τον εαυτό τους και την οικογένεια τους έτσι ώστε να ξεφύγουν από την φτώχεια, μόνιμα και όχι παροδικά. Όμως, μία αξιοπρεπής εργασία πρέπει να συνδυάζει πρόσβαση σε πλήρη και παραγωγική απασχόληση, σεβασμό στα εργασιακά δικαιώματα, κοινωνική προστασία και την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου.¹⁹⁴

Επίσης, οι MDGs προβλέπουν στα πλαίσια της εξάλειψης της φτώχειας (και στον ίδιο στόχο όπως προαναφέραμε) την ανάγκη για μείωση του ποσοστού των ανθρώπων που υποφέρουν από πείνα, κατά το ήμισυ, μεταξύ των ετών 1990 και 2015.¹⁹⁵ Η πείνα άλλωστε αποτελεί ένα αίτιο κ αποτέλεσμα της φτώχειας παράλληλα.

Ως προς τον πρώτο υποστόχο φαίνεται πως έχει επιτευχθεί¹⁹⁶, ωστόσο και πάλι υπάρχουν χώρες που ταλανίζονται από την ακραία φτώχεια, με μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους να ζει με λιγότερο από \$1,25 την ημέρα όπως είναι η Ινδία όπου ζει το 32.9% ακραία φτωχών ατόμων, η Κίνα με 12.8%, η Νιγηρία με 8.9%, το Μπαγκλαντές και το Κονγκό ακολουθούν με περίπου 5%. Αναμφίβολα, ειδικά σε περιοχές οι οποίες μαστίζονται από συρράξεις, η αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας καθίσταται ακόμα πιο δύσκολη καθώς είναι σχεδόν αδύνατη η εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων και πολιτικών. Δυστυχώς, το έτος 2013 χαρακτηρίστηκε από προσφυγικές κρίσεις,¹⁹⁷ που οδήγησαν 32.000 ανθρώπων να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους για να αναζητήσουν προστασία σε άλλες χώρες λόγω πολεμικών συγκρούσεων. Αυτό το γεγονός όξυνε το πρόβλημα της ακραίας φτώχειας αλλά και της πείνας και του υποσιτισμού. Οι μαζικές ροές προσφύγων από τη Συρία προς την Ευρώπη επιτείνουν το πρόβλημα της φτώχειας και του υποσιτισμού και αποτελούν μια ανοικτή πληγή στις σελίδες της παγκόσμιας ιστορίας. Ο πόλεμος στη Συρία έχει βυθίσει το 80% του λαού της στη φτώχεια, προκαλεί μείωση του προσδόκιμου ζωής κατά 20 χρόνια, και οδήγησε σε μεγάλη οικονομική ζημία η οποία υπολογίζεται σε

¹⁹⁴ Βλ. International Labour Organization, *Measuring decent work*, διαθέσιμο στο <http://www.ilo.org/integration/themes/mdw/lang--en/index.htm>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015

¹⁹⁵ Βλ. United Nations, *Millennium Goals, Poverty*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015

¹⁹⁶ Βλ. *Millennium Development Goals:2014 Progress Chart*, διαθέσιμο στο, <http://www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/MDG%202014%20Progress%20Chart%20English.pdf>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

¹⁹⁷ Βλ. UN, *The Millennium Development Goals Report 2014*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/MDG%202014%20English%20web.pdf>, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

πάνω από 200 δις \$.¹⁹⁸ Ένα πρόσφατο καλό νέο είναι ότι ο FAO αναγνωρίζει τη Χιλή, την Κίνα και το Μαρόκο ότι έχουν συμπεριληφθεί σε μια αυξανόμενη λίστα των χωρών για τη μείωση της πείνας, αλλά προτρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για την εξάλειψη του υποσιτισμού. Ενώ, ο επικεφαλής του FAO επαίνεσε επίσης 16 χώρες που έχουν διατηρήσει τα ποσοστά πείνας κάτω από 5 τοις εκατό, μεταξύ αυτών είναι η Αίγυπτος, το Ιράν, ο Λίβανος, η Μαλαισία, η Σαουδική Αραβία, η Νότια Αφρική, η Τυνησία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα κ.ά.¹⁹⁹

Ως προς το δεύτερο υποστόχο, η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 και οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης είχαν σοβαρές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι γυναίκες εξακολουθούν να απασχολούνται σε πιο ευάλωτες θέσεις εργασίας συγκριτικά με τους άντρες, με αποτέλεσμα το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων να έχει κλείσει ελάχιστα σε κάποιες περιοχές όπως η Λατινική Αμερική και η Καραϊβική ενώ συνεχίζει να είναι έντονο στην Αφρική, τη δυτική Ασία και την Ωκεανία όπου το χάσμα είναι πάνω από το 10%. Ελάχιστη ήταν, επίσης, και η βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας. Για παράδειγμα, στη Συρία σχεδόν τρία εκατομμύρια Σύριοι έχασαν τις δουλειές τους κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης, γεγονός που σήμαινε ότι περισσότεροι από 12 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη κύρια πηγή του εισοδήματός τους, και η ανεργία αυξήθηκε από 14,9% το 2011 έως 57,7% στο τέλος του 2014.²⁰⁰

Ως προς τον τρίτο υποστόχο, πρέπει να τονίσουμε ότι ο υποσιτισμός είναι από τις πιο σοβαρές απειλές για την δημόσια υγεία παγκοσμίως. Περίπου 842 εκατομμύρια άνθρωποι, όμως, υπολογίζεται ότι υπέφεραν από χρόνια πείνα την περίοδο 2011-2013, με την πλειοψηφία αυτών να κατοικούν σε αναπτυσσόμενες χώρες. Στον αναπτυσσόμενο κόσμο περίπου ένα στα τέσσερα παιδιά ηλικίας κάτω των πέντε ετών έχει ύψος ανεπαρκές για την ηλικία του ενώ το ένα τρίτο αυτών των παιδιών

¹⁹⁸ Βλ. The Guardian, *Syria's war: 80% in poverty, life expectancy cut by 20 years, \$200bn lost*, ημ.δημ. 12/03/2015, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/12/syrias-war-80-in-poverty-life-expectancy-cut-by-20-years-200bn-lost>, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

¹⁹⁹ Βλ. Food and Agriculture Organization of the United Nations, *Chile, China and Morocco join others in moving closer to eradicating hunger*, ημ.δημ. 16/06/2014, διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/news/story/en/item/235416/icode/>, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

²⁰⁰ Βλ. The Guardian, *Syria's war: 80% in poverty, life expectancy cut by 20 years, \$200bn lost*, ημ.δημ. 12/03/2015, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/12/syrias-war-80-in-poverty-life-expectancy-cut-by-20-years-200bn-lost>, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

οδηγείται στο θάνατο λόγω του υποσιτισμού²⁰¹. Το 2012 φαίνεται να μειώθηκε ο αριθμός των λιποβαρών παιδιών κάτω των πέντε ετών αφού ήταν περίπου 99 εκατομμύρια σε αντίθεση με το 1990 που ήταν 160 εκατομμύρια. Συγκεκριμένα, η Λατινική Αμερική, η Καραϊβική και η ανατολική και νοτιοανατολική Ασία έχουν πετύχει ήδη τον στόχο ενώ η κεντρική Ασία και ο Καύκασος δείχνουν σημαντική πρόοδο. Αντίθετα, η νότια και δυτική Ασία και ειδικότερα η υποσαχάρια Αφρική δεν φαίνεται εφικτό να πετύχουν τον στόχο. Στην υποσαχάρια Αφρική, παρά τις όποιες μειώσεις, ένας στους τέσσερις ανθρώπους εξακολουθεί να υποσιτίζεται, μάλιστα ο αριθμός των υπανάπτυκτων παιδιών²⁰² είχε αυξηθεί το 2012 σε σχέση με το 1990. Συγκεκριμένα, το 2012 τα υπανάπτυκτα παιδιά στην υποσαχάρια Αφρική ήταν περίπου 58 εκατομμύρια σε αντίθεση με το 1990 που ήταν 44 εκατομμύρια. Αυτό πρέπει να μας θορυβήσει και να μας κάνει να εντείνουμε τις προσπάθειές μας σε αυτήν την περιοχή. Ωστόσο, είναι σημαντικό να τονίσουμε και το θετικό νέο, ότι περίπου 173 εκατομμύρια λιγότεροι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο υπέφεραν από χρόνια πείνα την περίοδο 2011-2013 απ' ό,τι την περίοδο 1990-1992.²⁰³ Φαίνεται ότι 63 αναπτυσσόμενες χώρες έχουν επιτύχει τον τρίτο υποστόχο.

Εδώ θα ήταν σκόπιμο να αναφέρουμε πως η επίτευξη αυτού το στόχου μπορεί να επιτευχθεί και μέσω της επίλυσης των συγκρούσεων μέσω του διαλόγου και της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των πληττομένων χωρών. Για την εξάλειψη της φτώχειας, η συνεργασία, ιδιαίτερα σε περιφερειακό επίπεδο, θα ήταν ζωτικής σημασίας, ιδιαίτερα στους κοινωνικο-οικονομικούς τομείς. Έτσι ακόμη και τα Η.Ε καλούν τα μέλη του G77 και την Κίνα να υποστηρίξουν ο ένας τον άλλον - και μέσω αποτελεσματικών περιφερειακών θεσμών - να σέβονται πάντα το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.²⁰⁴

²⁰¹ Βλ. The World Bank IBRD - IDA, Millennium Development Goals, *Goal 1: Eradicate Extreme Poverty and Hunger by 2015*, διαθέσιμο στο http://www.worldbank.org/mdgs/poverty_hunger.html, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

²⁰² Ως υπανάπτυκτα ορίζονται αυτά τα παιδιά που έχουν ανεπαρκές μήκος ή ύψος για την ηλικία τους.

²⁰³ Βλ. United Nations Development Programme, Sustainable Development Goals, *Eradicate Extreme Poverty and Hunger, Where do we stand?*, διαθέσιμο στο http://www.undp.org/content/undp/en/home/mdgoverview/mdg_goals/mdg1/#, ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

²⁰⁴ Βλ. UN News Centre, *UN urges G77+China to unite on combating poverty, climate change*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=48053#.VilmQX7hDIW>, ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν, ότι οι MDGs στοχεύουν στην επίτευξη μακροπρόθεσμων λύσεων, γι' αυτό το λόγο λαμβάνουν υπόψιν όλες τις διαστάσεις της φτώχειας και της πείνας συμπεριλαμβανομένων των αιτιών αλλά και των επιπτώσεων που έχουν στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.²⁰⁵ Έχουν, με άλλα λόγια, γενικότερο χαρακτήρα σε σχέση με τους SDGs οι οποίοι φαίνεται να είναι πιο εξειδικευμένοι και συνοπτικοί διαχωρίζοντας τον αρχικά ενιαίο στόχο που αφορά την εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας μαζί, σε δύο διαφορετικούς στόχους.

3.2.1.2 Η εξάλειψη της φτώχειας στους SDGs

Στους SDGs, βλέπουμε τον στόχο για την εξάλειψη της φτώχειας στον πρώτο στόχο, ενώ η εξάλειψη της πείνας τίθεται ως δεύτερος-ξεχωριστός στόχος. Ο πρώτος στόχος λοιπόν, προβλέπει την ανάγκη να τεθεί τέλος στη φτώχεια σε όλες τις μορφές. Η εξάλειψη της φτώχειας, η προώθηση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής καθώς και η προστασία και διαχείριση φυσικών πόρων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη είναι οι πρωταρχικοί στόχοι και οι βασικότερες απαιτήσεις για την αειφόρο ανάπτυξη.²⁰⁶ Οι SDGs (“End poverty in all its forms everywhere”), θέτουν ως υποστόχους και ποσοτικούς στόχους, μέχρι το 2030 να επιτευχθεί η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας, για όλους τους ανθρώπους παντού, καθώς άνθρωποι ζουν με λιγότερο από \$1,25 την ημέρα, η μείωση τουλάχιστον κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανδρών, των γυναικών και των παιδιών όλων των ηλικιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας όλων των διαστάσεων, σύμφωνα με εθνικά στοιχεία, η εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο των κατάλληλων συστημάτων κοινωνικής προστασίας και μέτρων για όλους με ουσιαστική κάλυψη των φτωχών και ευάλωτων

²⁰⁵ Βλ. Nwonwu F., *Millennium Development Goals: Achievements and Prospects of Meeting the targets in Africa*, Africa Institute of South Africa, Pretoria, 2008, σελ.3

²⁰⁶ Βλ. Open Working Group Proposal for Sustainable Development Goals διαθέσιμο στο: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1579SDGs%20Proposal.pdf>, ημερ πρόσβ. 20/09/2015.

ατόμων, η εξασφάλιση ότι όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες, ιδίως οι φτωχοί και οι ευάλωτοι, θα έχουν ίσα δικαιώματα απέναντι σε οικονομικούς πόρους, καθώς και πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, ιδιοκτησία, έλεγχο εκτάσεων και άλλων μορφών περιουσίας, κληρονομιά, φυσικούς πόρους, κατάλληλη νέα τεχνολογία και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Επίσης, επιδιώκεται η οικοδόμηση της ανθεκτικότητας των φτωχών και εκείνων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση και μείωση της έκθεσης και τρωτότητας τους σε ακραία φαινόμενα που σχετίζονται με το κλίμα και άλλες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές κρίσεις και καταστροφές, η εξασφάλιση σημαντικής κινητοποίησης πόρων από διάφορες πηγές, μεταξύ άλλων μέσω της ενισχυμένης αναπτυξιακής συνεργασίας, ώστε να παρέχονται επαρκή και προβλέψιμα μέσα για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως για τις ελάχιστα αναπτυγμένες χώρες, ώστε να εφαρμόζουν προγράμματα και πολιτικές για την εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις της, η δημιουργία ορθών πλαισίων πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, βασισμένων σε αναπτυξιακές στρατηγικές υπέρ των φτωχών και της διάστασης του φύλου, για να στηριχθεί η επιτάχυνση επενδύσεων πάνω σε ενέργειες εξάλειψης της φτώχειας».²⁰⁷

Ενώ στους Στόχους της Χιλιετίας, επιδιωκόταν απλώς η μείωση του ποσοστού των ατόμων με εισόδημα \$1,25 την ημέρα, στους μετέπειτα στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης ο στόχος αποκτά μεγαλύτερο φάσμα προβλέποντας επιπλέον την ανάγκη κατάλληλων συστημάτων κοινωνικής προστασίας, την ισότητα απέναντι σε οικονομικούς και φυσικούς πόρους, την προστασία από περιβαλλοντικές κρίσεις, το σεβασμό υπέρ των φτωχών και της διάστασης του φύλου κ.ά.

Οι SDGs, λοιπόν, δημιουργούν μια προσμονή για την επίτευξη του άνω στόχου και ανοίγουν το δρόμο για μια πιο ολιστική προσέγγιση της βιωσιμότητας όπου όλα τα κράτη θα μπορούν να εφαρμόζουν τους στόχους “Leave No One Behind” καθώς θα λαμβάνονται υπ’ όψιν οι διαφορετικές εθνικές πραγματικότητες, οι ικανότητες και το επίπεδο ανάπτυξης και θα υπάρχει σεβασμός απέναντι στις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες. Η διαμόρφωση των αναπτυξιακών στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη (SDGs) και η μορφή που αυτοί έχουν πάρει, δηλώνει την ανάγκη για ενίσχυση της

²⁰⁷ Βλ. Sustainable Development Knowledge Platform, *Open Working Group proposal for Sustainable Development Goals*, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgsproposal>, ημ.πρόσβ.26/09/2015.

διεθνούς διακυβέρνησης και της συνεργασίας των ενδιαφερόμενων μερών (κρατών, οργανισμών των ΗΕ, ΜΚΟ, κοινωνίας των πολιτών).²⁰⁸

Μάλιστα, στις 25-27 Σεπτεμβρίου 2015, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων βρέθηκαν στην Νέα Υόρκη και αποφάσισαν την υιοθέτηση των SDGs, οι οποίοι θα τεθούν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2016 και θα καθοδηγούν τις αποφάσεις που θα παίρνουν τα κράτη για τα επόμενα δεκαπέντε χρόνια. Έτσι, λοιπόν τα Η.Ε δεσμεύτηκαν για την εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις μορφές και τις διαστάσεις της, συμπεριλαμβανομένης της ακραίας φτώχειας, η οποία είναι η μεγαλύτερη παγκόσμια πρόκληση και απαραίτητη προϋπόθεση για την αειφόρο ανάπτυξη. Και δεσμεύτηκαν για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης στις τρεις διαστάσεις της - οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική - με έναν ισορροπημένο και ολοκληρωμένο τρόπο βασιζόμενοι στα επιτεύγματα των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας. Η αντιμετώπιση της φτώχειας, μέχρι και το 2030, θα επιτευχθεί με τον παράλληλο τερματισμό της πείνας παντού και την καταπολέμηση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών, την κατασκευή ειρηνικών, δίκαιων και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προώθηση της ισότητας των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών και των κοριτσιών και την εξασφάλιση ευημερίας και αξιοπρεπούς εργασίας για όλους, λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα της εθνικής ανάπτυξης και των δυνατοτήτων κάθε περιοχής.²⁰⁹

Παρ' όλες αυτές τις δεσμεύσεις, δεν ξέρουμε, όμως πώς ένας άνθρωπος που έχει λίγα μόλις χρήματα πάνω από το \$1,25 ανά ημέρα δεν μπορεί να θεωρείται φτωχός. Πρέπει να γίνει επαναφορά των ορίων της φτώχειας και πέρα από την ανάγκη για τροφή να συνυπολογίζονται και άλλες ανάγκες όπως η ενοικίαση κατοικιών, η υγεία και η εκπαίδευση.²¹⁰ Έτσι, ως προς την εφικτότητα των SDGs εκφράζονται διάφορες ανησυχίες, λόγω της εξειδίκευσης των στόχων, μήπως τελικά υπόσχονται και προβλέπουν πάρα πολλά ζητήματα και έτσι χάσουν την ιεράρχηση και δεν δοθεί το

²⁰⁸ Βλ. Hulme D., *Global Poverty, Global governance and poor people in the post-2015 era*, Second Edition Routledge, 2015.

²⁰⁹ Βλ. Sustainable Development Knowledge Platform, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, διαθέσιμο στο <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, ημ.πρόσβασης 28/09/2015.

²¹⁰ Βλ. International Institute for Environment and Development, *If we don't count the poor, the poor don't count*, διαθέσιμο στο <http://www.iied.org/if-we-dont-count-poor-poor-dont-count>, ημ.πρόσβ. 30/09/2015.

απαραίτητο βάρος όπου πρέπει. Αλλά υπάρχει και ακριβώς ο αντίθετος κίνδυνος η υπερβολική εστίαση σε μια επίλεκτη ομάδα προτεραιοτήτων θα μπορούσε να οδηγήσει τη διεθνή κοινότητα ανάπτυξης να μην εξετάζει σφαιρικά ορισμένα πράγματα.²¹¹

Επίσης, πολλοί αμφιβάλουν για το πώς θα καταφέρουν κάποιες χώρες (όπως Υποσαχάρια Αφρική) να επιτύχουν την τερματισμό της πείνας και την καθολική πρόσβαση στη τροφή όταν δεν πέτυχαν ούτε τη μισή απόσταση κατά τους MDGs.

Όμως οι SDGs δεν πρέπει να σημάνουν το τέλος της προσπάθειας και να περιορισθούμε σε αυτούς αλλά πρέπει ν' αποτελέσουν την αφετηρία ώστε να προωθηθεί η διεθνής συνεργασία και οι πρωτοβουλίες οι οποίες για να παρθούν χρειάζονται πολιτική βούληση.²¹²

Οι Οικουμενικοί στόχοι μπορούν να αποτελέσουν μια νέα αρχή για τη διεθνή συνεργασία, αλλά χωρίς να υπάρχει πια το «εμείς και αυτοί», αλλά μόνον το «όλοι μαζί» για την αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων. Δεν πρέπει να υποτιμάμε το ότι οι αλλαγές συνεπάγονται και δυσκολίες οι οποίες όμως μπορούν να ξεπεραστούν. Άλλωστε το παγκόσμιο οικονομικό και πολιτικό τοπίο αλλάζει ήδη γρήγορα, με την άνοδο της Κίνας, της Βραζιλίας, της Ινδίας, της Ινδονησίας και της Νότιας Αφρικής, αλλά και όλος ο Νότος. Τώρα είναι η ώρα για τους ανεπτυγμένους να αναγνωρίσουν αυτές τις αλλαγές και να χρησιμοποιήσουν την επιρροή τους στον ΟΗΕ για να

²¹¹ Βλ. Glennie J., *What are the most important questions for global development*, The Guardian, ημ. Δημ. 29/05/2014, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2014/may/29/international-development-goals-questions>, ημ. πρόσβ. 20/09/2015.

²¹² Για παράδειγμα, ένα σημαντικό συμπληρωματικό ερευνητικό έργο αποτελεί το The ID100 Project το οποίο ταξινομεί τα 100 πιο σημαντικά διεθνή ζητήματα ανάπτυξης.

κατευθύνουν και να αγκαλιάσουν χωρίς αποκλεισμούς τη δικαιοσύνη, τα δικαιώματα, την ανάπτυξη και σταθερότητα για τον 21^ο αιώνα για όλους τους λαούς.²¹³

3.2.2 Άλλες Δράσεις για την Εξάλειψη της Φτώχειας

Η τεράστια σημασία της φτώχειας και η πληθώρα επιπτώσεων που δημιουργεί αποτέλεσαν το λόγο που πολλές οντότητες ανέπτυξαν διάφορες στρατηγικές για την εξάλειψή της. Για παράδειγμα, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) επιχειρηθεί με διάφορα όργανα και εξειδικευμένους οργανισμούς του να επιτύχει την καταπολέμηση της φτώχειας:

- **Η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank)** είναι ένα διεθνές χρηματοπιστωτικό ίδρυμα το οποίο παρέχει οικονομική αλλά και τεχνική βοήθεια σε αναπτυσσόμενες χώρες για αναπτυξιακά έργα έχοντας ως στόχο τη μείωση της φτώχειας. Η Τράπεζα έχει θεσπίσει στόχους για να κινητοποιήσει διεθνείς και εθνικές προσπάθειες για τον τερματισμό της ακραίας φτώχειας σε παγκόσμιο επίπεδο και την προώθηση της «ευημερίας για όλους», έτσι, ο στόχος της Τράπεζας είναι να μειωθεί το ποσοστό των ανθρώπων που ζουν με λιγότερο από \$1,25 την ημέρα όχι περισσότερο από 3% μέχρι το 2030.²¹⁴

Στο έργο της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Group) καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν στην προσπάθεια μείωσης της φτώχειας η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (*International Bank for Reconstruction and Development-IBRD*)²¹⁵ αλλά και η Διεθνής Ένωση Ανάπτυξης (*International Development Association-IDA*)²¹⁶ η οποία βοηθά τις φτωχότερες χώρες του κόσμου. Μεγάλη σημασία έχει ότι από τις 77 φτωχότερες χώρες του κόσμου που βοηθά η IDA, οι 39 βρίσκονται στην Αφρική.

²¹³ Βλ. Jolly R., *Goals for the future – challenges for the UK and the rest of Europe*, Global Development Goals, σελ. 160, στο UNA-UK, *Global Development Goals, Partnerships for progress*, διαθέσιμο στο <http://17aa47148cdcdf8b5c51-da5ed784d101708d617ec977f6449487.r27.cf2.rackcdn.com/Global%20Development%20Goals%202014.pdf#page=155>, ημ.πρόσβ. 02/10/2015.

²¹⁴ Βλ. The World Bank IBRD - IDA, *Ending Extreme Poverty and Promoting Shared Prosperity*, ημ.δημ.19/04/2013, διαθέσιμο στο http://www.worldbank.org/en/news/feature/2013/04/17/ending_extreme_poverty_and_promoting_shared_prosperity, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

²¹⁵ Βλ. The World Bank IBRD – IDA, *International Bank for Reconstruction and Development*, ημ.δημ. 24/02/2015, διαθέσιμο στο <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTIBRD/0..menuPK:3046081~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:3046012,00.html>, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

²¹⁶ Βλ. International Development Association (IDA), *What Is IDA?*, διαθέσιμο στο <http://www.worldbank.org/ida/what-is-ida.html>, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

- **Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (International Monetary Fund-IMF)** ²¹⁷ είναι ένας διεθνής οργανισμός ο οποίος στοχεύει να προωθήσει την παγκόσμια ανάπτυξη και την οικονομική σταθερότητα. Παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη και χρηματοδότηση στα κράτη-Μέλη σε καταστάσεις οικονομικών κρίσεων και, επίσης, συνεργάζεται με αναπτυσσόμενες χώρες για να τις βοηθήσει να επιτύχουν μακροοικονομική σταθερότητα και μείωση φτώχειας. Ουσιαστικά, το ταμείο αυτό προωθεί τη διεθνή νομισματική συνεργασία και τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας, διευκολύνοντας την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και παρέχοντας πόρους για τη μείωση της φτώχειας. Ο βασικότερος στόχος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι η εξασφάλιση της δυνατότητας δανεισμού και η παροχή της απαραίτητης τεχνικής υποστήριξης αναφορικά με τη στήριξη αναπτυσσόμενων κρατών του Νότου και, κυρίως, των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών (EAX).²¹⁸ Ως προς την αποτελεσματικότητα της δράσης του ΔΝΤ, έχουν εκφραστεί πολλές αντιρρήσεις, ειδικά μετά την παγκόσμια κρίση που ξέσπασε το 2008 και της συνεχούς φθίνουσας πορείας της παγκόσμιας οικονομίας. Δυστυχώς, το ΔΝΤ δεν φαίνεται να υιοθετεί βιώσιμες λύσεις για τα κράτη που υποφέρουν από τη φτώχεια.
- **Το Πρόγραμμα του ΟΗΕ για την Ανάπτυξη (United Nations Development Programme-UNDP)** συστάθηκε το 1965, ύστερα από τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Γενεύη, 1964).²¹⁹ Το πρόγραμμα στοχεύει στην προώθηση της εθνικής και τοπικής ολοκληρωμένης ανάπτυξης των κρατών, μέσα και από την επιτυχημένη εφαρμογή των MDGs, με έμφαση στην τεχνική βοήθεια και τη συμβουλευτική πληροφόρηση. Μεταξύ των στόχων του UNDP είναι και η εξάλειψη της φτώχειας και η πρόληψη και διαχείριση κρίσεων. Όσον αφορά τη φτώχεια, η UNDP βοηθά τις χώρες να αναπτύξουν στρατηγικές για την καταπολέμηση της με την επέκταση της πρόσβασης σε οικονομικές ευκαιρίες και πόρους και την ενεργοποίηση προγραμμάτων φτώχειας. Συνηθίζει να

²¹⁷ Βλ. International Monetary Fund, *About IMF*, διαθέσιμο στο <http://www.imf.org/external/about/overview.htm>, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

²¹⁸ Βλ. Τσάλτας, Γρ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 309.

²¹⁹ Οπ.π. σελ. 321-324.

συνεργάζεται με τοπικούς ηγέτες και κυβερνήσεις για να δοθούν ευκαιρίες σε φτωχούς ανθρώπους να δημιουργήσουν επιχειρήσεις και να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση.²²⁰ Στοχεύει, επίσης, στην αντιμετώπιση της διατροφικής κρίσης σε αλληλεξάρτηση με την κλιματική αλλαγή.²²¹ Επίσης, το UNDP δημιούργησε το Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (1990), ως απάντηση στις μεθόδους της Παγκόσμιας Τράπεζας. Οι επιμέρους δείκτες του είναι το Προσδόκιμο Ζωής, η Εκπαίδευση (ποσοστό αναλφαβητισμού & ποσοστό εγγραφής στη πρωτο-δευτερο-τριτο βάθμια εκπαίδευση) και το ΑΕΠ.

Μεγάλο ενδιαφέρον έχει και η Πρωτοβουλία για την Φτώχεια και το Περιβάλλον (*Poverty-Environment Initiative-PEI*)²²² του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNDP) και του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP). Αυτό το παγκόσμιο πρόγραμμα προσπαθεί να βελτιώσει τη διαχείριση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων συμβάλλοντας άμεσα στη μείωση της φτώχειας. Επίσης, το Πρόγραμμα των Η.Ε για την Ανάπτυξη (UNDP) δημιούργησε το Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (1990), ως απάντηση στις μεθόδους της Παγκόσμιας Τράπεζας. Οι επιμέρους δείκτες του είναι το Προσδόκιμο Ζωής, η Εκπαίδευση (ποσοστό αναλφαβητισμού & ποσοστό εγγραφής στη πρωτο-δευτερο-τριτο βάθμια εκπαίδευση) και το ΑΕΠ.

- **Ο Διεθνής Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (Food and Agriculture Organization of the United Nations-FAO)** είναι εξειδικευμένος οργανισμός του ΟΗΕ²²³ που επιδιώκει την επισιτιστική ασφάλεια για όλους ώστε να έχουν όλοι οι άνθρωποι τακτική πρόσβαση σε επαρκή τροφή υψηλής ποιότητας για μια ενεργή και υγιή ζωή. Τρεις είναι οι κύριοι στόχοι του α) η εξάλειψη της πείνας, της επισιτιστικής ανασφάλειας και του υποσιτισμού, β) η εξάλειψη της φτώχειας και η οικονομική και κοινωνική πρόοδος για όλους και

²²⁰ Βλ. United Nations Development Programme, *Our Work, Sustainable Development*, διαθέσιμο στο <http://www.undp.org/poverty/>, ημ.πρόσβ. 03/10/2015.

²²¹ Βλ. Αναλυτικά United Nations Development Program, *Environmental Sustainability in 100 Millennium Development Goal Country Reports*.

²²² Βλ. United Nations Development Programme, *About the Poverty-Environment Initiative*, διαθέσιμο στο: <http://www.unpei.org/about-the-poverty-environment-initiative>, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

²²³Βλ. Food and Agriculture Organization of the United Nations, διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/home/en/>, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

γ) η βιώσιμη διαχείριση και αξιοποίηση των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης και της γης, του νερού, του αέρα, του κλίματος και των γενετικών πόρων προς όφελος των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Μέσα στην αντζέντα του FAO (Post 2015) προβλέπεται η εξάλειψη της πείνας, της επισιτιστικής ανασφάλειας, του υποσιτισμού και η προαγωγή της βιώσιμης γεωργίας ώστε να υλοποιηθεί ο στόχος 2 των SDGs. Επίσης, ο FAO στοχεύει στην αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης των πόρων, στην επίτευξη μεγαλύτερης παραγωγικότητας με μειωμένα επίπεδα εισροών, στη διαχείριση των οικολογικών, κοινωνικών και οικονομικών κινδύνων που συνδέονται με τα συστήματα γεωργικής παραγωγής συμπεριλαμβανομένων των παρασίτων, των ασθενειών και της κλιματικής αλλαγής, και να διευκολύνει την πρόσβαση σε απαραίτητες πληροφορίες και τεχνολογίες.²²⁴ Επιπλέον, ο FAO πραγματοποιεί έρευνα σχετικά με την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της στην παγκόσμια παραγωγή τροφίμων.²²⁵

- **Η Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Πολιτιστική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO)**²²⁶ ιδρύθηκε το 1945. Η UNESCO αποτελεί ένα διεθνές κέντρο επικοινωνίας που προσπαθεί να συμβάλλει στη δημιουργία δικτύων μεταξύ των κρατών με στόχο την κινητοποίηση της εκπαίδευσης, την οικοδόμηση διαπολιτισμικής κατανόησης, την επιστημονική συνεργασία και την ενίσχυση της ελευθερίας έκφρασης. Ο σύγχρονος ρόλος του Οργανισμού αυτού κρίνεται πολύ σημαντικός ιδιαίτερα στην αναζήτηση παγκόσμιων οραμάτων για τον αμοιβαίο σεβασμό και την βιώσιμη ανάπτυξη των λαών με απώτερο στόχο την εξάλειψη της φτώχειας ή τουλάχιστον τον περιορισμό της. Η συγκεκριμένη οργάνωση έχει ξεκινήσει ήδη ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης που θα συμβάλει στην εξάλειψη της φτώχειας.

²²⁴ Μια νέα δράση για το FAO είναι η ανάπτυξη ενός νέου παγκόσμιου προτύπου για την εκτίμηση της επισιτιστικής ανασφάλειας μέσω της χρήσης ενός εργαλείου που ονομάζεται Εμπειρία Κλίμακας επισιτιστικής ανασφάλειας (FIES).

²²⁵ Βλ. Food and Agriculture Organization of the United Nations, *FAO and Post 2015*, διαθέσιμο στο http://www.fao.org/resources/infographics/infographics-details/en/c/266124/?utm_source=faohomepage&utm_medium=web&utm_campaign=featurebar%20s ημ.πρόσβ. 04/10/2015.

²²⁶ Βλ. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, *About Us*, διαθέσιμο στο: <http://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> , ημ.πρόσβ. 04/10/2015.

- **Το Διεθνές Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη (International Fund for Agricultural Development)**²²⁷ είναι ειδικευμένος Οργανισμός των Η.Ε που έχει επικεντρωθεί αποκλειστικά στη συνεργασία με το φτωχό αγροτικό πληθυσμό στις αναπτυσσόμενες χώρες για την εξάλειψη της φτώχειας, της πείνας και του υποσιτισμού, την αύξηση της παραγωγικότητας και των εισοδημάτων τους και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους. Το Ταμείο έχει σχεδιάσει και υλοποιήσει έργα σε πολύ διαφορετικά φυσικά, κοινωνικο-οικονομικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα. Πολλά IFAD-υποστηριζόμενα σχέδια και προγράμματα έχουν τεθεί σε απομακρυσμένες περιοχές, και έχουν βάλει στο στόχαστρο μερικά από τα φτωχότερα και πιο υποβαθμισμένα τμήματα του αγροτικού πληθυσμού.

Προτείνει συγκεκριμένες λύσεις για κάθε χώρα, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν την αύξηση της πρόσβασης των ανθρώπων της υπαίθρου στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, τις αγορές, την τεχνολογία, την γη και άλλους φυσικούς πόρους. Από την έναρξη των εργασιών του το 1978, έχει επενδύσει μέσω χαμηλότοκων δανείων και επιχορηγήσεων \$14.900 εκατομμύρια σε 954 έργα και προγράμματα που έχουν φθάσει σε περίπου 430 εκατομμύρια φτωχούς ανθρώπους της υπαίθρου.²²⁸

- **Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Σίτισης (World Food Program-WFP)** είναι η μεγαλύτερη ανθρωπιστική οργάνωση στον κόσμο για την καταπολέμηση της πείνας. Αποτελεί μέρος του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών και χρηματοδοτείται εθελοντικά. Δρα κυρίως σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, παρέχοντας τρόφιμα όπου αυτό είναι αναγκαίο, σώζοντας τις ζωές των θυμάτων από τον πόλεμο και τις φυσικές καταστροφές. Αλλά και βοηθώντας τις κοινότητες να ξαναχτίσουν τις κατεστραμμένες ζωές τους. Επιδιώκει ένα όραμα για έναν κόσμο στον οποίο κάθε άνδρας, γυναίκα και παιδί να έχουν πρόσβαση ανά πάσα στιγμή για την τροφή που χρειάζεται για μια ενεργή και υγιή ζωή ενώ συνεργάζεται με την Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) και το Διεθνές Ταμείο Γεωργικής Ανάπτυξης (IFAD) - καθώς και άλλες κυβερνήσεις και ΜΚΟ. Περίπου 11.500 άνθρωποι εργάζονται για την

²²⁷ Βλ. International Fund for Agricultural Development, *Who we are*, διαθέσιμο στο: <http://www.ifad.org/governance/index.htm>, ημ.πρόσβ. 04/10/2015.

²²⁸ Βλ. International Fund for Agricultural Development, *What We Do*, διαθέσιμο στο <http://www.ifad.org/operations/index.htm>, ημ.πρόσβ.04/10/2015.

οργάνωση, οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές, που εξυπηρετούν άμεσα τους πεινασμένους φτωχούς. Από τον απολογισμό του Προγράμματος για το 2013 συμπεραίνουμε ότι κατά μέσο όρο, το WFP παρείχε επισιτιστική βοήθεια σε πάνω από 80 εκατομμύρια άτομα σε 75 χώρες, ο υποσιτισμός μειώθηκε ή σταθεροποιήθηκε για 7,2 εκατ. παιδιά κάτω από την ηλικία των 5 ετών, η οικιακή και κοινωνική ανθεκτικότητα αυξήθηκε λόγω της αποκατάστασης ή της δημιουργίας των περιουσιακών στοιχείων σε 24 χώρες, η εθνική ικανότητα για την ασφάλεια των τροφίμων και τη σχολική διατροφή και τη διατροφή αυξήθηκε σε 15 χώρες κ.α.²²⁹ Ενώ προβλέπει και το Στρατηγικό Σχέδιο για 2014-2017 το οποίο επιδιώκει να φτάσει την πείνα στο μηδέν συνεχίζοντας την παροχή επισιτιστικής βοήθειας για τις φτωχότερες και πιο ευάλωτες γυναίκες, άνδρες, αγόρια και κορίτσια.²³⁰

- **Το Ταμείο Παιδιών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (United Nations Children's Fund)** Το Ταμείο Παιδιών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (*United Nations Children's Fund-UNICEF*)²³¹ έχει ως στόχο του την παροχή μακροπρόθεσμης ανθρωπιστικής βοήθειας σε παιδιά και μητέρες που ζουν σε αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και τη στήριξη σχετικών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Δημιουργήθηκε με σκοπό να συνεργαστεί με άλλους για να ξεπεραστούν εμπόδια όπως η φτώχεια, η βία, οι ασθένειες και οι διακρίσεις στην πορεία και ζωή ενός παιδιού. Η αποστολή του στρέφεται γύρω από την παγκόσμια οικονομική κρίση, την παιδική φτώχεια και τις ανισότητες, την μετανάστευση και την κοινωνική προστασία.²³²
- Επίσης, το **πρόγραμμα δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη (ICPD)**, που εγκρίθηκε στο Κάιρο το 1994, και το τελικό έγγραφο αυτής²³³ προβλέπει την ανάγκη για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη

²²⁹ Βλ. World Food Programme, *The World Food Programme's Achievements in 2013*, διαθέσιμο στο <http://publications.wfp.org/en/apr/2013/>, ημ. πρόσβ. 29/09/2015.

²³⁰ Βλ. World Food Programme, *Strategic Plan*, , διαθέσιμο στο <http://www.wfp.org/about/strategic-plan>, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

²³¹ Βλ. United Nations Children's Fund, *Who We Are*, διαθέσιμο στο: <http://www.unicef.org/about/>, ημ. πρόσβ. 05/10/2015.

²³² Βλ. United Nations Children's Fund, *Social Inclusion, Policy and Budgeting*, διαθέσιμο στο: <http://www.unicef.org/socialpolicy/>, ημ. πρόσβ. 05/10/2015.

²³³ Βλ. Report of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5-13 September 1994, A/CONF.171/13: Report of the ICPD(94/10/18) διαθέσιμο στο

και αντιμετώπιση της φτώχειας με παράλληλη ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το τελικό έγγραφο που εγκρίθηκε κατά την Έκτακτη Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά, που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2002, κατά την οποία η διεθνής κοινότητα επιβεβαίωσε εκ νέου τη δέσμευσή της για μια σειρά από στόχους για τη βελτίωση της κατάστασης των παιδιών και των νέων ανθρώπων. Η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να βασίζεται σε μια ολιστική προσέγγιση για την καταπολέμηση της πορνείας, σεξουαλική εκμετάλλευσης, των ζητημάτων των δικαιωμάτων των παιδιών και την εμπορία ανθρώπων με βασικό στόχο τη μείωση της φτώχειας. Κάτι που βασίζεται στην άποψη ότι η φτώχεια είναι μια πολυδιάστατη έννοια με πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές πτυχές και συνέπειες. Σε μεγάλο βαθμό, η εμπορία ανθρώπων μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σύμπτωμα της απόλυτης και σχετικής φτώχειας, ιδιαίτερα η φτώχεια μεταξύ των νέων και των γυναικών. Είναι επίσης μια απάντηση στην ζήτηση - κυρίως - γυναικών και παιδιών για διάφορες μορφές εκμετάλλευσης. Έτσι, η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει επίσης την αντιμετώπιση των αιτιών της φτώχειας, μεταξύ των οποίων και η έλλειψη ή ανεπάρκεια της οικονομικής ανάπτυξης, η άνιση κατανομή των πόρων, η έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης, και η απουσία της ισότητας των φύλων, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.²³⁴

- **Η Παγκόσμια Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Πείνας και της Κακής Διατροφής το 1974.**²³⁵ Οι κυβερνήσεις είχαν διακηρύξει ότι "κάθε άνδρας, γυναίκα και παιδί έχει το αναφαίρετο δικαίωμα να είναι ελεύθεροι από την πείνα και τον υποσιτισμό, προκειμένου να αναπτύξουν τις σωματικές και διανοητικές τους ικανότητες".

<http://www.un.org/popin/icpd/conference/offeng/poa.html> , ημ.πρόσβ.04/10/2015.

²³⁴ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.34-36 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

²³⁵ Βλ. Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition, (16/11/1974) , διαθέσιμο στο <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/EradicationOfHungerAndMalnutrition.aspx> , ημ.πρόσβ.03/10/2015.

- Επίσης, προς την εξάλειψη της φτώχειας προσανατολίστηκαν και η Συνδιάσκεψη των Η.Ε για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) με σκοπό τη μείωση της φτώχειας άρα και της πείνας. Το Πρόγραμμα Η.Ε για το Περιβάλλον (UNEP) δείχνει τη σχέση περιβάλλοντος-φτώχειας. Το Γραφείο Ύπατου Αρμοστή των Η.Ε για τους Πρόσφυγες (UNHCR) που στοχεύει στην καταπολέμηση της πείνας και διατροφικής ασφάλειας των προσφύγων. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός υγείας (WHO), καθώς η υγεία σχετίζεται άμεσα με τη φτώχεια και την πείνα. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) . Το Τμήμα Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων (DESA) του Ο.Η.Ε. Το Τμήμα Πολιτικών Υποθέσεων (DPA) τμήμα του Ο.Η.Ε. Η Ύπατη Δύναμις υπό τον Γενικό Γραμματέα Αντιμετώπισης της Παγκόσμιας Κρίσης και της Επισιτιστικής Ασφάλειας, συστήθηκε το 2008 έπειτα από το ξέσπασμα της επισιτιστικής κρίσης του 2007 και απαρτίζεται από όλους τους ειδικευμένους οργανισμούς του Ο.Η.Ε , τα προγράμματα , τα ταμεία, τα τμήματα της γενικής γραμματείας του Ο.Η.Ε που δραστηριοποιούνται σε επισιτιστικές κρίσεις και πολλά άλλα.²³⁶
- Εκτός από τα νομικά δεσμευτικά έγγραφα, υπάρχει επίσης, ένας αριθμός άλλων κειμένων, διακηρυκτικού χαρακτήρα, όπως η Διακήρυξη του Πεκίνου και η Πλατφόρμα Δράσης που εγκρίθηκε στην **Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις γυναίκες στο Πεκίνο το 1995** και το τελικό έγγραφο πέντε χρόνια αργότερα (Πεκίνο + 5)²³⁷, βάσει της οποίας επιδιωκόταν η εξάλειψη της φτώχειας με βάση τη σταθερή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική δικαιοσύνη τα οποία απαιτούν τη συμμετοχή των γυναικών στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, την ισότητα των ευκαιριών, την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών με επίκεντρο την αειφόρο ανάπτυξη. Μεταξύ όλων των άλλων στρατηγικών για την καταπολέμηση της γυναικείας φτώχειας προβλέπεται και η καταπολέμηση της διακίνησης

²³⁶ Βλ. Τσάλτας Γρ. , *Το δικαίωμα στην τροφή: Παγκόσμια επισιτιστική κρίση και περιβάλλον*, εκδόσεις Καλοκάθη, Αθήνα 2009 σελ. 131-134.

²³⁷ Βλ. Report of the Fourth World Conference on Women, 4-15 September 1995, A/CONF.177/20, (95/10/17) διαθέσιμο στο <http://www.un.org/documents/ga/conf177/aconf177-20add1en.htm> , ημ.πρόσβ.02/10/2015.

γυναικών και η παροχή βοήθειας προς τα θύματα εξαναγκασμού σε πορνεία και σωματεμπορία.²³⁸

3.2.3 Τα Κοινωνικά Δίκτυα Ασφαλείας

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία, θα έπρεπε να δοθεί στην αξία των κοινωνικών δικτύων ασφαλείας. Τα κοινωνικά δίκτυα ασφαλείας, λοιπόν, είναι προγράμματα που έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν ένα δίκτυο προστασίας για τους φτωχούς και να τους προστατεύσουν από κραδασμούς, και να μειωθεί η συνολική φτώχεια. Οι παροχές χρημάτων μπορούν να προέρχονται από το Δημόσιο, τους χορηγούς, ΜΚΟ, είτε από τον ιδιωτικό τομέα, και να συμπεριλαμβάνουν μετρήσεις, τρόφιμα καθώς και απαλλαγή από τα τέλη για την υγειονομική περίθαλψη ή εκπαίδευση. Αυτά τα προγράμματα προστασίας βοηθούν να εξασφαλιστεί ότι μια οικογένεια με κάποιο εισόδημα δεν θα επανέλθει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, όταν ένας άντρας αρρωστήσει αιφνίδια, ή όταν η ξηρασία καταστρέψει τα δύο τρίτα των καλλιεργειών της οικογένειας ή συγκομιδής, ή όταν το φαγητό γίνει δυσβάσταχτο λόγω αιφνίδιας παγκόσμια ανόδου των τιμών. Εγγυώνται ότι μια οικογένεια μπορεί να συνεχίσει να στείλει τα παιδιά της στο σχολείο παρά την οποιαδήποτε αλλαγή στην οικονομία, το κλίμα ή την υγεία.

Τα προγράμματα αυτά έρχονται σε πολλά σχήματα και μεγέθη και μπορούν να προσαρμοστούν για να ταιριάζουν στις ανάγκες και το πλαίσιο μιας χώρας. Μερικά λειτουργούν ως ένα γενικό σύστημα στήριξης για όσους βρίσκονται στα όρια της φτώχειας, ενώ άλλα απευθύνονται σε συγκεκριμένους πληθυσμούς με πιο αυστηρά καθορισμένες ανάγκες. Ενώ μερικές φορές απαιτούν σημαντικούς πόρους, τα συστήματα αυτά δεν περιορίζονται μόνο στις χώρες με τις μεσαίες και ανώτερες εισοδηματικές κλίμακες. Για παράδειγμα, στην Ρουάντα έχει αποδοθεί μια μείωση 12% στις συνθήκες φτώχειας από το 2006, που αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στο πρόγραμμα Umurenge της Vision 2020, το οποίο κατέχει εξέχουσα στις δημόσιες θέσεις εργασίας και τα προγράμματα μεταφοράς μετρητών. Το 2011, το Παραγωγικό

²³⁸Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.34-36 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

Πρόγραμμα της Αιθιοπίας Safety Net έσωσε τη ζωή κατά τη διάρκεια της σοβαρής ξηρασίας και του λιμού. Δυστυχώς, τόσο η Κένυα όσο και Νότια Αφρική απέχουν από το να συμπεριλάβουν το δικαίωμα για κοινωνική προστασία στο σύνταγμά τους, παρ' ότι τα οφέλη από αυτά τα προγράμματα μπορούν να προκύψουν και για το κράτος, καθώς και για τους πολίτες. Τα αποτελεσματικά και στοχευμένα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας μπορούν να διευκολύνουν τη μετάβαση μακριά από τις αναποτελεσματικές και δαπανηρές γενικές επιδοτήσεις.²³⁹

Ωστόσο, τα χρήματα που δίνονται για την εκπαίδευση, την υγεία, την τεχνολογία και τις υποδομές πρέπει να φτάνουν πραγματικά στον προορισμό τους. Το πρόβλημα είναι ότι μεγάλο μέρος των χρημάτων που δαπανώνται για τους τομείς αυτούς έχει χρησιμοποιηθεί από τις ισχυρές ελίτ πριν φτάσει στους φτωχούς.²⁴⁰ Έτσι, πρέπει να αντιμετωπιστεί η διαφθορά των υπευθύνων αφού η διαφθορά είναι το αποτέλεσμα των συμφερόντων κάποιων ισχυρών ομάδων στην κοινωνία, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνητικών αξιωματούχων και πολιτικών, που θα αντισταθούν στις προσπάθειες μεταρρύθμισης. Σε αυτό θα βοηθήσει η ενημέρωση των φτωχών μέσω της κατάλληλης πληροφόρησης. Επιπλέον, απαιτούνται μηχανισμοί για την πολιτική λογοδοσία.²⁴¹

Επομένως, το πρόβλημα της φτώχειας είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που χρήζει πολύπλευρης αντιμετώπισης.

3.3 Δράσεις για την ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας

Δυστυχώς, έχει αναγνωριστεί από όλους τους μεγάλους διεθνείς οργανισμούς πως οι γυναίκες και τα κορίτσια αποτελούν την πλειοψηφία των φτωχών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες συχνά αποκλείονται από την παραγωγική διαδικασία, δεν τους επιτρέπεται να δουλεύουν ή να έχουν δικαιώματα ιδιοκτησίας. Επιπλέον συχνά δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση. Αυτή η ευάλωτη θέση των

²³⁹ Ibid.

²⁴⁰ Στο Τσαντ, μόνο το ένα τοις εκατό του των δημόσιων δαπανών για την υγεία φτάνει πραγματικά στις κλινικές. Σε άλλες περιπτώσεις, τα μονοπώλια φορτηγά ανεβάζουν τις τιμές των μεταφορών τόσο υψηλά που οι αφρικανικές εξαγωγές δεν είναι ανταγωνιστικές στις διεθνείς αγορές.

²⁴¹ Βλ. Devarajan S., *What will it take to end poverty in Africa?*, The World Bank, ημ.δημ. 20/09/2012, διαθέσιμο στο <http://blogs.worldbank.org/africacan/what-will-it-take-to-end-poverty-in-africa> , ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

γυναικών συχνά τις οδηγεί στο trafficking, και σε άλλες πρακτικές όπως είναι οι αναγκαστικοί γάμοι ανήλικων κοριτσιών.²⁴²

Ειδικά, στην Αφρική, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά εμπόδια τα οποία δεν τις αφήνουν να δραστηρεύσουν από τη φτώχεια κι έτσι γίνονται εύκολη λεία στα χέρια των διακινητών. Οι κίνδυνοι είναι πολλαπλοί για τις γυναίκες σε όλους τους τομείς.²⁴³ Ενώ παράλληλα στερούνται κάθε δικαίωμα από τα πιο βασικά δικαιώματά του όπως την εκπαίδευση μέχρι και τη συμμετοχή τους σε ηγετικές θέσεις.²⁴⁴

Παρακάτω ακολουθούν διάφορες δράσεις για την ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας.

Ο **Ο.Η.Ε** τόνισε την ανάγκη για προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών, ήδη με τον **Καταστατικό του Χάρτη**. Έτσι, μεταξύ των σκοπών των Ηνωμένων Εθνών κήρυξε στο άρθρο 1 του Καταστατικού του την ανάγκη «να επιτευχθεί διεθνής συνεργασία ... για την προώθηση και την ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας."

Εντός του πρώτου έτους της λειτουργίας του ΟΗΕ, το **Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο** θέσπισε την **Επιτροπή σχετικά με την κατάσταση των γυναικών**, ως την κύρια παγκόσμια χάραξη πολιτικής του οργανισμού που θα ασχολείται αποκλειστικά με την ισότητα των φύλων και την προώθηση των γυναικών. Ανάμεσα στα πρώτα επιτεύγματά της ήταν η **Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**, η οποία προβλέπει την ελευθερία και την ισότητα όλων των ανθρώπων ανεξαρτήτως φύλου.

- **Άλλες Διακηρύξεις**

Το έτος 1975 κηρύχθηκε ως Διεθνές Έτος της Γυναίκας από τον Ο.Η.Ε και οργανώθηκε στο Μεξικό η πρώτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες.

Σύμφωνα με την προτροπή της Διάσκεψης, στη συνέχεια ο ΟΗΕ κήρυξε τα

²⁴² Βλ. Τσάλτας Γ. *Το δικαίωμα στη τροφή: Παγκόσμια Επισιτιστική Κρίση και Περιβάλλον*, Εκδόσεις Καλοκάθη, Αθήνα 2009, σελ 105-109

²⁴³ Βλ. Rao N., Sweetman C., *Introduction to Gender and Education*, Gender & Development 2014, Vol.22, No.1 σελ.2-3, διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13552074.2014.902230>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

²⁴⁴ Βλ. UN Women, *Women's leadership and political participation*, διαθέσιμο στο <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

έτη 1976-1985 ως τη Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες. Μέσα σε αυτήν τη δεκαετία βλέπουμε πως ξεκινούν διάφορες δράσεις και υιοθετούνται πολλά νομικά κείμενα, *hard-law* και *soft-law*, υπέρ της προστασίας των γυναικείων δικαιωμάτων.²⁴⁵ Άλλες Συνδιασκέψεις που ακολούθησαν με τεράστια σημασία για τη θέση της γυναίκας ήταν το 1980 στην Κοπεγχάγη, όπου τονίστηκε η ανάγκη για ισχυρότερα εθνικά μέτρα τα οποία θα εξασφάλιζαν την πρόσβαση των γυναικών στην ιδιοκτησία και τον έλεγχο της περιουσίας, καθώς και βελτιώσεις στα δικαιώματα των γυναικών όσον αφορά την κληρονομιά, την επιμέλεια των παιδιών και την απώλεια της ιθαγένειας. Το 1985 στο Ναϊρόμπι, το κίνημα για την ισότητα των φύλων είχε τελικά αποκτήσει πραγματική παγκόσμια αναγνώριση, και 15.000 εκπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) συμμετείχαν σε ένα παράλληλο Φόρουμ των ΜΚΟ. Αυτή η εκδήλωση, περιγράφεται από πολλούς ως «η γέννηση του παγκόσμιου φεμινισμού». Συνειδητοποιώντας ότι οι στόχοι της διάσκεψης του Μεξικού, δεν είχαν τηρηθεί επαρκώς, οι 157 συμμετέχουσες κυβερνήσεις ενέκριναν στο Ναϊρόμπι για το μέλλον Στρατηγικές για το έτος 2000. Το 1995 στο Πεκίνο, για την οποία έχουμε μιλήσει στις δράσεις κατά της εξάλειψης της φτώχειας. Με την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, που υιοθετήθηκε έπειτα από τη σχετική Συνδιάσκεψη, τέθηκαν διάφοροι άξονες για την ενίσχυση της θέσης των γυναικών, όπως είναι η διασύνδεση των γυναικών με τη φτώχεια, την εκπαίδευση και κατάρτιση, την υγεία, τη βία κατά των γυναικών, το ρόλο τους στις ένοπλες συγκρούσεις, στην οικονομία, στην εξουσία και στη λήψη αποφάσεων, ως προς το θεσμικό μηχανισμό για την προώθηση των γυναικών, τα ανθρώπινα δικαιώματα των Γυναικών, τη σχέση τους με τα μέσα ενημέρωσης, και το Περιβάλλον.²⁴⁶ Το Πεκίνο+20, το 2015, αποτέλεσε ανασκόπηση της προόδου που σημειώθηκε κατά την εφαρμογή της Διακήρυξης του Πεκίνου και της Πλατφόρμας Δράσης, 20 χρόνια μετά την υιοθέτησή τους από την Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες το 1995.²⁴⁷

²⁴⁵ Βλ. UN, *Global Issues, Women*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/en/globalissues/women/>, ημερ πρόσβ. 16/09/2015.

²⁴⁶ Βλ. UN Women, *Fourth World Conference on Women*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html>, ημερ πρόσβ. 18/09/2015.

²⁴⁷ Βλ. UN Women, *CSW59/Beijing+20 (2015)*, διαθέσιμο στο <http://www.unwomen.org/en/csw/csw59-2015>, ημ.πρόσβ. 20/10/2015.

Επίσης, η Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών το 1993, έπειτα από την παγκόσμια Συνδιάσκεψη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα την ίδια χρονιά, προέβλεπε την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, με εθνικά και διεθνή μέσα, ενώ συμπεριέλαβε πολλές μορφές βίας όπως αυτή που βασίζεται στο φύλο και οδηγεί ή ενδέχεται να οδηγήσει στη σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο των γυναικών, περιλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας, είτε στη δημόσια ή στην ιδιωτική ζωή.²⁴⁸

- Η **Σύμβαση CEDAW**, για την οποία μιλήσαμε ήδη στις δράσεις κατά του δουλεμπορίου, ορίζει ρητά τις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών ενώ στοχεύει στην υιοθέτηση εθνικών δράσεων για τον τερματισμό τέτοιου είδους διακρίσεων ενώ παράλληλα είναι η πρώτη συνθήκη ανθρωπίνων δικαιωμάτων που επιβεβαιώνει τα αναπαραγωγικά δικαιώματα των γυναικών.²⁴⁹ Παράλληλα, προσδιορίζει τα αίτια που οδηγούν στην ανισότητα και προτείνει λύσεις για την αντιμετώπισή τους.²⁵⁰

- **MDGs-SDGs**

Τρίτος Στόχος της Χιλιετίας. Ο τρίτος στόχος συνίσταται στην προώθηση της ισότητας των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών. Σαν υποστόχος τίθεται η εξάλειψη των διαφορών μεταξύ των φύλων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κατά προτίμηση έως το 2005, καθώς και σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, το αργότερο μέχρι το 2015, το μερίδιο των γυναικών στην αμειβόμενη απασχόληση στον μη γεωργικό τομέα κ.ά.²⁵¹ Οι υποστόχοι αυτοί κατάφεραν αρκετά μέσα σε περίπου δύο δεκαετίες σχετικά με την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών. Ωστόσο, η

²⁴⁸ Βλ. UN Women – *Global Norms and Standards: Ending Violence Against Women*, διαθέσιμο στο <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/global-norms-and-standards>, ημερ πρόσβ. 25/09/2015.

²⁴⁹ Βλ. UN, *Global Issues, Women*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/en/globalissues/women/>, ημερ πρόσβ. 16/09/2015.

²⁵⁰ Βλ. Hayes C., *Out of the margins: The MDGs through a CEDAW lens*, Gender and Development, 2010 Σελ.70, διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13552070512331332278>, ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

²⁵¹ Βλ. Millennium Project, *Goals, Targets, Indicators*, διαθέσιμο στο <http://www.unmillenniumproject.org/goals/gti.htm>, ημερ πρόσβ. 25/09/2015

ανισότητα επιμένει στον οικονομικό τομέα, αφού σε κάθε αναπτυσσόμενη περιοχή, οι γυναίκες τείνουν να έχουν λιγότερο ασφαλείς θέσεις εργασίας από ότι οι άνδρες, με λιγότερες κοινωνικές παροχές.²⁵²

Πέμπτος Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ο Στόχος 5 αφορά την επίτευξη της ισότητας των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών και των κοριτσιών. Συμπεριλαμβάνοντας την ανάγκη για τερματισμό όλων των μορφών διακρίσεων εις βάρος όλων των γυναικών και των κοριτσιών παντού, την εξάλειψη όλων των μορφών βίας ενάντια σε όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων της διακίνησης για σεξουαλική και άλλου είδους εκμετάλλευση, την εξάλειψη όλων των επιβλαβών πρακτικών, όπως οι πρόωροι και αναγκαστικοί γάμοι παιδιών και ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων, τη διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα αναπαραγωγικά δικαιώματα, όπως συμφωνήθηκε σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη και την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου και των τελικών εγγράφων των αναθεωρητικών διασκέψεων τους, την ανάγκη για εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων στους οικονομικούς πόρους, καθώς και πρόσβαση στην ιδιοκτησία και τον έλεγχο της γης και σε άλλες μορφές ιδιοκτησίας κ.ά.²⁵³

- **Οργανισμοί-Προγράμματα**

Η UNESCO, την οποία συναντήσαμε και στις δράσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας ασχολείται ιδιαίτερα με την εκπαίδευση των γυναικών και των κοριτσιών. Μάλιστα υιοθέτησε το 1960 τη Σύμβαση κατά των Διακρίσεων στην Εκπαίδευση με σκοπό την προώθηση των κοριτσιών και των γυναικών στην εκπαίδευση και την εξάλειψη των διακρίσεων με βάση το φύλο.²⁵⁴ Επίσης, η UNESCO δημιούργησε 6 στόχους «Εκπαίδευσης για Όλους» οι οποίοι πρέπει να πραγματοποιηθούν μέχρι το 2015. Μεταξύ των στόχων

²⁵² Βλ. UN, *We Can End Poverty "Goal 3"*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/gender.shtml>, ημερ πρόσβ. 25/09/2015.

²⁵³ Βλ. Open Working Group Proposal for Sustainable Development Goals διαθέσιμο στο: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1579SDGs%20Proposal.pdf>, ημερ πρόσβ. 20/09/2015.

²⁵⁴ Βλ. UNESCO, *Girls' and Women's Right to Education*, διαθέσιμο στο <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002278/227859e.pdf>, ημερ πρόσβ. 20/09/2015.

αυτών είναι και η ανάγκη για εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέχρι το 2005, και η επίτευξη της ισότητας των φύλων στην εκπαίδευση ως το 2015, στοχεύοντας στην πλήρη και ισότιμη πρόσβαση των κοριτσιών και στην επίτευξη μιας βασικής εκπαίδευσης καλής ποιότητας.²⁵⁵

Η UNiTE είναι ένα πρόγραμμα που ξεκίνησε το 2008 με σκοπό την εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών παντού, με παράλληλη ευαισθητοποίηση του κοινού και αύξηση της πολιτικής βούλησης και των οικονομικών πόρων για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου. Στόχος του προγράμματος είναι η πρόληψη αλλά και η αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Για την επίτευξη των άνω προτείνει την καθιέρωση συστημάτων συλλογής και ανάλυσης δεδομένων, εθνικές εκστρατείες για την πρόληψη της βίας αλλά και τη στήριξη των κακοποιημένων γυναικών αλλά και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών από το βιασμό ως τακτική πολέμου ζητώντας την εφαρμογή των σχετικών νόμων και πολιτικών.²⁵⁶

Το **UN Women** δημιουργήθηκε το 2010 από τον Ο.Η.Ε και αποτελεί διεθνή φορέα για την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών. Η δημιουργία του UN Women στηρίχθηκε στις επί μέρους δράσεις του Ο.Η.Ε, τη Διεύθυνση Προώθησης των Γυναικών (**DAW**), το Διεθνές Ερευνητικό και Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο για την Πρόοδο των Γυναικών (**INSTRAW**), το Γραφείο του Ειδικού Συμβούλου για θέματα ισότητας των φύλων και ανέλιξης των γυναικών (**OSAGI**) και το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη για τις Γυναίκες (**UNIFEM**). Το UN Women, λοιπόν, αποτελεί ένα ολοκληρωμένο δίκτυο δράσεων για την ενδυνάμωση των γυναικών σε όλους τους τομείς και επιδιώκει να στηρίξει τους κυβερνητικούς φορείς, ως προς τη διαμόρφωση των σχετικών πολιτικών τους. Επίσης, επιδιώκει να

²⁵⁵ Βλ. UNESCO, *Education For All Goals*, διαθέσιμο στο <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all/efa-goals/>, ημερ πρόσβ. 22/09/2015.

²⁵⁶ Βλ. UNiTe, *About UNiTe* διαθέσιμο στο: <http://www.un.org/en/women/endviolence/about.shtml> ημερ πρόσβ. 20/09/2015.

βοηθήσει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τα πρότυπα αυτά, παρέχοντάς τους την κατάλληλη τεχνική και οικονομική στήριξη στις χώρες που το ζητούν, και να συνάπτει αποτελεσματικές συμπράξεις με την κοινωνία των πολιτών. Τέλος, επιδιώκει να συντονίσει το έργο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών για την ισότητα των φύλων, καθώς και την προώθηση της λογοδοσίας, μέσω της τακτικής παρακολούθησης του συστήματος σε όλη την πορεία.²⁵⁷

²⁵⁷ Βλ. UN Women , *About us* διαθέσιμο στο: <http://www.unwomen.org/en/about-us/about-un-women> ημερ πρόσβ. 25/09/2015.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Η ΑΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟ

4.1 Η Αφρική μια υπανάπτυκτη ήπειρος- Τα αίτια της υπανάπτυξης

Η Αφρική είναι η δεύτερη μεγαλύτερη ήπειρος στον κόσμο και αποτελείται από 54 χώρες με πληθυσμό άνω των 900 εκατομμυρίων ανθρώπων.

Ωστόσο, δυστυχώς, το μερίδιο της Αφρικής στο παγκόσμιο πλούτο (ΑΕΠ) είναι μικρότερο από 4%, ενώ το μερίδιό της στον παγκόσμιο πληθυσμό είναι περίπου 16%. Επίσης, το μερίδιο της στο παγκόσμιο εμπόριο υποχώρησε στο 3% το 2008 λόγω της πρόσφατης οικονομικής κρίσης.

Αυτές οι άσχημες οικονομικές επιδόσεις της Αφρικής έχουν προβληματίσει πολλούς αναλυτές. Ψάχνοντας να βρουν τα αίτια σε ιστορικούς παράγοντες, όπως το δουλεμπόριο, την αποικιοκρατία, τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της ηπείρου, το συνδυασμό των γεωγραφικών και δημογραφικών παραγόντων, την τεχνολογία, τον ρόλο του κράτους και των σημερινών προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης. Δεν υπάρχει ενιαία βασική αιτία που εξηγεί πλήρως τη ζοφερή οικονομική απόδοση της ηπείρου ιδιαίτερα νοτίως της Σαχάρας με αξιοσημείωτη εξαίρεση τη Νότια Αφρική. Αλλά τα αίτια θα αναλυθούν στην επόμενη υποενότητα.²⁵⁸

Η παρούσα κατάσταση της Αφρικής, λοιπόν, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αναπτυξιακή κρίση. Αυτό συμβαίνει, επειδή η ήπειρος έχει παραμείνει σε μεγάλο

²⁵⁸ Βλ. Wolassa K., *Root Causes of African Underdevelopment and Opportunities for Revival*, ημ.δημ. 10/08/2009, διαθέσιμο στο <http://www.afroarticles.com/article-dashboard/Article/Root-Causes-of-African-Underdevelopment-and-Opportunities-for-Revival/172848>, ημ.πρόσβ. 15/09/2005.

βαθμό υπανάπτυκτη ανεξάρτητα από την παρουσία των τεράστιων φυσικών πόρων (χρυσός, κακάο, βωξίτης, πετρέλαιο, διαμάντια, ξυλεία, κλπ) και των ανθρώπινων πόρων. Αρκετές δεκαετίες μετά το τέλος της αποικιοκρατίας, τα περισσότερα μέρη της Αφρικής εξακολουθούν να παλεύουν με σημαντικά προβλήματα, όπως το υψηλό ποσοστό φτώχειας, διαφθοράς, έλλειψης βασικών έργων υποδομής σε όλους τους τομείς της οικονομίας, ανεργία, υψηλό ποσοστό θνησιμότητας, πολιτική αστάθεια και ανασφάλεια της ζωής και της ιδιοκτησίας, αδύναμα κράτη και ζητήματα ισότητας.²⁵⁹

Ιδιαίτερα, η υποσαχάρια -Μαύρη- Αφρική²⁶⁰, αντιμετωπίζει έντονα αναπτυξιακά προβλήματα, με δείκτες που οδηγούν σε τραγικές καταστάσεις.²⁶¹ Έτσι, μαστιζείται από την απόλυτη φτώχεια, αφού στην περιοχή ζουν πάνω από 300 εκατομμύρια απόλυτα φτωχοί άνθρωποι, ενώ η πλειονότητα αυτών είναι γυναίκες.²⁶² Ενώ οι 33 από τις 49 Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες βρίσκονται στην Αφρική. Περισσότερο από το 1/3 των παιδιών υποσιτίζονται, και πάνω από το 40% δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, ενώ το 1/6 του πληθυσμού εμπλέκεται σε πολέμους. Παράλληλα, το AIDS έχει αποδεκατίσει τον αφρικανικό πληθυσμό, ο οποίος σε επίπεδο φορέα ξεπερνά για ορισμένα κράτη και το 70%, μειώνοντας το προσδόκιμο ζωής στην περιοχή.²⁶³ Το ίδιο κι η ερημοποίηση της ηπείρου και η αποψίλωση δασών οδηγούν στην υπανάπτυξη.²⁶⁴ Δυστυχώς, η Αφρική στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ενώ είναι αναπόσταστο κομμάτι του Τρίτου Κόσμου φαίνεται πως διολισθαίνει σε έναν ακόμη πιο περιθωριακό ‘‘Τέταρτο Κόσμο’’.²⁶⁵

²⁵⁹ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015

²⁶⁰ Η Μαύρη ή υποσαχάρια Αφρική περιλαμβάνει και τα 47 κράτη της Αφρικής εκτός από τα 5 αραβικά κράτη του Μαγκρέμπ (Αίγυπτος, Λιβύη, Τυνησία, Μαρόκο, Αλγερία).

²⁶¹ Βλ. Τσάλτας Γρ., *Η Γεωγραφία στις Διεθνείς Σπουδές, Μια Γεωγραφική Προσέγγιση της Σύγχρονης Διεθνούς Κοινότητας*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2011, σελ.118.

²⁶² Βλ. Κλάδη-Ευσταθοπούλου Μ., *Ο ρόλος της γυναίκας στη Μαύρη Αφρική*, σελ. 315, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

²⁶³ Βλ. Χουλιάρας Α., *Η Αφρική*, σελ. 129 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α, Χουλιάρας Α., Ρούσσος Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

²⁶⁴ Βλ. Τσάλτας Γρ. *Συμπεράσματα*, σελ. 336, στο Τσάλτας Γρηγόρης, *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

²⁶⁵ Βλ. Χουλιάρας Α. *Η Αφρική*, σελ. 133-134 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α, Χουλιάρας Α., Ρούσσος Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Η τρέχουσα κατάσταση της ανάπτυξης της Αφρικής, που έχει περιγραφεί από τους μελετητές ως μια κρίση ανάπτυξης δεν μπορεί να εξηγηθεί μόνο από μια οπτική, αλλά πρέπει να εξεταστούν διάφοροι παράγοντες²⁶⁶ που οδήγησαν την ήπειρο σε αυτήν την κατάσταση εδώ και δεκαετίες.

- ❖ **Η γεωγραφική θέση της Αφρικής** είναι ένας βασικός ενδογενής παράγοντας που οδήγησε την Αφρική στην υπανάπτυξη. Η γεωγραφική θέση της ηπείρου εμπόδισε τις πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κατοίκων της, κάτι που οδήγησε σε μια εντυπωσιακή πολιτισμική ποικιλομορφία, η εθνοτική πολυμορφία της ηπείρου είναι εξαιρετική, γλωσσολόγοι έχουν εντοπίσει περίπου 900 ξεχωριστές γλώσσες, ενώ σήμερα υπάρχουν περίπου 2000 γνωστές εθνοτικές ομάδες στην ήπειρο.²⁶⁷ Επίσης, εμπόδισε την ανάπτυξη σχέσεων με τους λαούς του υπόλοιπου κόσμου, που οδήγησε την Αφρική στην οικονομική και πολιτισμική της απομόνωση. Επίσης, ο μικρός αριθμός φυσικών λιμανιών, πλωτών ποταμών και η μικρή ακτογραμμή της οδήγησαν στο περιορισμένο της εμπόριο. Τα εδάφη της δεν ήταν εύφορα, ενώ υπήρχε και το πρόβλημα της διάβρωσης λόγω των ακανόνιστων βροχοπτώσεων. Η έλλειψη ζώων ήταν αισθητή και στις μεταφορές και στη γεωργία, ενώ τα μέσα που διέθεσαν γενικά για την γεωργία ήταν απαρχαιωμένα. Επίσης, η Αφρική υστερούσε σε βαθμό μετανάστευσης και διάχυσης γνώσης και είχε σχετικά

²⁶⁶ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward.*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015

²⁶⁷ Βλ. Wolassa K., *Root Causes of African Underdevelopment and Opportunities for Revival.*, ημ.δημ. 10/08/2009, διαθέσιμο στο <http://www.afroarticles.com/article-dashboard/Article/Root-Causes-of-African-Underdevelopment-and-Opportunities-for-Revival/172848>, ημ.πρόσβ. 15/09/2005.

μικρό πληθυσμό.²⁶⁸ Οι περισσότερες από τις χώρες της Αφρικής είναι χώρες ξηράς που βρίσκονται μέσα στο τροπικό κλίμα και δεν έχουν πρόσβαση ούτε στον Ατλαντικό ούτε στον Ινδικό Ωκεανό. Αυτό έκανε τις τεράστιες εκτάσεις της εσωτερικής ηπείρου να αναπτυχθούν διάφορες ασθένειες όπως είναι η ελονοσία και η μύγα τσε-τσε, που πλήττουν τους ανθρώπους και τα ζώα, αντίστοιχα. Για ορισμένους ερευνητές, η υπόθεση της ελονοσίας ήταν η κυρίαρχη αιτία της υπανάπτυξης στην ήπειρο, αφού υποστηρίζουν ότι η ελονοσία και άλλες τροπικές ασθένειες έχουν μοιραίες, και εξουθενωτικές συνέπειες για τον ανθρώπινο πληθυσμό στην Αφρική, επηρεάζοντας αρνητικά την παραγωγικότητα, την αποταμίευση, και τις επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο και επηρεάζει άμεσα τις οικονομικές επιδόσεις της ηπείρου.²⁶⁹ Γενικά, η Αφρική είχε ένα αφιλόξενο φυσικό περιβάλλον με σημαντικές δημογραφικές επιπτώσεις. Επίσης, η γεωγραφική θέση και η γεωμορφολογική υπόσταση της Αφρικής αποτέλεσε εμπόδιο της ανάπτυξης και στην περίπτωση των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Κρατών²⁷⁰, τα οποία δεν μπόρεσαν όλα να αξιοποιήσουν το σοβαρό πλεονέκτημα της ανάπτυξης του τουρισμού και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού τους ζει στα όρια της φτώχειας.²⁷¹

- ❖ **Ο δημογραφικός παράγοντας.** Η δημογραφική ιστορία της Αφρικής χαρακτηρίζεται από χαμηλή πυκνότητα του πληθυσμού και συνεχή μετακίνηση και εγκατάσταση σε νέες περιοχές. Μέχρι τις μέρες μας, εξακολουθεί να υπάρχει αύξηση της μετανάστευσης στην ήπειρο αυτή - συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών – περισσότερο από οπουδήποτε αλλού στον κόσμο. Αυτή η συνεχής μετανάστευση οφείλεται σε ένα εχθρικό γεωγραφικό περιβάλλον που

²⁶⁸ Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική* σελ. 93-99 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α., Χουλιάρης Α., Ρούσσοι Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

²⁶⁹ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015

²⁷⁰ Όλα τα κράτη της νησιωτικής Αφρικής περιλαμβάνονται σε αυτήν τη λίστα, πλην της Μαδαγασκάρης λόγω της μεγάλης της έκτασης, και έχουν δημιουργήσει μια ειδική Συμμαχία που αφορά στα Μικρά Νησιωτικά Κράτη (A.O.S.I.S.).

²⁷¹ Βλ. Τσάλτας Γρ., *Η νησιωτική Αφρική : Ιδιαίτερα προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης*, σελ. 144-149, στο Τσάλτας Γρηγόρης, *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία* Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

εξουθενώνει τα προς το ζην του πληθυσμού. Ωστόσο, σήμερα η δημογραφική εικόνα της ηπείρου είναι εντελώς διαφορετική. Ο ταχέως αυξανόμενος πληθυσμός με περιορισμένες ευκαιρίες προκάλεσε περαιτέρω πίεση στις προσπάθειες ανάπτυξης και περιβαλλοντικής αειφορίας στην ήπειρο. Η ταχεία αποψίλωση των δασών μετά από έκρηξη του πληθυσμού έχει επιδεινώσει ακόμη περισσότερο τα περιβαλλοντικά προβλήματα ενώ παράλληλα τροφοδοτεί την ερημοποίηση με αρνητικές επιπτώσεις στην γεωργική παραγωγή σε πολλά μέρη της υποσαχάριας Αφρικής.²⁷²

❖ **Το εμπόριο σκλάβων-δουλεμπόριο** είναι ένα από τα κυρίαρχα ιστορικά αίτια της αφρικανικής υπανάπτυξης. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η εμπλοκή της Αφρικής στο δουλεμπόριο προκάλεσε μαζική μείωση του πληθυσμού της ηπείρου για πάνω από δύο αιώνες.

Η μείωση του πληθυσμού οδήγησε με τη σειρά της σε κατάρρευση της παραγωγής καθώς και σε σαφή μείωση της ευημερίας. Η μείωση της κοινωνικής πρόνοιας συνεχίστηκε για περισσότερο από δύο αιώνες βυθίζοντας την ήπειρο στην οικονομική οπισθοδρόμηση.

Επιπλέον, ο οικονομολόγος του Χάρβαρντ, Nathan Nunn υποστηρίζει ότι οι αφρικανικές χώρες με τις μεγαλύτερες εξαγωγές σκλάβων είναι σε μεγάλο βαθμό οι χώρες με τα χαμηλότερα εισοδήματα τώρα (με βάση το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν το 2000). Ο ίδιος υποστηρίζει πως αυτή η σχέση δεν είναι τυχαία, αφού το δουλεμπόριο εμπόδισε την ανάπτυξη, ενθαρρύνοντας τους εθνοτικούς διαχωρισμούς και αποδυναμώνοντας τους νομικούς θεσμούς. Αναμφίβολα, η ένταξη της Αφρικής στην παγκόσμια αγορά μετά το 1500 πήρε μια διεστραμμένη μορφή, αφού οι σκλάβοι ήταν το κυρίαρχο εμπόρευμα. Δυστυχώς, οι ωμότητες του εμπορίου αυτού έχουν αφήσει βαθιά σημάδια και στην Αφρική και στην Ευρώπη.²⁷³

Τόσο το εσωτερικό εμπόριο σκλάβων, αλλά πολύ περισσότερο το διηπειρωτικό δουλεμπόριο με αφετηρία την Αφρική δεν είχε προηγούμενο. Ποτέ άλλοτε δεν μετακινήθηκαν τόσοι άνθρωποι χωρίς τη θέλησή τους από μια ήπειρο σε άλλες. Αυτό το δουλεμπόριο διήρκησε περίπου 10 αιώνες και

²⁷² Βλ. Wolassa K., *Root Causes of African Underdevelopment and Opportunities for Revival*, ημ.δημ. 10/08/2009, διαθέσιμο στο <http://www.afroarticles.com/article-dashboard/Article/Root-Causes-of-African-Underdevelopment-and-Opportunities-for-Revival/172848>, ημ.πρόσβ. 15/09/2005.

²⁷³ Ibid.

ακολούθησε τρεις δρόμους. Οι πρώτοι δυο, γνωστοί ως το ισλαμικό δουλεμπόριο ήταν αυτός της Σαχάρας, κατά τον οποίο μετακινήθηκαν περίπου 8 εκατ. άνθρωποι και αυτός του Ινδικού Ωκεανού με περίπου 5 εκατ. αφρικανούς να μετακινούνται. Το ευρωπαϊκό δουλεμπόριο, ο τρίτος δρόμος δηλαδή, έφερε περίπου 11 εκατ. ανθρώπους στην Βόρεια και Νότια Αμερική.

Τα ταξίδια αυτά γίνονταν κάτω από τόσο άσχημες συνθήκες που περίπου το 13% των σκλάβων δεν έφθασαν ποτέ στον προορισμό τους. Οι Άραβες χρησιμοποιούσαν τις Αφρικανές ως υπηρέτριες ή παλλακίδες και τους Αφρικανούς ως εργάτες ή στρατιώτες ενώ οι Ευρωπαίοι χρησιμοποιούσαν εξίσου τους άντρες και τις γυναίκες ως εργάτες σε φυτείες κυρίως της νότιας Αμερικής και της Καραϊβικής. Έτσι λοιπόν, το δουλεμπόριο είχε μεγάλες επιπτώσεις δημογραφικές, δημιουργούσε βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των Αφρικανών αφού οι ίδιοι συνέλεγαν τους συντοπίτες τους για να τους προωθήσουν στους Ευρωπαίους, αλλά και ψυχολογικές που δημιουργούσαν τεταμένες κοινωνικές σχέσεις στην Βόρεια Αμερική αλλά και στις σχέσεις αφρικανικών κρατών και Δύσης.²⁷⁴

Από οικονομική άποψη, επίσης, το δουλεμπόριο έτεινε να επισκιάσει το εμπόριο άλλων αγαθών και να πάει πίσω την εκβιομηχάνιση της ηπείρου. Σε πολιτικό επίπεδο, οι κυβερνήτες που ήλεγχαν το εμπόριο σχετικά με την αφρικανική πλευρά πιάστηκαν σε μια συγκεκριμένη μορφή εξάρτησης που είχε σοβαρές συνέπειες για την αφρικανική πολιτική κουλτούρα.²⁷⁵

Η αρχή του τέλους για το κλασικό δουλεμπόριο έγινε το 1807, όταν η Βρετανία έθεσε εκτός νόμου το εμπόριο ανθρώπων, και με την ηγεμονική της θέση εισήγαγε την απαγόρευση στο διεθνές σύστημα. Αυτό συνέβη φυσικά, όχι με βάση τα ανθρωπιστικά κίνητρα της Βρετανίας όσο γιατί είχαν ήδη αντιληφθεί ότι θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν τις φυτείες στην ίδια την Αφρική με λιγότερο κόστος.²⁷⁶

²⁷⁴ Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική*, σελ. 99-103 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α., Χουλιάρης Α., Ρούσσοι Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

²⁷⁵ Βλ. Wolassa K., *Root Causes of African Underdevelopment and Opportunities for Revival*, ημ.δημ. 10/08/2009, διαθέσιμο στο <http://www.afroarticles.com/article-dashboard/Article/Root-Causes-of-African-Underdevelopment-and-Opportunities-for-Revival/172848>, ημ.πρόσβ. 15/09/2005.

²⁷⁶ Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική*, σελ. 99-103 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α., Χουλιάρης Α., Ρούσσοι Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

❖ Η **αποικιοκρατία**²⁷⁷ είναι, επίσης, ένα από κυριότερα αίτια της αφρικανικής υπανάπτυξης.²⁷⁸ Οι περισσότερες αφρικανικές χώρες έχουν αποικιστεί από τους Βρετανούς με την πολιτική της έμμεσης κυριαρχίας (έμμεση διακυβέρνηση) και από τους Γάλλους με την πολιτική της αφομοίωσης (άμεση διακυβέρνηση). Συγκεκριμένα, η Γαλλία κυριάρχησε στη Βόρεια και τη Δυτική Αφρική, η Βρετανία στην Ανατολική και τη Νότια και το Βέλγιο στην Κεντρική. Σημαντικά εδάφη απέκτησαν, επίσης, και η Πορτογαλία, η Ιταλία και η Γερμανία.²⁷⁹ Η αποικιοκρατία, αδιαμφισβήτητα, συνδέεται με την αφρικανική υπανάπτυξη εφόσον, οι αποικιοκράτες αξιοποιούσαν τους πολύτιμους φυσικούς πόρους της αφρικανικής ηπείρου εις βάρος των αφρικανικών χωρών. Για παράδειγμα, η Γκάνα, η οποία αποικίστηκε από τη Βρετανία δεν μπορούσε να απολαύσει τους φυσικούς της πόρους, π.χ. χρυσό, διαμάντια, βωξίτη, ξυλεία, κλπ αφού αυτοί αξιοποιούνταν προς όφελος της Βρετανίας. Γενικά, η αποικιοκρατία είναι συνδεδεμένη με την έννοια του καταναγκασμού και κάποιες φορές είχε τραγικό κόστος ακόμη και σε ανθρώπινες ζωές. Για παράδειγμα, ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα στην ανθρώπινη ιστορία, είναι η περίπτωση ‘Ελεύθερο Κράτος του Κονγκό’, το οποίο αποτελούσε προσωπική χρήση του βασιλιά Λεοπάρδου Β’ του Βελγίου, και κατά το διάστημα 1885-1908, πέντε έως οκτώ εκατομμύρια Αφρικανοί, οι οποίοι εργάζονταν σε φυτείες καουτσούκ, έχασαν τη ζωή τους από την αποικιοκρατική βία, η οποία περιελάμβανε συστηματικούς ακρωτηριασμούς. Επίσης, σε οικονομικό επίπεδο, οι αποικιοκρατία δημιούργησε οικονομίες που βασιζόνταν σε μονοκαλλιέργειες κάτι που οδήγησε σε μείωση της παραγωγής άλλων παραδοσιακών ειδών διατροφής αλλά και σε πλήρη εξάρτηση των αποικιών από τις αποικιοκρατικές αρχές αφού η Αφρική έγινε ευάλωτη στις διακυμάνσεις των διεθνών τιμών των εξαγωγίμων προϊόντων της. Επίσης, η εξυπηρέτηση των συμφερόντων των μητροπόλεων δημιούργησε έντονες περιφερειακές ανισότητες και μεταξύ παράκτιων ζωνών και ενδοχώρας αλλά και μεταξύ πόλεων και υπαίθρου. Τέλος, η αποικιοκρατία επηρέασαν την

²⁷⁷ Οπ.π. σελ. 107-111.

²⁷⁸ Στη Συνδιάσκεψη του Βερολίνου το 1884, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις διαίρεσαν την Αφρική σε ζώνες επιρροής και εντός δύο δεκαετιών η Αφρική είχε τεθεί υπό ευρωπαϊκό έλεγχο. Οι μόνες χώρες που δεν έγιναν αποικίες ήταν η Αιθιοπία και η Λιβερία.

²⁷⁹ Βλ. Χουλιάρας Α., *Η Αφρική*, σελ. 104 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α., Χουλιάρας Α., Ρούσσος Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Αφρική εκτός από οικονομικά και κοινωνικά και πολιτικά, αφού οι αποικιοκράτες θεωρώντας τις κτήσεις τους εμβρυακά εθνικά κέντρα άρχισαν να ελέγχουν τα μεταναστευτικά ρεύματα και να κατηγοριοποιούν τους ανθρώπους, ταξινομώντας τους σε φυλές, κάτι που οδήγησε σε αυστηρούς διαχωρισμούς.

- ❖ **Τα σύνορα** της Αφρικής ήταν αποτέλεσμα της ευρωπαϊκής εισβολής και αντανακλούσαν την ισορροπία δυνάμεων μεταξύ τους. Αυτό είχε συνέπειες πολιτικές π.χ. τον εμφύλιο πόλεμο στο Σουδάν, οικονομικές π.χ. πολλές χώρες έμειναν περικλειστές χωρίς πρόσβαση στη θάλασσα άρα και με μειονεκτήματα για την οικονομική τους ανάπτυξη. Ακόμη και μετά την ανεξαρτητοποίηση, τα σύνορα δεν άλλαξαν λόγω του φόβου νέων συγκρούσεων και για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των αφρικανικών ελίτ.²⁸⁰ Τα Αφρικανικά Περίκλειστα Κράτη (Α.Π.Κ) παρά το γεγονός ότι χωρίζονται στις κατηγορίες υψηλής ανάπτυξης (π.χ. Ρουάντα, Αιθιοπία, Μαλάουι), μεσαίας ανάπτυξης (π.χ. Κεντροαφρικανική Δημοκρατία και Μαλί), στάσιμης ή χαμηλής ανάπτυξης - μάλλον χωρίς “αντίδοτο” (π.χ. Ερυθραία) και ραγδαίας επιδείνωσης – χωρίς “αντίδοτο” (π.χ. Τσαντ, Λεσόθο, Ζιμπάμπουε), σε γενικές γραμμές όλα τα κράτη απειλούνται από τη φτώχεια, την πείνα και την εξαθλίωση.²⁸¹

- ❖ **Η αποαποικιοποίηση** ήρθε μετά το τέλος του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου και είχε ως αποτέλεσμα αιματηρές εξεγέρσεις (π.χ. Κένυα), στρατιωτικά πραξικοπήματα, ενώ σε κάποιες άλλες περιοχές η πραγματική δημοκρατία άργησε πολύ να έρθει (π.χ η Νότιος Αφρική γνώρισε την πρώτη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση το 1994).²⁸²

- ❖ **Τα κράτη** της Αφρικής μετά την ανεξαρτητοποίηση ήταν αδύναμα, ανίκανα να συλλέξουν φόρους και να παράσχουν ασφάλεια στους πολίτες τους.

²⁸⁰ Οπ.π. σελ. 111-114.

²⁸¹ Βλ. Σιούσιουρας Π., *Τα Αφρικανικά Περίκλειστα Κράτη : Αναπτυξιακή προοπτική και Διεθνές Δίκαιο*, σελ. 162-163, στο Τσάλτας Γρηγόρης, *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

²⁸² Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική*, σελ. 114-116 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α., Χουλιάρης Α., Ρούσσο Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Επίσης, παρατηρείται αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων, προσωποπαγείς μορφές διακυβέρνησης και αυταρχικά καθεστώτα²⁸³, σύμφωνα με τα οποία οι Αφρικανοί ηγέτες περιθωριοποιούσαν τα νομοθετικά σώματα, περιόριζαν την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών, ευνοούσαν τις πελατειακές σχέσεις και ενίσχυαν την εκτελεστική εξουσία εις βάρος των δημοκρατικών θεσμών. Αυτές οι τακτικές, βέβαια, ευνόησαν την αυθαιρεσία και τη διαφθορά. Δυστυχώς, στα χρόνια της ανεξαρτησίας, πολλά από αυτά τα έθνη-κράτη έχουν κάνει είτε ελάχιστη πρόοδο ή χαρακτηρίζονται από στασιμότητα όσον αφορά την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Η διαφθορά μπορεί να ορισθεί απλώς ως η κατάχρηση των οικονομικών πόρων από την κυβερνώσα εξουσία για δικό της όφελος, ενώ οι οικονομικοί πόροι που εμπλέκονται σε αυτές τις διεφθαρμένες συμφωνίες θα μπορούσαν να έχουν διοχετευθεί σε χρήσιμο έργο που θα συμβάλει στην τόνωση της ανάπτυξης στην αφρικανική χώρα. Ακόμη κι στη Γκάνα που θεωρείται η πιο δημοκρατική χώρα και φάρος για αφρικανική ήπειρο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις της διαφθοράς οι οποίες αναχαιτίζουν τα οικονομικά και τα δημοκρατικά οφέλη.²⁸⁴ Επίσης, οι δυνάμεις ασφαλείας όταν κατάλαβαν τη δύναμή τους ξεκίνησαν τα στρατιωτικά πραξικοπήματα, ενώ και οι μεγάλες δυνάμεις πραγματοποιούσαν στρατιωτικές επεμβάσεις στην ήπειρο και ευνοούσαν στη διατήρηση των αφρικανικών ελίτ στην εξουσία. Τα αδύναμα κράτη απέτυχαν την οικοδόμηση κοινών εθνικών ταυτοτήτων και οδήγησαν σε πολιτική αστάθεια και εμφύλιους πολέμους που κράτησαν για δεκαετίες.²⁸⁵

- ❖ Η **αδυναμία των θεσμών** σε χώρες της Αφρικής οδηγεί, επίσης, σε έλλειψη τεχνολογικής καινοτομίας και επενδύσεων. Η συντριπτική πλειοψηφία των Αφρικανών ζουν σήμερα σε χώρες που δεν έχουν καταφέρει να

²⁸³ Ακόμα και μετά από δύο δεκαετίες των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων στην ήπειρο, σήμερα περίπου το 50% των αυταρχικών κρατών του κόσμου βρίσκονται στην Αφρική. Περίπου 24 από τα 54 κράτη της Αφρικής έχουν αυταρχικά καθεστώτα.

²⁸⁴ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015

²⁸⁵ Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική*, σελ. 117-123 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α, Χουλιάρης Α., Ρούσσος Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

δημιουργήσουν ή να διατηρήσουν ισχυρούς θεσμούς και να ενθαρρύνουν την ανταλλαγή και την προστασία προσώπων και αγαθών. Οι περισσότερες αφρικανικές χώρες υποφέρουν από αυτά τα προβλήματα, αλλά υπάρχουν ορισμένες χώρες των οποίων οι θεσμοί είναι πιο αδύναμοι απ' ό,τι στις άλλες. Για παράδειγμα, στο Σουδάν, Κονγκό, Σομαλία, κλπ υπάρχουν άτομα που επιβάλλουν άτυπους μηχανισμούς όπως, ιδιωτικούς στρατούς, απειλές για δυσφήμιση και εξοστρακισμό. Οι θεσμοί είναι είτε πολύ αδύναμοι για να αποτρέψουν την κλοπή περιουσίας των ιδιωτικών φορέων, ή τόσο ισχυρή που το ίδιο το κράτος απειλεί τα δικαιώματα ιδιοκτησίας και την προσωπική ανεξαρτησία. Τα άτομα και οι οργανισμοί αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο, ότι δεν θα είναι σε θέση να επενδύσουν στην συγγραφή, σε γνώσεις, δεξιότητες, ή στα υλικά περιουσιακά στοιχεία, κι έτσι απέχουν από τις επενδύσεις, την καινοτομία, και η παραγωγικότητα είναι χαμηλή και η οικονομία αυτοκαταστρέφεται.²⁸⁶

- ❖ **Η οικονομική κρίση** που ξέσπασε στα μέσα της δεκαετίας του 1970, οδήγησε σε πτώση των διεθνών τιμών των πρώτων υλών και ορισμένων προϊόντων, κάτι που οδήγησε με τη σειρά του στη δραματική μείωση των εσόδων των αφρικανικών χωρών και στην αύξηση του εξωτερικού χρέους τους. Έτσι, στα τέλη της δεκαετίας του 1980 τα περισσότερα αφρικανικά κράτη ζήτησαν βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο²⁸⁷, το οποίο απαιτούσε φιλελευθεροποίηση των οικονομιών τους.²⁸⁸ Συγκεκριμένα, το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα παρουσίασαν ένα ενιαίο πακέτο, συχνά με τη μορφή ενός προγράμματος οικονομικής ανάκαμψης, ως προϋπόθεση για τις αφρικανικές χώρες να βρουν μια διέξοδο από την κρίση χρέους. Κεντρικό ρόλο σε αυτό το πακέτο είναι η επαναφορά του κράτους από τον έλεγχο της οικονομίας, και την ενθάρρυνση μάλλον ένα ρόλο διαμεσολαβητή. Σύμφωνα με πολλούς ο κρατικός καπιταλισμός, είναι πλέον αντιληπτός ως εμπόδιο στην ανάπτυξη.

²⁸⁶ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015

²⁸⁷ Το ΔΝΤ κατηγορήθηκε, πως δεν προχώρησε σε προσαρμογή των μέτρων στις ανάγκες και στις υποδομές των αφρικανικών χωρών.

²⁸⁸ Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική* σελ. 124-126 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α, Χουλιάρης Α., Ρούσσο Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Ορισμένες από τις πολιτικές που οι περισσότερες αφρικανικές χώρες έχουν εγκρίνει από το 1980 περιλαμβάνουν: σημαντικές υποτιμήσεις, κατάργηση των κρατικών επιδοτήσεων και ελέγχου τιμών, περικοπές στις δημόσιες δαπάνες με βαθιές περικοπές του δημόσιου τομέα, ιδιωτικοποιήσεις, χαλάρωση των συναλλαγματικών ελέγχων, αύξηση των επιτοκίων, απόσυρση των μέτρων προστατευτισμού και αύξηση των τιμών των γεωργικών προϊόντων.²⁸⁹ Επίσης, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης έκανε την Αφρική να χάσει τη στρατηγική της θέση και η οικονομική βοήθεια από τη Δύση μειώθηκε. Επιπλέον, η διασπορά των όπλων που είχαν συσσωρευτεί την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου ενόησε τις ένοπλες εξεγέρσεις και βία που οδήγησε σε εγκλήματα, όπως αυτό στη Ρουάντα το 1994. Δυστυχώς, ο εκδημοκρατισμός των αφρικανικών κρατών ήταν εύθραυστος και επιφανειακός. Τέλος, οι άνισες εμπορικές σχέσεις στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, με τις ανεπτυγμένες χώρες να μην εφαρμόζουν εσωτερικά τις πρακτικές του ελεύθερου εμπορίου, αλλά να αναγκάζουν την Αφρική να το κάνει η ίδια, οδηγούν την τελευταία στην υπανάπτυξη.²⁹⁰

Απ' όλα τα παραπάνω, καταλαβαίνουμε, ότι η υπανάπτυξη της Αφρικής οφείλεται σε ένα συνονθύλευμα παραγόντων άρα η αντιμετώπισή της πρέπει να είναι πολυδιάστατη. Η ανάγκη για μια αειφόρο ανάπτυξη, που θα διακρίνεται από ολιστικότητα, τονίστηκε τόσο στη Συνδιάσκεψη στο Ρίο το 1992, όσο και σε αυτή στο Γιοχάνσμπουργκ το 2002, όπου με τις ομώνυμες Διακηρύξεις αλλά και το Πρόγραμμα Δράσης για τον 21^ο αιώνα -Agenda 21- φάνηκε πως η ανάπτυξη έχει οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτική διάσταση (ενίσχυση των θεσμών).²⁹¹

²⁸⁹ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015

²⁹⁰ Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική*, σελ. 126-130 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α., Χουλιάρης Α., Ρούσσος Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

²⁹¹ Βλ. Τσάλτας Γρ., *Εισαγωγή*, σελ. 37-38, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

4.2 Η γυναίκα στην Αφρική

4.2.1 Η θέση της γυναίκας στην Αφρική²⁹²

Δυστυχώς, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί θεσμικά για τη θέση της γυναίκας σε παγκόσμιο επίπεδο, οι γυναίκες στην Αφρική είναι καταδικασμένες να στερούνται σε όλες τις πλευρές της ζωής τους.

Οι γυναίκες στην Αφρική ζουν σε περιβάλλον φόβου κι εξαναγκασμού υπό κακουχίες και άθλιες συνθήκες διαβίωσης. Οι γυναίκες υπερισχύουν αριθμητικά μεταξύ των ατόμων που ζουν σε κατάσταση απόλυτης φτώχειας και υποφέρουν από πείνα, υποσιτισμό, αναλφαβητισμό και κακή υγεία. Υφίστανται, επίσης, κοινωνικοοικονομική περιθωριοποίηση, διακρίσεις, βία, τις επιπτώσεις από τις εμπόλεμες συγκρούσεις, το Apartheid και τη θανάσιμη απειλή του HIV/AIDS. Επίσης, ενώ ο ρόλος τους είναι πολύ σημαντικός στην παραγωγή τροφίμων, στη συντήρηση του σπιτιού και στη γεωργία, δυστυχώς η συνεισφορά τους δεν αναγνωρίζεται και παραμένουν στο άτυπο εργατικό δυναμικό.

Συγκεκριμένα, στη Μαύρη Αφρική η σχέση της γυναίκας ως προς τις σχέσεις των δύο φύλων ήταν υποβαθμισμένη, ενώ ο ρόλος της αναγνωριζόταν μόνο ως μητέρα και μόνο εντός των ορίων του σπιτιού. Η γυναίκα έξω από το σπίτι δεν είχε δικαιώματα και δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση, πληροφόρηση, απασχόληση, στην ιδιοκτησία (μπορούσε να κληρονομήσει μόνο μέσω του άνδρα της), στο εισόδημα και στο έδαφος, ενώ ισότητα με τον άνδρα υπήρχε μόνο στη θρησκεία και στη θρησκευτική λατρεία.

Ο κοινωνικός ρόλος της γυναίκας στην Αφρική, λοιπόν, είναι υποβαθμισμένος. Οι γυναίκες στις χώρες τις υποσαχάριας Αφρικής έχουν την αποκλειστική ευθύνη του σπιτιού και της οικογένειας ενώ αντιμετωπίζουν διακρίσεις σε νομικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Η κατώτερη θέση τους αποδίδεται, κυρίως, σε πολιτικές και παραδοσιακές πεποιθήσεις και πρακτικές και σε νόμους που μεροληπτούν εναντίον τους. Ο υποσιτισμός, που αποτελεί συνέπεια αλλά και αιτία της φτώχειας, απειλεί τεράστιο αριθμό γυναικών αλλά μέσω αυτών και τις μελλοντικές γενιές. Δυστυχώς, το προσδόκιμο ζωής των γυναικών στην Μαύρη Αφρική είναι χαμηλό -51 έτη- ενώ

²⁹² Βλ. Κλάδη-Ευσταθοπούλου Μ., *Ο ρόλος της γυναίκας στη Μαύρη Αφρική*, σελ. 315-331, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

υπάρχουν παράλληλα και υψηλά ποσοστά νοσηρότητας και θνησιμότητας των γυναικών (και μητρική θνησιμότητα). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στη Μαύρη Αφρική πολλές γυναίκες δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε βασική ιατρική περίθαλψη. Επίσης, το παλιό αφρικανικό έθιμο του θηλυκού γεννητικού ακρωτηριασμού ή γυναικείας περιτομής (F.G.M) εφαρμόζεται ακόμη και σήμερα σε 28 χώρες της Αφρικής (σε όλες τις χώρες της Δυτικής Αφρικής), σε κορίτσια, έφηβες αλλά και ενήλικες γυναίκες ανάλογα με τα πολιτισμικά έθιμα των περιοχών. Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί πασιφανή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και των κοριτσιών αφού έχει σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία τους οδηγώντας πολλές φορές στη θνησιμότητα και στη δημιουργία σοβαρών ψυχολογικών προβλημάτων.²⁹³ Τόσο ο Ο.Η.Ε όσο και ο Π.Ο.Υ καταδικάζουν αυτήν την πρακτική πιστεύοντας ότι αντανακλά βαθιά ριζωμένες ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων, και αποτελεί μια ακραία μορφή διάκρισης σε βάρος των γυναικών.²⁹⁴ Επίσης, από το 1997, έχουν γίνει μεγάλες προσπάθειες για την αντιμετώπιση του FGM, σε διεθνές και τοπικό επίπεδο με διεθνή όργανα παρακολούθησης και ψηφίσματα που καταδικάζουν την πρακτική, με αναθεώρηση του νομικού πλαισίου, ωστόσο η αποτελεσματική εξάλειψη του φαινομένου θα γίνει μόνο αν οι ίδιες οι κοινότητες αποφασίσουν να εγκαταλείψουν αυτήν την πρακτική.²⁹⁵

Ωστόσο, οι γυναίκες στην υποσαχάρια Αφρική πρωταγωνιστούν, επίσης, και στο AIDS, αφού το 2001 από τα 3,5 εκατομμύρια Αφρικανούς που μολύνθηκαν από τον ιό, το 58% ήταν γυναίκες. Τα υψηλότερα ποσοστά παρουσιάζονται στην Κεντρική, Ανατολική και Νότια Αφρική. Το πρόβλημα της υγείας των γυναικών αυξάνεται από την έλλειψη ενημέρωσης, την απουσία προληπτικής ιατρικής και προφύλαξη κατά τη σεξουαλική πράξη.

Επίσης, πάνω από το 50% των Αφρικανών γυναικών είναι αναλφάβητες και δεν έχουν ευκαιρία πρόσβασης στη μόρφωση, αφού οι φτωχές οικογένειες στην Αφρική

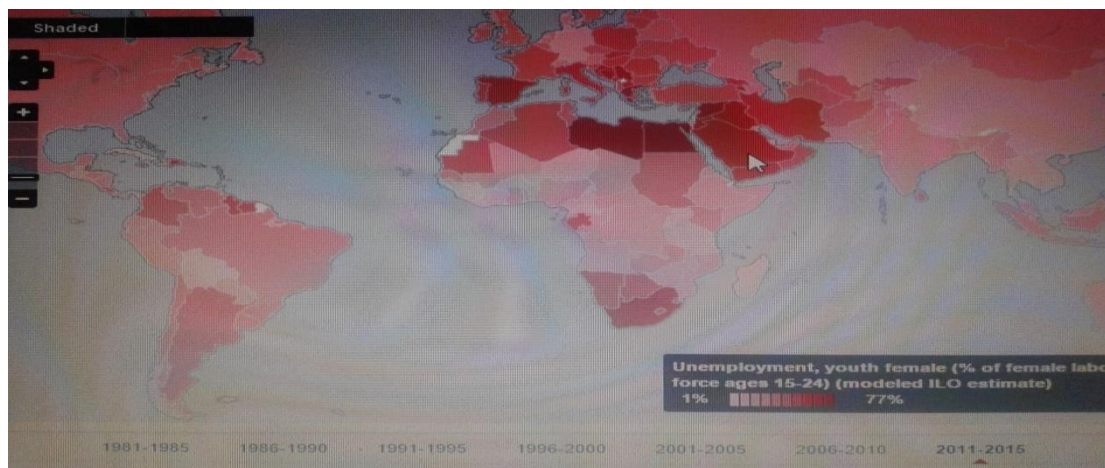
²⁹³ Στη Σομαλία, στο Τζιμπουτί, στη Γουινέα και στην Ερυθραία το ποσοστό των γυναικών που έχουν υποστεί γυναικεία περιτομή κυμαίνεται από 98-100%.

²⁹⁴ Βλ. Boseley S., *What is female genital mutilation and where does it happen?* , The Guardian , ημ.δημ. 06/02/2014, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/society/2014/feb/06/what-is-female-genital-mutilation-where-happen> , ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

²⁹⁵ Βλ. World Health Organization , *Female genital mutilation*, Media Centre, , Fact sheet N°241, ημ.δημ. 02/2014 , διαθέσιμο στο <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

επενδύουν στην εκπαίδευση των αγοριών. Δυστυχώς, δεν έχει γίνει ακόμη αντιληπτό πως η εκπαίδευση των γυναικών και κοριτσιών θα ήταν ένας τρόπος εξάλειψης της απόλυτης φτώχειας, ακόμη και στην ενδυνάμωση των παραγωγικών δυνατοτήτων.

Στην Αφρική, οι γυναίκες βιώνουν έντονα την ανεργία, κάτι που τις κάνει πιο ευάλωτες στην εμπορία ανθρώπων. Ο παρακάτω χάρτης δείχνει το έντονο πρόβλημα της ανεργίας στην Αφρική στην πιο παραγωγική ηλικία (μεταξύ 15-24 ετών) που καθιστά τις γυναίκες εύκολα θύματα σεξουαλικής και άλλης εκμετάλλευσης.

Πηγή

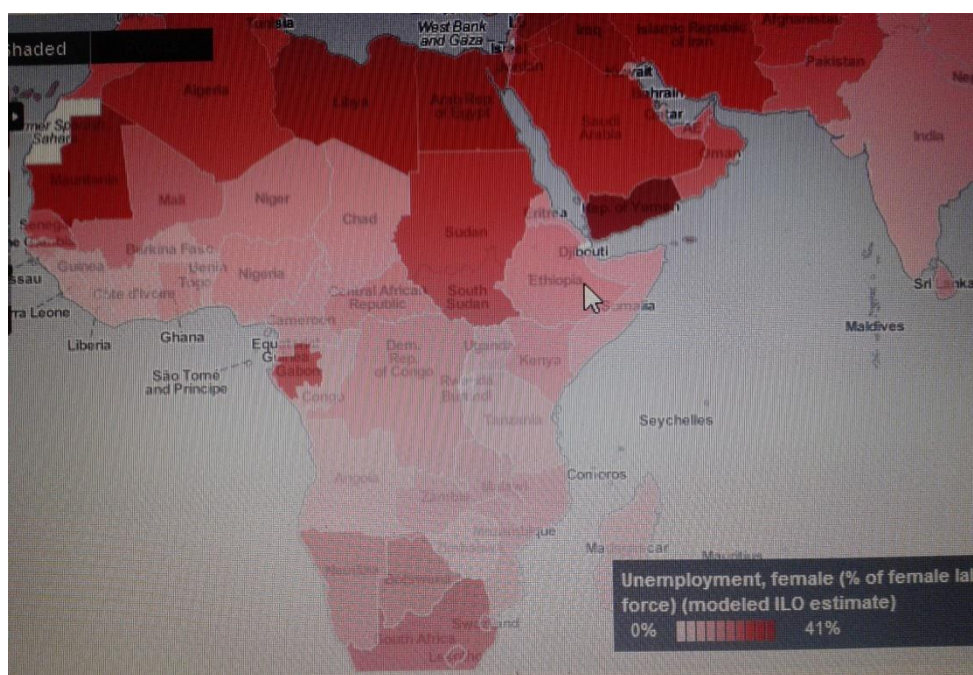
[Http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.FE.ZS/countries?display=map](http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.FE.ZS/countries?display=map)

Στον τομέα της οικονομίας, αν και στις δεκαετίες 1970-1980, αυξήθηκε πολύ το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων γυναικών στον τομέα της γεωργικά παραγωγής στην υποσαχάρια Αφρική (από 44% σε 90%), οι Αφρικανές δε δικαιούνται να έχουν πρόσβαση στη γη που καλλιεργούν, αφού δεν έχουν δικαίωμα στην ιδιοκτησία, αλλά ούτε στις αγορές όπου διαθέτουν τα προϊόντα τους, ούτε σε πιστώσεις, άρα δεν μπορούν να απολαύσουν τα οφέλη της εργασίας τους. Στη βιομηχανία και στο εμπόριο, οι γυναίκες της υποσαχάριας Αφρικής έχουν χαμηλά μέσα εισοδήματα και περιορισμένες ευκαιρίες και προοπτικές για προώθηση και σταδιοδρομία. Στις διευθυντικές και διοικητικές θέσεις συναντάμε ελάχιστο ποσοστό γυναικών, ενώ στις επιστήμες και στην τεχνολογία κυριαρχούν οι άνδρες. Στις δημόσιες θέσεις οι γυναίκες βρίσκονται μόνο σε κατώτερες βαθμίδες και σε κλάδους με τις χαμηλότερες αμοιβές. Πολλές φορές οι θέσεις τους επιδεινώνονται με βάση το φύλο. Ενώ πολλές φορές και οι ίδιες οι γυναίκες συμπεριφέρονται ρατσιστικά απέναντι σε άλλες γυναίκες, καθώς εμπιστεύονται στις θέσεις εργασίας περισσότερο τους άνδρες λόγω

των γνωστών στερεότυπων. Και οι οικογενειακές υποχρεώσεις των γυναικών μπορούν να αποτελέσουν αιτία για διακρίσεις στον επαγγελματικό τους χώρο.

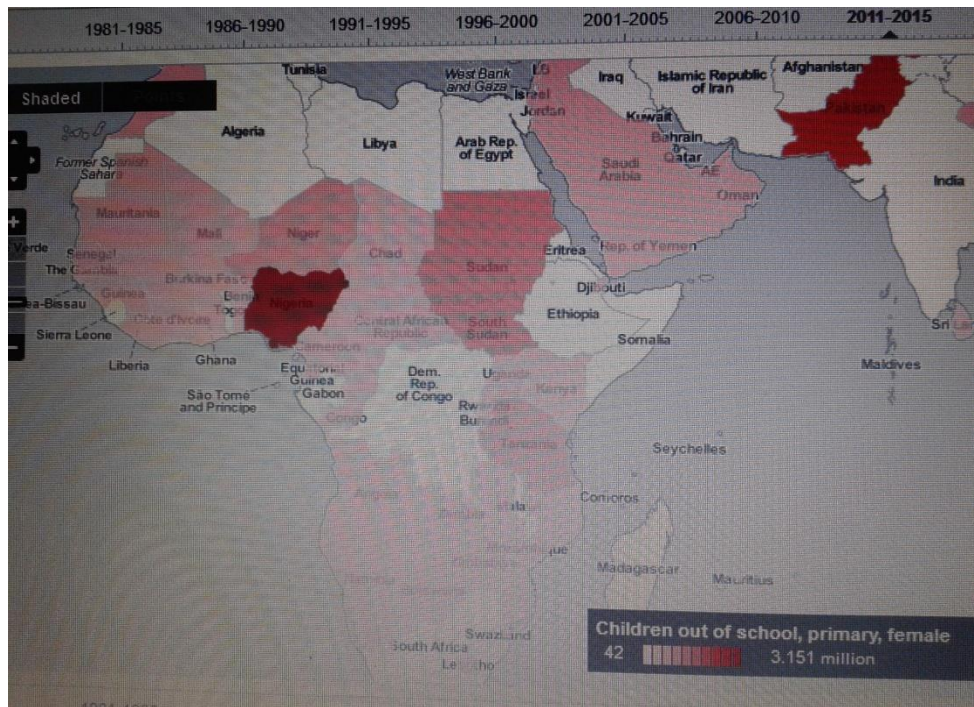
Τέλος, οι γυναίκες στην υποσαχάρια Αφρική υφίστανται διακρίσεις ως προς την αντιπροσώπευση των γυναικών στο Κοινοβούλιο²⁹⁶ και ως προς την πρόσβαση στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Στους παρακάτω πίνακες βλέπουμε, λοιπόν, πως η Αφρική μαστίζεται από γυναικεία ανεργία, από υψηλά ποσοστά κοριτσιών που δεν λαμβάνουν εκπαίδευση, κοριτσιών-γυναικών, ηλικίας 15-24 ετών, που νοσούν από τον ιό HIV, και παιδική εργασία-κοριτσιών, ηλικίας 7-14 ετών, αντίστοιχα. Αυτά τα δεδομένα καθιστούν ιδιαίτερα εύάλωτες τις γυναίκες στην Αφρική ώστε στη συνέχεια να πέσουν θύματα της εμπορίας ανθρώπων.

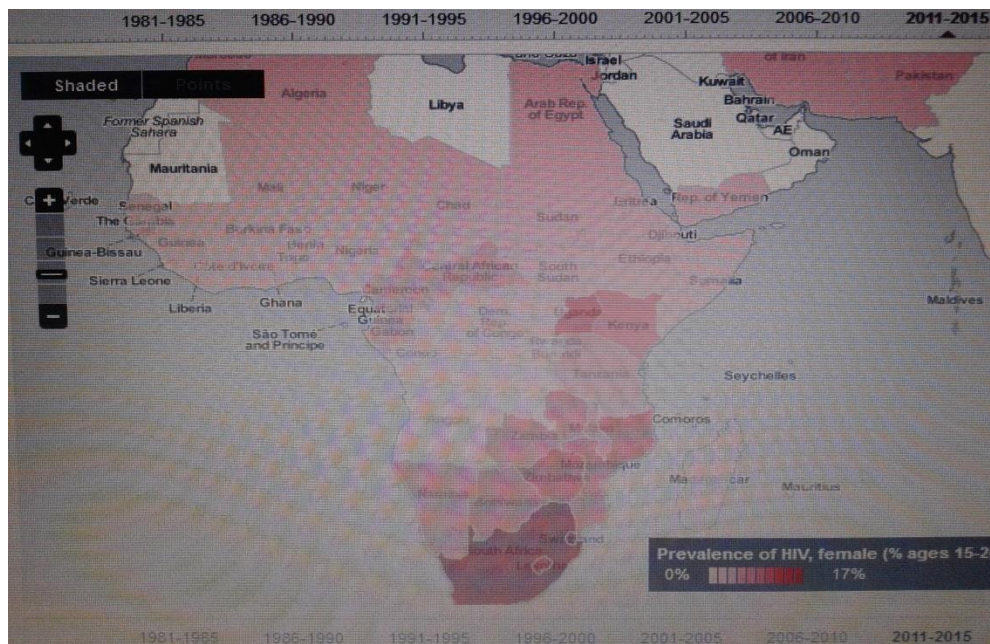

Πηγή <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.FE.ZS?display=map>

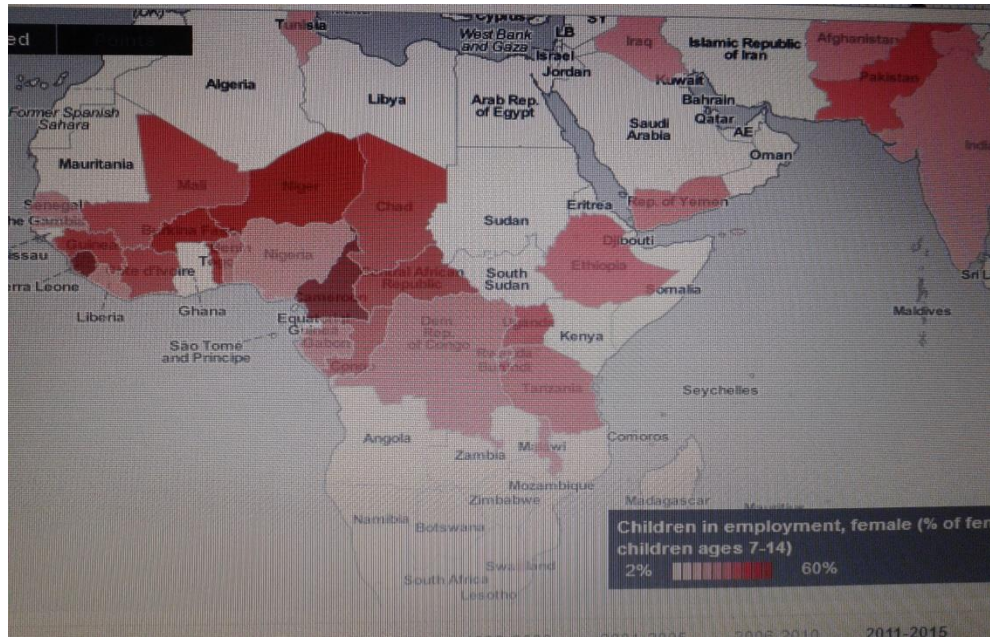
²⁹⁶ Η εκπροσώπησή τους στα Κοινοβούλια των χωρών αυτών είναι περίπου 13-15%.

Πηγή <http://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.UNER.FE?display=map>

Πηγή <http://data.worldbank.org/indicator/SH.HIV.1524.FE.ZS?display=map>

Πηγή <http://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.0714.FE.ZS?display=map>

Δυστυχώς, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις παγκοσμίως, και όχι μόνο στην Αφρική, κάτι που τις κάνει ευάλωτες. Έπειτα από μια δημοσκόπηση που κυκλοφόρησε από την νομική υπηρεσία του ιδρύματος Thomson Reuters, φαίνεται πως οι 5 χειρότερες χώρες για τις γυναίκες το 2011 ήταν το Αφγανιστάν, το Κονγκό, το Πακιστάν, η Ινδία και η Σομαλία. Σε πολλές περιοχές οι γυναίκες αντιμετωπίζουν βιασμούς, ενδοοικογενειακή βία, έλλειψη ιατροφαρμακευτική περίθαλψης και παιδείας, και άλλους κινδύνους. Αλλά πουθενά περισσότερο από ό, τι σε αυτές τις πέντε χώρες.

Οι έξι βασικοί κίνδυνοι είναι η σεξουαλική βία, μη-σεξουαλική βία, πολιτιστικοί ή θρησκευτικοί παράγοντες, διακρίσεις και η έλλειψη πρόσβασης σε πόρους και διακίνησης ανθρώπων.

Στο Κονγκό 1.152 γυναίκες βιάζονται κάθε μέρα, 57% των εγκύων γυναικών πάσχουν από αναιμία, ενώ οι γυναίκες δεν μπορούν να υπογράψουν νομικά έγγραφα χωρίς την άδεια του άντρα τους. Στο Πακιστάν περισσότερες από 1.000 γυναίκες και κορίτσια είναι θύματα των εγκλημάτων τιμής κάθε χρόνο, 90 % των γυναικών βιώνουν ενδοοικογενειακή βία στη διάρκεια της ζωής τους ενώ οι γυναίκες κερδίζουν 82% λιγότερο από ό, τι οι άνδρες στη δουλειά τους.

Στη Σομαλία, το 95% των κοριτσιών αντιμετωπίζουν ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων ως επί το πλείστον μεταξύ των ηλικιών 4 και 11, μόνο το 7,5 % των θέσεων του κοινοβουλίου κατέχεται από γυναίκες, και μόνο το 9% των γυναικών έχουν την πολυτέλεια να γεννήσουν σε ένα κέντρο υγείας.²⁹⁷

4.2.2 Κάποια θετικά βήματα για ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας στην Αφρική

- **Η Διακήρυξη για την Ισότητα των Φύλων στην Αφρική.** Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών της Αφρικανικής Ένωσης, συνήλθαν στην Αιθιοπία το 2004, όπου επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για την αρχή της ισότητας των φύλων στην Αφρική. Σημαντική ήταν η απόφαση του προέδρου της Επιτροπής της Αφρικανικής Ένωσης να μετατρέψει την Επιτροπή των Αφρικανών Γυναικών για την Ειρήνη και την Ανάπτυξη (AWCPD) σε Επιτροπή Γυναικών της Αφρικανικής Ένωσης (AUWC), η οποία θα βρίσκεται στη Διεύθυνση Ισότητας και θα χρησιμεύσει ως συμβουλευτικό όργανο προς τον πρόεδρο για την ισότητα και την ανάπτυξη. Ενώ με τη Διακήρυξη, η Αφρικανική Ένωση δεσμεύεται να αντιμετωπίσει ζητήματα όπως είναι η υψηλή συχνότητα εμφάνισης του ιού HIV / AIDS μεταξύ των κοριτσιών και των γυναικών, η διασύνδεση των γυναικών με τις συγκρούσεις, τη φτώχεια, οι επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές, ο υψηλός πληθυσμός των γυναικών προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων γυναικών, η βία κατά των γυναικών, ο αποκλεισμός των γυναικών από την πολιτική και την λήψη αποφάσεων, ο αναλφαβητισμός και η περιορισμένη πρόσβαση των κοριτσιών στην εκπαίδευση.²⁹⁸

²⁹⁷ Βλ. Gilbert M., *Worst Countries for Women: Afghanistan, Congo, Pakistan, India and Somalia*, News Junkie Post , ημ.δημ. 15/06/ 2011, διαθέσιμο στο <http://newsjunkiepost.com/2011/06/15/worst-countries-for-women-afghanistan-congo-pakistan-india-and-somalia/#sthash.XBgAD6f3.dpuf> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015

²⁹⁸ Βλ. *Solemn Declaration on Gender Equality in Africa*, διαθέσιμο στο http://www.un.org/en/africa/osaa/pdf/au/declaration_gender_equality_2004.pdf. ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

- **Η Αφρικανική δεκαετία για τη Γυναίκα.** Το 2008 οι Υπουργοί της Αφρικανικής Ένωσης για τις υποθέσεις σχετικά με το φύλο και τις γυναίκες ζήτησαν από την Αφρικανική Ένωση να διακηρύξει τη δεκαετία 2010-2020 ως την Αφρικανική Δεκαετία των Γυναικών. Η πρόταση των Υπουργών εγκρίθηκε από τη Συνέλευση. Αυτή η δράση αποτελεί ευκαιρία για την προώθηση και την επίτευξη της ισότητας των φύλων στην αφρικανική ατζέντα και απαιτεί εθνικές δράσεις. Η δεκαετία θα υλοποιηθεί σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση θα είναι από το 2010 έως το 2015 και η δεύτερη φάση θα είναι 2015 - 2020. Βασικοί στόχοι είναι η καταπολέμηση της φτώχειας και η προώθηση της οικονομικής χειραφέτησης των γυναικών, η επίτευξη της αξιοπρεπούς εργασίας για τις γυναίκες και η ισότητα των ευκαιριών στην απασχόληση, η δημιουργία απασχόλησης και υπηρεσιών για την υποστήριξη της Γυναίκας, η ενίσχυση της γεωργίας και επισιτιστικής ασφάλειας με αυξημένη πρόσβαση των γυναικών σε γεωργικές εκτάσεις, στην τεχνολογία, η πρόσβαση σε νερό, η εξασφάλιση της υγείας των γυναικών και η αντιμετώπιση του HIV / AIDS, η συμμετοχή τους στην Παιδεία, Επιστήμη και Τεχνολογία, η παροχή Ασφάλειας και η αντιμετώπιση της Βίας κατά των Γυναικών κ.ά.²⁹⁹

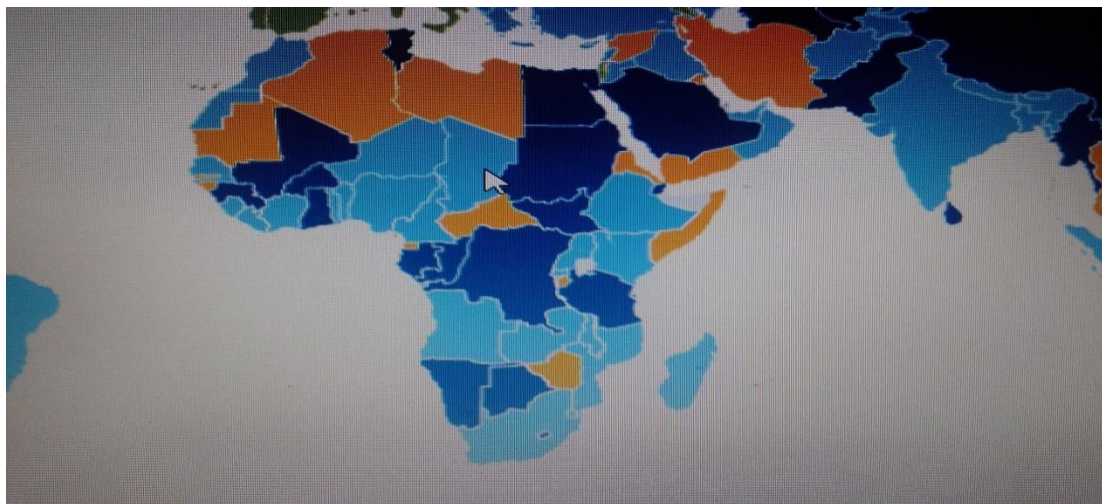
4.3 Το δουλεμπόριο στην Αφρική

Στις προηγούμενες υποενότητες, αναλύσαμε τη ζοφερή κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Αφρική, τα αίτια που την έχουν προκαλέσει και την υποβαθμισμένη θέση της γυναίκας στην ήπειρο. Δεν είναι δύσκολο, λοιπόν, να καταλάβουμε πως το δουλεμπόριο γυναικών, αλλά και κάθε άλλη μορφή δουλεμπορίου, είναι λογικό επακόλουθο να κατέχουν περίοπτη θέση στην Αφρικανική πραγματικότητα.

Η εμπορία ανθρώπων παραβιάζει τα διάφορα ανθρώπινα δικαιώματα που ορίζονται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μεταξύ των οποίων: το δικαίωμα στην ελευθερία της κυκλοφορίας και της ελεύθερης επιλογής κατοικίας, το δικαίωμα στην αξιοπρεπή εργασία, το δικαίωμα στην ελευθερία από τη δουλειά, το δικαίωμα των ανθρώπων να μην υποβληθούν σε βασανιστήρια και σε

²⁹⁹ Βλ. African Union, *The African Women's Decade, Theme: Grassroots Approach to Gender Equality and Women's Empowerment (GEWE)*, διαθέσιμο στο <http://wgd.au.int/en/sites/default/files/African%20Women's%20Decade%20-%20English.pdf>, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

άλλες μορφές σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, και το δικαίωμα στην ειρήνη και την ασφάλεια. Παρ' όλα αυτά, το συγκεκριμένο έγκλημα ευδοκιμεί παγκοσμίως αλλά και στην Αφρική.

Πηγή <http://www.theguardian.com/news/datablog/ng-interactive/2015/jul/28/map-countries-worst-human-trafficking> US Department of State ratings, 2015
Tier one (best) | Tier two (watchlist) | Tier three (worst) | No data

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε σε ποιες περιοχές της Αφρικής εντοπίζεται πιο έντονα το φαινόμενο του δουλεμπορίου. Οι περιοχές με το πράσινο χρώμα είναι αυτές που δεν έχουν ιδιαίτερο πρόβλημα με το δουλεμπόριο και όπως διαπιστώνουμε δεν υπάρχουν τέτοιες περιοχές στην Αφρική. Ενώ όταν η κατάσταση χειροτερεύει πηγαίνουμε σταδιακά στο σιέλ, μπλε σκούρο και πορτοκαλί χρώμα. Παρατηρώντας τον χάρτη καταλαβαίνουμε το δουλεμπόριο εντοπίζεται σε ολόκληρη την Αφρική με μικρότερη ή μεγαλύτερη ένταση. Ωστόσο, ποιες μορφές του εντοπίζονται στις υποπεριοχές της Αφρικής θα το εξετάσουμε αναλυτικά στο 5^ο κεφάλαιο.

4.3.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στην Αφρική γενικά

Εκατοντάδες χιλιάδες άνδρες, γυναίκες και παιδιά, στην Αφρική εξαναγκάζονται σε απάνθρωπες καταστάσεις καταναγκαστικής εργασίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης τόσο στην ευρωπαϊκή ήπειρο όσο και αλλού κάθε χρόνο. Διεθνώς, η εμπορία ανθρώπων έχει αναγνωριστεί ως μια σοβαρή απειλή για την ανθρώπινη ασφάλεια και ανάπτυξη από τις κυβερνήσεις, από ομάδες πίεσης και τα Ηνωμένα Έθνη. Όμως, για πολλές αφρικανικές κυβερνήσεις, το πρόβλημα μόλις πρόσφατα αναγνωρίστηκε. Στην Αφρική, δυστυχώς, οι γυναίκες διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο να πέσουν θύματα, και ενώ τα παιδιά μερικές φορές πέφτουν θύματα εμπορίας με σκοπό

την πορνεία, οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να διακινούνται στη βιομηχανία του σεξ ως σκλάβες του σεξ.³⁰⁰

Αρκετές χώρες της Αφρικής, όπως η Μαυριτανία, η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (ΛΔΚ) και το Σουδάν είναι μερικές από τις κορυφαίες χώρες του κόσμου όπου η σύγχρονη δουλειά είναι διαδεδομένη. Οι Αφρικανικές χώρες βρίσκονται μεταξύ των είκοσι κορυφαίων χωρών του κόσμου που ασχολούνται με τη σύγχρονη δουλειά, σύμφωνα με την Παγκόσμια έκθεση του δείκτη Δουλείας το 2014. Η Μαυριτανία βρίσκεται στην κορυφή της λίστας με το υψηλότερο εκτιμώμενο αριθμό υποδουλωμένων ανθρώπων ανά κάτοικο, 150.000 σε έναν πληθυσμό 3,8 εκατομμύριων, ενώ η Νιγηρία και η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό βρίσκονται στη λίστα των κορυφαίων δέκα χωρών με το μεγαλύτερο εκτιμώμενο αριθμό των υποδουλωμένων προσώπων, σε μια λίστα που περιλαμβάνει την Ινδία, την Κίνα, το Πακιστάν και τη Ρωσία.³⁰¹

Οι περισσότερες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες κυρίως αφορούν την εμπορία παιδιών για εκμετάλλευση στις φυτείες στην Κεντρική και Δυτική Αφρική. Τα κορίτσια πωλούνται επίσης για οικιακές υπηρεσίες, καταναγκαστική εργασία ή καταναγκαστικούς γάμους και πορνεία. Οι χώρες προέλευσης περιλαμβάνουν χώρες όπως Μαλί, Τόγκο, Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο και τη Νιγηρία, ενώ η Ακτή Ελεφαντοστού, Γκάνα, Νιγηρία και η Γκαμπόν είναι οι κυριότερες χώρες αποδέκτες. Τα κορίτσια πωλούνται επίσης στην Ευρώπη, όπου γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης ως πόρνες ή υπηρέτριες. Επίσης, οι γυναίκες και τα παιδιά μεταφέρονται από διάφορα μέρη της Αφρικής προς την Αραβική χερσόνησο, την Ευρώπη και άλλες αφρικανικές χώρες. Τα θύματα είναι συνήθως εκμετάλλευσης για σεξουαλικούς σκοπούς, οικιακή εργασία ή ως φθινό εργατικό δυναμικό. Για παράδειγμα, η Νότια Αφρική έχει γίνει τώρα μια χώρα προορισμού, γεγονός που αντανακλά τον ταχέως αναπτυσσόμενο εμπόριο του σεξ εκεί. Τα συνδικάτα του

³⁰⁰ Βλ. Consultancy Africa Intelligence, *Human Trafficking in Africa - A modern day evil*, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=233&Itemid=156, ημ.πρόσβ. 20/09/2015

³⁰¹ Βλ. Thipanyane T., *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

εγκλήματος από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, τη Νότια Ασία και τη Δυτική Αφρική πιστεύεται ότι εμπλέκονται στην εμπορία ανθρώπων.³⁰²

Η Νιγηρία και η Αιθιοπία είναι σημαντικές χώρες προέλευσης της μετανάστευσης στο εξωτερικό. Οι γυναίκες και τα παιδιά από τη Νιγηρία είναι θύματα εμπορίας για σεξουαλική εκμετάλλευση μέσω των οργανωμένων κυκλωμάτων εγκλήματος στην Ευρώπη. Στην Ιταλία, ιδίως, ορισμένες γυναίκες της Νιγηρίας είναι παγιδευμένες σε έναν κύκλο δουλειάς χρέους στη βιομηχανία του σεξ. Άτομα από την Αιθιοπία, ψάχνουν για προσοδοφόρες ευκαιρίες απασχόλησης στη Μέση Ανατολή και εκεί πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης. Στη Ζάμπια, Αγκόλα, και τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, χώρες με τεράστιους ορυκτούς πόρους, ενήλικες και παιδιά αναγκάζονται να εργαστούν σε επικίνδυνα ανθρακωρυχεία. Στο Μαυρίκιο, τη Μοζαμβίκη, την Κένυα και την Τανζανία, ο τουρισμός σε συνδυασμό με τη φτώχεια και την έλλειψη αποτελεσματικών ρυθμίσεων από την κυβέρνηση δημιουργεί άτυπες βιομηχανίες που καθιστούν τα παιδιά εύαλωτα στους μετακινούμενους δράστες σεξουαλικών αδικημάτων, και τα αναγκάζουν να εργάζονται πολλές ώρες σε ξενοδοχεία και θέρετρα, ως ξεναγοί και πλανόδιοι πωλητές ενώ επίσης, τα παιδιά είναι ιδιαίτερα εύαλωτα στην εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση.³⁰³

³⁰² Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.12-13 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

³⁰³ Βλ. *Global Slavery Index 2014* , σελ.47-55, διαθέσιμο στο http://d3mj66ag90b5fy.cloudfront.net/wp-content/uploads/2014/11/Global_Slavery_Index_2014_final_lowres.pdf, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

Γενικά, στην Αφρικανική ήπειρο εντοπίζονται οι εξής μορφές εμπορίας ανθρώπων.³⁰⁴

- ❖ **Η εμπορία για καταναγκαστική εργασία**, στην Αφρική έχει το υψηλότερο ποσοστό των εργαζομένων παιδιών στον κόσμο, με 80 εκατομμύρια ή το 41% των παιδιών της Αφρικής που εργάζονται. Αυτά τα παιδιά είναι μεταξύ πέντε και 14 ετών, με το μεγαλύτερο ποσοστό να καταλαμβάνουν να νεαρά κορίτσια, τα οποία ασχολούνται με οικιακές εργασίες. Πολλά από αυτά τα παιδιά πέφτουν θύματα εμπορίας για καταναγκαστική εργασία, από μεσάζοντες και ισχυρούς παράγοντες που είναι συνήθως γνωστοί για τις οικογένειές τους. Η πρακτική αυτή βασίζεται πιθανότατα στην παραδοσιακή πρακτική της «τοποθέτησης», δηλαδή όταν ένα παιδί τοποθετείται στο σπίτι ενός πιο ανεπτυγμένου συγγενή ή γνωστού για τον οποίο το παιδί εκτελεί ελαφριές οικιακές εργασίες, σε αντάλλαγμα για τις ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επίσης, στη Δυτική Αφρική τα παιδιά υπηρετούν ως οικιακό προσωπικό, ζητιάνοι, πωλητές του δρόμου, αγροτικοί εργάτες και πόρνες.
- ❖ Επιπλέον, ισχυρή θέση καταλαμβάνει και **η διακίνηση για εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση**. Οι Αφρικανικές χώρες είναι χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού για την εμπορία ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση. Η εμπορία γυναικών προς την Ευρώπη για την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση είναι επίσης περισσότερο διαδεδομένη στη Δυτική Αφρική από ό, τι αλλού. Τουλάχιστον το 60% των αλλοδαπών ιερόδουλων στην Ιταλία κατάγονται από τις αφρικανικές χώρες, και η πλειοψηφία από τη Νιγηρία. Οι αρχές της Νιγηρίας και της Ιταλίας εκτιμούν ότι υπάρχουν 10.000 έως 15.000 πόρνες της Νιγηρίας στην Ιταλία. Επίσης, η εμπορία των αλλοδαπών γυναικών από άλλες περιοχές της Αφρικής, της Ευρώπης και της Νοτιοανατολικής Ασίας στη Νότια Αφρική για την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευσή τους όχι μόνο αυξάνεται, αλλά φαίνεται να ελέγχεται από οργανωμένες συμμορίες εγκληματιών από τη Βουλγαρία, τη Ρωσία, την Ταϊλάνδη, την Κίνα και την Νιγηρία. Εν τω μεταξύ, η παιδική πορνεία είναι σε άνοδο σε όλη την Αφρική, κάτι που τροφοδοτείται από την επικρατούσα

³⁰⁴ Βλ. Fitzgibbon K., *Modern-Day Slavery? The scope of trafficking in persons in Africa*, African Security Review 12(1), 2003 διαθέσιμο στο <https://www.issafrica.org/pubs/ASR/12No1/EFitz.html>, ημ.πρόσβ. 05/08/2015.

εσφαλμένη πεποίθηση ότι το σεξ με μια παρθένα θα θεραπεύσει τον ιό HIV / AIDS ή ότι το σεξ με ένα παιδί μειώνει την πιθανότητα προσβολής από τον ιό HIV / AIDS ή άλλη σεξουαλικά μεταδιδόμενη ασθένεια.

- ❖ **Εμπορία στις εμπόλεμες ζώνες.** Οι κοινωνικές αναταραχές, οι εσωτερικές ένοπλες συρράξεις και οι φυσικές καταστροφές αποσταθεροποιούν την κατάσταση και εκτοπίζουν τους πληθυσμούς, αυξάνοντας την ευπάθεια τους στην εκμετάλλευση, κακοποίηση και εμπορία. Οι περιοχές συγκρούσεων αποτελούν εύκολους στόχους για όσους ενδιαφέρονται για τη λεηλασία των πόρων της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων της. Άνδρες, γυναίκες και παιδιά εξακολουθούν να γίνονται θύματα απαγωγής από όλες τις πλευρές των αφρικανικών συγκρούσεων για να αξιοποιηθούν ως αχθοφόροι για τα κλεμμένα αντικείμενα, όπλα και πυρομαχικά, στα καταναγκαστικά έργα, και ως σεξουαλικοί σκλάβοι για τις στρατιωτικές και παραστρατιωτικές ομάδες αξιωματικών.

4.3.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στην Αφρική γενικά

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εμπορίας στην Αφρική εξηγούνται από την ακραία φτώχεια, την πρόσφατη και μαζική μετανάστευση από τις αγροτικές περιοχές στις πόλεις, το μεγάλο αριθμό των συγκρούσεων, τη χαμηλή θέση των γυναικών, καθώς και την αντοχή των παραδοσιακών τελετουργιών και πεποιθήσεων. Η σωματεμπορία γυναικών συνδέεται με τη διαταραχή της ειρήνης στην Αφρική, λόγω του μεγάλου αριθμού των συγκρούσεων που απαιτούν εξωτερική παρέμβαση.³⁰⁵ Στη συνέχεια, ακολουθούν κάποια από τα αίτια του δουλεμπορίου στην Αφρική.

- ❖ **‘‘Η φτώχεια στην Αφρική’’**

Όπως ήδη αναφέραμε στην αρχή του Β’ μέρους της εργασίας μας, η φτώχεια είναι ένα βασικό και πολύπλοκο πρόβλημα στην Αφρική και οδηγεί στο εμπόριο, κυρίως γυναικών και παιδιών, και σε κάθε μορφή εκμετάλλευσής

³⁰⁵ Βλ. Shelley L., *Human Trafficking, A Global Perspective*, Cambridge University Press, 2010, Σελ.274 διαθέσιμο στο <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/129773/35bc6666b7c979e875764e00ee5fee48.pdf?sequence=1>, ημ.πρόσβ. 12/07/2015..

τους όπως είναι η πορνεία.³⁰⁶ Η φτώχεια και η εγκληματικότητα έχουν μια πολύ «στενή» σχέση που έχει χαρακτηριστεί από ειδικούς από όλους τους τομείς, από τους κοινωνιολόγους μέχρι και τους οικονομολόγους. Ο ΟΗΕ και η Παγκόσμια Τράπεζα θέτουν το έγκλημα, όπως το οργανωμένο έγκλημα της εμπορίας γυναικών και παιδιών, ψηλά στον κατάλογο των εμποδίων στην ανάπτυξη μιας χώρας. Ο φαύλος κύκλος της φτώχειας και της εγκληματικότητας κάνει τους διεθνείς οργανισμούς να κατηγορούν το οργανωμένο έγκλημα για την υπανάπτυξη της Αφρικής στις μέρες μας.³⁰⁷ Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί ένα προσοδοφόρο έγκλημα και υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους οι γυναίκες τόσο εύκολα παρασύρονται στο σύστημα αυτό. Η φτώχεια είναι το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται για να προσελκύσει τις γυναίκες στα χέρια των σωματεμπόρων. Οι γυναίκες είναι απελπισμένες και ψάχνουν για μια καλύτερη ζωή, έτσι όταν ακούνε τις ατελείωτες ευκαιρίες στη Νότια Αφρική, μερικές από αυτές εύκολα εξαπατώνται. Η έλλειψη επαγγελματικών και οικονομικών ευκαιριών για τη νεολαία στις αγροτικές περιοχές, οι ανεπαρκείς και δυσπρόσιτες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, η υψηλή ζήτηση για φθηνή και ενδοτική εργασία στον άτυπο τομέα της οικονομίας ευνοούν την εμπορία ανθρώπων στην Αφρική.³⁰⁸ Η έλλειψη ενημέρωσης του κακού συμβάλλει, επίσης, στα υψηλά επίπεδα της εμπορίας ανθρώπων. Οι γυναίκες, η αστυνομία και άλλοι πολίτες που δεν είναι εκπαιδευμένοι για το πώς λειτουργεί η εμπορία και ποιες είναι οι συνέπειες αποτελούν έναν παράγοντα που βοηθά τελικά στην ανάπτυξη της. Η άγνοια εκ μέρους των οικογενειών και των παιδιών από τους κινδύνους που εμπλέκονται στην εμπορία ανθρώπων, όπως σοβαρή κακοποίηση, ο βιασμός, τα βασανιστήρια, η έκθεση στον ιό HIV και το AIDS, ακόμη και σε ψυχολογικούς κινδύνους που σχετίζονται με το διαχωρισμό και τη συναισθηματική απομόνωση.

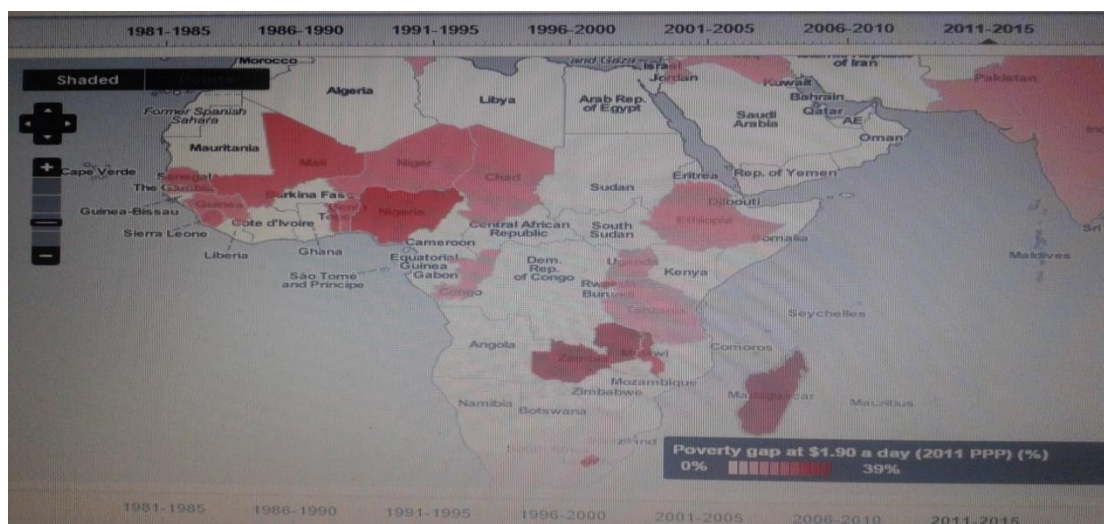
³⁰⁶ Βλ. Liolio Samson Eyituooyo, "Eliminating poverty in Africa" Research for social & economic development, Poverities.org, διαθέσιμο στο

<http://www.poverities.org/eliminating-poverty-in-africa-the-most-viable-solution-to-conflicts.html>

³⁰⁷ Βλ. Poverities.org, *Poverty and Crime: Breaking the Vicious Cycle*, Research for social & economic development, , ημ.δημ. 04/2011, διαθέσιμο στο <http://www.poverities.org/poverty-and-crime.html> , ημ.πρόσβ. 03/10/2015.

³⁰⁸ Βλ. Consultancy Africa Intelligence , *Human Trafficking in Africa - A modern day evil*, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=233&Itemid=156 , ημ.πρόσβ. 20/09/2015

Παρακάτω βλέπουμε τις χώρες στην Αφρική που μαστίζονται από την απόλυτη φτώχεια, με τα άτομα να ζουν το πολύ με \$ 1,90 την ημέρα και είναι ευδιάκριτο πως το φαινόμενο εντοπίζεται κυρίως στην Δυτική, Κεντρική, Ανατολική και Νότια Αφρική.

Πηγή

<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GAPS/countries?display=map>

❖ “Η υπόσχεση για μια καλύτερη ζωή”

Η «τοποθέτηση των παιδιών (κοριτσιών-αγοριών)» είναι μια βαθιά ριζωμένη πολιτιστική παράδοση ως ένα μέσο για να δοθεί στα παιδιά μια «καλύτερη ζωή», έτσι οι μετακινήσεις των παιδιών από αγροτικές σε αστικές περιοχές είναι πολύ συχνές. Συνήθως, κάποιος που είναι γνωστός στην οικογένεια, υπόσχεται να βρει απασχόληση και να εξασφαλίσει εκπαίδευση για το παιδί. Ωστόσο, το 30-60% αυτών των περιπτώσεων καταλήγει σε τακτικές εκμετάλλευσης. Ολοένα και περισσότερο, οι γονείς δεν έχουν καμία επαφή με τα παιδιά τους, ούτε το ενδιάμεσο άτομο όταν το παιδί φεύγει από το σπίτι. Τα παιδιά γίνονται σκλάβοι υπό συνθήκες επίπονες που τους στερούν την εκπαίδευση και θέτουν σε κίνδυνο την υγεία τους. Τα παιδιά μοχθούν υπό τον έλεγχο των εμπόρων, και διατίθενται στους δρόμους και στις αγορές των μεγάλων αστικών κέντρων, όπου είναι εκτεθειμένα σε νεαρή ηλικία σε ένα ευρύ φάσμα σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης. Το παιδί γίνεται θύμα της εμπορίας όταν το παιδί ή η οικογένειά του παραπλανάται με ψευδείς υποσχέσεις, για ένα καλύτερο μέλλον. Πολλές φορές η οικογένειά του

χρεώνεται ένα μεγάλο ποσό για την «τοποθέτηση» σε μια δουλειά και στην πορεία το παιδί παγιδεύεται στη δουλειά του χρέους. Σε άλλες περιπτώσεις, ένα κορίτσι μπορεί να προσληφθεί ως σερβιτόρα ή χορεύτρια και στη συνέχεια εξαναγκάζεται σε πορνεία. Έρευνες δείχνουν ότι τα περισσότερα θύματα εμπορίας παιδιών προέρχονται από οικογένειες με πέντε ή περισσότερα τέκνα και ότι οι γονείς είναι βρίσκονται σε άγνοια των κινδύνων για το πού στέλνουν τα παιδιά τους κ υπό ποιές συνθήκες στα αστικά κέντρα. Δεν είναι πάντα οι πιο φτωχές οικογένειες σε ένα χωριό που ωθούν τα παιδιά τους σε μια κατάσταση παράνομης διακίνησης. Υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες, όπως η έκθεση του έξω κόσμου, μέσω των τηλεοράσεων ή ποδοσφαιρικών ομάδων. Σημαντικοί παράγοντες «έλξης» περιλαμβάνουν τη ζήτηση για φθηνή και εύπλαστη εργασία στην άτυπη οικονομία της Αφρικής και η ταχέως αυξανόμενη ζήτηση για τα παιδιά για την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση. Σύμφωνα με μελέτες της Παγκόσμιας Τράπεζας, συχνά κίνητρο μιας οικογένειας στην αποστολή ενός παιδιού μακριά είναι η αναζήτηση καλύτερων εκπαιδευτικών και επαγγελματικών ευκαιριών για τα παιδιά τους. Πολλά χωριά δεν έχουν επαγγελματικές ευκαιρίες για τους νέους, και οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες είναι ανεπαρκείς ή απρόσιτες. Άλλοι κοινωνικοί παράγοντες, όπως η κατάρρευση των παραδοσιακών οικογενειακών δομών, ο θάνατος του ενός ή και των δύο γονέων, και η απληστία μπορεί να συμβάλει στην απόφαση μιας οικογένειας να τοποθετήσει ένα παιδί. Σε γενικές γραμμές, είναι οι ιστορίες «επιτυχίας»-επίδειξης του πλούτου, ή εμβασμάτων πίσω στα χωριά από συγγενείς που εργάζονται σε αστικές περιοχές ή στο εξωτερικό που παρέχουν ισχυρό κίνητρο για τους γονείς να στείλουν τα παιδιά τους έξω από το σπίτι ή το χωριό για την εργασία. Μετά την αποτυχία ανέλιξης, τα θύματα συχνά ντρέπονται ή φοβούνται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και έτσι εξαναγκάζονται σε πορνεία, πολλοί από τους οποίους έχουν προσβληθεί από τον ιό HIV / AIDS ή άλλα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Όμως, οι ιστορίες για την αρνητική πλευρά της διακίνησης σπάνια φτάνουν στις περιοχές από όπου κατάγονται, κι έτσι η άγνοια επικρατεί.

❖ **“Μια αγορά για την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση”**

Μια άλλη σκληρή πραγματικότητα της Αφρικής είναι η μετακίνηση των νεαρών Αφρικανών γυναικών και των παιδιών στην Ευρώπη και στη Μέση Ανατολή για την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι γυναίκες δελεάζονται από υποσχέσεις εργασίας, όπως καταστηματάρχες, υπηρέτριες, μοδίστρες, νταντάδες ή θέσεις σε ξενοδοχειακές υπηρεσίες στην Ευρώπη, αλλά στο τέλος οι γυναίκες της Αφρικής εξαναγκάζονται σε πορνεία κατά την άφιξή τους. Ακόμη και όσες μπορεί να γνωρίζουν ότι θα πρέπει να ασχολούνται με την πορνεία, σίγουρα δεν γνωρίζουν ότι τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα θα είναι δεσμευμένα, ότι το τεράστιο χρέος θα πρέπει να το επιστρέψουν, ή ότι θα υποστούν βάνουσους ξυλοδαρμούς εάν τα επίπεδα κέρδους τους δεν είναι ικανοποιητικά.

Αυτά τα δίκτυα διακίνησης, που κυριαρχούνται από το νιγηριανό οργανωμένο έγκλημα στη Δυτική Αφρική, είναι πολύ προσαρμοστικό και έχει επεκτείνει τις δραστηριότητές του στο Μπενίν, το Τόγκο, Γκάνα, Γουινέα, Μάλι και τη Νότια Αφρική. Συνήθως, οι διακινητές δημιουργούν ένα δίκτυο ασφαλές για τη διακίνηση σε όλες τις περιοχές, μέσα από την έρημο στο Μαρόκο ή από άλλα μέρη της Βόρειας Αφρικής. Επίσης, μπορούν να μετακινηθούν σε όλη την Μεσόγειο με γρήγορα σκάφη. Η διαδρομή είναι δύσκολη, μπορεί να διαρκέσει έως και δύο εβδομάδες, και πολλοί πεθαίνουν στην έρημο ή διασχίζοντας τον ωκεανό. Ένα τυπικό σενάριο της εμπορίας αρχίζει όταν μια γυναίκα ή ένα κορίτσι, τα περισσότερα μεταξύ 15 και 24 ετών, προσεγγίζονται από έναν υπεύθυνο προσλήψεων για να πάει στο εξωτερικό για εργασία. Οι εργοδότες συχνά είναι γνωστοί στην περιοχή, μερικές φορές είναι φίλοι του θύματος, ή και μέλος της οικογένειας. Οι γονείς είναι συχνά το συνεργείο αφού πιέζουν τις κόρες τους στο εμπόριο ώστε να φέρουν κέρδη στην οικογένεια αφού στον τόπο τους δεν υπάρχουν ούτε κακοπληρωμένες θέσεις εργασίας. Την ίδια στιγμή, τα χωριά έχουν πλημμυρίσει με εικόνες του πλούτου και της ευημερίας μέσω της τηλεόρασης ή του ραδιοφώνου. Η επιβλητική επίδειξη του πλούτου από «μεγάλους άνδρες» της Αφρικής και άλλες ελίτ είναι ένα ακόμα πιο ισχυρό μήνυμα στους εξαθλιωμένους χωρικούς και τους κατοίκους των πόλεων σχετικά με τα οφέλη απόκτησης των υλικών αγαθών. Οι αξίες έχουν αλλάξει και τις περισσότερες φορές, η λογική ότι «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα» νομιμοποιεί κάθε πηγή πλούτου. Έτσι, σε πολλές

κοινωνίες το δουλεμπόριο αυξάνεται ενώ καθίσταται δύσκολο το έργο της αστυνομίας να ερευνήσει περιπτώσεις που οφείλονται σε οικογενειακή πίεση προς τις κόρες τους. Επιπλέον, μερικές οικογένειες πληρώνουν ακόμη και εμπόρους ναρκωτικών ώστε να εξασφαλίσουν απασχόληση για τις κόρες τους στο εξωτερικό. Οι γυναίκες στη συνέχεια υποβάλλονται σε παραδοσιακές θρησκευτικές τελετές για να τις εκφοβίσουν περαιτέρω ως προς την αποκάλυψη πληροφοριών σχετικά με το δίκτυο. Αφού προσληφθούν, οι γυναίκες που αντιστέκονται συχνά υφίστανται βάνανυσα ομαδικό βιασμό ώστε να υποταχθούν και βρίσκονται συνεχώς υπό φρούρηση. Οι διακινητές απειλούν τις γυναίκες πως θα τις καταδώσουν στην αστυνομία ως μετανάστριες χωρίς έγγραφα ή απειλούν πως θα σκοτώσουν τα μέλη της οικογένειάς τους, εφόσον το σύνολο της οφειλής δεν επιστρέφεται. Πολλές γυναίκες υποβάλλονται στην πορνεία για να εξοφλήσουν το χρέος όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Ωστόσο, συχνά οι διακινητές μεταπωλούν τα θύματα καθώς πλησιάζουν την εξόφληση της σύμβασής τους. Η απόδραση είναι δύσκολη, αλλά όλο και περισσότερο υπάρχουν υπάλληλοι της πρεσβείας, ΜΚΟ, θρησκευτικές ομάδες που ενισχύουν τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά, τα θύματα είναι συχνά απρόθυμα να επιστρέψουν στην πατρίδα τους μετά την «αποτυχία» να εκπληρώσουν τις συμβάσεις τους και φοβούνται την αντίποινα από τους διακινητές και τις οικογένειές τους.

❖ **“Υψηλά κέρδη – χαμηλός κίνδυνος”**

Η σύγχρονη δουλεία ευδοκιμεί λόγω της αποδοτικότητάς της. Εκτιμήσεις των Ηνωμένων Εθνών δείχνουν ότι η εμπορία ανθρώπων αποφέρει \$ 7 δισεκατομμύρια έως \$ 10 ετησίως για τους διακινητές, και είναι η τρίτη μεγαλύτερη πηγή παράνομων κερδών μετά από το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών. Η εμπορία ανθρώπων είναι μια σκοτεινή δραστηριότητα, κι έτσι είναι δύσκολο να υπάρχουν ακριβή στατιστικά στοιχεία. Αυτό κάνει πιο εύκολο το έργο των διακινητών να μεταφέρουν ανθρώπινο φορτίο μέσα από τα σύνορα. Επίσης, η αξία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων είναι μεγαλύτερη από ό, τι των ναρκωτικών ή όπλων. Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ακόμα και αν συλληφθούν, μπορούν εκ νέου να γίνουν θύματα εμπορίας και παράνομης διακίνησης (αφού δεν κατάσχονται όπως τα όπλα και τα ναρκωτικά) αλλά μπορούν επίσης να επανα-πωληθούν σε άλλον ιδιοκτήτη

οίκου ανοχής ή εργοδότη. Δεν μπορεί να υπάρξει αμφιβολία ότι είναι τα υψηλά κέρδη που συνεχίζουν να τροφοδοτούν το εμπόριο ανθρώπων στην Αφρική. Σε ένα τυπικό σενάριο εμπορίας παιδιών, ο διακινητής μπορεί να κερδίζει από \$ 50 έως \$ 1.000 για ένα παιδί που παραδίδεται στον εργοδότη. Τα κέρδη, βέβαια, ποικίλλουν ανάλογα με τις χώρες, προέλευσης, προορισμού και τη “χρήση” του θύματος εμπορίας. Για παράδειγμα, ένα παιδί από την Αφρική που διακινείται στις ΗΠΑ θα μπορούσε να αποφέρει στον διακινητή \$ 10.000 και \$ 20.000, σύμφωνα με την αμερικανική υπηρεσία μετανάστευσης και πολιτογράφησης. Ένας διακινητής μιας γυναίκα που έχει πέσει θύμα σεξουαλικής εκμετάλλευσης στην Ευρώπη ξοδεύει περίπου \$ 2.000 για να δωροδοκήσει αρμόδιους υπαλλήλους, να προμηθευτεί τα ταξιδιωτικά έγγραφα και ασφαλή σπίτια, και να μεταφέρει το θύμα στον “κύριό” του ο οποίος πληρώνει περίπου \$ 12.000 για το θύμα. Ο κύριος στη συνέχεια ωθεί το θύμα στην πορνεία για να ξεπληρώσει ένα χρέος γύρω στα \$ 50.000. Οι δουλέμποροι των γυναικών που διακινούνται στην Ευρώπη για την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση τυπικά κερδίζουν \$ 20.000 έως \$ 50.000 ανά θύμα. Ωστόσο, δεν είναι μόνο τα υψηλά κέρδη, αλλά και ο χαμηλός κίνδυνος. Οι Αφρικανοί διακινητές αντιμετωπίζουν χαμηλό κίνδυνο σύλληψης, ποινικής δίωξης, ή άλλων αρνητικών συνεπειών. Στην Αφρική υπάρχει απουσία του κράτους δικαίου, μη εφαρμογή των υφιστάμενων νόμων κατά της δουλείας, της διαφθοράς και των δικαστικών συστημάτων σε πολλές αφρικανικές χώρες. Αυτά τα θεσμικά κενά επιτρέπουν στους δράστες να μένουν ατιμώρητοι. Επίσης, η έλλειψη προστασίας των μαρτύρων και η συμμετοχή της οικογένειας στην εκμετάλλευση ενός παιδιού ή άλλου μέλους της οικογένειας, συμβάλλουν στη εξάπλωση του φαινομένου. Τα παιδιά δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, κ έτσι είναι πιο πιθανό να παραμείνουν σε καταστάσεις εκμετάλλευσης, ενώ δεν είναι σε θέση να παρέχουν επαρκείς πληροφορίες κατά των εμπόρων για την επιτυχή δίωξη. Τα θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης φοβούνται, επίσης, την αντίποινα από τους διακινητές, και το στίγμα της πορνείας. Αφρικανικές κυβερνήσεις παλεύουν με την αντιμετώπιση του ζητήματος της συννεοχής και της ενοχοποίησης των γονέων στη διακίνηση. Σε περιοχές σύγκρουσης οι κυβερνήσεις, επαναστάτες, και άλλες πολιτοφυλακές σπάνια ευθύνονται στα διεθνή δικαστήρια για

εγκλήματα πολέμου για τη βίαιη στρατολόγηση χιλιάδων ατόμων στη μάχη και τη σεξουαλική δουλεία.

❖ **“Οι ευάλωτοι πληθυσμοί”**

Οι πληθυσμοί που είναι ευάλωτοι στην εμπορία αυξάνονται συνεχώς στην Αφρική, κάτι που αυξάνει την παροχή των δυνητικών θυμάτων για τους εμπόρους και τις πιθανές επιβλαβείς επιδράσεις σε όλα τα τμήματα της αφρικανικής κοινωνίας. Τα θύματα μπορεί να είναι οικονομικοί μετανάστες, αιτούντες πολιτικό άσυλο, άστεγοι ή άνεργοι μετά από φυσικές καταστροφές ή εμφύλιες συγκρούσεις, ή άτομα που αναζητούν μια καλύτερη ζωή. Οι εμφύλιες συρράξεις, η πολιτική αστάθεια, η πείνα, το HIV / AIDS και η οικονομική στασιμότητα, κάνουν τον αριθμό των ατόμων, ιδίως των γυναικών και των παιδιών, που βρίσκονται σε ακραίες καταστάσεις να αυξάνεται. Συγκεκριμένα, με τις εμφύλιες διαμάχες και το HIV / AIDS ο αριθμός των ορφανών στην Αφρική αυξάνεται δραματικά. Στην ανατολική και νότια Αφρική, η δραματική αύξηση των νοικοκυριών με επικεφαλής τα παιδιά μπορεί να δημιουργήσει γόνιμο έδαφος για τους διακινητές. Για παράδειγμα, στην Τανζανία, το 11% των παιδιών είναι ορφανά, 920.000 παιδιά έχουν χάσει τουλάχιστον τον ένα γονέα από τον ιό HIV / AIDS και 165.000 παιδιά έχουν χάσει και τους δύο γονείς.

Δυστυχώς, η εμπορία ανθρώπων συνεχίζεται και φαίνεται να είναι σε άνοδο σε όλο τον κόσμο. Τα περισσότερα έθνη του κόσμου έχουν επηρεαστεί από αυτήν, κατά κάποιον τρόπο. Ιδιαίτερα στις φτωχές χώρες της Αφρικής, οι οποίες χρησιμεύουν ως χώρες προορισμού, διαμετακόμισης ή προέλευσης οι πολίτες μεταφέρονται σε μακρινές χώρες και υποδουλώνονται μέσω της εργασίας ή της εμπορικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

❖ **“Έλλειψη πολιτικής βούλησης –συντονισμού και οργάνωσης”.**

Οι σωματέμποροι εκτός του ότι εκμεταλλεύονται τις προσδοκίες των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και αναζητούν μια καλύτερη ζωή και εκτός του ότι πλέον χρησιμοποιούν δραματικές βελτιώσεις στις μεταφορές και τις επικοινωνίες για την πώληση ανδρών, γυναικών και παιδιών σε καταστάσεις καταναγκαστικής εργασίας και σεξουαλικής δουλείας με σχεδόν μηδενικό κίνδυνο της ποινικής δίωξης ,όπως ήδη προαναφέραμε, ταυτόχρονα

εκμεταλλεύονται την έλλειψη πολιτικής βούλησης από τις αφρικανικές κυβερνήσεις να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την εμπορία και τις βαθύτερες αιτίες της. Ο ασθενής συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών και τα χαμηλά επίπεδα χρηματοδότησης για τη δίωξη των διακινητών, την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των θυμάτων, επιτρέπουν στους διακινητές να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους. Η διακρατική εγκληματική φύση της εμπορίας κυριεύει και τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου σε πολλές χώρες, οι οποίες δεν είναι εξοπλισμένες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος που λειτουργεί πέρα από τα εθνικά σύνορα με πλήρη ατιμωρησία.³⁰⁹ Έτσι, η θεσμική κατάπτωση όπως η ανεπαρκής πολιτική δέσμευση, η ανύπαρκτη εθνική νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων και η απουσία ενός νομικού πλαισίου που αποτρέπει τους δράστες να λογοδοτήσουν για τις πράξεις τους, ευνοούν το φαινόμενο.

4.3.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στην Αφρική

4.3.3.1 Περιφερειακές Δράσεις κατά του δουλεμπορίου στην Αφρική³¹⁰

Στο πλαίσιο της Αφρικής, υπάρχουν ο **Αφρικανικός Χάρτης του 1981 για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τα Δικαιώματα των Λαών**³¹¹ ο οποίος απαγορεύει τη δουλεία και την εμπορία ανθρώπων και ο οποίος έχει αποκτήσει και δικαιοδοτικό μηχανισμό, το Αφρικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών.³¹² Ο Αφρικανικός Χάρτης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τα Δικαιώματα των Λαών, εισάγει μια πρωτοτυπία αφού τα συμβαλλόμενα μέρη καλούνται ήδη από το Προοίμιο του Χάρτη να εξαλείψουν την αποικιοκρατία και κάθε μορφή διάκρισης από την Αφρική ενώ επίσης, ο Χάρτης ενσωματώνει και τις τρεις γενεές ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δυστυχώς, ο Χάρτης παρουσιάζει κάποιες ελλείψεις ως προς τη βελτίωση της θέσης της γυναίκας ώστε να μην υπάρξουν έντονες κοινωνικές

³⁰⁹ Βλ. Fitzgibbon K., *Modern-Day Slavery? The scope of trafficking in persons in Africa*, African Security Review 12(1), 2003 διαθέσιμο στο <https://www.issafrica.org/pubs/ASR/12No1/EFitz.html>, ημ.πρόσβ. 05/08/2015.

³¹⁰ Βλ. Thipanyane T., *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary,, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

³¹¹ Βλ. *African Charter on Human and Peoples' Rights*, διαθέσιμο στο <http://www.achpr.org/instruments/achpr/>, ημ.πρόσβ.22/09/2015.

³¹² Βλ. Γρηγορίου Π., *Η Πολιτική και Θεσμική διάσταση των διμερών σχέσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης και Αφρικανικών χωρών*, σελ 107, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2009.

αντιδράσεις από τις αφρικανικές κυβερνήσεις και τις ισλαμικές αφρικανικές κοινωνίες. Σε μια προσπάθεια διεθνοποίησης του Χάρτη όμως φτάσαμε σε ένα συμπληρωματικό **πρωτόκολλο για τα δικαιώματα των γυναικών (2002)**³¹³, το οποίο προβλέπει ειδικές διατάξεις κατά της δουλείας για την προστασία των γυναικών και των παιδιών και προσαρμόζεται προς τη CEDAW.³¹⁴ Ο Αφρικανικός Χάρτης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών εγγυάται τα δικαιώματα του λαού και του ατόμου, επιβάλλει ευθύνες, και καθιερώνει την **Αφρικανική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και των Λαών (ACHPR)**.³¹⁵ Ο ρόλος της Επιτροπής είναι η προώθηση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ερμηνεία των διατάξεων του Χάρτη, η υιοθέτηση συστήματος αναφορών για την κατάσταση και την εξέλιξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα κράτη μέλη και η δυνατότητα προσφυγής στην Επιτροπή σε περίπτωση παραβίασης δικαιώματος που προβλέπεται στον Χάρτη. Ο Χάρτης, επίσης, διευκρινίζει τον ρόλο του Αφρικανικού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των Λαών, το οποίο συμπληρώνει τον προστατευτικό ρόλο της Επιτροπής. Το δικαστήριο μπορεί να καταλήξει σε αποφάσεις που περιλαμβάνουν καταβολή αποζημίωσης. Ένας άλλος μηχανισμός είναι ο **Ειδικός Εντεταλμένος για τα Δικαιώματα των γυναικών στην Αφρική (SRRWA)** που εγκρίθηκε κατά την 19η τακτική συνεδρίαση της Επιτροπής, στην Ουαγκαντούγκου, στη Μπουρκίνα Φάσο, το 1996. Ο SRRWA χρεώνεται, μεταξύ άλλων, και τη διεξαγωγή μελετών σχετικά με την κατάσταση των δικαιωμάτων των γυναικών στην Αφρική, την παρακολούθηση των δικαιωμάτων των γυναικών και την εφαρμογή του Χάρτη, υποστηρίζοντας τη διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών των κυβερνήσεων σε σχέση με τα δικαιώματα των γυναικών, καθώς και τη συνεργασία με τις ΜΚΟ, τα Ηνωμένα Έθνη και άλλες οργανώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών. Ο εισηγητής συνεργάζεται επίσης για την κύρωση του πρωτοκόλλου του Αφρικανικού Χάρτη για τα δικαιώματα των γυναικών από όλα τα κράτη μέλη. Το Πρωτόκολλο του Αφρικανικού Χάρτη για τα Δικαιώματα των Γυναικών υποχρεώνει τις κυβερνήσεις να προστατεύουν τις γυναίκες από τις διακρίσεις, και παρέχει μια

³¹³ Βλ. *Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa* διαθέσιμο στο <http://www.achpr.org/instruments/women-protocol/>, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

³¹⁴ Βλ. Πλατιάς Χ., *Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Αφρική: Η δύσκολη μετάβαση*, σελ 196-199, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2009.

³¹⁵ Βλ. ANPPCAN Head Office, *Report of the Eastern and Horn of Africa Conference on Human Trafficking and Forced Labour*, , σελ.15-16, διαθέσιμο στο http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/e/eastern_africa_conference_2005.pdf , ημπρόσβ. 10/10/2015.

σειρά από δικαιώματα που πρέπει να διασφαλίζονται στις γυναίκες.³¹⁶ Επίσης, στα πλαίσια του Χάρτη λειτουργούν Επιτροπές για τα ανθρώπινα δικαιώματα στα περισσότερα συμβαλλόμενα μέρη. Τέλος, ο Χάρτης προωθεί το ρόλο των Μ.Κ.Ο καθώς αυτός είναι καθοριστικός είτε για τη γνωστοποίηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Αφρική είτε για την προσφυγή στην Επιτροπή σε περίπτωση παραβίασης αυτών. Δυστυχώς, το σύστημα του Χάρτη παρουσιάζει διάφορα προβλήματα και αδυναμίες που δεν βοηθούν στη αποτελεσματική αντιμετώπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η έλλειψη ανεξαρτησίας των μελών της Επιτροπής, οργανωτικές αδυναμίες, περιορισμένες αρμοδιότητες, μη υποχρεωτικός χαρακτήρας των συστάσεών της, αδυναμία επιβολής αποζημίωσης, ελλιπής συμμόρφωση των συμβαλλομένων μερών ως προς την υποβολή εκθέσεων περί τήρησης των υποχρεώσεών τους και η ανεπάρκεια οικονομικών πόρων. Έτσι, αυτός ο θεσμικός μηχανισμός χαρακτηρίζεται από ατολμία που οδηγεί σε κατάφωρες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, μέσα σε αυτήν τη σκληρή κριτική θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας τα πραγματικά όρια που θέτουν οι αφρικανικές κοινωνίες.³¹⁷ Επιπλέον, υπάρχει ο **Αφρικανικός Χάρτης για τα Δικαιώματα και την Ευημερία του Παιδιού της Αφρικής (1990)**³¹⁸, ο οποίος ακολούθησε τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αλλά δυστυχώς έτυχε χαμηλής αποδοχής, αλλά και η Αφρικανική κοινή θέση για τα παιδιά (Διακήρυξη και το Σχέδιο Δράσης, 2001), Η αφρικανική κοινή θέση για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη (2006), η ιδρυτική πράξη της Αφρικανικής Ένωσης (2002)³¹⁹.

Επίσης, υπάρχουν, ο Χάρτης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ), ο Χάρτης Κοινής Οργανώσεως Αφρικής-Μαδαγασκάρης (ΟΑΜ), ο Χάρτης Ενώσεων Κρατών Κεντρικής Αφρικής όπου και οι τρεις δηλώνουν πίστη στον Χάρτη των Η.Ε και στην Οικουμενική Διακήρυξη και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.³²⁰

³¹⁶ Ibid.

³¹⁷ Βλ. Πλατιάς Χ., *Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Αφρική: Η δύσκολη μετάβαση*, σελ 196-199, στο Τσάλτας Γρηγόρης, *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2009.

³¹⁸ Βλ. *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, διαθέσιμο στο <http://www1.umn.edu/humanrts/africa/afchild.htm>, ημ.πρόσβ.05/10/2015.

³¹⁹ Βλ. *Ouagadougou Action Plan to Combat Trafficking In Human Beings, Especially Women and Children*, EX.CL/313 (X) ANNEX IV, διαθέσιμο στο <http://www.au.int/en/sites/default/files/Ouagadougou%20Action%20Plan%20-%20E.pdf>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

³²⁰ Βλ. Μανωλοπούλου - Βαρβιτσιώτη Κ., *Η Διεθνής Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων*, , Εκδόσεις Ειρήνη Ε.Π.Ε, 1986.

Το σχέδιο δράσης της Ουαγκαντούγκου για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών³²¹, που εγκρίθηκε από την Αφρικανική Ένωση τον Νοέμβριο του 2006, επιβεβαιώνει τα διεθνή μέσα για την εμπορία ανθρώπων και ενθαρρύνει τα αφρικανικά κράτη να θεσπίσουν νομοθετικά, διοικητικά και θεσμικά μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τη διαμόρφωση και την εφαρμογή των εθνικών σχεδίων δράσης και των περιφερειακών σχεδίων δράσης από τα αφρικανικά κράτη ώστε να παρέχουν ολοκληρωμένες και συντονισμένες παρεμβάσεις. Το σχέδιο δράσης του Ουαγκαντούγκου προτείνει συγκεκριμένα μια τριπλή στρατηγική γνωστή ως τα τρία P (Prevention/ Protection/ Prosecution), δηλαδή 1) Η πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων, 2) προστασία των θυμάτων εμπορίας και 3) δίωξη όσων εμπλέκονται στο έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων και τις συναφείς μορφές κακοποίησης.

Η Εκστρατεία AU.COMMIT ξεχωρίζει για τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής της Αφρικανικής Ένωσης κατά της εμπορίας για την καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων. Επιδιώκει να προωθήσει δράσεις και δραστηριότητες που το Τμήμα Κοινωνικών Υποθέσεων (DSA) της Επιτροπής της Αφρικανικής Ένωσης, θα ήθελε να εκτελέσει κατά τη διάρκεια την περίοδο 2009-2012 στο πλαίσιο του Στρατηγικού Σχεδίου της Επιτροπής της Αφρικανικής Ένωσης για την περίοδο 2009-2012.³²²

Η Υπουργική Διάσκεψη για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη (Αφρική-ΕΕ), που πραγματοποιήθηκε στην Τρίπολη, στο πλαίσιο της Εταιρικής σχέσης της ΕΕ-Αφρικής για τη μετανάστευση, την κινητικότητα και την απασχόληση στόχευε και αυτή μεταξύ άλλων στην αντιμετώπιση του δουλεμπορίου.³²³

³²¹ Βλ. *Ouagadougou Action Plan to Combat Trafficking In Human Beings, Especially Women and Children*, EX.CL/313 (X) ANNEX IV, διαθέσιμο στο <http://www.au.int/en/sites/default/files/Ouagadougou%20Action%20Plan%20-%20E.pdf>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

³²² Βλ. AU.COMMIT, *Campaign on Combating Human Trafficking 2009-2012*, Document 25-29/10/2010, διαθέσιμο στο https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCUQFjABahUKEwilyuXrl-bIAhXICiwKHdXxAAM&url=http%3A%2F%2Fsa.au.int%2Fen%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FDOCUMENT_EN_25_29_OCTOBER_2010_EA_AU_COMMIT_CAMPAIGN_ON_COMBATING_HUMAN_TRAFFICKING_2009_2012.doc&usq=AFQjCNFwrZceSBXJS4mW6kqiw0bXG50fQw&sig2=Iprvl0zpRVVU_vyNmXAPZbw&bvm=bv.106130839.d.bGg, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

³²³ Οπ.π.

4.3.3.2 Πώς το Πρωτόκολλο επηρέασε την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου σε τοπικό επίπεδο;

Μέχρι το 2008, πολλές χώρες (το 63% των χωρών της μελέτης) είχαν ποινικοποιήσει τουλάχιστον μία συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη, για την εμπορία προσώπων και τουλάχιστον για τους σκοπούς της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και καταναγκαστικής εργασίας χωρίς περιορισμούς όσον αφορά την ηλικία ή το φύλο του θύματος. Άλλες χώρες (το 17%) έχουν περιορίσει μόνον ορισμένες μορφές εκμετάλλευσης και σε ορισμένες κατηγορίες θυμάτων (π.χ., την εμπορία με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, εμπορία παιδιών) ή χωρίς σαφή ορισμό του αδικήματος. Ενώ άλλες χώρες (20%), δυστυχώς, δεν έχουν καμία συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη, για την εμπορία ανθρώπων στη νομοθεσία τους μέχρι και το 2008. Ωστόσο, οι περισσότερες από αυτές τις χώρες ανέφεραν ότι ποινικοποίησαν κάποιες μορφές ή πτυχές της εμπορίας ανθρώπων μέσω άλλων αδικημάτων, όπως η σεξουαλική εκμετάλλευση, η προστασία των παιδιών ή αδικήματα που σχετίζονται με την εργασία. Αυτή η χρήση άλλων αδικημάτων για τη δίωξη της εμπορίας ανθρώπων είναι επίσης αρκετά συχνή. Στην πράξη, σε πολλά συστήματα ποινικής δικαιοσύνης είναι δύσκολο να αποδειχθούν κάποια σημαντικά στοιχεία του ορισμού της εμπορίας ανθρώπων, όπως η εξαπάτηση, η κατάχρηση της ευάλωτης κατάστασης του θύματος ή ακόμα και η εκμετάλλευση αυτού. Κατά συνέπεια, ορισμένα συστήματα διώκουν υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων μέσω άλλων αδικημάτων όπως είναι η υπόθαλψη, η δουλεία, η προστασία των παιδιών ή ακόμα και με τη χρήση της εργατικής νομοθεσίας για την τιμωρία σαφών περιπτώσεων εμπορίας ανθρώπων για καταναγκαστική εργασία.³²⁴

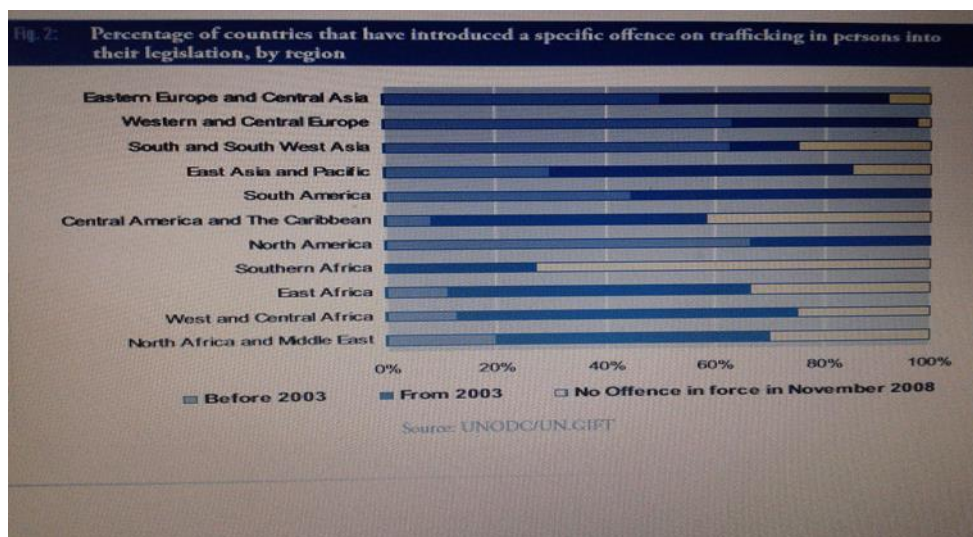
Το Πρωτόκολλο του ΟΗΕ τέθηκε σε ισχύ το Δεκέμβριο του 2003. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η πλειοψηφία των χωρών δεν είχε κανενός είδους νομοθεσίας για την εμπορία προσώπων πριν από το έτος αυτό και ότι οι περισσότεροι από τους ισχύοντες νόμους που ποινικοποιούν την εμπορία ανθρώπων ιδρύθηκαν μετά 2003. Τα παρακάτω διαγράμματα δείχνουν το ποσοστό των χωρών της κάθε περιοχής, που είχε νομοθεσία για την εμπορία ανθρώπων, το 2003, το 2006 και το 2008.

³²⁴ Βλ. UNODC, *Global Report On Trafficking in Persons*, Global Initiative to Fight Human Rights, 02/2009, σελ.22, διαθέσιμο στο https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf , ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

Table 2: Period of first introduction of the specific offence of trafficking in persons, number of countries by region

	Middle East and North Africa (total: 10)	West and Central Africa (total: 16)	East Africa (total: 9)	Southern Africa (total: 11)
Before 2003	2 countries	2 countries	1 country	
2003-2006	2 countries	9 countries	3 countries	1 country
After 2006	4 countries	1 country	2 countries	2 countries
No offence in force as of November 2008	2 countries	4 countries	3 countries	8 countries

Πηγή *Global Report On Trafficking in Persons*, Global Initiative to Fight Human Rights, United Nations Office of Drugs and Crime, https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf

Πηγή *Global Report On Trafficking in Persons*, Global Initiative to Fight Human Rights, United Nations Office of Drugs and Crime, https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf

45% από τις χώρες που καλύπτει η παρούσα έκθεση ενέκριναν το αδίκημα της εμπορίας προσώπων, για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια της περιόδου 2003-2008. Οι χώρες αυτές είναι κυρίως στην Ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό, την Κεντρική Αμερική και την Καραϊβική, και τη Δυτική Αφρική. Πολλές χώρες τροποποίησαν τους ποινικούς τους κώδικες για να συμπεριλάβουν περισσότερες μορφές εμπορίας

(δηλαδή, την ποινικοποίηση της εμπορίας ανθρώπων για καταναγκαστική εργασία και την εμπορία των ενηλίκων). Η σχετικά νέα εξέλιξη της σχετικής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί μια σημαντική εξήγηση για το χαμηλό ποσοστό καταδίκης για εμπορία ανθρώπων σε ορισμένα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξημένη πολιτική δέσμευση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Πολλές χώρες καθιέρωσαν μια ειδική μονάδα της αστυνομίας που ασχολείται αποκλειστικά με την εμπορία ανθρώπων ή υιοθέτησαν ένα συγκεκριμένο εθνικό σχέδιο δράσης.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, την τεράστια σημασία του Πρωτοκόλλου και πώς αυτό έδωσε τεράστια ώθηση ώστε πολλές χώρες του κόσμου να δουν πλέον σοβαρά την παγκόσμια απειλή της εμπορίας ανθρώπων και να δεσμευτούν είτε πολιτικά είτε πραγματικά με την υιοθέτηση σχετικών νόμων.³²⁵

Στη συνέχεια, θα δούμε αναλυτικά, τις μορφές που έχει λάβει το δουλεμπόριο στις διάφορες υποπεριοχές της Αφρικής αλλά και τα συγκεκριμένα αίτια που το έχουν κάνει να αναδειχθεί σε αυτήν και φυσικά το πώς η κάθε περιοχή έχει προσπαθήσει να το αντιμετωπίσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ ΤΟ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

5.1 Το δουλεμπόριο στη Δυτική Αφρική

Στη Δυτική Αφρική το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων είναι διαδεδομένο.

5.1.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στη Δυτική Αφρική³²⁶

Η εμπορία ανθρώπων στη Δυτική Αφρική πλήττει κυρίως τρεις ομάδες των θυμάτων: των παιδιών, γυναικών και των μεταναστών.

³²⁵ Βλ. UNODC, *Global Report On Trafficking in Persons*, Global Initiative to Fight Human Rights, 02/2009, σελ.22-25, διαθέσιμο στο https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

³²⁶ Βλ. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Study on trafficking in persons in West Africa: an analysis of the legal and political framework for the protection of victims*, διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_Saddikh_Niass_en.pdf, ημ.πρόσβ.28/09/2015.

1. Παιδιά - εκμετάλλευση και καταναγκαστική στρατολόγηση

Στις Σενεγάλη, Γκάμπια, Γουινέα-Μπισσάου και Μάλι τα παιδιά συχνά υπόκεινται σε εμπορία ανθρώπων για τους σκοπούς της εκμετάλλευσης της εργασίας, επαιτεία, πορνεία και την πορνογραφία, και γίνονται θύματα εμπορίας κυρίως στις τουριστικές περιοχές της χώρας.

Στην Γκάνα, το Μπενίν, Νιγηρία και Τόγκο το κύριο πρόβλημα της εμπορίας παιδιών σχετίζεται με την εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας στις γεωργικές καλλιέργειες, ή με τη χρήση των οικιακών βοηθών, κυρίως στο Μπενίν.

Οι κύριες μορφές της εμπορίας παιδιών είναι: οι αναγκαστικοί γάμοι, η παραδοσιακή τοποθέτηση των μικρών παιδιών με κοντά ή μακρινό τους γονείς τους, η οικιακή εργασία, η πορνεία, η δουλεία, η αναγκαστική στρατολόγηση παιδιών στρατιωτών και η επαιτεία.

2. Η εμπορία γυναικών και παρόμοιες πρακτικές

Δύο από τις διάφορες πρακτικές παρόμοιες με την εμπορία γυναικών θα πρέπει να υπόκεινται σε ιδιαίτερη προσοχή: η πρακτική των καταναγκαστικών γάμων και η πορνεία των γυναικών και των κοριτσιών. Για να δώσουμε ένα παράδειγμα, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Εθνικού Οργανισμού της Νιγηρίας για την απαγόρευση της κυκλοφορίας Προσώπων (NAPTIP) πάνω από 50 000 κορίτσια από τη Νιγηρία σήμερα εργάζονται στη βιομηχανία του σεξ στην Ιταλία, και οι περισσότερες από αυτές είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων.

3. Εκμετάλλευση της εργασίας των μεταναστών σε Δυτικές και χώρες του Κόλπου

Μια άλλη μορφή εμπορίας ανθρώπων μπορεί να εντοπιστεί σε χώρες όπως η Σενεγάλη, τη Μαυριτανία, τη Γουινέα και τη Γουινέα-Μπισσάου, οι οποίες είναι οι κύριες χώρες διέλευσης μεταναστών με προορισμό την Ευρώπη και την Αμερική. Μερικοί από αυτούς τους νέους έχουν πέσει θύματα εμπορίας ανθρώπων για εργασιακή εκμετάλλευση σε εταιρείες ή εργοστάσια στις δυτικές χώρες.

5.1.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στη Δυτική Αφρική

A. Οι εσωτερικοί παράγοντες³²⁷

Πρέπει να ληφθούν υπόψη μια σειρά κοινωνικο-πολιτισμικών παραγόντων.

- 1. Πολιτισμικές πρακτικές.** Η εμπορία κοριτσιών και νεαρών γυναικών στη Δυτική Αφρική οφείλεται στην άνιση μεταχείριση των φύλων. Η πλειοψηφία των θυμάτων εμπορίας παιδιών στη Δυτική και Κεντρική Αφρική είναι κορίτσια. Δύο βαθιά ριζωμένες πολιτισμικές πρακτικές συμβάλλουν στην εμπορία των κοριτσιών και νεαρών γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση. Αυτά είναι η υποτίμηση των κοριτσιών και των γυναικών στην υποσαχάρια Αφρική, και οι πρακτικές βουντού, που είναι γνωστές σε ορισμένες χώρες της Δυτικής Αφρικής, όπως ju-ju. Στο αφρικανικό πολιτισμικό πλαίσιο, τα παιδιά θεωρούνται ως οικονομικά περιουσιακά στοιχεία, ενώ τα κορίτσια γίνονται αντιληπτά ως λιγότερο πολύτιμα από τα αγόρια, και το μέλλον των κοριτσιών θα θυσιάσει για να πληρώσει για την εκπαίδευση των αρσενικών παιδιών στην οικογένεια. Το γεγονός ότι τα αγόρια έχουν επιλεγεί πάνω από τα κορίτσια να φοιτήσουν στο σχολείο, και ότι τα κορίτσια συχνά κρατούνται έξω από το σχολείο, συμβάλλει στα υψηλά ποσοστά ανεργίας των γυναικών. Αυτό το καθιστά ευκολότερο για τους γονείς να τοποθετούν τα κορίτσια τους εκτός της οικογένειας, συχνά σε νοικοκυριά όπου θα μάθουν τα οικιακά καθήκοντα και η εκπαίδευση σε οικιακές υπηρεσίες θεωρείται ως προετοιμασία για το γάμο. Μια άλλη παραδοσιακή πρακτική στην Κεντρική και τη Δυτική Αφρική που κάνει τα παιδιά, και ιδιαίτερα τις γυναίκες και τα κορίτσια, ευάλωτα στην εμπορία, είναι το έθιμο των πρόωγων γάμων. Σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, τα κορίτσια θεωρούνται ως μια οικονομική επιβάρυνση και μια στρατηγική επιβίωσης για τους γονείς, είναι να πουλήσουν την κόρη τους για το σκοπό του γάμου. Ένας άλλος παράγοντας διακρίσεων εις βάρος των κοριτσιών και των γυναικών συνδέεται με τους κανόνες της κληρονομικότητας. Το γεγονός ότι τα κορίτσια και οι γυναίκες αποκλείονται από την κληρονομιά και την ιδιοκτησία γης σε πολλές χώρες,

³²⁷ Ibid.

έχει ως αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση, τη φτώχεια και τον υψηλό κίνδυνο να πέσουν θύματα.³²⁸

- 2. Η θρησκευτική εκπαίδευση των παιδιών στα λεγόμενα σχολεία "daaras"**

μπορεί να θεωρηθεί ως ενδεικτικό παράδειγμα μεταξύ πολλών. Στους δρόμους της Σενεγάλης αφθονούν τα αφρικανικά παιδιά ηλικίας μεταξύ ενός και 15 ετών τα οποία ικετεύουν για χρήματα και τρόφιμα. Δεκάδες χιλιάδες παιδιά από το Μάλι, τη Γουινέα και τη Γκάνα, αναγκάζονται να ζητιανεύουν στους δρόμους του Ντακάρ, πρωτεύουσα της χώρας της Σενεγάλης στη Δυτική Αφρική. Τα παιδιά αυτά λέγονται "Talibe" και τριγυρίζουν στους δρόμους μέρα και νύχτα, ζητιανεύοντας για χρήματα για να επιβιώσουν. Τα παιδιά, που είτε είναι ορφανά ή εγκαταλείφθηκαν από τους γονείς τους, θα οδηγηθούν στη Σενεγάλη από τις γειτονικές χώρες από τους "Μαραμπού". Οι Μαραμπού συγκεντρώνουν αυτά τα παιδιά μαζί στα "Daaras" (μαθήματα για το Κοράνι) και υποκρίνονται ότι τους προσφέρουν μια θρησκευτική εκπαίδευση. Τα Daaras, τα οποία προσφέρουν εκπαίδευση Κορανίου, ήταν ένας σημαντικός θεσμός στη Σενεγάλη σε όλη την ιστορία. Σήμερα, αυτά τα σχολεία ως επί το πλείστον προτιμώνται από τους ανθρώπους της Σενεγάλης, καθώς παρέχουν υψηλής ποιότητας εκπαίδευση, προσφέροντας τη θρησκευτική εκπαίδευση και την επιστήμη μαζί και, επίσης, περισσότερες από μία ξένη γλώσσα. Ωστόσο, μερικές φορές οι γονείς των οποίων το εισόδημα δεν επαρκεί ή που ζουν σε αγροτικές περιοχές στέλνουν τα παιδιά τους στα σχολεία αυτά, φοβούμενοι ότι δεν θα είναι σε θέση να τους δώσουν μια άλλη σχολή. Σχεδόν όλες αυτές οι σχολές ελέγχονται από τις κοινότητες που είναι πολύ αποτελεσματικές στην κοινωνική ζωή της Σενεγάλης. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές παράνομες Daaras, οι οποίες ελέγχονται από συμμορίες στη Σενεγάλη. Αυτές οι Daaras χρησιμοποιούνται για να συλλέξουν τα παιδιά και να τους αναγκάσουν να ζητιανεύουν στους δρόμους. Οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών που λαμβάνουν τη λεγόμενη εκπαίδευση είναι αποκαρδιωτική.³²⁹

³²⁸ Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: 163–195, 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

³²⁹ Βλ. Daily Sabay, Life , *Begging among children growing problem in Senegal*, ημ.δημ. 15/09/2015, διαθέσιμο στο <http://www.dailysabah.com/life/2015/09/16/begging-among-children-growing-problem-in-senegal> , ημ.πρόσβ. 30/09/2015.

3. **Η φτώχεια και η ευπάθεια του πληθυσμού** είναι ένας άλλος παράγοντας τόνωσης της εμπορίας ανθρώπων στην Αφρική. Το UNDP έχει παρουσιάσει σε μία από τις πρόσφατες μελέτες του ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των εργαζόμενων παιδιών είναι συγκεντρωμένος σε χώρες με χαμηλό ανθρώπινο δείκτη ανάπτυξης. Η εμπορία των κοριτσιών και νεαρών γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση μπορεί να αποδοθεί στη φτώχεια, την έλλειψη εκπαίδευσης και απασχόλησης, καθώς και τη βία λόγω φύλου, και με τη διάβρωση της κοινωνικής προστασίας, η οποία τις ώθησε να βρουν άλλες επιλογές αλλού και να γίνουν θύματα.³³⁰ Τα σκληρά οικονομικά μέτρα που υπάρχουν στη Δυτική Αφρική πυροδοτούν κοινωνικές εντάσεις στην περιοχή, μειώνουν την πρόσβαση των παιδιών στην εκπαίδευση, ερημώνουν τις αγροτικές περιοχές και οι κοινωνίες του Sahel παραμένουν χώρες μονοκαλλιιεργειών με προβλήματα στην άρδευση και ελάχιστη βιομηχανική παραγωγή. Επίσης, οι χώρες αυτές υποφέρουν από την πτώση των τιμών των πρώτων υλών και ζητούν εξωτερική οικονομική βοήθεια από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα.³³¹ Η οικονομικά αυτή δυσπραγία ανοίγει το δρόμο για την εμπορία ανθρώπων.
4. **Οι ένοπλες συγκρούσεις.** Στη Δυτική Αφρική οι ένοπλες συγκρούσεις έχουν προκαλέσει την αναγκαστική εκτόπιση χιλιάδων ανθρώπων, που ψάχνουν για άσυλο και προστασία σε χώρες του εξωτερικού, και είναι σε μια εξαιρετικά ευάλωτη θέση.
5. **Η πανδημία του HIV / AIDS.** Εκατομμύρια παιδιά στη Δυτική και Κεντρική Αφρική είναι ορφανά λόγω της πανδημίας. Οι περισσότερο πληγείσες χώρες είναι η Νιγηρία (995 000), Ακτή του Ελεφαντοστού (420 000) και η Μπουρκίνα Φάσο (268 000).

Συνεπώς, οι πολιτιστικές αξίες και πρακτικές, η άγνοια των κινδύνων που εμπλέκονται, οι ανεπαρκείς ευκαιρίες κατάρτισης και εκπαίδευσης, η επιθυμία των παιδιών να μεταναστεύουν σε αναζήτηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας, η υψηλή ζήτηση για φθηνή και ενδοτική παιδική εργασία, η

³³⁰ Βλ. Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9: 163–195, 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

³³¹ Βλ. Χρηστάκης Μ., *Διεθνείς και Διμερείς Σχέσεις των χωρών της Αφρικής*, σελ. 71, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

παραδοσιακή μετανάστευση των ενηλίκων στο πλαίσιο των οικονομικών δραστηριοτήτων, η ανεπαρκής ή ανύπαρκτη εθνική νομοθεσία σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, ο ανεπαρκής έλεγχος των συνόρων, οι ασθενείς θεσμικοί μηχανισμοί, η υπεροχή της παραοικονομίας τροφοδοτούν το φαινόμενο του δουλεμπορίου.³³²

B. Οι εξωτερικοί παράγοντες³³³

Η εμπορία ανθρώπων στη Δυτική Αφρική συμβαίνει στα πλαίσια της κινητικότητας, και της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων που διασφαλίζουν τα υπάρχοντα περιφερειακά και διεθνή μέσα, η παγκοσμιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών επικοινωνίας (το έγκλημα στον κυβερνοχώρο), και ο πολλαπλασιασμός των διακρατικών δικτύων του οργανωμένου εγκλήματος, είναι δύσκολο να ελεγχθούν σε χώρες της ECOWAS.

5.1.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στη Δυτική Αφρική

Πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων έχουν αναληφθεί σε

περιφερειακό επίπεδο, με την υιοθέτηση της **Οικονομικής Κοινότητας των Κρατών της Δυτικής Αφρικής (E.CO.W.A.S.)** με τα Σχέδια δράσης (το αρχικό ήταν 2002-2003 και έκτοτε ακολούθησαν κι άλλα σχέδια δράσης, όπως το σχέδιο δράσης 2008-2011).

Τα κράτη μέλη της E.CO.W.A.S. και της **Οικονομικής Κοινότητας της Κεντρικής Αφρικής (ECCAS)** έχουν υιοθετήσει από το 2006 ένα διαπεριφερειακό Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Προσώπων, ιδίως Γυναικών και Παιδιών. Επιπλέον, στα πλαίσια της υπο-περιοχής, μια πολυμερής συμφωνία συνεργασίας για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων υπεγράφη τον Ιούλιο του 2005 μεταξύ εννέα χωρών, αυτές είναι: Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο, Ακτή Ελεφαντοστού, Γουινέα, Λιβερία, Μαλί, Νίγηρας, Νιγηρία και Τόγκο.

³³² Βλ. *Common Platform for Action of the Sub-Regional Consultation on the Development of Strategies to fight Child trafficking for exploitative labour purposes in West and Central Africa*, CR/LBV/2000/26, 22 - 24 February 2000, Libreville, Gabon, σελ.1-2, διαθέσιμο στο <http://www.unicef.org/media/newsnotes/platform.pdf>, ημ.πρόσβ.01/10/2015.

³³³ Βλ. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Study on trafficking in persons in West Africa: an analysis of the legal and political framework for the protection of victims*, διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_Saddikh_Niass_en.pdf, ημ.πρόσβ.28/09/2015.

Συγκεκριμένα, η Οικονομική Κοινότητα της Δυτικής Αφρικής (Economic Community of West African States - E.CO.W.A.S.)³³⁴, επιδίωκε την προώθηση του διεθνούς εμπορίου, της συνεργασίας και της αυτάρκειας των χωρών μελών της. Επίσης, έστειλε ειρηνευτικές αποστολές σε περιοχές της Δυτικής Αφρικής οι οποίες μαστίζονταν από εμφύλιες συρράξεις.³³⁵

Σε υπο-περιφερειακό νομικό-θεσμικό πλαίσιο περίοπτη θέση κατέχουν

- Η Συνθήκη της E.CO.W.A.S που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και εμπορευμάτων (1975),
- Η Συνθήκη της ECOWAS Κοινότητας που αναθεωρήθηκε το 1993, και το πρωτόκολλο σχετικά για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των εμπορευμάτων,
- Η Σύμβαση των Κρατών της Δυτικής Αφρικής για την Έκδοση (1994),
- Η Διακήρυξη της ECOWAS για την καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων (2001),
- Στα πλαίσια της ECOWAS το αρχικό Σχέδιο Δράσης κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (2002-2003),
- Η συμφωνία πολυμερούς συνεργασίας για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών στη Δυτική Αφρική (2005).
- Το σχέδιο της Αφρικανικής Ένωσης της Ουαγκαντούγκου Δράσης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών, η οποία εγκρίθηκε στην Τρίπολη το Νοέμβριο του 2006,
- Το κοινό σχέδιο δράσης ECOWAS / ECCAS για την εμπορία ανθρώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών στη Δυτική και Κεντρική Αφρική (2006-2009),
- Το Σχέδιο Δράσης της ECOWAS εναντίον της Εμπορίας Ανθρώπων (2008-2011).
- Επίσης, στο πλαίσιο αυτό, η ECOWAS προβλέπει το **ECOWAS Community Court of Justice (ECCJ)**. Στη σχετικά σύντομη διάρκεια ζωής της ECOWAS, το ECCJ μπορεί να περιγραφεί ως ένα από τα λίγα ιδρύματα που έχουν υποστεί τους περισσότερους μετασχηματισμούς για την αντιμετώπιση νέων και

³³⁴ Η E.CO.W.A.S. ιδρύθηκε το 1975 με την υπογραφή του Συμφώνου του Lagos.

³³⁵ Βλ. Χρηστάκης Μ., *Διεθνείς και Διμερείς Σχέσεις των χωρών της Αφρικής*, σελ. 71-72, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

αναδυόμενων προκλήσεων. Θεωρείται κοινοτικό δικαστήριο σύμφωνα με τη Συνθήκη του 1975 της ECOWAS, ενώ γεννήθηκε ως κοινοτικό Δικαστήριο, το 1991. Από τότε, το Πρωτόκολλο για την ECCJ έχει τροποποιηθεί με συμπληρωματικό πρωτόκολλο που εγκρίθηκε το 2005 με αποτέλεσμα την επέκταση της δικαιοδοσίας του ECCJ. Από το 2005 το δικαστήριο απέκτησε δικαιοδοσία και για υποθέσεις παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό παρά τις διατάξεις του συμπληρωματικού πρωτοκόλλου 2005 επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια να παραπέμψουν εγχώριες υποθέσεις που αφορούν ζητήματα ερμηνείας της Συνθήκης, των πρωτοκόλλων και των κανονισμών της ECOWAS στο ECCJ. Βάσει της ΟΔΔΑ, του Αφρικανικού Χάρτη ή ακόμη και του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα CESCER, τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα μπορούν να διεκδικηθούν ενώπιον του ECCJ. Το ECCJ παραμένει το δικαστικό όργανο της περιφερειακής οικονομικής κοινότητας με πρωταρχικό καθήκον να ερμηνεύει και να εφαρμόζει την κοινοτική συνθήκη με στόχο τη διευκόλυνση της περιφερειακής ενσωμάτωσης. Προκειμένου να αποφευχθεί ο κατακερματισμός που προκύπτει από την έκδοση αντιφατικών αποφάσεων, το ECCJ πρέπει να λάβει τις προηγούμενες αποφάσεις της Αφρικανικής Επιτροπής υπόψη κατά την προετοιμασία για τις αποφάσεις του. Αυτό είναι πολύ σημαντικό καθώς ο Αφρικανικός Χάρτης αποτελεί την κύρια πηγή της νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα που εφαρμόζονται από το ECCJ.³³⁶ Σημαντική υπόθεση είναι αυτή της προσφυγής της Hadijatou Mani Koraou εναντίον του Νίγηρα, αφού είναι η πρώτη υπόθεση δουλείας που φτάνει ενώπιον Δικαστηρίου στην Αφρικανική ήπειρο και άνοιξε το δρόμο για σημαντικές εξελίξεις και στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ECOWAS όσον αφορά το ζήτημα της δουλείας. Η Hadijatou το 1996 σε ηλικία μόλις 12 ετών πωλείται στον αρχηγό μίας τοπικής φυλής, τον El Hadj Souleymane Naraoua, σύμφωνα με το έθιμο "Wahiya" του Νίγηρα, το οποίο επιτρέπει την πώληση νεαρών κοριτσιών, που ανήκουν στην τάξη των δούλων, με σκοπό να εργαστούν ως υπηρέτριες και παλλακίδες στο σπίτι του εκάστοτε "αφεντικού" τους. Για σχεδόν 10 χρόνια η Hadijatou υπέστη ψυχολογική και σωματική κακοποίηση, σεξουαλική εκμετάλλευση, σκληρή εργασία, ύβρεις,

³³⁶ Βλ. Ebobrah S. , *A critical analysis of the human rights mandate of the ECOWAS Community Court of Justice*, Research Partnership 1/2008, The Danish Institute for Human Rights, σελ.7, 16, 42, 47-49, διαθέσιμο στο https://docs.eser-net.org/usr_doc/S_Ebobrah.pdf , ημ.πρόσβ. 02/10/2015.

απειλές, εξευτελισμό και πλήρη έλεγχο της ζωής της από τον El Hadj Souleymane Naraoua, ο οποίος το 2005, της δίνει πιστοποιητικό απελευθέρωσης από την σκλαβιά αλλά της απαγορεύει να εγκαταλείψει το σπίτι του ισχυριζόμενος πως εκείνη παρέμενε σύζυγός του. Η Hadijatou, τελικά εγκαταλείπει το σπίτι του και προσφεύγει σε εθνικό δικαστήριο, από όπου όμως δεν κατάφερε να δικαιωθεί και να λάβει κάποια αποζημίωση σε εθνικό επίπεδο και έτσι παράλληλα φέρνει την υπόθεση ενώπιον του Δικαστηρίου της ECOWAS το 2007. Η Hadijatou ζητά να καταδικαστεί ο Νίγηρας για παραβιάσεις των αρ. 1,2,3,5,6 και 18(3) του Αφρικανικού Χάρτη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών, να θεσπιστεί νομοθεσία από τον Νίγηρα που να προστατεύει αποτελεσματικά τις γυναίκες από έθιμα που εισάγουν διακρίσεις σε σχέση με το γάμο και το διαζύγιο, να αναθεωρήσει ο Νίγηρας τη σχετική με τα δικαστήρια νομοθεσία του για να μπορεί η δικαιοσύνη χωρίς εμπόδια να προστατεύει τα θύματα της δουλείας, να καταργήσει ο Νίγηρας τα επιβλαβή έθιμα και τις πρακτικές που στηρίζονται στην ιδέα της κατωτερότητας των γυναικών και να της παραχωρήσουν δίκαιη αποζημίωση για τα 9 χρόνια αιχμαλωσίας της. Τελικά το δικαστήριο αναγνώρισε πως οι συνθήκες ζωής της Hadijatou για 9 χρόνια ήταν αναμφισβήτητα συνθήκες δουλείας παρά την απαγόρευση αυτής της πρακτικής και έκρινε πως ο Νίγηρας έχει ευθύνη από τη στιγμή που ποτέ δεν έλαβε μέτρα για να την προστατέψει από τη δουλεία. Αντίθετα, οι κρατικές αρχές έδειξαν ανοχή, αδράνεια, παθητικότητα και αποχή παρά την γνωστοποίηση της υπόθεσης. Επίσης, αναγνώρισε πως η δουλεία που υπέστη ισοδυναμεί με διάκριση λόγω κοινωνικής καταγωγής αλλά έκρινε πως η διάκριση αυτή είναι ευθύνη του El H.S. Naraoua και όχι του Νίγηρα. Το πιο σημαντικό είναι πως αποφάσισε πως ο Νίγηρας έχει την υποχρέωση να αποζημιώσει την Hadijatou ως επανόρθωση για τη σωματική, ψυχολογική και ηθική βλάβη που υπέστη. (≈20.000 \$)³³⁷

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως το δικαστήριο, πλέον, είναι αρμόδιο να αποφασίσει σε περίπτωση παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συμβαίνουν σε ένα κράτος μέλος και η πρόσβαση στο Δικαστήριο είναι ανοικτή σε άτομα που

³³⁷ Βλ. Centre for Human Rights, University of Pretoria, *Niger: Koraou v Niger (2008) AHRLR 182 (ECOWAS 2008)*, African Human Rights Case Law Database, διαθέσιμο στο <http://www.chr.up.ac.za/index.php/browse-by-subject/379-niger-koraou-v-niger-2008-ahrlr-ecowas-2008.html>, ημ.πρόσβ.01/10/2015.

είναι θύματα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συμβαίνουν σε κάθε κράτος μέλος.³³⁸

- Άλλη ουσιαστική σχετική πρωτοβουλία που έχει αναληφθεί έως σήμερα υπήρξε μια **Κοινή Πλατφόρμα Δράσης για τη Δυτική και Κεντρική Αφρική** με σκοπό την ανάπτυξη στρατηγικών για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών στη Δυτική και Κεντρική Αφρική (Common Platform for Action of the Sub-regional Consultation on the Development of Strategies to Fight Child trafficking for exploitative labour purposes in West and Central Africa), που συμφωνήθηκε από 21 αφρικανικά κράτη το Φεβρουάριο 2000 στην Libreville της Gabon. Στα πλαίσια αυτής της δράσης επιδιώκεται η αύξηση της υπεράσπισης και της ευαισθητοποίησης για την ενίσχυση των μηχανισμών κοινωνικής ρύθμισης μέσα στις κοινότητες και στα κράτη, η εφαρμογή κατάλληλου νομικού και θεσμικού πλαισίου, η βελτίωση της φροντίδας για τα παιδιά που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων, η βελτίωση της γνώσης και της παρακολούθησης της διακίνησης βάσει αποκεντρωμένων και έμμεσων μηχανισμών, η ενίσχυση διυπουργικής και διακυβερνητικής συνεργασίας και η ορθή εφαρμογή και παρακολούθηση της πλατφόρμας δράσης.³³⁹

Σε Εθνικό νομικό και θεσμικό πλαίσιο, σήμερα, αρκετές χώρες της Δυτικής Αφρικής έχουν εγκρίνει κάποιο είδος της νομοθεσίας για την πρόληψη της παράνομης διακίνησης προσώπων, όπως το Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο, Γκάνα, Λιβερία, το Μάλι, η Μαυριτανία, η Νιγηρία, η Σενεγάλη, η Σιέρα Λεόνε, η Γκάμπια και το Τόγκο, ακόμη και αν οι διαφορετικές νομοθεσίες δεν δίνουν πάντα τον ίδιο ορισμό της εμπορίας ανθρώπων και μερικά περιορίζονται στην εμπορία παιδιών.

Χώρες όπως η Γουινέα, που δεν έχει ακόμη υιοθετήσει την εθνική νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων, χρησιμοποιούν την υφιστάμενη νομοθεσία που σχετίζονται με την εκμετάλλευση των ανηλίκων, την παιδική πορνεία, η βία κατά των γυναικών

³³⁸ Βλ. Community Court of Justice, *About Us*, διαθέσιμο στο http://www.courtecawas.org/site2012/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=5, ημ.πρόσβ.01/10/2015.

³³⁹ Βλ. *Common Platform for Action of the Sub-Regional Consultation on the Development of Strategies to fight Child trafficking for exploitative labour purposes in West and Central Africa*, CR/LBV/2000/26, 22 - 24 February 2000, Libreville, Gabon, διαθέσιμο στο <http://www.unicef.org/media/newsnotes/platform.pdf>, ημ.πρόσβ.01/10/2015.

και των παιδιών, τα βασανιστήρια, τις ακούσιες εξαφανίσεις και άλλες μορφές παράβασης της σωματικής ακεραιότητας των προσώπων.³⁴⁰

Πηγή *Global Report On Trafficking in Persons*, Global Initiative to Fight Human Rights, United Nations Office of Drugs and Crime, https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf

Συγκεκριμένα, η νομοθετική κατάσταση στη Δυτική και Κεντρική Αφρική είναι ελαφρώς διαφορετική σε σχέση με τις άλλες τρεις περιοχές της Αφρικής, οι χώρες της περιοχής μπορούν να ομαδοποιηθούν ανάλογα με τη νομοθεσία που έχουν θεσπίσει έναντι της εμπορίας προσώπων. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει τις πέντε αγγλόφωνες χώρες (Γκάνα, Λιβερία, Νιγηρία, Σιέρα Λεόνε, Γκάμπια) συν Σενεγάλη και τη Μαυριτανία, οι οποίες έχουν υιοθετήσει μια ειδική διάταξη για την ποινικοποίηση τουλάχιστον της εμπορίας ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση και την καταναγκαστική εργασία, χωρίς περιορισμούς ως προς την ηλικία ή το φύλο του θύματος. Η δεύτερη ομάδα αποτελείται από το Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο, Γκαμπόν, το Μάλι και το Τόγκο, οι οποίες έχουν υιοθετήσει διατάξεις που ποινικοποιούν μόνο την εμπορία παιδιών. Η τρίτη ομάδα περιλαμβάνει τις υπόλοιπες τέσσερις χώρες, το Τσαντ, Ακτή Ελεφαντοστού, τη Γουινέα και το Νίγηρα που δεν έχουν ένα συγκεκριμένο αδίκημα για τη διευθέτηση τυχόν μορφών εμπορίας ανθρώπων. Η

³⁴⁰ Βλ. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Study on trafficking in persons in West Africa: an analysis of the legal and political framework for the protection of victims*, διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_Saddikh_Niass_en.pdf, ημ.πρόσβ.28/09/2015.

εισαγωγή ενός αδικήματος της εμπορίας προσώπων- ή του παιδικού trafficking- στην εθνική νομοθεσία είναι πρόσφατες στο μεγαλύτερο μέρος της περιοχής. Η Μαυριτανία και η Νιγηρία είχαν θεσπίσει το συγκεκριμένο αδίκημα της εμπορίας ανθρώπων στην χώρα από το 2003, και το Μάλι είχε μια διάταξη για την εμπορία παιδιών στον ποινικό της κώδικα από το 2001, αλλά και οι άλλες εννέα χώρες υιοθέτησαν μόνο μια διάταξη σχετικά με την παιδική ή την εμπορία ανθρώπων, το 2005 ή αργότερα. Οι αρχές του Τσαντ, η Ακτή Ελεφαντοστού και η Νιγηρία εξετάζουν σχέδια νόμων κατά της εμπορίας ανθρώπων.³⁴¹

Σε τοπικό επίπεδο, η **Νιγηρία**³⁴² λέγεται ότι είναι η κορυφαία χώρα στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρώπων στην αφρικανική ήπειρο και έχει το μεγαλύτερο αριθμό των επιτυχών διώξεων σε αυτό το θέμα. Ήταν η πρώτη αφρικανική χώρα³⁴³ που θέσπισε νομοθεσία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων το 2003, και συγκρότησε μια ειδική υπηρεσία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, την Εθνική Υπηρεσία για την απαγόρευση της εμπορίας προσώπων και άλλων συναφών θεμάτων - National Agency for Prohibition of Traffic in Persons and Other Related Matters (NAPTIP). Η NAPTIP ιδρύθηκε, λοιπόν, το 2004, σύμφωνα με το σχέδιο δράσης κατά της εμπορίας ανθρώπων του 2003 και επέβαλε, μεταξύ άλλων: το συντονισμό και τήρηση όλων των νόμων για την εμπορία ανθρώπων, τη θέσπιση μέτρων για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της εξάλειψης της εμπορίας προσώπων, τη θέσπιση μέτρων προστασίας των μαρτύρων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των οργάνων επιβολής του νόμου για την καταστολή της εμπορίας προσώπων, τη δημιουργία και βελτίωση της διεθνούς συνεργασίας για την καταστολή της εμπορίας ανθρώπων από τις οδικές, θαλάσσιες και εναέριες οδούς, την ενίσχυση και συμπλήρωση των δράσεων σε διμερείς και πολυμερείς συνθήκες και συμβάσεις σχετικά με την εμπορία προσώπων, την ενίσχυση των νόμιμων μέσων για τη διεθνή συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις για την καταστολή των διεθνών δραστηριοτήτων

³⁴¹ Βλ.. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 27. Διαθέσιμο στο: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβασης 12, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

³⁴² Βλ. Thipanyane T., *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary,, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

³⁴³ Βλ. Olagbegi – Olateru B., Ikpeme A., *Review of legislation and policies in Nigeria on Human Trafficking and Forced Labour*, Action Programme against Trafficking and Forced Labour in West Africa, International Labour Organization, σελ. 37-38, διαθέσιμο στο http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_083149.pdf, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

της διακίνησης προσώπων, τη συνεργασία με άλλους οργανισμούς ή φορείς για να εξασφαλίσουν την πρόληψη και την εξάλειψη των βαθύτερων αιτίων του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων.³⁴⁴ Επίσης, ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την εμπορία ανθρώπων εγκρίθηκε το 2006.³⁴⁵

5.2 Το δουλεμπόριο στην Ανατολική Αφρική

5.2.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στην Ανατολική Αφρική

Η εμπορία ανθρώπων είναι ένα συνεχές φαινόμενο σε όλη την Ανατολική Αφρική. Ωστόσο γενικά ,δεν υπάρχουν πληροφορίες στην περιοχή. Απ' όσο μπορούμε να ξέρουμε οι γυναίκες και τα παιδιά ήταν γενικά τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων και των συναφών εγκλημάτων.

Η εμπορία δεν είναι μόνο **διακρατική** αλλά και **εγχώρια** και **ενδοπεριφερειακή**. Τα παιδιά, οι γυναίκες και, σε μικρότερο βαθμό, οι άνδρες είναι θύματα εμπορίας, από και προς την περιοχή.

- Τα **κορίτσια** πέφτουν θύματα εμπορίας για εκμετάλλευση στην **οικιακή εργασία, την καταναγκαστική πορνεία και τον εξαναγκασμό σε γάμο.**
- Τα **αγόρια** θύματα εμπορίας τα εκμεταλλεύονται σε τομείς όπως η **γεωργία, η κτηνοτροφία, στις φυτείες και την αλιεία.**
- Οι **γυναίκες** πέφτουν θύματα εμπορίας για **οικιακή εργασία, καταναγκαστική πορνεία και στη ξενοδοχειακή βιομηχανία** ενώ η ζήτηση για τις γυναίκες θύματα ενισχύεται στην περιοχή από την **αύξηση του τουρισμού και της βιομηχανίας του σεξ.**
- Οι άντρες διακινούνται κυρίως για **χειρωνακτική εργασία και τη γεωργία, οικοδομικές εργασίες και εγκληματικές δραστηριότητες.**
- Στην **εγχώρια** εμπορία παιδιών και γυναικών, από αγροτικές και αστικές περιοχές, τα θύματα χρησιμοποιούνται κυρίως για **εκμετάλλευση στην οικιακή εργασία και το εμπορικό σεξ.**

³⁴⁴ Ibid.

³⁴⁵ Βλ. UNODC, Global Report on Trafficking in Persons, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 105, διαθέσιμο στο:http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβασης 12, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

- Ωστόσο, **διεθνική σωματεμπορία γυναικών** και σε άλλες χώρες της Αφρικής, της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής είναι κυρίως για **σεξουαλική εκμετάλλευση και οικιακή εργασία**.³⁴⁶
- Οι χώρες της Ανατολική Αφρικής, αν και σε πολύ μικρότερο βαθμό, είναι επίσης **χώρες προορισμού** για τις γυναίκες από τη Νότια Ασία, ιδίως την Ινδία.³⁴⁷

5.2.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στην Ανατολική Αφρική³⁴⁸

1. Πολλές χώρες της Ανατολικής Αφρικής πλήττονται από **αδύναμες κυβερνήσεις και αστάθεια**. Η απουσία ισχυρής δημοκρατίας, ελέγχων, ισορροπημένου καταμερισμού της εξουσίας, κατάλληλης νομοθεσίας, εποπτείας συστημάτων, δημόσιων υπηρεσιών είναι κοινά στα περισσότερα κράτη της περιοχής. Σε συνδυασμό με τη συχνή έκρηξη των συγκρούσεων³⁴⁹, αυτά τα αδύναμα κράτη προωθούν την αστάθεια και τη δημιουργία συνθηκών που ευνοούν την εμπορία ανθρώπων. Δυστυχώς κύριο χαρακτηριστικό της Ανατολικής Αφρικής είναι οι διακρατικές εντάσεις, οι ενδοκρατικές συγκρούσεις και οι γενικευμένες εξεγέρσεις.³⁵⁰ Οι ένοπλες συγκρούσεις αποδυναμώνουν την εξουσία και τη νομιμότητα των κρατικών θεσμών και υπονομεύουν τη δημοκρατία και την ανάπτυξη. Οι γυναίκες και τα παιδιά συχνά καταλήγουν στα χέρια των πολέμαρχων, στρατιωτών και ανταρτών και κακοποιούνται ως σκλάβοι του σεξ, στρατιώτες, σε καταναγκαστικά έργα κ.ά.

2. **Χαμηλοί πόροι** και χαμηλή κατανομή των πόρων στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης. Οι περισσότερες Ανατολικές χώρες της Αφρικής εξαρτώνται εν μέρει από οικονομική υποστήριξη και έχουν χαμηλά φορολογικά έσοδα. Στις περισσότερες χώρες, οι πόροι δεν είναι αρκετοί για τη δημιουργία ενός επαρκούς αστυνομικού και δικονομικού συστήματος. Η περιοχή κατέχει τη χαμηλότερη αστυνομική δύναμη

³⁴⁶ Βλ. Global Initiative to Fight Human Trafficking , *About East Africa*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/about/east-africa.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

³⁴⁷ Βλ. UNODC, *Organised Crime and Trafficking in Eastern Africa*, A Discussion Paper, 11/2009, σελ.18, διαθέσιμο στο [http://www.unodc.org/documents/easternafrika/regional-ministerial-meeting/Organised Crime and Trafficking in Eastern Africa Discussion Paper.pdf](http://www.unodc.org/documents/easternafrika/regional-ministerial-meeting/Organised%20Crime%20and%20Trafficking%20in%20Eastern%20Africa%20Discussion%20Paper.pdf) , ημ.πρόσβ. 22/09/2015.

³⁴⁸ Οπ.π σελ.9-11.

³⁴⁹ Τρεις εμπόλεμες ζώνες στην περιοχή είναι αυτές στο Νότιο Σουδάν, το ανατολικό τμήμα της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό και σε όλη τη Σομαλία.

³⁵⁰ Βλ. Χρηστάκης Μ., *Διεθνείς και Διμερείς Σχέσεις των χωρών της Αφρικής*, σελ. 72, στο Τσάλας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

καθώς και τους λιγότερους δικαστές κατά κεφαλήν απ' ό, τι σε οποιαδήποτε άλλη περιοχή του κόσμου.

3. Η **διαφθορά** εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Το 2002, η Αφρικανική Ένωση (AU) ανέφερε ότι η Αφρική χάνει κατ'εκτίμηση 150 δις \$ ετησίως για τη διαφθορά. Η διαφθορά στην Ανατολική Αφρική υπονομεύει τις επιδόσεις των επιχειρήσεων και μειώνει τα κίνητρα για εμπόριο και επενδύσεις. Μεγάλος αριθμός των πολιτών δεν έχουν πρόσβαση σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες. Η διαφθορά, επίσης, συμβάλλει άμεσα στην έλλειψη δημόσιων υποδομών, επενδύσεων, ευκαιριών για εκπαίδευση και απασχόληση και κατά συνέπεια τα άτομα γίνονται ευάλωτα στην εμπορία ανθρώπων, και διατηρείται ο φαύλος κύκλος της φτώχειας και της ανισότητας.

4. Η **Διαφάνεια, η λογοδοσία, και η ευαισθητοποίηση των πολιτών** είναι σχεδόν απύσες στις περισσότερες χώρες. Τα χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και η επικράτηση των αυταρχικών πολιτικών συστημάτων έχουν καλλιεργήσει ένα χαμηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης και γνώσης των πολιτών επί της εμπορίας ανθρώπων.

5. Η **φτώχεια και η ανισότητα**. Ακόμη και μετά την οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών, η φτώχεια και η ανισότητα παραμένουν ανεξέλεγκτες. Οι παραγκουπόλεις και οι πληθυσμοί των παραγκουπόλεων είναι σε άνοδο. Η ανισότητα, ιδιαίτερα στις αστικές περιοχές έχει αυξηθεί. Στις περισσότερες αγροτικές περιοχές, όπως στις μικρότερες πόλεις γύρω από τη λίμνη Βικτώρια στην Κένυα, Ουγκάντα και την Τανζανία, η ανισότητα αυξάνεται επίσης, καθώς οι πληθυσμοί σε αυτές τις πόλεις αυξάνονται ενώ οι δημόσιες υπηρεσίες και οι υποδομές εξακολουθούν να είναι ανεπαρκείς για τον αυξανόμενο αριθμό των ανθρώπων. Οι άνθρωποι στερούνται τις θέσεις εργασίας, την κοινωνική ασφάλιση, την εκπαίδευση και πολλά άλλα μην μπορώντας να ξεφύγουν από την παγίδα της φτώχειας. Οι νέοι πλήττονται ιδιαίτερα, αφού δεν έχουν την πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με ευκαιρίες όπως σε άλλα μέρη του κόσμου, αλλά παραμένουν χωρίς δουλειά και χωρίς την κατάλληλη εκπαίδευση για να βελτιώσουν τη ζωή τους. Επιπλέον, τα αδύναμα δικαιώματα ιδιοκτησίας επιδεινώνουν το πρόβλημα και τα έσοδα της οικονομικής ανάπτυξης καταλήγουν στις τσέπες της ανώτερης ή της μεσαίας τάξης.

6. Οι **δημογραφικές τάσεις**. Η Αφρική φιλοξενεί το νεότερο πληθυσμό του κόσμου, αφού το 43% του πληθυσμού της ηπείρου είναι κάτω από την ηλικία των 15.

Σύμφωνα με πολλές μελέτες που διεξάγονται, το έγκλημα είναι πιο πιθανό να διαπράττεται από άτομα μεταξύ των ηλικιών 12 και 30. Στις χώρες της Ανατολικής Αφρικής η διάμεση ηλικία είναι 16 έως 19 ετών, πράγμα που σημαίνει ότι το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας είναι ευάλωτο στο να εμπλακεί σε εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η εμπορία ανθρώπων, εάν δεν του δοθούν εναλλακτικές μέθοδοι νόμιμης εργασίας.³⁵¹

Σχετικά με την εμπορία παιδιών στις χώρες της Ανατολικής Αφρικής η πλειοψηφία των παιδιών-θυμάτων εμπορίας είναι εκείνα που έχουν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση και δεν έχουν επαγγελματικές ευκαιρίες. Επιπλέον, τα περισσότερα από τα παιδιά αυτά διακινούνται από ανθρώπους που γνωρίζουν (σε ορισμένες περιπτώσεις, από τους συγγενείς). Η πιο ευάλωτη ηλικιακή ομάδα είναι 13-18 ετών. Ο HIV / AIDS έχει επίσης συμβάλει στο φαινόμενο της εμπορίας αφού η πλειονότητα των θυμάτων εμπορίας παιδιών είναι ορφανά. Επίσης, η Αφρικανική κοινωνία ακολουθεί παραδοσιακές πρακτικές που προωθούν την κακοποίηση των παιδιών τα οποία συχνά πωλούνται με σκοπό το κέρδος.³⁵²

5.2.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στην Ανατολική Αφρική

Πηγή *Global Report On Trafficking in Persons*, Global Initiative to Fight Human Rights, United Nations Office of Drugs and Crime, https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf

³⁵¹ Βλ. UNODC, *Organised Crime and Trafficking in Eastern Africa*, A Discussion Paper, 11/2009, σελ.9-11, διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/documents/easternafrika/regional-ministerial-meeting/Organised_Crime_and_Trafficking_in_Eastern_Africa_Discussion_Paper.pdf , ημ.πρόσβ. 22/09/2015.

³⁵² Βλ. Global Initiative to Fight Human Trafficking , *About East Africa*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/about/east-africa.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

Ποια είναι η κατάσταση της νομοθεσίας για την εμπορία ανθρώπων στην Ανατολική Αφρική;

Ορισμένες από τις χώρες της Ανατολικής Αφρικής (Τζιμπουτί, Αιθιοπία, Ερυθραία, Ρουάντα και Τανζανία) έχουν θεσπίσει νομοθεσία κατά της εμπορίας προσώπων. Άλλες χώρες είναι στη διαδικασία έγκρισης αυτής της νομοθεσίας, είτε έχουν παρουσιάσει σχέδια νόμου στα νομοθετικά σώματά τους ή βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο της διαδικασίας σύνταξης. Ελλείψει οποιασδήποτε σχετικής ολοκληρωμένης νομοθεσίας κάποιες χώρες έχουν άλλους νόμους που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη δίωξη των ενόχων για εγκλήματα που συνδέονται συνήθως με την εμπορία ανθρώπων, ιδίως σε σχέση με τα αδικήματα της διακίνησης παιδιών, όπως η "κλοπή παιδιών" και η "απαγωγή παιδιών", ή σεξουαλικά αδικήματα, εργατική νομοθεσία, "εγκλήματα κατά των ηθών και της οικογένειας" και πολλά άλλα. Η συνδυασμένη απουσία ειδικής νομοθεσίας για την εμπορία ανθρώπων και η χαμηλή ανταπόκριση της ποινικής δικαιοσύνης στην περιοχή δεν επιτρέπουν την αναγνώριση των ειδικών περιφερειακών προτύπων εμπορίας. Η Αιθιοπία είναι η μόνη χώρα της Ανατολικής Αφρικής η οποία είχε καταγράψει καταδίκες εμπορίας προσώπων μεταξύ του 2003 και του 2007.³⁵³

Γενικά ως προς το πολιτικό και νομοθετικό περιβάλλον μέσα στις χώρες της Ανατολικής και στο Κέρας της Αφρικής συμπεραίνουμε πως αν και ορισμένες πολιτικές και νομοθεσίες για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας υπάρχουν σε ορισμένες χώρες της περιοχής, οι διατάξεις τους είναι πολύ μικρότερες από ό, τι προβλέπεται στο Πρωτόκολλο του Παλέρμο και στις διεθνείς συμβάσεις. Επίσης, υπάρχουν πολιτικές για τη φροντίδα και προστασία των παιδιών σε ορισμένες χώρες που δεν αντιμετωπίζουν ολιστικά το ζήτημα της εμπορίας παιδιών. Άλλες ισχύουσες νομοθεσίες που αποσκοπούν να προστατεύσουν τα παιδιά από την εμπορία, δεν εφαρμόζονται επαρκώς. Επιπλέον, κατά την εφαρμογή διατάξεων στα πλαίσια των υφιστάμενων νόμων, ορισμένα τμήματα του πληθυσμού – όπως οι άνδρες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα ορφανά και τα παιδιά-δεν καλύπτονται επαρκώς κατά της εμπορίας. Αυτό δεν πληροί τα πρότυπα του Πρωτοκόλλου του Παλέρμο και των συμβάσεων. Έτσι, η υπάρχουσα πολιτική και το

³⁵³ Ibid.

νομοθετικό περιβάλλον δεν αρκούν για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας.³⁵⁴

Η πρόληψη της διεθνικής σωματεμπορίας απαιτεί όχι μόνο τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων κρατικών φορέων (συνοριακή αστυνομία, αστυνομικές δυνάμεις, εισαγγελικοί και δικαστικοί φορείς, υπάλληλοι της υπηρεσίας μετανάστευσης, υπουργεία Εσωτερικών), αλλά και την καλή επικοινωνία και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των χωρών της περιοχής αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο συντονισμός είναι ένα δύσκολο θέμα σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ανατολικής Αφρικής, και παρόλο που οι περιφερειακές οργανώσεις λαμβάνουν την εμπορία ανθρώπων και την παράνομη διακίνηση μεταναστών σοβαρά, από κοινού δράση των ΜΚΟ και των κυβερνήσεων δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί σε μεγάλη κλίμακα. Συνολικά, όλες οι (διεθνείς) δραστηριότητες υποστήριξης θα πρέπει να τοποθετηθούν στο πλαίσιο άλλων στρατηγικών υπέρ της ανάπτυξης των φτωχών χωρών, όπως το σχέδιο για την επιτάχυνση της βιώσιμης ανάπτυξης για τον τερματισμό της φτώχειας (PASDEP) στην Αιθιοπία, ή τη Νέα Εταιρική Σχέση για την Ανάπτυξη της Αφρικής (NEPAD) σε περιφερειακό επίπεδο.³⁵⁵

Για παράδειγμα στην **Αιθιοπία**³⁵⁶, αν και δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία, ορισμένες μελέτες δείχνουν ευρεία διασυνοριακή εμπορία των κοριτσιών και νεαρών γυναικών. Η φτώχεια είναι ένας σημαντικός παράγοντας που ωθεί τις γυναίκες και τα παιδιά σε καταστάσεις της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας. Εκτιμάται ότι το 50 τοις εκατό του αγροτικού πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Τα υψηλά επίπεδα της ανεργίας ωθούν επίσης πολλούς ανθρώπους, ιδίως τις γυναίκες, να αναζητήσουν επαγγελματικές ευκαιρίες στο εξωτερικό. Το

³⁵⁴ Βλ. ANPPCAN Head Office, *Report of the Eastern and Horn of Africa Conference on Human Trafficking and Forced Labour*, , σελ.26, διαθέσιμο στο http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/e/eastern_africa_conference_2005.pdf , ημ.πρόσβ. 10/10/2015.

³⁵⁵ UNODC, *Organised Crime and Trafficking in Eastern Africa*, A Discussion Paper, , 11/2009, σελ.21-22, διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/documents/easternafrika/regional-ministerial-meeting/Organised_Crime_and_Trafficking_in_Eastern_Africa_Discussion_Paper.pdf , ημ.πρόσβ. 22/09/2015.

³⁵⁶ Βλ. ANPPCAN Head Office, *Report of the Eastern and Horn of Africa Conference on Human Trafficking and Forced Labour*, , σελ.21-22, διαθέσιμο στο http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/e/eastern_africa_conference_2005.pdf , ημ.πρόσβ. 10/10/2015.

συγκεκριμένο αδίκημα της εμπορίας προσώπων θεσπίστηκε στην Αιθιοπία το 2004 και ακολούθησε ένα εθνικό σχέδιο δράσης κατά της εμπορίας ανθρώπων.³⁵⁷

Η πιο σχετική διάταξη στον ποινικό κώδικα της Αιθιοπίας για την εμπορία ανθρώπων είναι το άρθρο 605 για τη σωματεμπορία γυναικών, τα βρέφη και τους νέους. Η διάταξη αυτή αποτελεί αδίκημα να αποπλανήσει κάποιος, να δολοφονήσει, ή να ωθήσει τις γυναίκες, βρέφη ή νεαρά άτομα να καταφύγουν στην πορνεία.

Σημαντικό είναι το έργο των οργανώσεων που αναλαμβάνουν παρεμβάσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας όπως ο Σύλλογος για εθνική Δράση για την Πρόληψη και Προστασία κατά της Παιδικής Κακοποίησης και Παραμέλησης (ANPPCAN) στην Αιθιοπία, ο Σύλλογος Γυναικών Δικηγόρων της Αιθιοπίας και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) στην Αιθιοπία.

Συγκεκριμένα, ο σύλλογος ANPPCAN στην Αιθιοπία παρέχει ψυχοκοινωνική υποστήριξη, τοποθετήσεις, επαναπατρισμό, επανένταξη, καθώς και νομική βοήθεια στα θύματα και τις οικογένειές τους και, επίσης, συνεργάζεται στενά με την αστυνομία και τα δικαστήρια στην αντιμετώπιση του προβλήματος των παιδιών που εμπλέκονται στην εμπορία ανθρώπων.

Ο Σύλλογος Γυναικών Δικηγόρων Αιθιοπίας (EWLA) ειδικεύεται στην παροχή νομικής βοήθειας και συμβουλών προς τις πληγείσες γυναίκες. Αποκαλύπτει επίσης τις παράνομες επιχειρήσεις που πραγματοποιούνται από όσους διευκολύνουν τη μετακίνηση των εργαζομένων, καθώς και τις περιπτώσεις των γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση-παρενόχληση από τους εργοδότες τους στις χώρες προορισμού της εμπορίας.

Εν τω μεταξύ, ο ΔΟΜ στην Αιθιοπία αναλαμβάνει την κατάρτιση και την ευαισθητοποίηση, την έρευνα, τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Ο ΔΟΜ εφαρμόζει, επίσης, ένα πιλοτικό πρόγραμμα επιστροφής και επανένταξης που επικεντρώνεται στην παροχή στέγης, τροφής, ιατρικών υπηρεσιών, επαγγελματικής κατάρτισης, παροχής συμβουλών και νομικών υπηρεσιών στα θύματα.

³⁵⁷ Βλ. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 113. Διαθέσιμο στο: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβασης 12, ημ.πρόσβ. 20/08/2015

Μερικές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αυτές οι οργανώσεις για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην Αιθιοπία περιλαμβάνουν την αδύναμη νομοθεσία και τη κακή εφαρμογή αυτής, και την ανεπαρκή υποστήριξη από την κυβέρνηση για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Επιπλέον, αντιμετωπίζουν τα χαμηλά επίπεδα γνώσης, την ανεπαρκή ικανότητα καθώς και περιορισμένους πόρους που εμποδίζουν μια ολιστική προσέγγιση για την αντιμετώπιση του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας στη χώρα.

Επιπλέον, η **Ερυθραία**³⁵⁸ είναι ένα σχετικά νέο κράτος που υφίσταται ταχεία αύξηση του πληθυσμού και αστικοποίηση, φτώχεια και ανεργία, έτσι η κατάσταση αυτή οδηγεί πολλές γυναίκες και παιδιά στην εμπορία. Το συγκεκριμένο αδίκημα της εμπορίας προσώπων θεσπίστηκε στην Ερυθραία το 1957 και είναι πλαισιωμένο από τον ποινικό κώδικα ως εγκλήμα κατά των ηθών και της οικογένειας.³⁵⁹ Έπειτα, η κυβέρνηση της Ερυθραίας ενέκρινε και επικύρωσε διάφορες συμβάσεις του ΔΟΕ το 2000 μεταξύ των συμβάσεων που έχει κυρώσει είναι: η Σύμβαση Νο 29 για την καταναγκαστική εργασία του 1930, η Σύμβαση Νο 105 για την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας από το 1957, η Σύμβαση 138 για την ελάχιστη ηλικία του 1973 και το Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών κατά της εμπορίας ανθρώπων και της Παιδικής Εργασίας. Η Ερυθραία δεσμεύεται έναντι αυτών των συμβάσεων και πρωτοκόλλων με παράλληλη εφαρμογή σχετικών πολιτικών και προγραμμάτων, όπως το πρόγραμμα επανένωσης παιδιών του δρόμου με τους γονείς τους, το πρόγραμμα υποστήριξης για την εκπαίδευση, το οποίο βοηθά μικρά παιδιά με τα δίδακτρα και παρέχει άλλες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης και παροχής συμβουλών, της επαγγελματικής κατάρτισης κ.ά. Άλλοι φορείς όπως η Εθνική Ένωση Γυναικών της Ερυθραίας εργάζονται για την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών μέσω της υποστήριξης και παροχής υπηρεσιών στους τομείς της εκπαίδευσης, στην ιδιοκτησίας της γης, την αναπαραγωγική υγεία, την οικονομική χειραφέτηση κ.ά.

³⁵⁸ Βλ. ANPPCAN Head Office, *Report of the Eastern and Horn of Africa Conference on Human Trafficking and Forced Labour*, , σελ.22-23, διαθέσιμο στο http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/e/eastern_africa_conference_2005.pdf , ημ.πρόσβ. 10/10/2015.

³⁵⁹ Βλ. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 112, διαθέσιμο στο: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

Επίσης, η **Κένυα**³⁶⁰ έχει αναγνωριστεί ως ένα σημαντικό σημείο προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων διακίνησης. Αν και δεν υπάρχουν επίσημα δεδομένα σχετικά με τις συνήθειες, τις τάσεις και το μέγεθος του προβλήματος, ανεπίσημα στοιχεία και εκθέσεις δείχνουν αύξηση των επιπέδων της εσωτερικής και της διασυνοριακής διακίνησης κυρίως των γυναικών και των παιδιών. Οι εκθέσεις ανέφεραν επίσης ότι οι γυναίκες και τα παιδιά της Κένυας διακινούνται προς άλλους προορισμούς στην Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή και τη Νότια Αφρική. Η Κένυα είναι επίσης ένα σημείο προορισμού για πολλά θύματα εμπορίας γυναικών και παιδιών από γειτονικές χώρες όπως το Μπουρούντι, η Αιθιοπία, η Ρουάντα και η Τανζανία. Οι γυναίκες και τα παιδιά διακινούνται στην Κένυα για την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση. Αν και δεν υπάρχουν ειδικά προγράμματα και μέτρα πολιτικής με στόχο την εμπορία ανθρώπων, το θέμα έχει αναφερθεί στον ποινικό κώδικα της Κένυας και στο νόμο για τα παιδιά, το 2001. Η Κένυα έχει επίσης επικυρώσει διάφορες διεθνείς συμβάσεις και πρωτόκολλα και ενσωμάτωσε ορισμένες από αυτές στο εθνικό της δίκαιο. Υπάρχουν μερικές προσπάθειες της κυβέρνησης να δημιουργήσει μια εθνική ομάδα εργασίας για την εμπορία ανθρώπων και μια μονάδα της αστυνομίας για την αντιμετώπιση του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων. Άλλες σημαντικές παρεμβάσεις είναι της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ των οποίων η Δράση για την Πρόληψη και Προστασία κατά της Παιδικής Κακοποίησης και Παραμέλησης (ANPPCAN), η Παιδική Πρόνοιας της Κοινωνίας της Κένυας, υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών και διεθνείς ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένων της UNICEF και του ΔΟΜ. Οι παρεμβάσεις έχουν ξεκινήσει, και εστιάζονται κυρίως στην υπεράσπιση σχετικά με την πολιτική και τη νομοθεσία, την ευαισθητοποίηση, την ανάπτυξη ικανοτήτων και την υποστήριξη των θυμάτων.

Μέχρι το 2003, το θέμα της εμπορίας ανθρώπων στο **Σουδάν**³⁶¹ ήταν εντελώς παραμελημένο. Στοιχεία για τη διακίνηση εκδηλώνονται από την απαγωγή των παιδιών για να εργαστούν ως αναβάτες καμήλας στην περιοχή του Κόλπου, τη χρήση των παιδιών του δρόμου από ορισμένα άτομα σε επαιτεία και άλλες παράνομες εμπορικές δραστηριότητες. Επίσης, τα παιδιά σε σχολεία Κορανίου εξαναγκάζονται

³⁶⁰ Βλ. ANPPCAN Head Office, *Report of the Eastern and Horn of Africa Conference on Human Trafficking and Forced Labour*, , σελ.23-24, διαθέσιμο στο http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/e/eastern_africa_conference_2005.pdf

³⁶¹ Βλ. Οπ.π, σελ.24-25.

σε εργασία στη φυτική παραγωγή σε αγροτικές περιοχές ή σε οργανωμένες εκστρατείες επαιτείας. Οι νεαρές γυναίκες, επίσης, εξαναγκάζονται σε πορνεία, οικιακές υπηρεσίες και αναγκαστικούς γάμους, ενώ οι ώριμες γυναίκες αναγκάζονται να εργαστούν στη βιομηχανία επεξεργασίας τροφίμων στις αστικές περιοχές. Το Πανεπιστήμιο του Χαρτούμ έχει διεξάγει έρευνα για την εμπορία ανθρώπων στο Σουδάν, που αποτελεί μια καλή βάση για την έναρξη των προσπαθειών για την καταπολέμηση της εμπορίας στη χώρα.

Η εμπορία έχει αναφερθεί να είναι ευρέως διαδεδομένη στην **Τανζανία**³⁶² η οποία χρησιμεύει ως σημείο προέλευσης, διέλευσης και προορισμού. Οι κύριοι τομείς για τη διακίνηση είναι η οικιακή εργασία και οι αναγκαστικοί γάμοι. Μεγάλος αριθμός των παιδιών φέρεται να αξιοποιούνται στην ψυχαγωγία και στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις σε μικρά και μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας. Το συγκεκριμένο αδίκημα της εμπορίας προσώπων θεσπίστηκε στην Τανζανία τον Ιούλιο του 2008.³⁶³ Μερικές από τις παρεμβάσεις που στοχεύουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας στην Τανζανία περιλαμβάνουν εκείνες που αναλαμβάνονται από οργανώσεις όπως Kivulini και Kiwohede. Η Kivulini συμμετέχει στην κινητοποίηση της τοπικής κοινότητας κατά της οικιακής εργασίας, με εκπαίδευση των εργοδοτών, ανάπτυξη ενός κώδικα για την απασχόληση της παροχής οικιακών βοηθών, την έρευνα και την εξυπηρέτηση των θυμάτων. Η Kiwohede εμπλέκεται στην αναγνώριση των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο ως θύματα εμπορίας και αναγκαστικής εργασίας, και την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης, στέγης, και βοήθεια στον επαναπατρισμό και στις υπηρεσίες επανένταξης.

Στην **Ουγκάντα**³⁶⁴, υπάρχουν γενικά περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με την πραγματική έκταση της εμπορίας ανθρώπων και την καταναγκαστική εργασία. Ωστόσο, οι επικρατέστερες μορφές της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας περιλαμβάνουν την οικιακή εργασία, τη σεξουαλική εκμετάλλευση και τις ένοπλες συγκρούσεις. Ελλείπει ειδικής νομοθεσίας στην Ουγκάντα, τα αδικήματα της

³⁶² Βλ. Οπ.π., σελ.25.

³⁶³ Βλ. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 119. Διαθέσιμο στο:http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

³⁶⁴ Βλ. Βλ. ANPPCAN Head Office, *Report of the Eastern and Horn of Africa Conference on Human Trafficking and Forced Labour*, , σελ.25-26, διαθέσιμο στο http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/e/eastern_africa_conference_2005.pdf

''κλοπής παιδιού'', και "απαγωγής παιδιού" χρησιμοποιήθηκαν για τη δίωξη ορισμένων μορφών εμπορίας παιδιών. Επίσης, η πλειοψηφία των θυμάτων των γυναικών (και παιδιών) που έπεσαν θύματα εμπορικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης λαμβάνουν βοηθητικές υπηρεσίες από το "the Women and Youth Services" (WAYS) δηλαδή Υπηρεσίες για γυναίκες και νέους, "the Slum Aid Project" (SAP) δηλαδή το σχέδιο ενίσχυσης των παραγκουπόλεων και τον ΔΟΜ.³⁶⁵ Από την πλευρά τους, το ANPPCAN στην Ουγκάντα έχει θέσει σε εφαρμογή προγράμματα για την έρευνα, την υπεράσπιση, ενδυνάμωση των παιδιών, την παροχή νομικής, ψυχολογικής υποστήριξης και επανεγκατάστασης, λαμβάνοντας τα παιδιά έξω από την οικιακή εργασία, και προωθώντας την υποστήριξη των θυμάτων και των ικανοτήτων τους. Μερικές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων και της καταναγκαστικής εργασίας είναι η προώθηση του θέματος εντός της κυβέρνησης, η βελτίωση της ευαισθητοποίησης του κοινού και των φορέων παροχής υπηρεσιών, που παρέχουν άμεση στήριξη στις πληγείσες ομάδες, και η ενσωμάτωση ευρύτερης σχετικής πολιτικής στο πλαίσιο της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών.

Το συγκεκριμένο αδίκημα της εμπορίας προσώπων θεσπίστηκε στο **Τζιμπουτί** το 2007. Το συγκεκριμένο αδίκημα της εμπορίας παιδιών ιδρύθηκε στο **Μαυρίκιο** το 2004, αλλά ο νόμος δεν καλύπτει την εμπορία ανθρώπων για όσους είναι άνω των 18 ετών. Πιο ολοκληρωμένη νομοθεσία καταρτίστηκε και ήταν υπό εξέταση από τις αρμόδιες αρχές τον Μάιο του 2008. Ανταπόκριση της ποινικής δικαιοσύνης. Η Αστυνομική Μονάδα Προστασίας Οικογένειας (PFPU) και Ταξιαρχία για την προστασία των ανηλίκων (BPM) εργάζεται σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιωμάτων των Γυναικών, Ανάπτυξη του Παιδιού και Οικογένειας Πρόνοιας και του Συνηγόρου του Παιδιού Γραφείο στην προστασία των θυμάτων της σεξουαλικής κακοποίησης, της πορνείας και όλα άλλες μορφές εκμετάλλευσης που αφορούν τα παιδιά-θύματα. Το συγκεκριμένο αδίκημα της εμπορίας προσώπων ιδρύθηκε στη **Ρουάντα** το 2003. Ποινική δικαιοσύνη απάντηση του Τμήματος Εγκληματολογικών Ερευνών (CID) της Ρουάντα Αστυνομία έχει μια μονάδα του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος που χειρίζεται υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων. Η μονάδα

³⁶⁵ Βλ. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 117-118. Διαθέσιμο στο: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

αυτή αποτελείται από τέσσερις υπαλλήλους και εργάζεται σε στενή συνεργασία με την Ιντερπόλ Εθνικό Κεντρικό Γραφείο για τη Ρουάντα.³⁶⁶

5.3 Το δουλεμπόριο στη Νότια Αφρική

5.3.1 Οι μορφές του δουλεμπορίου στη Νότια Αφρική

Στο Νότιο τμήμα της Αφρικανικής ηπείρου, το δουλεμπόριο δεν είναι άγνωστο. Η εμπορία ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση είναι το πιο διαδεδομένο είδος της εμπορίας, σε τοπικό και διεθνές επίπεδο.³⁶⁷ Τα περισσότερα **θύματα** εμπορίας στη νότια Αφρική είναι **ενήλικες γυναίκες και παιδιά**. Στη Νότια Αφρική, οι μορφές εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνουν **σεξουαλική εκμετάλλευση, καταναγκαστική εργασία, τη δουλειά και οικιακή εργασία**. Ενώ πολύ διαδεδομένος είναι επίσης, **ο σεξουαλικός τουρισμός με θύματα παιδιά**.³⁶⁸ Οι χώρες που πλήττονται από συγκρούσεις, και σημειώνεται έμφυλη βία (όπως στην Αγκόλα και το Κονγκό) και περιορισμένη παροχή υγειονομικής περίθαλψης είναι συχνά χώρες προέλευσης. Η χώρα της Νοτίου Αφρικής και η Ζιμπάμπουε είναι **χώρες προορισμού, προέλευσης και διέλευσης των παιδιών-θυμάτων εμπορίας, ανδρών και γυναικών**. Στην περίπτωση της Ζιμπάμπουε, τα θύματα εμπορίας διακινούνται είτε εσωτερικά, είτε σε χώρες όπως η Νότια Αφρική, η Κίνα, η Αίγυπτος και η Ζάμπια. Η Ζιμπάμπουε χρησιμεύει επίσης ως χώρα διέλευσης για γυναίκες και παιδιά από χώρες όπως η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (ΛΔΚ), το Μαλάουι και τη Ζάμπια με κατεύθυνση προς τη Νότια Αφρική με στόχο την εργασιακή εκμετάλλευση, εμπορία οργάνων και τη σεξουαλική εκμετάλλευση, ένα φαινόμενο που επιτείνεται από την ευάλωτη οικονομική τους κατάσταση.

³⁶⁶ Βλ. *Global Report On Trafficking in Persons*, Global Initiative to Fight Human Rights, United Nations Office of Drugs and Crime, 02/2009, σελ.111-116, διαθέσιμο στο https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβασης 25/08/2015.

³⁶⁷ Βλ. The conversation, *Human trafficking in South Africa: an elusive statistical nightmare*, 16/07/2015, διαθέσιμο στο <http://theconversation.com/human-trafficking-in-south-africa-an-elusive-statistical-nightmare-43949>, ημ.πρόσβ.15/10/2015.

³⁶⁸ Βλ. Social Development Notes, Conflict, Crime and Violence, *Human Trafficking: A Brief Overview*, No. 122 / December 2009, σελ.7, διαθέσιμο στο http://siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/244362-1239390842422/6012763-1239905793229/Human_Trafficking.pdf, ημ.πρόσβ.15/10/2015.

Στη Νότια Αφρική, τα παιδιά διακινούνται από τις αγροτικές και φτωχές περιοχές στα αστικά κέντρα της πόλης, όπως το Γιοχάνεσμπουργκ, Κέιπ Τάουν και Ντέρμπαν. **Τα κορίτσια διακινούνται για να εργαστούν ως εργάτες του σεξ ή οικιακοί βοηθοί,** ενώ τα αγόρια είναι θύματα εμπορίας κατά κύριο λόγο για να εργαστούν στον **τομέα της γεωργίας, ως εγκληματίες, να ζητιανεύουν ή να εργαστούν ως πλανόδιοι πωλητές.** Επιπλέον, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, η παράδοση των **αναγκαστικών γάμων** συχνά συνδέεται με τα περιστατικά εμπορίας ανθρώπων. Η αδυναμία των γονέων για τη φροντίδα των παιδιών και η φτώχεια τους αποτελούν μερικούς λόγους για αυτά τα περιστατικά εμπορίας παιδιών.

Τα συνδικάτα της Νιγηρίας και οι συμμορίες των δρόμων κυριαρχούν στη βιομηχανία διακίνησης ανθρώπων στο Γιοχάνεσμπουργκ (ιδιαίτερα Hillbrow), ενώ τα ρωσικά και βουλγαρικά συνδικάτα λειτουργούν κυρίως στο Κέιπ Τάουν. Οι άνθρωποι διακινούνται στη Νότια Αφρική, μεταξύ άλλων χωρών, από την Κίνα, την Ταϊβάν, την Ταϊλάνδη, την Καμπότζη, τη Ρωσία, τη Βουλγαρία, τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, τη Ζιμπάμπουε, τη Δημοκρατία του Κονγκό, Λεσόθο, την Ινδία, τη Ρουάντα, τη Σουαζιλάνδη, τη Βραζιλία, τη Μολδαβία, την Ουκρανία και τη Μοζαμβίκη. Συχνά, τα θύματα αυτά δελεάζονται από υποσχέσεις των προοπτικών των νόμιμων εργασιακών ευκαιριών, αλλά στη συνέχεια διακινούνται και εξαναγκάζονται στην παροχή **φθηνών γεωργικών εργασιών,** ενώ πολύ συχνά αξιοποιούνται από τη **βιομηχανία του σεξ ή για δωρεές οργάνων** κ.ά. Επίσης, οι άνθρωποι διακινούνται από την Νότια Αφρική προς την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή.³⁶⁹

5.3.2 Τα αίτια του δουλεμπορίου στη Νότια Αφρική

Στα βασικά αίτια ανάπτυξης του δουλεμπορίου στη Νότια Αφρική περιλαμβάνονται ο **ρατσισμός, η φτώχεια, η ανεργία, η έλλειψη εκπαίδευσης και η ανισότητα.**

Μεγάλο αγκάθι στην ιστορία της Νοτίου Αφρικής είναι ο φυλετικός και χωροταξικός διαχωρισμός του πληθυσμού, η **εκμετάλλευση των φυλετικών αντιθέσεων,** η **καθυστέρηση της πολιτικής χειραφέτησης** της περιοχής και οι **πόλεμοι** που ξέσπασαν στην περιοχή, ως επακόλουθα της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας και της

³⁶⁹ Βλ. Elnari P., Missing: Human security perspectives on human trafficking, Consultancy Africa Intelligence, ημ.δημ. 14/10/2013, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1353:missing-human-security-perspectives-on-human-trafficking&catid=60:conflict-terrorism-discussion-papers&Itemid=265, ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

στρατηγικής της γαιοκτησίας. Οι παραπάνω παράγοντες, με κυριότερο την **πολιτική που Απαρτχάιντ** (διαχωρισμός με βάση τη φυλετική διάκριση) κατέστησαν ευάλωτα τα άτομα στην εμπορία ανθρώπων.³⁷⁰

Επίσης, η **απουσία αξιόπιστων στατιστικών** κάνει ακόμη μεγαλύτερο το πρόβλημα στην περιοχή. Το πρόβλημα επιδεινώνεται περαιτέρω από την **απουσία μιας επίσημης βάσης δεδομένων για την εμπορία ανθρώπων**. Επίσης, δεν υπάρχουν κωδικοί εγκλήματος στην υπηρεσία. Η εμπορία ανθρώπων εξακολουθεί να εντάσσεται σε συναφή αδικήματα εγκλήματα όπως ο βιασμός, η σεξουαλική επίθεση, η απαγωγή, και η ενδοοικογενειακή βία. Ένα μεγάλο μέρος αυτού οφείλεται στην αδυναμία ορισμένων αξιωματούχων της αστυνομίας ή των ερευνητών να προσδιορίσουν θετικά υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων.

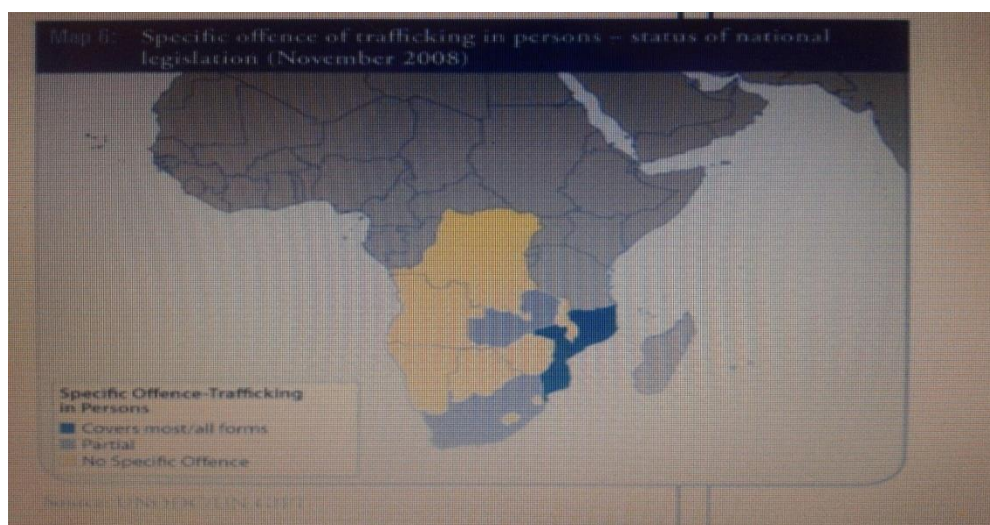
Πολλά θύματα εργασίας και της εμπορίας για σεξ **δεν γνωρίζουν καν ότι είναι θύματα** ενός εγκλήματος. Άλλοι, κυρίως παιδιά, πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης λόγω πολιτιστικών πρακτικών. Η ευαισθητοποίηση σχετικά με την εμπορία ανθρώπων σε όλους τους τομείς της κοινωνίας παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Επίσης, η **παραπληροφόρηση** τροφοδοτεί περαιτέρω την μη καταγγελία ορισμένων συναφών εγκλημάτων.

Η **άμεση και έμμεση συνενοχή των πολιτικών ελίτ και των γραφειοκρατικών αξιωματούχων, η σπανιότητα των συνοριακών ελέγχων, η διαφθορά και η ατιμωρησία** καθιστούν την εμπορία ανθρώπων ένα ελκυστικό επιχειρηματικό σχέδιο με υψηλές αποδόσεις και χαμηλό κίνδυνο. Για παράδειγμα, ενώ η εμπορία ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση είναι το πιο διαδεδομένο είδος της εμπορίας, σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, ωστόσο, κανένα από τα διεθνή συνδικάτα που κυριαρχούν στο εμπόριο του σεξ δεν έχουν ποτέ διωχθεί επιτυχώς στη Νότια Αφρική.³⁷¹

³⁷⁰ Βλ. Χρηστάκης Μ., *Διεθνείς και Διμερείς Σχέσεις των χωρών της Αφρικής*, σελ. 83, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

³⁷¹ Βλ. The conversation, *Human trafficking in South Africa: an elusive statistical nightmare*, 16/07/2015, διαθέσιμο στο <http://theconversation.com/human-trafficking-in-south-africa-an-elusive-statistical-nightmare-43949>, ημ.πρόσβ.15/10/2015

5.3.3 Η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου στη Νότια Αφρική

Πηγή *Global Report On Trafficking in Persons*’, Global Initiative to Fight Human Rights, United Nations Office of Drugs and Crime, https://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf

Η Μοζαμβίκη εισήγαγε ειδική νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων το 2008. Έτσι ήταν η πρώτη χώρα της Νοτίου Αφρικής η οποία υιοθέτησε σχετική ειδική νομοθεσία. Κάποιες άλλες χώρες της περιοχής έχουν εθνική πολιτική ή ολοκληρωμένη θέση για να αντιμετωπίσουν αυτό το έγκλημα. Η Ζάμπια περιλαμβάνει την εμπορία ανθρώπων στον ποινικό της κώδικα όμως δεν δίνει σαφή ορισμό του αδικήματος. Το νομοσχέδιο της Νότιας Αφρικής για τα Παιδιά περιλαμβάνει ειδικές προβλέψεις για την παιδική εμπορία όμως μόνο για σεξουαλική εκμετάλλευση. Το Μαλάουι περιέλαβε χρήσιμες διατάξεις που απαγορεύουν την εκμετάλλευση παιδιών. Με εξαίρεση την Πράξη της Μοζαμβίκης του 2008 κατά της εμπορίας ανθρώπων, κανένας από τους ποινικούς νόμους που ισχύουν στην περιοχή δεν αντιμετωπίζει επαρκώς όλα τα ουσιώδη στοιχεία της εμπορίας ανθρώπων, όπως αυτά αναφέρονται στο άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου των Ηνωμένων Εθνών κατά της εμπορίας. Ωστόσο, εν απουσία εκτενούς νομοθεσίας, όλες οι χώρες της Νότιας Αφρικής έχουν θεσπίσει νόμους που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την δίωξη των ενόχων για εγκλήματα που συνήθως συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων.³⁷²

³⁷² Βλ. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 29. Διαθέσιμο στο: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

Συγκεκριμένα, η χώρα της **Νοτίου Αφρικής** είναι ο κύριος προορισμός των αφρικανικών γυναικών θυμάτων εμπορίας, διότι είναι η περιφερειακή δύναμη της περιοχής, και η εικόνα της ως προορισμός των ευκαιριών χρησιμοποιείται τακτικά από τους εμπόρους για να δαλεάσουν τις γυναίκες και τα κορίτσια σε παγίδες εμπορίας. Η πλειοψηφία των ανθρώπων που διακινούνται στη Νότια Αφρική είναι από τις δέκα χώρες, Αγκόλα, Μποτσουάνα, τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (ΛΔΚ), το Λεσότο, το Μαλάουι, τη Μοζαμβίκη, τη Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Ζάμπια και τη Ζιμπάμπουε.³⁷³

Όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο της Νότιας Αφρικής, έχουν συσταθεί ειδικά αδικήματα τα οποία ποινικοποιούν την εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την εμπορία παιδιών για ένα ευρύ φάσμα σκοπών. Το Ποινικό Δίκαιο (Σεξουαλικά Αδικήματα και Συναφή θέματα) Amendment Act 2007 (νόμος αριθ 32 του 2007), χρησιμεύει ως βάση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και συγκεκριμένα για τη σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, ενώ ο νόμος αριθ 38 του 2005 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη δίωξη υποθέσεων της εμπορίας παιδιών. Επιπλέον, το νοτιοαφρικανικό Σύνταγμα του 1996 απαγορεύει τη δουλεία, την υποτέλεια και την καταναγκαστική εργασία. Ένα γραφείο Εμπορίας συστάθηκε στο πλαίσιο της Οργανωμένης μονάδας Εγκλήματος της Νότιας Αφρικής στις Υπηρεσίες της Αστυνομίας. Η υπηρεσία για τα Σεξουαλικά Αδικήματα και Μονάδας Κοινοτικών Υποθέσεων που ανήκουν στην Εθνική Υπηρεσία Δίωξης (NPS) ασχολείται με την πρόληψη των σεξουαλικών αδικημάτων μέσω των αποτελεσματικών διώξεων. Οι κρατικές αρχές παρέχουν νομική προστασία, προσωρινή άδεια διαμονής, ιατρική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, στέγαση και καταφύγιο για τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Οι ΜΚΟ και διεθνείς οργανισμοί παρέχουν επίσης νομική προστασία, ιατρική και ψυχοκοινωνική στήριξη, και στέγαση και καταφύγιο. Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης παρέχει υπηρεσίες υποβοηθούμενης εκούσιας επιστροφής και επανένταξης. Ο ΔΟΜ, είναι το μόνο αρμόδιο όργανο για τη συλλογή δεδομένων για τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων στη Νότια Αφρική και το 2006 διαχειριζόταν περίπου 12 καταφύγια στα πλαίσια μιας συνεταιριστικής συμφωνίας με

³⁷³ Βλ. Consultancy Africa Intelligence , *Human Trafficking in Africa - A modern day evil*, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=233&Itemid=156 , ημ.πρόσβ. 20/09/2015

το Πρόγραμμα Βοήθειας της Νοτίου Αφρικής για την καταπολέμηση της εμπορίας (SACTAP).³⁷⁴

Επίσης, η Νότια Αφρική³⁷⁵, μία από τις πρωτοπόρες χώρες της Αφρικής, η οποία είναι επίσης μια χώρα προέλευσης, διέλευσης και προορισμού της εμπορίας ανθρώπων λόγω του πλούτου και της οικονομικής θέσης της, εισήγαγε διάφορα μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στο πλαίσιο των διεθνών υποχρεώσεων της. Σε αυτό το πλαίσιο, η Πράξη για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων Νο7³⁷⁶, ψηφίστηκε το 2013.

Η δέσμευση της Νοτίου Αφρικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Παλέρμο έχει προκαλέσει πολλές πρωτοβουλίες, όπως εκστρατείες ευαισθητοποίησης επιμόρφωση και εκπαίδευση των κυβερνητικών στελεχών σχετικά με το θέμα. Ωστόσο, υπάρχει ακόμη μεγάλο περιθώριο βελτίωσης για να συμμορφωθούν με την προσέγγιση της 3-P αφού υπάρχει ακόμη μεγάλη άγνοια και έλλειψη συντονισμού μεταξύ των εισαγγελέων, των αρμόδιων υπαλλήλων για τη μετανάστευση, των κυβερνητικών στελεχών, των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ενώ υπάρχει σύγχυση σχετικά με τη διαφορά μεταξύ της εμπορίας ανθρώπων και του λαθρεμπορίου. Επιπλέον, η έννοια συχνά συγχέεται με τη σεξουαλική κακοποίηση, την εργασιακή εκμετάλλευση ή την πορνεία.

Αυτή η αποτυχία να ασχοληθεί με την εμπορία ανθρώπων, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Παλέρμο, έχει τοποθετήσει τη Νότια Αφρική επί τέσσερα συναπτά έτη (2005-2009) στην κατηγορία των χωρών που δεν συμμορφώνονται πλήρως με τα ελάχιστα κριτήρια για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων, αλλά καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες για να το πράξουν, και παρουσιάζουν ένα από τα ακόλουθα κριτήρια: 1) εμφανίζουν υψηλό ή αυξανόμενο αριθμό θυμάτων, 2) έχουν αποτύχει να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία για την αύξηση των προσπαθειών για την

³⁷⁴ Βλ. UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, σελ. 127-128, διαθέσιμο στο: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβ. 20/08/2015..

³⁷⁵ Βλ. Thipanyane T., , *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

³⁷⁶ Βλ. *Act No. 7 of 2013 Prevention and Combating of Trafficking in Persons*, 29/07/2013, διαθέσιμο στο <http://www.justice.gov.za/legislation/acts/2013-007.pdf>, ημ.πρόσβ. 19/09/2015.

καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων, ή, 3) έχουν δεσμευθεί να αναλάβουν δράση κατά την επόμενη χρονιά.

Η κατάταξη της Νότιας Αφρικής βελτιώθηκε μετά την καθιέρωση διαφόρων πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση του εγκλήματος, εν αναμονή του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου το 2010. Παρ' όλα αυτά, ορισμένες πτυχές θα πρέπει ακόμα να εξεταστούν. Η κυβέρνηση της Νοτίου Αφρικής θα πρέπει να επανεξετάσει τον έλεγχο των συνόρων και της μετανάστευσης, να εξασφαλίσει την ορθή εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας, και την κατανόηση και αντιμετώπιση των κοινωνικο-οικονομικών κινητήριων δυνάμεων της εμπορίας ανθρώπων εντός, και προς και από τη Νότια Αφρική, με παράλληλη αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και των παιδιών. Πολλά κράτη μέλη του ΟΗΕ δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο του Παλέρμω ως μέρος μιας παγκόσμιας προσπάθειας για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, όπως είναι η Νότια Αφρική. Ωστόσο, η Νότια Αφρική εστιάζεται κυρίως στην καταπολέμηση των συμπτωμάτων, και όχι των αιτίων της εμπορίας ανθρώπων.

Παρά το γεγονός ότι πρόσφατη ψήφιση της Νότιας Αφρικής του νομοσχεδίου TIP είναι αξιόπαινη, πολλά πρέπει ακόμη να γίνουν σε σχέση με την εφαρμογή της νομοθεσίας για την εμπορία ανθρώπων, καθώς και τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της εμπορίας ανθρώπων, προς και από τη Νότια Αφρική.³⁷⁷

Επιπλέον, σημαντική θέση κατέχει και η **SADC**³⁷⁸ (Νοτιοαφρικανική Αναπτυξιακή Κοινότητα) ένα Περιφερειακό Σχέδιο Δράσης για την Εμπορία Ανθρώπων (2009-2019).³⁷⁹ Η SADC είναι ένα δεκαετές Περιφερειακό Σχέδιο Δράσης για την Εμπορία Ανθρώπων (2009-2019), με βάση τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με επίκεντρο το παιδί, το φύλο και τη μη ποινικοποίηση των θυμάτων. Το σχέδιο δράσης

³⁷⁷ Βλ. Elnari P., Missing: Human security perspectives on human trafficking, Consultancy Africa Intelligence, ημ.δημ. 14/10/2013, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1353:missing-human-security-perspectives-on-human-trafficking&catid=60:conflict-terrorism-discussion-papers&Itemid=265, ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

³⁷⁸ Βλ. The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Summary of Regional and Sub-Regional Structures and Initiatives to Counter Trafficking in Persons*, 12/ 2010, σελ.6, διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_summary_structures_en.pdf, ημ.πρόσβ. 19/09/2015.

³⁷⁹ Βλ. Thipanyane T., , *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

της SADC επικεντρώνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης της εμπορίας ως έγκλημα και της παροχής υποστήριξης των θυμάτων και των μαρτύρων.³⁸⁰ Επίσης, η Περιφερειακή Συμβουλευτική και άλλες διαδικασίες για τη Μετανάστευση (RCPM) σε Νοτιοαφρικανικής Αναπτυξιακής Κοινότητας και της Διακυβερνητικής Αρχής για την Ανάπτυξη (IGAD) έχουν επίσης υπηρετήσει ως φόρουμ για την ανάπτυξη μιας κοινής προσέγγισης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.³⁸¹

5.4 Κριτική των δράσεων της Αφρικής κατά του δουλεμπορίου³⁸²

Παρά τα διεθνή, περιφερειακά και εθνικά μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, τα επίπεδα της εμπορίας ανθρώπων παραμένουν σε υψηλά επίπεδα σε πολλές αφρικανικές χώρες. Για παράδειγμα, μια χώρα όπως η Νότια Αφρική, παρά την ισχυρή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με βάση το σύνταγμα και τα συνταγματικά της όργανα, όπως η Επιτροπή της Νοτίου Αφρικής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και η Επιτροπή για την Ισότητα των Φύλων (οι οποίες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό προληπτικό και προστατευτικό ρόλο), εκτιμήθηκε ότι είχε 106.000 υποδουλωμένους ανθρώπους, σύμφωνα με την παγκόσμια έκθεση του δείκτη δουλειάς του 2014³⁸³, ενώ η Νιγηρία και η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό είχαν 834.200 και 762.900 θύματα της σύγχρονης δουλειάς, αντίστοιχα.

³⁸⁰ Βλ. The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Summary of Regional and Sub-Regional Structures and Initiatives to Counter Trafficking in Persons*, 12/ 2010, σελ.6, διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_summary_structures_en.pdf, ημ.πρόσβ. 19/09/2015.

³⁸¹ Βλ. AU.COMMIT , *Campaign on Combating Human Trafficking 2009-2012*, Document 25-29/10/2010, διαθέσιμο στο https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCUQFjABahUKEwilyuXrl-bIAhXICiwKHdXxAAM&url=http%3A%2F%2Fsa.au.int%2Fen%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FDOCUMENT_EN_25_29_OCTOBER_2010_EA_AU_COMMIT_CAMPAIGN_ON_COMBATING_HUMAN_TRAFFICKING_2009_2012.doc&usq=AFQjCNFwrZceSBXJS4mW6kqiw0bXG50fQw&sig2=lpvI0zpRVVU_vyNmXAPZbw&bvm=bv.106130839,d.bGg, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

³⁸² Βλ. Thipanyane T., , *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

³⁸³ Βλ. *Global Slavery Index 2014* , διαθέσιμο στο http://d3mj66ag90b5fy.cloudfront.net/wp-content/uploads/2014/11/Global_Slavery_Index_2014_final_lowres.pdf, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

Χιλιάδες γυναίκες από τη Δυτική Αφρική διακινούνται ετησίως στη Δυτική Ευρώπη για την αναγκαστική εμπορική σεξουαλική εργασία, σύμφωνα με την UNDOC³⁸⁴. Η Νιγηρία λέγεται ότι είναι η μεγαλύτερη ενιαία πηγή των γυναικών θυμάτων εμπορίας στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, με κατ'εκτίμηση 10.000 γυναίκες από τη Νιγηρία να εργάζονται στη βιομηχανία του σεξ στην Ιταλία, ως θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Το ίδιο εκτεταμένο είναι το φαινόμενο και στην Ανατολική και νότια Αφρική.

Δυστυχώς, η κατάσταση που παρουσιάστηκε στις προηγούμενες υποενότητες δεν αλλάζει εύκολα λόγω διαφόρων ανασταλτικών παραγόντων. Η καθυστερημένη της έγκρισης των νόμων στις περισσότερες χώρες της Αφρικής νοτίως της Σαχάρας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, οι αδυναμίες αυτών των νόμων και η ανεπαρκής εφαρμογή τους αποτελούν μια σημαντική πρόκληση για την αφρικανική ήπειρο. Η αναποτελεσματικότητα των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης και των σχετικών θεσμών στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, οδήγησε επίσης σε πολύ λίγες επιτυχημένες διώξεις και καταδίκη των διακινητών. Η Παγκόσμια Έκθεση του 2014 για την Εμπορία Ανθρώπων του γραφείου του ΟΗΕ για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα δείχνει ότι "μόνο 4 στους 10 χώρες ανέφεραν ότι είχαν 10 ή περισσότερες ετήσιες καταδίκες. Η υποσαχάρια περιοχή της Αφρικής είχε μόνο 574 ανθρώπινες διώξεις για εμπορία ανθρώπων και 341 καταδίκες το 2013, σύμφωνα με την αναφορά των ΗΠΑ του 2014 (Trafficking in Persons Report).³⁸⁵

³⁸⁴ Βλ. UNODC, *Nigeria launches anti-human trafficking campaign, as two Goodwill Ambassadors are named*, διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2012/October/nigeria-launches-anti-human-trafficking-campaign-appoints-goodwill-ambassadors.html>, ημ.πρόσβ.15/10/2015.

³⁸⁵ Βλ. United States of America, Department of State, *Trafficking in Persons Report*, 06/2014, διαθέσιμο στο <http://www.state.gov/documents/organization/226844.pdf>, ημ.πρόσβ.16/10/2015.

Τα υψηλά επίπεδα της φτώχειας, της ανεργίας, της διαφθοράς και των ένοπλων συγκρούσεων σε συνδυασμό με τα χαμηλά επίπεδα της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης και την έλλειψη αποτελεσματικής και χρηστής διακυβέρνησης, συμβάλλουν στις επικρατούσες προκλήσεις της εμπορίας ανθρώπων στην αφρικανική ήπειρο και υπονομεύουν τις προσπάθειες που λαμβάνονται για την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου. Οι πολυάριθμες συγκρούσεις στην ήπειρο, ο νέος αγώνας για τους ορυκτούς πόρους της και η συνεχώς αυξανόμενη διακίνηση ναρκωτικών αποτελούν σημαντική απειλή για τα παιδιά και τις γυναίκες θύματα εμπορίας σε αυτές τις περιοχές ως παιδιά-στρατιώτες και σεξουαλικοί σκλάβοι. Πολλά θύματα σωματεμπορίας έχουν επίσης την τάση να μετακινούνται από φτωχές περιοχές σε πλουσιότερες και πολλά δελεάζονται από υποσχέσεις για μια καλύτερη ζωή.

Απαιτούνται συντονισμένες και εντατικές προσπάθειες που απαιτούνται για την αποτελεσματική καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην Αφρική και στην Υποσαχάρια Αφρική ειδικότερα. Ο παγκόσμιος χαρακτήρας του φαινομένου απαιτεί επίσης μεγαλύτερες παγκόσμιες προσπάθειες και διεθνή συνεργασία. Τερματισμός της εμπορίας ανθρώπων και της σύγχρονης δουλείας μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την αντιμετώπιση των δεινών και της δυστυχία των θυμάτων, ιδίως των γυναικών και παιδιών, με συλλογική ευθύνη. Άλλωστε η Αφρική δεν μπορεί να αντέξει μια άλλη περίοδο δουλείας μετά τις καταστροφικές επιπτώσεις της διατλαντικής δουλείας³⁸⁶.

³⁸⁶ Βλ. African Union ,*The International Day of Remembrance of the Victims of Slavery and the Transatlantic Slave Trade: Message from the African Union*, διαθέσιμο στο http://www.au.int/en/sites/default/files/The_International_Day_of_Remembrance_of_the_Victims_of_Slavery_and_the_Transatlantic_Slave_Trade%5B1%5D.pdf , ημ.πρόσβ.14/10/2015.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ – ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΠΟΥ ΕΝΤΟΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

6.1 Προτάσεις για αντιμετώπιση του δουλεμπορίου και για ανάπτυξη στην Αφρική

Καθ' όλη την έκταση της εργασίας μας βλέπουμε τη διασύνδεση του σύγχρονου δουλεμπορίου γυναικών, και κάθε άλλης μορφής του δουλεμπορίου με τη φτώχεια αλλά και με άλλους παράγοντες. Γι' αυτό είναι λογικό να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του δουλεμπορίου ανθρώπων απαιτείται μια ολιστική αντιμετώπιση, με προληπτική και κατασταλτική δράση, για την εξάλειψη όλων των νοσηρών φαινομένων που εμφανίζονται στις κοινωνίες και παγκοσμίως.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζονται με ολιστική προσέγγιση όλοι οι παράγοντες που επηρεάζουν την ευπάθεια των ανθρώπων σε μια χώρα, και στην περίπτωσή μας σε όλες τις χώρες της Αφρικής, και κάνουν τα θύματα ευάλωτα στις σύγχρονες μορφές δουλείας. Υπάρχει, λοιπόν, άμεση ανάγκη να ενισχύσουμε τα άτομα αυτά. Έτσι, πρέπει να στραφούμε συνολικά στις εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση του δουλεμπορίου και της σύγχρονης δουλείας, στο βαθμό προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μια χώρα, στο επίπεδο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας, στο επίπεδο της κρατικής σταθερότητας σε μια χώρα, στην έκταση των δικαιωμάτων των γυναικών και των διακρίσεων έναντι αυτών, κ.ά.³⁸⁷ Επίσης, επειδή βλέπουμε πως το φαινόμενο του δουλεμπορίου δεν περιορίζεται μόνο σε έναν τόπο αλλά επηρεάζει όλον τον πλανήτη καθώς επηρεάζονται οι χώρες προέλευσης, διέλευσης αλλά και προορισμού των θυμάτων, είναι ολοφάνερο πως στην ολιστική προσέγγιση του φαινομένου πρέπει να συμπεριληφθεί και η διεθνής, περιφερειακή, τοπική συνεργασία και η συνεργασία ΜΚΟ, και άλλων είτε διεθνών είτε τοπικών οντοτήτων, ΜΜΕ κ.ά.

Η εμπορία ανθρώπων, λοιπόν, μπορεί να εξαλειφθεί, εάν οι κυβερνήσεις του κόσμου κάνουν συντονισμένες προσπάθειες για τον τερματισμό της παγκόσμιας φτώχειας, την εξάλειψη της διαφθοράς, τη μείωση της απληστίας, την επιβράδυνση και αν είναι

³⁸⁷ Βλ. *Global Slavery Index 2014*, σελ.12, διαθέσιμο στο http://d3mj66ag90b5fy.cloudfront.net/wp-content/uploads/2014/11/Global_Slavery_Index_2014_final_lowres.pdf, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

εφικτό την ανατροπή της καταστροφής του περιβάλλοντος και τον τερματισμό των ένοπλων συγκρούσεων³⁸⁸, την ακύρωση των χρεών των χωρών που δεν μπορούν να αποπληρώσουν τα χρέη τους, και την τήρηση των υποσχέσεων των αφρικανικών κυβερνήσεων για την υιοθέτηση και τήρηση νόμων κατά της εμπορίας ανθρώπων.³⁸⁹

Επίσης, ειδικές ομάδες ή επιτροπές πρέπει να συμβάλλουν στην τακτική επαφή των βασικών κρατικών φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων ώστε με πλήρη συνεργασία οι κυβερνήσεις και οι ΜΚΟ να συνδράμουν στην αναγνώριση και διάσωση των θυμάτων και στην παροχή καταφυγίων και βοήθειας σε αυτά, αλλά και την εξασφάλιση της επιστροφής των θυμάτων στις πατρίδες τους και την επανένταξη τους στις κοινωνίες τους. Μόνο τότε θα υπάρξει ελπίδα για μια συνολική απάντηση στην εμπορία ανθρώπων.³⁹⁰

Επιπλέον, για αποτελεσματική διαχείριση του δουλεμπορίου απαιτείται η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ των εθνικών και διεθνών παραγόντων σε όλους τους συναφείς τομείς μετανάστευσης όπως είναι τα γραφεία μετανάστευσης, οι συνοριακοί έλεγχοι, η βελτίωση της συγκέντρωσης στοιχείων (ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί³⁹¹) και του συντονισμού και επικοινωνίας μεταξύ των τοπικών και των περιφερειακών αρχών επιβολής του νόμου. Αυτά πρέπει να αντιμετωπιστούν στα πλαίσια έλλειψης οικονομικών πόρων και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού με την πιθανή οικονομική και τεχνική συνδρομή από τις χώρες προορισμού, που συνήθως είναι περισσότερο ανεπτυγμένες οικονομικά.

³⁸⁸ Δεν είναι δύσκολο να κατανοήσουμε, έχοντας κατά νου την προσφυγική κρίση που συγκλονίζει την ανθρωπότητα λόγω της εμπόλεμης κατάστασης στη Συρία, ότι με τον τερματισμό των ένοπλων συγκρούσεων, καταπολεμάται παράλληλα και το δουλεμπόριο, αφού μειώνεται ο αριθμός των θυμάτων που καθίστανται εύαλωτα στην εμπορία ανθρώπων.

³⁸⁹ Βλ. Ngwe E., Oko E., *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897,σελ.117-118, διαθέσιμο στο <https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780> , ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

³⁹⁰ Βλ. Sigmon J., *Combating Modern-Day Slavery: Issues in Identifying and Assisting Victims of Human Trafficking Worldwide*, Victims & Offenders, 3:2-3, ημ.δημ 19/05/2008, Σελ.253-256, διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15564880801938508> , ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

³⁹¹ Βλ. Δίκτυο ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, *Καταπολεμώντας την εμπορία ανθρώπων, Προβλήματα και προοπτικές*, Επιμέλεια: Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Εκδ. Σάκκουλα, 2007, σελ.11, διαθέσιμο στο http://www.ariadnet.net/pdfs/GREEK_FINAL.pdf , ημ.πρόσβ.10/09/2015.

Πολύ σημαντική είναι επίσης, και η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού με εκστρατείες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης, με ειδήσεις, με υποβολή εκθέσεων κ.λπ. σχετικά με τις δυνατότητες νόμιμης μετανάστευσης και τους κινδύνους της εμπορίας ατόμων.

Επίσης, απαιτείται η βελτίωση των υποδομών με την παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης και κατάρτισης κρατικών αξιωματούχων, δικαστών, εισαγγελέων, αλλά και υπαλλήλων που είναι υπεύθυνοι για τον εντοπισμό περιπτώσεων παράνομης διακίνησης ανθρώπων και μεταναστών καθώς και η ορθή ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σωστή φροντίδα και τη βοήθεια που πρέπει να παρέχονται στα θύματα της ανθρώπινης διακίνησης, αλλά και οι διαθέσιμότητα εγκαταστάσεων για την παροχή φροντίδας και υποστήριξης στα θύματα εμπορίας ανθρώπων.³⁹² Αυτό θα επιτευχθεί μόνο με την ενδυνάμωση των κρατικών υπηρεσιών και θεσμών.

Μεταξύ όλων των τομέων που χρήζουν μεταρρύθμισης στην Αφρική ώστε να επιτευχθεί αποτελεσματική αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων σημαντική θέση κατέχει η εξάλειψη της φτώχειας. Για το λόγο αυτό θα παραθέσουμε στη συνέχεια κάποιες προτάσεις με στόχο την επίτευξη της ανάπτυξης στην Αφρικανική ήπειρο.

Το κύμα των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων μετά το 1990 και η έκρηξη των τιμών των βασικών εμπορευμάτων από το 2001 οδήγησε πολλούς να πιστεύουν ότι η Αφρική θα μπορούσε να διεκδικήσει τον 21ο αιώνα.³⁹³ Στην πραγματικότητα, μετά την έκρηξη των βασικών προϊόντων, η Αφρικανική οικονομία αυξήθηκε κατά πάνω από 5% κατά μέσο όρο για περισσότερα από 6 χρόνια που ήταν άνευ προηγουμένου στην ιστορία της ηπείρου. Πολλοί υποστήριξαν ότι η Αφρική χρειαζόταν περίπου 7% ετήσιο ρυθμό αύξησης κατά μέσο όρο για την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας, αλλά και το 5% ήταν εξίσου καλό.

Ωστόσο, αυτή η ελπίδα έσβησε, όταν η παγκόσμια οικονομική ύφεση τελείωσε απότομα την έκρηξη των τιμών των βασικών εμπορευμάτων στα μέσα του 2008. Ως αποτέλεσμα, η οικονομική ανάπτυξη της Αφρικής κατρακύλησε σε λιγότερο από 3%

³⁹² Βλ. UNODC, *Organised Crime and Trafficking in Eastern Africa*, A Discussion Paper, , 11/2009, σελ.18, 21-22, διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/documents/easternafrika/regional-ministerial-meeting/Organised_Crime_and_Trafficking_in_Eastern_Africa_Discussion_Paper.pdf , ημ.πρόσβ. 22/09/2015.

³⁹³ Βλ. Wolassa K., *Root Causes of African Underdevelopment and Opportunities for Revival* , ημ.δημ. 10/08/2009, διαθέσιμο στο <http://www.afroarticles.com/article-dashboard/Article/Root-Causes-of-African-Underdevelopment-and-Opportunities-for-Revival/172848> , ημ.πρόσβ. 15/09/2005.

το 2009. Όμως, η πρόσφατη αναβίωση του πετρελαίου και άλλων βασικών εμπορευμάτων και τα σημάδια της παγκόσμιας οικονομικής ανθεκτικότητας είναι αιτίες για αισιοδοξία. Ωστόσο, η μείωση των εισροών κεφαλαίων σε συνδυασμό με τη διεύρυνση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων σε πολλές αφρικανικές χώρες είναι σίγουρο ότι θα καθυστερήσουν οποιαδήποτε ελπίδα για ταχύτερη ανάκαμψη. Εκτός από αυτό, η τρέχουσα ανάκαμψη των τιμών των βασικών προϊόντων ενδέχεται να είναι βραχύβια ενώ δεν υπάρχει καμία ελπίδα για την ταχύτερη ανάκαμψη της οικονομικής ανάπτυξης στην Αφρική.

Στην πραγματικότητα, η μόνη ελπίδα για την Αφρική είναι να αλλάξει κάποια χαρακτηριστικά της. Παρακάτω θα αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιες προτάσεις που θα μπορούσαν να τονώσουν την οικονομία της Αφρικής και στη συνέχεια να οδηγηθούμε στην ανάπτυξη.

Πρώτον, η Αφρική χρειάζεται τώρα πιο πολύ από ποτέ διαφανή και υπεύθυνη διακυβέρνηση. Η επικράτηση των αυταρχικών καθεστώτων στην ήπειρο βλάπτει σοβαρά την εικόνα της και είναι ανασταλτικός παράγοντας για τη ροή των άμεσων ξένων επενδύσεων που απαιτούνται για την τόνωση της ανάπτυξης. Τα 24 αυταρχικά καθεστάτα στην ήπειρο πρέπει να εκδημοκρατιστούν με παράλληλη προσαρμογή τους στις τοπικές ανάγκες.³⁹⁴ Η τόνωση ώστε τα **κράτη της Αφρικής** να γίνουν πιο ισχυρά, μπορεί να αποτελέσει πανάκεια για την ανάπτυξη της Αφρικής και όχι οι ισχυροί πολιτικοί ηγέτες. Έτσι, η Αφρική χρειάζεται ισχυρούς θεσμούς και όχι ισχυρούς ηγέτες, γιατί έχοντας, ισχυρούς θεσμούς μπορούν να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της διαφθοράς, καθώς το ζήτημα της πολιτικής διαφθοράς είναι υψίστης σημασίας στην Αφρική. Βέβαια, για την καταπολέμηση **της διαφθοράς απαιτείται γερός νομικός μηχανισμός και άσκηση ποινικής δίωξης χωρίς φόβο και εύνοια.**

Επίσης, οι αφρικανικές χώρες, πρέπει να διεκδικήσουν τη **θέση τους στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα** που διαιωνίζεται από την παγκοσμιοποίηση. Για να έχει η παγκοσμιοποίηση θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της Αφρικής, οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να έχουν την επιλογή να επιλέξουν ανάμεσα σε νομισματικές, δημοσιονομικές, εμπορικές, μακροοικονομικές και άλλες οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, χωρίς την καταπιεστική επιβολή και έλεγχο από τις ανεπτυγμένες χώρες

³⁹⁴ Ibid.

και τους πολυμερείς οργανισμούς. Εν ολίγοις, **ένα πιο δημοκρατικό διεθνές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον** είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιώσιμη και ευρεία οικονομική ανάπτυξη που θα πραγματοποιηθεί στην Αφρική.³⁹⁵

Φυσικά, απαιτούνται, επίσης, ταχείες επενδύσεις σε υποδομές. Οι ΑΞΕ δεν θα έρθουν αν δεν υπάρχει αποτελεσματικά τηλεπικοινωνιακά συστήματα, επαρκές οδικό δίκτυο, ηλεκτρική ενέργεια ακόμη και αν μια χώρα έχει σχεδόν τέλεια δημοκρατία. Πρέπει να υπάρχει, λοιπόν επαρκής υποδομή, εάν η ήπειρος θέλει να αναβιώσει από το σημερινό οικονομικό τέλμα στο οποίο βρίσκεται.

Επίσης, πρέπει να επιδιώξει μια στρατηγική ανάπτυξης. Δεν πρέπει πια να εξαρτάται από τις εξαγωγές πρωτογενών προϊόντων, αφού έχει αποδειχθεί στην Αφρική ότι δεν έχει σημασία πόσος πλούτος φυσικών πόρων της ηπείρου υπάρχει, αφού η εξαγωγή των πρωτογενών αγαθών, δεν είναι αρκετή για να επιτευχθεί βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη. Έτσι, η δημιουργία στρατηγικής για την ανάπτυξη είναι η μόνη διέξοδος από τη σημερινή παγίδα της φτώχειας που είναι υπεύθυνη για το χαμηλό επίπεδο της ηπείρου.³⁹⁶

Επιπλέον, η Αφρική θα πρέπει να **υιοθετήσει πολιτικές, προγράμματα και τεχνολογίες που είναι κατάλληλα και συμβατά με τον πολιτισμό της**. Αν μάθαμε κάτι από την ιστορία της οικονομικής ανάπτυξης, είναι ότι ο πολιτισμός κάνει σχεδόν όλη τη διαφορά. Για παράδειγμα, ένας λόγος που η Ιαπωνία γνώρισε μεγαλύτερη ανάπτυξη από άλλες αναπτυσσόμενες χώρες είναι ότι είχε μια κουλτούρα κατάλληλη γι 'αυτήν. Επομένως, είναι σημαντικό από την πλευρά των αφρικανών ηγετών να επικεντρωθούν στην κουλτούρα τους σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Αφρικής, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν αφού έχουν οδηγήσει στην εξέλιξη και την εκμάθηση των τεχνικών γνώσεων σε σχέση με τις τέχνες, την κλωστοϋφαντουργία, την τέχνη, τη μουσική τεχνολογία και την τεχνολογία τροφίμων, στις οποίες οι περισσότερες αφρικανικές κοινωνίες έχουν σημειώσει

³⁹⁵ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward.*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015.

³⁹⁶ Βλ. Wolassa K., *Root Causes of African Underdevelopment and Opportunities for Revival.*, ημ.δημ. 10/08/2009, διαθέσιμο στο <http://www.afroarticles.com/article-dashboard/Article/Root-Causes-of-African-Underdevelopment-and-Opportunities-for-Revival/172848>, ημ.πρόσβ. 15/09/2005.

μετρήσιμη πρόοδο, και έχουν προσελκύσει γεωγραφική ανταλλαγή και αλληλεπίδραση.

Επίσης, η **μεταφορά τεχνολογίας** είναι ένα άλλο μονοπάτι που μπορεί να οδηγήσει την Αφρική στην ανάπτυξη. Η τεχνολογία ουσιαστικά ορίζεται ως η εφαρμογή της επιστημονικής γνώσης σε πρακτικά προβλήματα, ενώ η μεταφορά τεχνολογίας από την άλλη πλευρά έχει να κάνει με τις διαδικασίες με τις οποίες κινούνται οι τεχνολογικές γνώσεις εντός ή μεταξύ των οργανισμών και των χωρών, ενώ μπορεί να μιλάμε και για διεθνή μεταφορά τεχνολογίας. Η μεταφορά τεχνολογίας είναι ένα σημαντικό μέσο με το οποίο οι αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στις τεχνολογίες. Για παράδειγμα, η απόκτηση των ξένων τεχνολογιών από τις πρόσφατα εκβιομηχανισμένες χώρες της ανατολικής Ασίας, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες ενδογενούς τεχνολογικής μάθησης, ώστε να συσσωρεύουν τη δυνατότητα να αλλάξουν τις τεχνολογίες υπήρξαν βασικοί παράγοντες για την ταχεία τεχνολογική και οικονομική τους ανάπτυξη. Οι Αφρικανικές χώρες, λοιπόν, πρέπει να πράξουν το ίδιο, αλλά σίγουρα υπάρχουν οι προκλήσεις της αγοράς και το γεγονός ότι οι αποκτηθείσες τεχνολογίες πρέπει να **προσαρμοστούν στις τοπικές συνθήκες**, κάνουν την τεχνολογία, δαπανηρή και χρονοβόρα.³⁹⁷

Επιπλέον, δεν είναι δύσκολο να φτάσουμε στο συμπέρασμα πως για να επιτύχουμε βιώσιμη ανάπτυξη της Αφρικής θα πρέπει να ακολουθηθούν στρατηγικές εξάλειψης της φτώχειας όπως αύξηση της παραγωγικής απασχόλησης των φτωχών, μείωση των εισοδηματικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με αναδιανομή του πλούτου προς όφελος των φτωχών, με βελτίωση της πρόσβασης των φτωχών στη γεωργική γη, την εκπαίδευση, την υγεία, τη διατροφή και με πολλούς άλλους τρόπους.³⁹⁸

Το πιο σημαντικό, όμως, απ' όλα είναι ότι οι Αφρικανοί τα τελευταία χρόνια συνειδητοποιούν και τη δική τους ευθύνη για την ανάπτυξη της ηπείρου τους, ενώ παλαιότερα θεωρούσαν αποκλειστικά υπεύθυνους για τα προβλήματά τους τρίτους, όπως τους αποικιοκράτες, το νέο ιμπεριαλισμό και το ΔΝΤ. Αυτό από μόνο του,

³⁹⁷ Βλ. Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward*, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward, ημ.πρόσβ.12/09/2015.

³⁹⁸ Βλ. Ρέππας Παναγιώτης, *Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρίες και Στρατηγικές*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα 1991 σελ.425.

αποτελεί ένα πρώτο βήμα για την επίτευξη του στόχου της ανάπτυξης. Στα πλαίσια αυτής της συνειδητοποίησης, λοιπόν, λειτουργεί και η “Νέα Εταιρική Σχέση για την ανάπτυξη της Αφρικής” (NEPAD) η οποία προωθείται από την Αφρικανική Ένωση και αναγνωρίζει την υπευθυνότητα των Αφρικανικών κρατών, τονίζοντας τη σημασία της χρηστής διακυβέρνησης και της δημοκρατίας.³⁹⁹ Η Nepad στοχεύει στην οικονομική ενίσχυση κυρίως τεσσάρων τομέων της Αφρικής, των υποδομών, της γεωργίας, της παιδείας και της υγείας με στόχο την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Ωστόσο, από κάποιους αυτές οι πρακτικές χαρακτηρίστηκαν ως άκαιρες αφού έγινε προσπάθεια να συνδεθούν οι αφρικανικές κοινωνίες με τις νεοφιλελεύθερες επιλογές της παγκοσμιοποίησης, οι οποίες ήταν άγνωστες στην Αφρική. Έτσι, η δημιουργία περιφερειακών οργανισμών στην Αφρική, τουλάχιστον στην αρχή, ακολουθούσε τα πρότυπα που τους επιβάλλονταν από τον Ευρωπαϊό αποικιοκράτη και έτσι οι περισσότεροι αφρικανικοί οργανισμοί διαλύονταν ή ατονούσαν, με μοναδική εξαίρεση την Οργάνωση Αφρικανικής Ενότητας.⁴⁰⁰

Η Αφρικανική Ένωση πρέπει, τέλος, να επανακαθορίσει τους στόχους της και να συγκεκριμενοποιήσει τη σχέση της με τους περιφερειακούς οικονομικούς φορείς, όπως τους ECOWAS, ECCAS, CEPGL, SADC και άλλους, αφού η ενίσχυση των περιφερειών θα τονώσει την ανάπτυξη όλης της ηπείρου.

Τέλος, η καταστολή των εμφύλιων πολέμων που μαστίζουν την Αφρική θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανάπτυξη. Για παράδειγμα, μια καλή προσπάθεια στην Ανατολική Αφρική είναι η Κοινή Αγορά της Ανατολικής και Νότιας Αφρικής (CO.M.E.S.A.), που στοχεύει στην προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης και συνεργασίας ανάμεσα στις χώρες της περιοχής. Επίσης, η Οικονομική Κοινότητα των κρατών της Κεντρικής Αφρικής (C.E.E.A.C.) επιδιώκει την περιφερειακή συνεργασία και την ίδρυση κοινής αγοράς στην Κεντρική Αφρική. Επίσης, η Southern Africa Development Conference (S.A.D.C.) επιδιώκει μια περιφερειακή ενοποίηση σε

³⁹⁹ Βλ. Χουλιάρης Α., *Η Αφρική* σελ. 132-133 στο Σωτηρόπουλος Δ.Α., Χουλιάρης Α., Ρούσσος Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

⁴⁰⁰ Βλ. Γρηγορίου Π., *Η Πολιτική και Θεσμική Διάσταση των Διμερών Σχέσεων Ε.Ε. και Αφρικανικών χωρών*, σελ. 110-113, στο Τσάλτας Γρηγόρης, *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Εγκαίρια*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

διπλωματικό και νομισματικό επίπεδο και σε επίπεδο ασφάλειας με τον ηγεμονικό ρόλο της χώρας της Νοτίου Αφρικής.⁴⁰¹

Για να φτάσουμε, λοιπόν, στην αειφόρο ανάπτυξη της Αφρικής, εκτός από την ανάληψη των ευθυνών που οδήγησαν την ήπειρο σ' αυτήν την κατάσταση απαιτείται, επίσης, μια ολοκληρωμένη στρατηγική αναπτυξιακής προοπτικής, η οποία θα υιοθετηθεί έπειτα από τη διαμόρφωση μιας διεθνούς πολιτικής βούλησης. Η οποία θα κινητοποιήσει όλους τους μηχανισμούς -διεθνείς, περιφερειακούς, εθνικούς, τοπικούς- για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κατάστασης αυτής. Προς αυτήν την κατεύθυνση φαίνεται να κινούμαστε, ήδη, έπειτα από τις διάφορες Συνδιασκέψεις⁴⁰² που πραγματοποιήθηκαν και οι οποίες οδήγησαν στη δέσμευση της διεθνούς κοινότητας και της Κοινωνίας των Πολιτών για την ανάπτυξη και την εξάλειψη της φτώχειας στην Αφρική.⁴⁰³

6.2 Άλλες περιοχές όπου εντοπίζεται το δουλεμπόριο και οι μορφές του

⁴⁰¹ Βλ. Χρηστάκης Μ., *Διεθνείς και Διμερείς Σχέσεις των χωρών της Αφρικής*, σελ. 78-87, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009..

⁴⁰² Από τις σημαντικότερες Συνδιασκέψεις είναι η Συνδιάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992, η Συνδιάσκεψη για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη στο Κάιρο το 1994, η Συνδιάσκεψη Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη στην Κοπεγχάγη το 1995, η Συνδιάσκεψη για τη Γυναίκα και την Ανάπτυξη στο Πεκίνο το 1995, η Διάσκεψη του Μοντερέι για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης, η υπουργική Συνδιάσκεψη στη Ντόχα και τέλος, τεράστια σημασία για την περίπτωση της Αφρικής έχει η Συνδιάσκεψη για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 καθώς έθιξε την τεράστια ανάγκη για ανάληψη άμεσων δράσεων για την αντιμετώπιση της κατάστασης στην Αφρική.

⁴⁰³ Βλ. Τσάλτας Γρ., *Συμπεράσματα*, σελ. 335-338, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009.

6.2.1 Το δουλεμπόριο στην Ασία

Η πλειοψηφία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων του κόσμου ζουν ή κατάγονται από την Ασία. Τα τρία τέταρτα των θυμάτων του κόσμου της καταναγκαστικής εργασίας είναι θύματα της εμπορίας στην Ασία που αξιοποιούνται σε όλες τις περιοχές του κόσμου, όπως σε άλλες χώρες της Ασίας, την Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή, την Αυστραλία και τη Βόρεια Αμερική. Η επιχείρηση εμπορίας στην Ασία πιο συχνά κυριαρχείται από το **οργανωμένο έγκλημα** από ό, τι σε άλλα μέρη του κόσμου. Οι Ασιατικές ομάδες εγκλήματος, μικρές και μεγάλες, ειδικεύονται στην παράνομη διακίνηση ανθρώπων και οι πιο γνωστές ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος της εμπορίας είναι αυτές της Κίνας και της Ιαπωνίας και λιγότερο της Κορέας, της Ταϊλάνδης, της Ινδίας και άλλες. Όλες οι μορφές εμπορίας ανθρώπων υπάρχουν στην Ασία - **σεξουαλική εργασία, αναγκαστικοί γάμοι, εμπορία παιδιών για υιοθεσίες, τα παιδιά στρατιώτες, η εμπορία οργάνων, εμπορία για επαιτεία, και δουλεία χρέους**. Η **εμπορία παιδιών στην Ασία αποτελεί ένα πιο σημαντικό ποσοστό** της συνολικής διακίνησης από ό, τι σε άλλες περιοχές του κόσμου. Όλο και περισσότερο τα μικρότερα **παιδιά βρίσκονται στη βιομηχανία του σεξ** εφόσον οι πελάτες επιδιώκουν να αποφύγουν το AIDS, και ο ασιατικός σεξουαλικός τουρισμός διαθέτει παιδιά και ανήλικους και των δύο φύλων. Τα παιδιά στην Ινδία ακρωτηριάζονται ώστε να είναι πιο αποτελεσματικά στην **επαιτεία**. Τα μωρά διακινούνται εντός της Κίνας για **υιοθεσίες** στο εξωτερικό, με τα αγόρια να έχουν περισσότερη ζήτηση από τα κορίτσια. Νεαρά αγόρια διακινούνται από το Πακιστάν και το Μπαγκλαντές στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ) για να εκτελέσουν το επικίνδυνο έργο των **αναβατών καμήλας**. Επίσης, τα παιδιά διακινούνται σαν **παιδιά στρατιώτες** σε περιοχές συγκρούσεων όπως στη Σρι Λάνκα και τις Φιλιππίνες. Επίσης, οι **γυναίκες** διακινούνται από την Βόρεια Κορέα και τα φτωχότερα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας, όπως η Μιανμάρ, Καμπότζη, το Βιετνάμ **ως νύφες** για τους Κινέζους άνδρες που δεν μπορούν να βρουν συζύγους μέσα στην ίδια τους την κοινωνία. Η εμπορία ανθρώπων στην Ασία, ιδιαίτερα η **αναγκαστική εργασία**, επιδεινώθηκε από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία ξεκίνησε το 2008.⁴⁰⁴ Έτσι, οι φτωχές **γυναίκες και τα παιδιά** στις αγροτικές περιοχές στην

⁴⁰⁴ Βλ. Shelley L., *Human Trafficking, A Global Perspective*, Cambridge University Press, 2010, Σελ.141-145, διαθέσιμο στο <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/129773/35bc6666b7c979e875764e00ee5fee48.pdf?sequence=1>, ημ.πρόσβ. 12/07/2015..

Ταϊλάνδη, την Καμπότζη ή τις Φιλιππίνες αγοράζονται για λίγα μόνο δολάρια και στη συνέχεια αποστέλλονται στην Ιαπωνία, για να γίνουν **σκλάβοι του σεξ σε οίκους ανοχής**.⁴⁰⁵

Συγκεκριμένα στη **Νότια Ασία**, πολλές χώρες αποτελούν χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού για την εμπορία ανθρώπων. Τα θύματα αποστέλλονται σε άλλες χώρες της περιοχής και σε άλλα μέρη του κόσμου. Ακόμη πιο διαδεδομένη, ωστόσο, είναι η κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό της χώρας. Ακόμα κι αν δεν υπάρχουν σαφείς αριθμός των θυμάτων, υπολογίζεται ότι 150.000 άνθρωποι διακινούνται από την περιοχή κάθε χρόνο, ενώ πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι η εμπορία γυναικών και παιδιών είναι σε άνοδο στην Ασία.

Η εμπορία για **σεξουαλική εκμετάλλευση** είναι η πιο επικίνδυνη μορφή της εμπορίας ανθρώπων στην περιοχή. Το κίνημα των **νεαρών κοριτσιών από χώρες της Νότιας Ασίας σε οίκους ανοχής** λαμβάνει χώρα είτε μεταξύ χωρών ή στο εσωτερικό των χωρών. Υπάρχει περαιτέρω κίνηση προς τη Μέση Ανατολή, καθώς και σε άλλους προορισμούς. **Ο εσωτερικός εκτοπισμός εξαιτίας συγκρούσεων σε ορισμένες χώρες, η φτώχεια και η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης αυξάνουν την ευπάθεια των ατόμων και ιδιαίτερος των γυναικών στην εμπορία.** Επίσης, στη Νότια Ασία υπάρχει μία από τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις των ατόμων που ζουν με **HIV / AIDS**. Οι γυναίκες που συμμετέχουν στην επιχείρηση σεξ είναι σημαντική κινητήρια δύναμη της επιδημίας.⁴⁰⁶

Αρκετές χώρες στην **Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία**, συμπεριλαμβανομένης της Ταϊλάνδης και της Κίνας, είναι **χώρες προορισμού καθώς και προέλευσης**. Εκτός από αυτές, οι κύριες πηγές των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων είναι οι Φιλιππίνες, η Βιρμανία / Μυανμάρ, η Καμπότζη και το Βιετνάμ, ενώ οι πιο συχνές χώρες διέλευσης και προορισμού, είναι η Μαλαισία και η Ιαπωνία. **Οι γυναίκες και τα κορίτσια πωλούνται κυρίως για την πορνεία και τη σεξουαλική εκμετάλλευση, αλλά και ως οικιακές βοηθοί και «νύφες δι' αλληλογραφίας».** Επίσης, **τα κορίτσια και τα αγόρια παρέχουν φθηνό εργατικό δυναμικό σε εργοτάξια, στα εστιατόρια, τη γεωργία, τα εργοστάσια και τα ιδιωτικά**

⁴⁰⁵ Βλ. Gilbert M., *Human Trafficking: Modern Day Slavery Affecting 30 Million Women and Children*, News Junkie Post, ημ.δημ. 15/01/2012, διαθέσιμο στο <http://newsjunkiepost.com/2012/01/15/human-trafficking-modern-day-slavery-affecting-30-millions-women-and-children/>, ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

⁴⁰⁶ Βλ. Global Initiative to Fight Human Trafficking, *South Asia*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/asia.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

νοικοκυριά ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις παιδιών που πωλούνται για εκμετάλλευση ως ζητιάνοι.

Επίσης, από τις βασικές χώρες προέλευσης της Νότιας Ασίας είναι το Μπαγκλαντές και το Νεπάλ, ενώ η Ινδία και το Πακιστάν είναι οι χώρες προορισμού. Η εμπορία στο εσωτερικό της **Ινδίας** είναι επίσης εκτεταμένη. **Τα κορίτσια και οι νέες γυναίκες από φτωχές αγροτικές περιοχές πωλούνται για πορνεία και γάμο στις πόλεις.** Μερικά **αγόρια** πωλούνται στο Πακιστάν, όπου αναγκάζονται να εργάζονται σε **εργοτάξια και στη γεωργία.** Τα αγόρια πωλούνται, επίσης, στη Μέση Ανατολή ως **αναβάτες καμήλας.**

Επιπλέον, αρκετές χώρες προέλευσης και διέλευσης βρίσκονται στην **Κεντρική Ασία και το νότιο Καύκασο.** Η εμπορία εδώ αφορά κυρίως **νέες γυναίκες και κορίτσια,** που πωλούνται από την Αρμενία, τη Γεωργία, το Καζακστάν, Tadzikistan και άλλες χώρες στη Ρωσία, τη Δυτική Ευρώπη, την Τουρκία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τις ΗΠΑ, κυρίως με σκοπό την **πορνεία.** Η εμπορία στη **Μέση Ανατολή** περιλαμβάνει κυρίως την **πώληση των ανθρώπων για τους γάμους παιδιών, ανάβαση καμήλας και την παροχή οικιακών υπηρεσιών.**⁴⁰⁷

Δυστυχώς, σήμερα αντιμετωπίζουμε μια **τεράστια ανθρωπιστική κρίση στη Συρία,** αφού ο εμφύλιος πόλεμος συνεχίζεται και οι παρα-κρατικές ένοπλες ομάδες διαφορετικών ιδεολογιών ελέγχουν ευρεία στρώματα του εδάφους της χώρας. Έτσι, ο **πληθυσμός των προσφύγων της Συρίας είναι ιδιαίτερα εύάλωτος στην εμπορία ανθρώπων προς γειτονικές χώρες, ιδίως την Ιορδανία, το Λίβανο και την Τουρκία αλλά και προς όλη την Ευρώπη.**⁴⁰⁸

⁴⁰⁷ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.12-13 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

⁴⁰⁸ Βλ. The UN Refugee Agency , *2015 Trafficking in Persons Report – Syria*, refworld, διαθέσιμο στο <http://www.refworld.org/docid/55b73b9511.html>, ημ.πρόσβ. 11/10/2015.

6.2.2 Το δουλεμπόριο στην Ευρώπη

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είχε μεγαλύτερο αντίκτυπο στο έδαφος της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και στο πρώην σοσιαλιστικό μπλοκ της Ανατολικής Ευρώπης. Η εμπορία ανθρώπων πολλαπλασιάστηκε στη δεκαετία του 1980. Αρχικά, τα θύματα σωματεμπορίας ήταν κυρίως γυναίκες, αλλά μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, ποικίλες μορφές εμπορίας αναπτύχθηκαν. Επίσης, παράνομοι μετανάστες στη Ρωσία ήταν θύματα της καταναγκαστικής εργασίας. Συχνά οι άντρες έπεφταν θύματα εκμετάλλευσης σε επικίνδυνες κατασκευές και σε ερημωμένες αγροτικές περιοχές. Τα παιδιά έπεφταν επίσης θύματα εμπορίας για καταναγκαστική εργασία και επαιτεία, καθώς και εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση. Μεγάλο μέρος της παραγωγής της παιδικής πορνογραφίας στο εμπόριο διεθνώς στο διαδίκτυο παράγεται στη Ρωσία, με παιδιά-θύματα της εμπορίας. Επίσης, μεγάλη θέση κατείχαν και οι παράνομες υιοθεσίες που διευκολύνονταν από τον τεράστιο αριθμό ορφανών παιδιών. Στην Ανατολική Ευρώπη, οι έγκυες μητέρες διακινούνταν έτσι ώστε τα μωρά τους να μπορούν να υιοθετηθούν. **Παιδιά στρατιώτες** έχουν χρησιμοποιηθεί σε πολλές συγκρούσεις στην περιοχή. Η πλειοψηφία των παιδιών-στρατιωτών στην Ευρώπη έχουν αγωνιστεί στην Τσετσενία, το Νταγκεστάν, το Κοσσυφοπέδιο και αλλού.⁴⁰⁹ Η Ρωσική μαφία και οι Αλβανικές συμμορίες έχουν το πάνω χέρι στην Ευρώπη, και συχνά εργάζονται σε συνεργασία με άτομα από τη Μέση Ανατολή, όπου το μεγαλύτερο κομβικό σημείο / διανομής είναι στη Βηρυτό και στο Λίβανο να

⁴⁰⁹ Βλ. Shelley L., *Human Trafficking, A Global Perspective*, Cambridge University Press, 2010, Σελ.171-174 και 179-183 διαθέσιμο στο <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/129773/35bc6666b7c979e875764e00ee5fee48.pdf?sequence=1>, ημ.πρόσβ. 12/07/2015..

παρέχουν γυναίκες από την Εσθονία, Ουκρανία και Λιθουανία, οι οποίες είναι «υψηλής ζήτησης», για τους πλούσιους "αγοραστές" του Κόλπου.

Σύμφωνα με μια πρόσφατη έκθεση από τη βρετανική αστυνομία, το 75 τοις εκατό του εμπορίου του σεξ στη Βρετανία ελέγχεται από βάντσες αλβανικές συμμορίες. Στη Γερμανία, το 75 τοις εκατό των εργαζομένων του σεξ έρχονται από χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ. Η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, και η ραγδαία άνοδος του ρωσικού οργανωμένου εγκλήματος έχει πλημμυρίσει τη Δυτική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή με **μια άνευ προηγουμένου εισροή των γυναικών από το πρώην Ανατολικό μπλοκ που αναζητούν το όνειρο μιας καλύτερης ζωής** και έχουν την ελπίδα να στηρίξουν τις οικογένειές τους πίσω στο σπίτι.⁴¹⁰

Έτσι, η **Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη** κατά κύριο λόγο φέρεται να είναι η περιοχή από όπου **κατάγονται τα θύματα και διακινούνται στη Δυτική Ευρώπη**. Μια σειρά από πηγές αναφέρονται επίσης στα κράτη της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης ως χώρες προορισμού των θυμάτων από την υπο-περιοχή, υποδεικνύοντας ότι υπάρχει και ενδοπεριφερειακή εμπορία ανθρώπων.

Σε μικρότερο βαθμό, η Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη αναφέρεται ως **προορισμός**, με θύματα που διακινούνται κυρίως από την Κοινοπολιτεία των Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ)⁴¹¹, αλλά αποτελεί και περιοχή διέλευσης. Η Δυτική Ευρώπη αποτελεί, λοιπόν, τον προορισμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων που προέρχονται κυρίως από χώρες της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, της ΚΑΚ, της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής.⁴¹²

Έτσι στην Ευρώπη, η εμπορία ανθρώπων αρχίζει κυρίως από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη, από όπου τα θύματα συνήθως μεταφέρονται στη Δυτική Ευρώπη μέσω των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, οι οποίες δεν έχουν γίνει μόνο η κύρια οδός διέλευσης για τη διακίνηση γυναικών και παιδιών από τα ανατολικά προς τα δυτικά, αλλά είναι επίσης χώρες προέλευσης των θυμάτων και προορισμού. Οι **γυναίκες και τα παιδιά πωλούνται κυρίως για πορνεία αλλά και για άλλες μορφές**

⁴¹⁰Βλ. Gilbert M., *Human Trafficking: Modern Day Slavery Affecting 30 Million Women and Children*, News Junkie Post, ημ.δημ. 15/01/2012, διαθέσιμο στο <http://newsjunkiepost.com/2012/01/15/human-trafficking-modern-day-slavery-affecting-30-millions-women-and-children/>, ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

⁴¹¹ Η Κοινοπολιτεία των Ανεξαρτήτων Κρατών είναι μια χαλαρή ένωση κρατών που αποτελείται από Πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, που σχηματίστηκαν μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

⁴¹² Βλ. Global Initiative to Fight Human Trafficking, *Europe*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/europe.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Η Ευρώπη είναι επίσης ένας κύριος προορισμός για τις γυναίκες και τα παιδιά από τη νοτιοανατολική Ασία, τη Δυτική Αφρική και τη Νότια Αμερική. Οι νεαρές γυναίκες από την Ευρώπη, κυρίως από τη Ρωσία, αναφέρονται να έχουν πωληθεί με σκοπό την πορνεία στις ΗΠΑ, τη Νοτιοανατολική Ασία και την Ιαπωνία. Υπάρχουν επίσης αναφορές για εκμετάλλευση των θυμάτων στη **γεωργική βιομηχανία, το εμπόριο εστίασης και τα νοικοκυριά,** καθώς και **παιδιών που πέφτουν θύματα εμπορίας για εκμετάλλευση ως επαίτες.**⁴¹³

6.2.3 Το δουλεμπόριο στην Αμερική

Στη Λατινική Αμερική, ένα σημαντικό ποσοστό της παράνομης διακίνησης ανθρώπων λαμβάνει χώρα στο **εσωτερικό των χωρών** που συμμετέχουν και συνδέεται στενά με το **εμπόριο του σεξ.** Ωστόσο, υπάρχει και η **διασυνοριακή** εμπορία ανθρώπων και τα θύματα πωλούνται στις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Ιαπωνία και τη Δυτική Ευρώπη. Γενικότερα κύριες χώρες προέλευσης είναι η Βολιβία, η Βραζιλία, η Κολομβία, η Δομινικανή Δημοκρατία και το Μεξικό, ενώ η Αργεντινή, η Βενεζουέλα και η Κόστα Ρίκα είναι οι κύριες χώρες προορισμού. Τα δεδομένα έχουν συγκεντρωθεί για την εκμετάλλευση της **μεταλλευτικής βιομηχανίας, της γεωργίας, της δασοκομίας, οικιακών υπηρεσιών και το εμπόριο ναρκωτικών.** Υπάρχουν επίσης ενδείξεις της **εμπορίας παιδιών για υιοθεσία,** κυρίως από τη Γουατεμάλα και τη Βολιβία.

Τέλος, Οι ΗΠΑ και ο Καναδάς είναι σημαντικές χώρες προορισμού για θύματα εμπορίας ανθρώπων, κυρίως από τη Λατινική Αμερική, αλλά και από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και τη Νοτιοανατολική Ασία. Οι σκοποί είναι κυρίως η **πορνεία, η καταναγκαστική εργασία και η πώληση νύφης δι' αλληλογραφίας.**⁴¹⁴

⁴¹³ Βλ. Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.12-13 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/poverty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

⁴¹⁴ Ibid.

Από τη μικρή μας αναφορά στην εμπορία ανθρώπων και στις άλλες ηπείρους, Ευρώπη, Ασία, Αμερική συμπεραίνουμε πως παρά τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να πάρει το δουλεμπόριο στα διαφορετικά μήκη και πλάτη της γης, αλλά και τα διαφορετικά αίτια που το προκαλούν, κοινός παρονομαστής που είναι πάντα παρών σε όλες τις περιφέρειες είναι ο παράγοντας της φτώχειας και η εξαθλίωση των ατόμων που τα καθιστά ευάλωτα στη δική τους εκμετάλλευση. Η αλληλεσύνδεση, λοιπόν, των δύο φαινομένων επιτάσσει την από κοινού αντιμετώπισή τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Έπειτα από τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην παρούσα εργασία, δυστυχώς, είναι πασιφανές πως το φαινόμενο του δουλεμπορίου έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις σήμερα, τόσο παγκοσμίως όσο και στις περιοχές της Αφρικής που μελετήσαμε, αφού αποτελεί την τρίτη πιο κερδοφόρα πηγή εισοδήματος μετά το εμπόριο όπλων και των ναρκωτικών. Δυστυχώς, έχει λάβει διαστάσεις οργανωμένου εγκλήματος, ενώ η πιο συνηθισμένη μορφή εμπορίας ανθρώπων είναι η σεξουαλική εκμετάλλευση.

Επίσης, είναι αδιαμφισβήτητο πως μεταξύ των παραγόντων που το προκαλούν, και ίσως ο βασικότερος παράγοντας, είναι η φτώχεια, η οποία στις μέρες μας γνωρίζει τεράστια έξαρση λόγω της πρόσφατης οικονομικής κρίσης που πλήττει όλον τον πλανήτη. Μάλιστα δύο διαδοχικές ημέρες, η 17^η και 18^η Οκτωβρίου έχουν οριστεί ως η Παγκόσμια ημέρα για την εξάλειψη της φτώχειας και ως η Πανευρωπαϊκή ημέρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, αντίστοιχα.

Λόγω της διασύνδεσης του δουλεμπορίου με τη φτώχεια, λοιπόν, είναι λογικό επακόλουθο, να ανθίζει το δουλεμπόριο στην Αφρική, αφού είναι η ήπειρος που μαστίζεται περισσότερο από τη φτώχεια και παράλληλα υιοθετεί πολιτισμικές πρακτικές που εμποδίζουν την οικονομική αλλά και κοινωνικο-πολιτική ανάπτυξη των γυναικών.

Ωστόσο, είναι αισιόδοξο το γεγονός ότι έχουν ληφθεί αξιόλογες δράσεις, δεσμευτικού και διακηρυκτικού χαρακτήρα, για την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου, με τη σημαντικότερη να είναι το Πρωτόκολλο του ΟΗΕ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων του 2003, για την αντιμετώπιση της φτώχειας, με πρωτοβουλίες ορόσημο τους MDGs και SDGs, και την ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας. Σημαντικό επίτευγμα είναι πως οι δράσεις αυτές έχουν ληφθεί από διεθνείς, περιφερειακές, εθνικές, και τοπικές οντότητες, ενώ παράλληλα έχει ενισχυθεί, ο ρόλος των Μ.Κ.Ο και της Κοινωνίας των πολιτών.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν ακόμη πολλές ελλείψεις και αποτυχίες στην αντιμετώπιση του φαινομένου του δουλεμπορίου γυναικών, αλλά και κάθε άλλης μορφής του δουλεμπορίου, αφού είναι ένα σύνθετο πρόβλημα το οποίο συνδέεται με πολλούς άλλους παράγοντες και πρακτικές, όπως είναι η φτώχεια, η θέση των

γυναικών, η κατάσταση ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.ά.. Για το λόγο αυτό η αντιμετώπιση του δουλεμπορίου είναι μια υπόθεση εξαιρετικά περίπλοκη που απαιτεί ολιστική προσέγγιση. Εφόσον, η ευπάθεια των ατόμων στο δουλεμπόριο, εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως οι κρατικές πολιτικές για τις σύγχρονες μορφές δουλείας, ο βαθμός της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι πρακτικές για την ανθρώπινη ανάπτυξη, η κατάσταση της σταθερότητας, και τα επίπεδα των διακρίσεων, συμπεραίνουμε πως αποτελεσματική αντιμετώπιση του δουλεμπορίου δεν μπορεί να επιτευχθεί αν δεν ρυθμιστούν πρωτίστως, όλοι αυτοί οι παράγοντες που το τροφοδοτούν όπως είναι η φτώχεια, η αστάθεια μιας χώρας και η υποβαθμισμένη θέση της γυναίκας. Έτσι οι πολιτικές κατά του δουλεμπορίου θα έχουν μικρό αντίκτυπο όταν μια χώρα έχει καταρρεύσει εξαιτίας εμφυλίου πολέμου, ή εθνικής ή θρησκευτικής σύγκρουσης ή οικονομικής κρίσης ή αν οι γυναίκες δεν απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους.

Δυστυχώς, οι γυναίκες, ακόμη και σήμερα είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε όλες τις μορφές διακρίσεων, σε όλον τον κόσμο και κυρίως στην Αφρικανική ήπειρο, την οποία μελετήσαμε. Αυτές οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών είναι διάχυτες σε όλους τους τομείς όπως στον έγγαμο βίο, στην ελλιπή πρόσβαση στην ακίνητη και έγγεια ιδιοκτησία, στους πόρους και τον έλεγχό τους, στην πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, στην οικονομική ανεξαρτησία, στη σταδιοδρομία, στη συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων κ.ά.. Έτσι, οι ανισότητες μεταξύ των φύλων τείνουν να οδηγήσουν σε περαιτέρω ανισότητες, με αρνητικές συνέπειες για την ευημερία των γυναικών, τις οικογένειές τους και τις κοινότητές τους, καθώς και για τις δυνατότητες προσωπικής τους ανάπτυξης. Με αποτέλεσμα οι γυναίκες να γίνονται όλο και πιο ευάλωτες στην εμπορία ανθρώπων και τη φτώχεια. Αυτή η άδικη αντιμετώπιση των γυναικών, βέβαια, πηγάζει από πολλούς παράγοντες όπως είναι οι πολιτισμικές, θρησκευτικές και κοινωνικοοικονομικές πρακτικές που ακολουθούν τα Αφρικανικά κράτη. Παρά το γεγονός ότι, η χειραφέτηση των γυναικών θα επιτάχυνε την μείωση της φτώχειας, τη βελτίωση των δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών δεικτών και έτσι πια δεν θα είχαν λόγους να στραφούν στο δουλεμπόριο, δυστυχώς, υπάρχουν πολλοί ανασταλτικοί παράγοντες που παρεμποδίζουν την επίτευξη αυτού του στόχου. Για παράδειγμα στις χώρες της Αφρικής που μελετάμε, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με την εύθραυστη τοπική και εθνική διοίκηση, τη διαφθορά των κυβερνήσεων, την έλλειψη

εμπειρογνωμοσύνης και εκπαιδευμένου προσωπικού για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν σχέση με την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου, της φτώχειας, της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ενδυνάμωσης της θέσης της γυναίκας. . Γι' αυτούς του λόγους πέρα από τις προτάσεις που παραθέσαμε, στο προηγούμενο κεφάλαιο, για την αντιμετώπιση του δουλεμπορίου και της φτώχειας, κρίνουμε απαραίτητο να παραθέσουμε κάποιες προτάσεις για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα στην πηγή του κακού, και αυτό δεν είναι άλλο από την αδύναμη θέση των γυναικών στην οποία έχουν περιέλθει είτε λόγω της φτώχειας, είτε λόγω άλλων παραγόντων και που τις καθιστά εύκολα θύματα στα χέρια των διακινητών.

Σε αυτές τις χώρες, λοιπόν, απαιτείται λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των άνω τακτικών, όπως τροποποιήσεις νόμων, θεσμικών οργάνων και υφιστάμενων πατριαρχικών στερεοτύπων, αύξηση των κονδυλίων του προϋπολογισμού, βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών για τις γυναίκες και ενδυνάμωση των Αφρικανικών κρατών, ώστε να δύναται να παρέχουν προστασία στα θύματα αλλά και γενικά στα άτομα ώστε να μην γίνουν θύματα της εμπορίας ανθρώπων.

Βασικό είναι, επίσης, να επιτευχθεί η πρόσβαση των κοριτσιών στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση σε όλα τα επίπεδα, να αποφευχθεί η πρόωγη αποχώρηση από το σχολείο και να υποστηριχθούν εκπαιδευτικές πολιτικές που είναι δίκαιες και ποιοτικές, και που συμπεριλαμβάνουν τα θέματα φύλου, τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και την ενδυνάμωση των γυναικών. Εξοπλίζοντας τις γυναίκες με τα παραπάνω εφόδια κατά της φτώχειας θα είναι δύσκολο αυτές να γίνουν έρμαια των διακινητών.

Βέβαια, η ενίσχυση της θέσης της γυναίκας δεν είναι ανεξάρτητη από τις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών που δημιουργούν και διαιωνίζουν τις ανισότητες των φύλων, κατά συνέπεια, οι αλλαγές θα πρέπει να έχουν ως στόχο τόσο τους άνδρες όσο και τις γυναίκες. Κάθε μορφή βίας εναντίον των γυναικών δεν αποτελεί μόνο θέμα των γυναικών αλλά χρειάζεται προσέγγιση εστιαζόμενη και στους άνδρες, τόσο στους δράστες όσους και σε όσους ζητούν να εκμεταλλευτούν σεξουαλικά, και με κάθε άλλο τρόπο, τις γυναίκες. Σε αυτό θα βοηθήσει η ευαισθητοποίηση των πολιτών όσον αφορά την εμπορία και κάθε μορφή βίας εναντίον των γυναικών με την αυξανόμενη κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης και η

κατάρτιση του στρατιωτικού και δικαστικού προσωπικού και του προσωπικού επιβολής του νόμου. Ωστόσο, απαιτείται να δίδεται περισσότερη προσοχή σε μέτρα στοχοθετημένα στην εμπορία ανθρώπων, τα βασανιστήρια και στις επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές, με έμφαση στους ακρωτηριασμούς των γεννητικών οργάνων των γυναικών, τους αναγκαστικούς γάμους και κρίνεται αναγκαία η αύξηση του αριθμού του γυναικείου προσωπικού στα ιδρύματα που βοηθούν άμεσα τα θύματα.

Μιλώντας για ολιστική αντιμετώπιση του δουλεμπορίου, με παράλληλη αντιμετώπιση της φτώχειας και της βελτίωσης της θέσης της γυναίκας, περιλαμβάνεται και μια άλλη πτυχή. Δηλαδή, είναι αναγκαία μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της κατάστασης η οποία απαιτεί πλήρη συνεργασία διεθνών, περιφερειακών, εθνικών, τοπικών δράσεων, διεθνών και τοπικών Μ.Κ.Ο, της Κοινωνίας των Πολιτών και κάθε άλλης οντότητας, αφού τις περισσότερες φορές οι τοπικές-εθνικές κοινωνίες αδυνατούν - οικονομικά, θεσμικά, τεχνολογικά - να αντιμετωπίσουν αυτό το οργανωμένο έγκλημα. Για την ενίσχυση του ρόλου της Κοινωνίας των Πολιτών πρέπει να τονίσουμε την τεράστια σημασία της αφού δεν μπορούμε κάτι να το αλλάξουμε αν δεν το γνωρίσουμε πρώτα σε βάθος και δεν αναγνωρίσουμε εκ των έσω αν υπάρχει ανάγκη για αλλαγή, με ποιόν τρόπο και μέχρι σε ποιο σημείο θα ήταν πολιτισμικά αποδεκτή, χωρίς να δημιουργήσουμε συγκρουσιακές καταστάσεις. Μια τέτοια μορφή συνεργασίας είναι και η Αναπτυξιακή Συνεργασία, βασική προϋπόθεση της οποίας είναι η έκφραση ειλικρινούς πολιτικής βούλησης από όλες τις πλευρές.

Ωστόσο, σε αυτό το σημείο απαιτείται τεράστια προσοχή, αφού οποιαδήποτε “εξωτερική βοήθεια” στις χώρες της Αφρικής θα πρέπει να παρέχεται με πλήρη σεβασμό στην πολιτισμική-θρησκευτική διαφορετικότητα των αφρικανικών χωρών και στους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Οφείλουμε να έχουμε κατά νου τις θεσμικές δυνατότητες και ικανότητες προσαρμογής των χωρών αυτών, λαμβάνοντας υπ’ όψιν τις διαφορετικές ιστορικές και πολιτισμικές αφετηρίες. Απαιτείται λεπτός χειρισμός αφού εύκολα η κατάσταση μπορεί να πυροδοτήσει εξάρσεις τρομοκρατίας, αφού οι τοπικές κοινότητες μπορεί να νιώσουν εξωτερική παρέμβαση στα εσωτερικά τους ζητήματα από τη διεθνή κοινότητα. Κάτι που δυστυχώς, ήδη συνέβη πρόσφατα στο Παρίσι.

Αυτό βέβαια, από την άλλη πλευρά, δε σημαίνει πως πρέπει να μείνουμε σιωπηλοί σε φρικαλεότητες που γίνονται σε άλλους πολιτισμούς και αποτελούν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Είναι ακριβώς τα λόγια του Αλεξάντρ Σολζενίτσιν, που πρέπει να αποφύγουμε, *«Να κρύβεις τη φρίκη: ίσως αυτός να είναι ένας από τους σκοπούς του κάθε πολιτισμού»*. Εμείς, λοιπόν, σε ατομικό, τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, με πλήρη συνεργασία θα πρέπει να φέρουμε αυτή τη φρίκη στο φως και να πάψουμε να είμαστε συνένοχοι με τη σιωπή μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Ελληνική

1) Βιβλία

Garlan, Y., *Η δουλεία στην αρχαία Ελλάδα*, Κοινωνιολογική βιβλιοθήκη, Gutenberg, Αθήνα, 1988, σελ. 70.

Gomien D., Harris D., Zwaak L., *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης: Δίκαιο και Πρακτική*, Εκδ.Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

Langelle, M., *Ο Θεσμός της Δουλείας*, Εκδ. Ν.Ζαχαρόπουλος, Αθήνα, 1965.

Αγγελόπουλος Αγγ., *Ο Τρίτος Κόσμος και οι Πλούσιες Χώρες*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα, 1972.

Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δίκτυο ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, *Καταπολεμώντας την εμπορία ανθρώπων, Προβλήματα και προοπτικές*, Επιμέλεια:, Εκδ. Σάκκουλα, 2007.

Μανωλοπούλου - Βαρβιτσιώτη Κ., *Η Διεθνής Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων*, , Εκδ. Ειρήνη Ε.Π.Ε, 1986.

Μπουρλογιάννη - Βράιλα Χ., Πετρουλά Ε., *Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003.

Ρέππας Παναγιώτης, *Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρίες και Στρατηγικές*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα 1991.

Συκιώτου Α.Π., *Εμπορία Ανθρώπων στα Βαλκάνια*, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα–Κομοτηνή 2003.

Σωτηρόπουλος Δ.Α, Χουλιάρης Α., Ρούσσοσ Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Τσάλτας Γρ. , (επιμ-παρουσίαση), *Το δικαίωμα στην τροφή: Παγκόσμια επισιτιστική κρίση και περιβάλλον*, Εκδ. Καλοκάθη, Αθήνα 2009.

Τσάλτας Γρ., (επιμ.), *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009

Τσάλτας Γρ., *Η Γεωγραφία στις Διεθνείς Σπουδές, Μια Γεωγραφική Προσέγγιση της Σύγχρονης Διεθνούς Κοινότητας*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2011.

Τσάλτας, Γρ., *Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος, Πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 57-58

Τσιμπουκίδης, Δ., *Ανατομία της δουλοκτητικής κοινωνικής σκέψης. Ελεύθεροι και Δούλοι*, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999.

2) Άρθρα – Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους

Τσακλάγκανου Γ., *Θεσμική αντιμετώπιση του trafficking σε διεθνές επίπεδο, Παγκόσμια Πορεία Γυναικών Ενάντια στη Φτώχεια και στη Βία*, διαθέσιμο στο http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_34.htm . ημ.πρόσβ. 10/10/2015

Γρηγορίου Π., *Η Πολιτική και Θεσμική διάσταση των διμερών σχέσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης και Αφρικανικών χωρών*, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2009, σελ 107.

Καλτσούνης Α., *Οικονομική Αύξηση και Κοινωνικές Προοπτικές Ανάπτυξης της Αφρικής*, στο Τσάλτας Γ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009, σελ.210-212.

Κλάδη-Ευσταθοπούλου Μ., *Ο ρόλος της γυναίκας στη Μαύρη Αφρική*, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009, σελ.315-331.

Μαντάς, Κ., *Γυναίκα, δουλεία και ελευθερία στην ελληνική αρχαιότητα*, Αρχαιολογία & Τέχνες τχ. 112, σελ.94, διαθέσιμο στο http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B108/208/1451,4851/extras/texts/gynaikes_douleia.pdf , ημ.πρόσβ.20/08/2015.

Πλατιάς Χ., *Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Αφρική: Η δύσκολη μετάβαση*, , στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2009, σελ 196-199.

Σιούσιουρας Π., *Τα Αφρικανικά Περίκλειστα Κράτη : Αναπτυξιακή προοπτική και Διεθνές Δίκαιο*, στο Τσάλτας Γρηγόρης, *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009,σελ. 162-163.

Ταμιχτσής, Ι., *Το έγκλημα της παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων. Μια συνοπτική παρουσίαση του ζητήματος*, Παράνομη Διακίνηση Και Εκμετάλλευση Ανθρώπων ΠοινΔικ 10/2008 (ΕΤΟΣ 11ο), σελ. 1, διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/2013796/The_crime_of_Human_Trafficking , ημ.προσβ. 15/07/2015.

Τσάλτας Γρ., *Η νησιωτική Αφρική : Ιδιαίτερα προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης*, στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009, σελ. 144-149.

Τσάλτας Γρ., *Το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη. Μια νέα σύγχρονη θεώρηση*, στο Περράκης Στ., (επιμ.), *Παγκόσμια Διακυβέρνηση: Διεθνές Δίκαιο και Διεθνείς Σχέσεις στην Αυγή του 21^{ου} Αιώνα*, Εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα 2006, σελ. 107-115.

Χουλιάρης Α., *Η Αφρική*, στο Σωτηρόπουλος Δ.Α, Χουλιάρης Α., Ρούσσο Σ., Σκλιάς Π., *Ο Τρίτος Κόσμος, Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005, σελ. 93-99, 99-104, 107-130, 133-134.

Χρηστάκης Μ., *Διεθνείς και Διμερείς Σχέσεις των χωρών της Αφρικής*, , στο Τσάλτας Γρ., *Αφρική και Ανάπτυξη - Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση - Ευκαιρία*, Εκδ. Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2009, σελ. 71-72.

II. Ξενόγλωσση

1) Βιβλία

Allen, T., Thomas, A., (eds), *Poverty and Development: Into the 21st Century*, 2nd edition, Oxford University Press, USA, 2000.

Amoako-Tuffour, J., *Poverty Reduction Strategies in Action: Perspectives and Lessons from Ghana*, Lexington Books, United States, 2008.

Aradau C., *Rethinking Trafficking in Women Politics out of Security*, Palgrave Macmillan, 2008.

Bales K., *Understanding Global Slavery. A Reader*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London 2005.

Bonfiglioli, A., *Food and the Poor. How can Democratic Local Governments reduce Food insecurity in Africa?*, UNCDF, New York, 2007.

Chossudovsky, M., *The Globalization of Poverty and the New World Order*, 2nd edition, Global Research, 2003.

Danziger, S., H., Haveman, R., H., (eds), *Understanding Poverty*, Harvard University Press, 2002.

Ebbe O., Das D., *Global trafficking in women and children*, CRC Press is an imprint of the Taylor & Francis Group, 2008.

Gallagher A., *The international law of human trafficking*, Cambridge University Press, New York 2010.

Hulme D., *Global Poverty, Global governance and poor people in the post-2015 era*, Second Edition Routledge, 2015.

Kabeer, N., *Gender Mainstreaming in Poverty Eradication and the Millennium Development Goals: A Handbook for Policy-Makers and Other Stakeholders*, Commonwealth Secretariat, 2003.

Landes, D. S., *The Wealth and Poverty of Nations: Why Some Are So Rich and Some so Poor*, W. W. Norton & Company, 1999.

Marais H., *South Africa Pushed to the Limit, The Political Economy of Change*, Zed Books, South Africa, 2011.

Nwonwu F., *Millennium Development Goals: Achievements and Prospects of Meeting the targets in Africa*, Africa Institute of South Africa, Pretoria, 2008.

Payne, R., K., *A Framework for Understanding Poverty*, 4th Edition, aha Process Inc., 2005

Pogge, T., W., *World Poverty and Human Rights*, 2nd edition, Polity Press, 2008

Shelley L., *Human Trafficking, A Global Perspective*, Cambridge University Press, 2010.

Smith, S., C., *Ending Global Poverty: A Guide to What Works*, Palgrave Macmillan, 2008

2) Άρθρα – Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους

Aronowitz A., *Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, The Markets that Drive It and the Organisations that Promote It*, European Journal on Criminal Policy and Research 9:, 2001, Kluwer Academic Publishers. Netherlands. , διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1023/A:1011253129328#page-1> , σελ. 163–195, ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

Avellino R., *Trafficking in Persons and the European Court of Human Rights*, Strasbourg observers, ημ.δημ. 26/10/2011, διαθέσιμο στο <http://strasbourgobservers.com/2011/10/26/trafficking-in-persons-and-the-european-court-of-human-rights/> , ημ.πρόσβ. 18/09/2015.

Boseley S., *What is female genital mutilation and where does it happen?* , The Guardian , ημ.δημ. 06/02/2014, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/society/2014/feb/06/what-is-female-genital-mutilation-where-happen> , ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

Devarajan S., *What will it take to end poverty in Africa?*, The World Bank, ημ.δημ. 20/09/2012, διαθέσιμο στο <http://blogs.worldbank.org/african/what-will-it-take-to-end-poverty-in-africa> , ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

Doezema J., , *Loose Women or Lost Women? The Re-emergence of the Myth of White Slavery in Contemporary Discourses of Trafficking in Women*, Gender Issues / Winter 2000 , διαθέσιμο στο <http://link.springer.com/article/10.1007/s12147-999-0021-9#page-1> , σελ. 33, ημ.πρόσβ.05/09/2015.

Elnari P., *Missing: Human security perspectives on human trafficking*, Consultancy Africa Intelligence, ημ.δημ. 14/10/2013, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1353:missing-human-security-perspectives-on-human-trafficking&catid=60:conflict-terrorism-discussion-papers&Itemid=265 , ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

Fitzgibbon K., *Modern-Day Slavery? The scope of trafficking in persons in Africa*, African Security Review 12(1) , 2003 διαθέσιμο στο <https://www.issafrica.org/pubs/ASR/12No1/EFitz.html> , ημ.πρόσβ. 05/08/2015.

Gilbert M., *Human Trafficking: Modern Day Slavery Affecting 30 Million Women and Children*, News Junkie Post , ημ.δημ. 15/01/2012, διαθέσιμο στο <http://newsjunkiepost.com/2012/01/15/human-trafficking-modern-day-slavery-affecting-30-millions-women-and-children/> , ημ.πρόσβ. 16/09/2015

Gilbert M., *Worst Countries for Women: Afghanistan, Congo, Pakistan, India and Somalia*, News Junkie Post , ημ.δημ. 15/06/2011, διαθέσιμο στο <http://newsjunkiepost.com/2011/06/15/worst-countries-for-women-afghanistan-congo-pakistan-india-and-somalia/#sthash.XBgAD6f3.dpuf> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015

Glennie J., *What are the most important questions for global development*, The Guardian, ημ. Δημ. 29/05/2014, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2014/may/29/international-development-goals-questions> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

Hayes C., *Out of the margins: The MDGs through a CEDAW lens*, Gender and Development, 2010 διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13552070512331332278> , Σελ.70, ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

Howard N., Lalani M., *Editorial Introduction: The Politics of Human Trafficking*, ημ.δημ. 2008, , διαθέσιμο στο http://users.ox.ac.uk/~stair/4_1/howard&lalani.pdf , σελ.6, ημ.πρόσβασης 14/10/2015.

Jolly R., *Goals for the future – challenges for the UK and the rest of Europe*, Global Development Goals, στο UNA-UK, *Global Development Goals, Partnerships for progress*, διαθέσιμο στο <http://17aa47148cdcdf8b5c51-da5ed784d101708d617ec977f6449487.r27.cf2.rackcdn.com/Global%20Development%20Goals%202014.pdf#page=155> , σελ. 160, ημ.πρόσβ. 02/10/2015.

Joshua A., Vinay P., *Human Trafficking and Its Prosecution: Challenges of the ICC*, Social Science Research Network, Abstract , ημ.δημ.20/12/2012, διαθέσιμο στο http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2203711 , ημ.πρόσβ. 15/09/2015

Kutor S., *Development and Underdevelopment of African Continent: The blame game and the way forward.* , διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/5198871/Development_and_Underdevelopment_of_African_Continent_The_blame_game_and_the_way_forward , ημ.πρόσβ.12/09/2015.

Lutya, T., *Human Trafficking of Young Women and Girls for Sexual Exploitation in South Africa*, διαθέσιμο στο <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/37751.pdf> , σελ.7, ημ.πρόσβ.18/08/2015.

Ngwe E., Oko E., *Human trafficking: The modern day slavery of the 21st Century*, African Journal of Criminology and Justice Studies: AJCJS, Vol.6, #s1 &2 November 2012 ISSN 1554-3897, , διαθέσιμο στο <https://www.umes.edu/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=43780> , σελ.1, ημ.πρόσβ. 20/08/2015.

Podesta J., Dunning C., *We can end poverty, but the methods might surprise you*, The Guardian, ημ.δημ. 07/05/2013, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/may/07/end-poverty-use-social-safety-nets> , ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

Rao N., Sweetman C., *Introduction to Gender and Education*, Gender & Development 2014, Vol.22, No.1, διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13552074.2014.902230> , σελ.2-3, ημ.πρόσβ. 20/09/2015

Sigmon J., *Combating Modern-Day Slavery: Issues in Identifying and Assisting Victims of Human Trafficking Worldwide*, Victims & Offenders, 3:2-3, ημ.δημ 19/05/2008, διαθέσιμο στο <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15564880801938508> , Σελ.251-252, ημ.πρόσβ. 12/08/2015.

Social Development Notes, Conflict, Crime and Violence, *Human Trafficking: A Brief Overview*, No. 122 / December 2009, διαθέσιμο στο http://siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/244362-1239390842422/6012763-1239905793229/Human_Trafficking.pdf, σελ.7 , ημ.πρόσβ.15/10/2015.

Thipanyane T., , *Human Trafficking: African Perspective*, Jurist - Academic Commentary, ημ.δημ. 23/03/2015, διαθέσιμο στο <http://jurist.org/forum/2015/03/tseliso-thipanyane-trafficking-africa.php>, ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

Wolassa K., *Root Causes of African Underdevelopment and Opportunities for Revival*, ημ.δημ. 10/08/2009, διαθέσιμο στο <http://www.afroarticles.com/article-dashboard/Article/Root-Causes-of-African-Underdevelopment-and-Opportunities-for-Revival/172848>, ημ.πρόσβ. 15/09/2005

Wright E., *Poverty and It's Contribution to Human Trafficking* The Borgen Project, ημ.δημοσίευσης 17/04/2015, διαθέσιμο στο <http://borgenproject.org/poverty-contribution-human-trafficking/>, ημ.πρόσβ. 25/08/2015.

III. Κείμενα Τεκμηρίωσης

Act No. 7 of 2013 Prevention and Combating of Trafficking in Persons, 29/07/2013, διαθέσιμο στο <http://www.justice.gov.za/legislation/acts/2013-007.pdf>, ημ.πρόσβ. 19/09/2015.

African Charter on Human and Peoples' Rights, διαθέσιμο στο <http://www.achpr.org/instruments/achpr/>, ημ.πρόσβ.22/09/2015.

African Charter on the Rights and Welfare of the Child, διαθέσιμο στο <http://www1.umn.edu/humanrts/africa/afchild.htm>, ημ.πρόσβ.05/10/2015.

African Union, Strategic Plan of the African Union Commission - Vision and the mission of the African Union, Adis Abeba, May 2004.

C105 - Abolition of Forced Labour Convention, 1957 (No. 105), διαθέσιμο στο http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C105, ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

Centre for Human Rights, University of Pretoria, *Niger: Koraou v Niger (2008) AHRLR 182 (ECOWAS 2008)*, African Human Rights Case Law Database, διαθέσιμο στο <http://www.chr.up.ac.za/index.php/browse-by-subject/379-niger-koraou-v-niger-2008-ahrhr-ecowas-2008.html>, ημ.πρόσβ.01/10/2015.

Commission on Human Rights, The Right to Food: Report of the High Commissioner for Human Rights, UN Doc. E/CN.4/1998/21.

Common Platform for Action of the Sub-Regional Consultation on the Development of Strategies to fight Child trafficking for exploitative labour purposes in West and Central Africa, CR/LBV/2000/26, 22 - 24 February 2000, Libreville, Gabon, διαθέσιμο στο <http://www.unicef.org/media/newsnotes/platform.pdf>, ημ.πρόσβ.01/10/2015.

Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others διαθέσιμο στο <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx..>, ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

Forced Labour Convention διαθέσιμο στο http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029, ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

International Agreement for the Suppression of the "White Slave Traffic," 18 May 1904 διαθέσιμο στο <https://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1904.html>, ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

International Convention for the Suppression of the "White Slave Traffic", 4 May 1910 διαθέσιμο στο <https://www1.umn.edu/humanrts/instree/whiteslavetraffic1910.html>, ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children 1921, διαθέσιμο στο http://www.childtrafficking.com/Docs/1921_un_convention_suppression_of_traffic_in_women_and_children_3.pdf, ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age 1933, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/1933_international_convention_en_1.pdf, ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

Ouagadougou Action Plan to Combat Trafficking In Human Beings, Especially Women and Children, EX.CL/313 (X) ANNEX IV, διαθέσιμο στο <http://www.au.int/en/sites/default/files/Ouagadougou%20Action%20Plan%20-%20E.pdf>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

Protocol against the Illicit Manufacturing and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>, ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>, ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf> , ημ.πρόσβ.11/09/2015.

Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa διαθέσιμο στο <http://www.achpr.org/instruments/women-protocol/> , ημ.πρόσβ.30/09/2015.

Slavery Convention 1926, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) διαθέσιμο στο <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SlaveryConvention.aspx> , ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

Solemn Declaration on Gender Equality in Africa, διαθέσιμο στο http://www.un.org/en/africa/osaa/pdf/au/declaration_gender_equality_2004.pdf, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

The future We Want, διαθέσιμο στο [The Future We Want: Outcome document adopted at Rio+20](http://www.un.org/en/africa/osaa/pdf/au/declaration_gender_equality_2004.pdf), ημ.πρόσβ.20/09/2015.

The Universal Declaration of Human Rights διαθέσιμο στο <http://www.un.org/en/documents/udhr/> , ημ.πρόσβ. 16/09/2015.

United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto , διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/unodc/treaties/CTOC/> , ημ.πρόσβ. 11/09/2015.

United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons, διαθέσιμο στο [http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons.pdf](http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/United_Nations_Global_Plan_of_Action_to_Combat_Trafficking_in_Persons.pdf) , ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition, (16/11/1974) ,διαθέσιμο στο <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/EradicationOfHungerAndMalnutrition.aspx> , ημ.πρόσβ.03/10/2015.

Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών (UNRIC), *Διακήρυξη Δέσμευσης για το HIV/AIDS*, 25-27/06/2001 διαθέσιμο στο https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26344&Itemid=26, ημ.πρόσβ. 09/09/2015.

Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης Α / RES / 64/293 στο <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/479/41/PDF/N0947941.pdf?OpenElement> , ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

IV. Εκθέσεις – Αναφορές - Ειδικές Εκδόσεις

African Union, *The African Women's Decade, Theme: Grassroots Approach to Gender Equality and Women's Empowerment (GEWE)*, διαθέσιμο στο <http://wgd.au.int/en/sites/default/files/African%20Women's%20Decade%20-%20English.pdf> , ημ.πρόσβ.30/09/2015.

African Union, *The International Day of Remembrance of the Victims of Slavery and the Transatlantic Slave Trade: Message from the African Union*, διαθέσιμο στο [http://www.au.int/en/sites/default/files/The International Day of Remembrance of the Victims of Slavery and the Transatlantic Slave Trade%5B1%5D.pdf](http://www.au.int/en/sites/default/files/The%20International%20Day%20of%20Remembrance%20of%20the%20Victims%20of%20Slavery%20and%20the%20Transatlantic%20Slave%20Trade%5B1%5D.pdf) , ημ.πρόσβ.14/10/2015.

ANPPCAN Head Office, *Report of the Eastern and Horn of Africa Conference on Human Trafficking and Forced Labour*, διαθέσιμο στο http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2009/e/eastern_africa_conference_2005.pdf , ημ.πρόσβ. 10/10/2015.

AU.COMMIT , *Campaign on Combating Human Trafficking 2009-2012*, Document 25-29/10/2010, διαθέσιμο στο https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCUQFjABahUKEwilyuXrl-bIAhXICiwKHdXxAAM&url=http%3A%2F%2Fsa.au.int%2Fen%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FDOCUMENT_EN_25_29_OCTOBER_2010_EA_AU_COMMIT_CAMPAIGN_ON_COMBATING_HUMAN_TRAFFICKING_2009_2012.doc&usg=AFQjCNFwrZceSBXJS4mW6kqiw0bXG50fQw&sig2=Iplv10zpRVVU_vyNmXAPZbw&bvm=bv.106130839,d.bGg , ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

Council of Europe, *Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report*, Council of Europe Treaty Series - No. 197, Warsaw, 16.V.2005, διαθέσιμο στο https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/PDF_Conv_197_Trafficking_Erev.pdf , ημ.πρόσβ.25/08/2015.

Department for Global Development, *Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation*, , Edita Västra Aros, 2003 , σελ.21 , διαθέσιμο στο <http://www.government.se/contentassets/326c82b44c784d67860d51420086cbe9/pove-ty-and-trafficking-in-human-beings>, ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

Ebobrah S. , *A critical analysis of the human rights mandate of the ECOWAS Community Court of Justice*, Research Partnership 1/2008, The Danish Institute for Human Rights, σελ.7, 16, 42, 47-49, διαθέσιμο στο https://docs.escr-net.org/usr_doc/S_Ebobrah.pdf , ημ.πρόσβ. 02/10/2015.

Food and Agriculture Organization (FAO), *The State of Food Insecurity in the World 2006*, διαθέσιμο στο <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/a0750e/a0750e02.pdf>

Global Slavery Index 2014 , διαθέσιμο στο http://d3mj66ag90b5fy.cloudfront.net/wp-content/uploads/2014/11/Global_Slavery_Index_2014_final_lowres.pdf, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

Mezmur, B.D., *The Sins of the 'Saviours': Child Trafficking in the Context of Intercountry Adoption in Africa*, Information Document No 2, June 2010, σελ.11-15 διαθέσιμο στο: <http://www.hcch.net/upload/wop/adop2010id02e.pdf>, ημ.πρόσβ 10/08/2015

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Contemporary Forms of Slavery*, Fact Sheet No. 14, ημ. Δημ. June 1991 διαθέσιμο στο <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=forcedlabor>, ημ.πρόσβασης 12/08/2015

Olagbegi – Olateru B., Ikpeme A., *Review of legislation and policies in Nigeria on Human Trafficking and Forced Labour*, Action Programme against Trafficking and Forced Labour in West Africa, International Labour Organization, σελ. 37-38, διαθέσιμο στο http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_083149.pdf , ημ.πρόσβ.02/10/2015.

Open Working Group Proposal for Sustainable Development Goals διαθέσιμο στο: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1579SDGs%20Proposal.pdf>, ημερ πρόσβ. 20/09/2015

Report of the Fourth World Conference on Women, 4-15 September 1995, A/CONF.177/20, (95/10/17) διαθέσιμο στο <http://www.un.org/documents/ga/conf177/aconf177-20add1en.htm> , ημ.πρόσβ.02/10/2015.

Report of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5-13 September 1994, A/CONF.171/13: Report of the ICPD(94/10/18) διαθέσιμο στο <http://www.un.org/popin/icpd/conference/offeng/poa.html> , ημ.πρόσβ.04/10/2015.

Richard A. *International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and Organized Crime*, DCI Exceptional Intelligence Analyst Program An Intelligence Monograph, Center for the Study of Intelligence, April 2000, διαθέσιμο στο <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf> , Σελ v-vii, ημ.πρόσβασης 17/07/2015.

The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Study on trafficking in persons in West Africa: an analysis of the legal and political framework for the protection of victims*, διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_Saddikh_Niass_en.pdf, ημ.πρόσβ.28/09/2015.

The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Summary of Regional and Sub-Regional Structures and Initiatives to Counter Trafficking in Persons*, 12/ 2010, διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_summary_structures_en.pdf , ημ.πρόσβ. 19/09/2015

The UN Refugee Agency , *2015 Trafficking in Persons Report – Syria*, refworld, διαθέσιμο στο <http://www.refworld.org/docid/55b73b9511.html>, ημ.πρόσβ. 11/10/2015.

UN, *Millennium Development Goals:2014 Progress Chart*, διαθέσιμο στο, http://www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/MDG%202014%20Progress%20Chart_English.pdf , ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

UN, *The Millennium Development Goals Report 2014*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/MDG%202014%20English%20web.pdf> , ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

UNESCO, *Girls' and Women's Right to Education* <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002278/227859e.pdf> , ημερ πρόσβ. 20/09/2015.

United Nations Children's Fund/United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights/Organization for Security and Cooperation in Europe-Office for the Democratic Institutions and Human Rights (UNICEF/UNOHCHR/OSCE-ODIHR), *Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe*, UNICEF, June 2002, διαθέσιμο στο <http://www.unicef.org/ceecis/Trafficking.Report.2005.pdf#search=%22Trafficking%20in%20Human%20Beings%20in%20Southeastern%20Europe.%22> , σ. Xiii, ημ.πρόσβ.10/08/2015

United Nations Office on Drugs and Crime, Division for Treaty Affairs, *Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*, United Nations, New York 2004, και ιδιαίτερα το Β' Μέρος: *Legislative guide for the implementation of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/pdf/crime/legislative_guides/Legislative%20guides_Full%20version.pdf, ημ.πρόσβ 24/08/2015.

United States of America, Department of State, *Trafficking in Persons Report*, 06/2014, διαθέσιμο στο <http://www.state.gov/documents/organization/226844.pdf> , ημ.πρόσβ.16/10/2015.

UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons*, ημ.δημ. 02/2009, διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Global_Report_on_TIP.pdf, ημ.πρόσβ. 20/08/2015

UNODC, *Organised Crime and Trafficking in Eastern Africa*, A Discussion Paper, , 11/2009, διαθέσιμο στο http://www.unodc.org/documents/easternafrika/regional-ministerial-meeting/Organised_Crime_and_Trafficking_in_Eastern_Africa_Discussion_Paper.pdf , ημ.πρόσβ. 22/09/2015.

World Food Programme, *The World Food Programme's Achievements in 2013*, διαθέσιμο στο <http://publications.wfp.org/en/apr/2013/> , ημ. πρόσβ. 29/09/2015.

Παπαγιαννοπούλου, Μ., *Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς*, Μελέτη, Κέντρο γυναικείων ερευνών και μελετών, Αθήνα, 2007, http://www.diotima.org.gr/wp-content/uploads/2013/01/TO_FAINOMENO_TOY_TRAFFICKING.pdf , ημ.πρόσβ.18/07/2015

Τσακλάγκανου Γ., *Η διεθνική σωματεμπορία – Trafficking*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα 2001, διαθέσιμο στο http://www.kethi.gr/attachments/153_DIETHNIKI_SOMATEMPORIA.pdf, ημ.πρόσβ. 24/08/2015.

V. Ηλεκτρονικές Πηγές

Community Court of Justice, *About Us*, διαθέσιμο στο http://www.courtecowas.org/site2012/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=5, ημ.πρόσβ.01/10/2015.

Consultancy Africa Intelligence, *Human Trafficking in Africa - A modern day evil*, διαθέσιμο στο http://www.consultancyafrica.com/index.php?option=com_content&view=article&id=233&Itemid=156, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

Global Initiative to Fight Human Trafficking, *About East Africa*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/about/east-africa.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

Global Initiative to Fight Human Trafficking, *South Asia*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/asia.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

Global Initiative to Fight Human Trafficking, *Europe*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/europe.html>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

Daily Sabay, Life, *Begging among children growing problem in Senegal*, ημ.δημ. 15/09/2015, διαθέσιμο στο <http://www.dailysabah.com/life/2015/09/16/begging-among-children-growing-problem-in-senegal>, ημ.πρόσβ. 30/09/2015.

Food and Agriculture Organization of the United Nations, διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/home/en/>, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

Food and Agriculture Organization of the United Nations, *Chile, China and Morocco join others in moving closer to eradicating hunger*, ημ.δημ. 16/06/2014, διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/news/story/en/item/235416/icode/>, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

Food and Agriculture Organization of the United Nations, *Economic and Social Development Department, The Economic Impact of HIV/AIDS*, διαθέσιμο στο <http://www.fao.org/wairdocs/ad696e/ad696e05.htm> ημ.πρόσβ. 19/09/2015.

Food and Agriculture Organization of the United Nations, *FAO and Post 2015*, διαθέσιμο στο http://www.fao.org/resources/infographics/infographics-details/en/c/266124/?utm_source=faohomepage&utm_medium=web&utm_campaign=featurebar%20s ημ.πρόσβ. 04/10/2015.

International Fund for Agricultural Development, *Who we are*, διαθέσιμο στο: <http://www.ifad.org/governance/index.htm>, ημ.πρόσβ. 04/10/2015.

International Fund for Agricultural Development, *What We Do*, διαθέσιμο στο <http://www.ifad.org/operations/index.htm>, ημ.πρόσβ.04/10/2015.

International Development Association (IDA), *What Is IDA?*, διαθέσιμο στο <http://www.worldbank.org/ida/what-is-ida.html>, ημ.πρόσβ.02/10/2015.

International Labour Organization, *Measuring decent work*, διαθέσιμο στο <http://www.ilo.org/integration/themes/mdw/lang--en/index.htm> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

International Institute for Environment and Development, *If we don't count the poor, the poor don't count*, διαθέσιμο στο <http://www.iied.org/if-we-dont-count-poor-poor-dont-count> , ημ.πρόσβ. 30/09/2015.

International Monetary Fund, *About IMF* , διαθέσιμο στο <http://www.imf.org/external/about/overview.htm> , ημ.πρόσβ.02/10/2015.

International Justice Project, *Ad Hoc tribunals – the ICTY and ICTR*, διαθέσιμο στο <http://internationaljustice.idebate.org/international-justice/backgrounders/courts/icty-ictcr> , ημ.πρόσβ.15/09/2015.

Interpol, *Types of human trafficking* διαθέσιμο στο <http://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Types-of-human-trafficking> , ημ.πρόσβ. 18/08/2015.

Millennium Project, *Goals, Targets, Indicators*, διαθέσιμο στο <http://www.unmillenniumproject.org/goals/gti.htm>, ημερ πρόσβ. 25/09/2015.

Poverties.org , *What is Poverty ?The Stakes of a Good Definition* , Research for social & economic development, ημ.δημοσίευσης 01/2011 διαθέσιμο στο <http://www.poverties.org/what-is-poverty.html>, ημ.πρόσβ. 12/09/2015.

Poverties.org, *Causes & Effects of Poverty On Society, Children & Violence*, Research for social & economic development, ημ.δημ. 03/2011 , διαθέσιμο στο <http://www.poverties.org/effects-of-poverty.html#womenpovertyeffects> , ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

Poverties.org, *Poverty and Crime: Breaking the Vicious Cycle*, Research for social & economic development, , ημ.δημ. 04/2011, διαθέσιμο στο <http://www.poverties.org/poverty-and-crime.html>, ημ.πρόσβ. 03/10/2015.

Soroptimist, *Best for Women, Sex/slavery/trafficking*, στο <http://www.soroptimist.org/trafficking/faq.html>, ημ.πρόσβ.16/10/2015.

Sustainable Development Knowledge Platform, *Open Working Group proposal for Sustainable Development Goals*, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgsproposal> , ημ.πρόσβ.26/09/2015.

Sustainable Development Knowledge Platform, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, διαθέσιμο στο <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> , ημ.πρόσβ. 28/09/2015.

The conversation, *Human trafficking in South Africa: an elusive statistical nightmare*, 16/07/2015, διαθέσιμο στο <http://theconversation.com/human-trafficking-in-south-africa-an-elusive-statistical-nightmare-43949> , ημ.πρόσβ.15/10/2015.

The Guardian , *Syria's war: 80% in poverty, life expectancy cut by 20 years, \$200bn lost* , ημ δημ. 12/03/2015, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/12/syrias-war-80-in-poverty-life-expectancy-cut-by-20-years-200bn-lost> , ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

The Guardian, *Which countries have the worst record for human trafficking? – interactive* , ημ.δημ. 20/06/2014, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/global-development/ng-interactive/2014/jun/20/countries-worst-record-human-trafficking> , ημ.πρόσβ. 15/09/2015.

UNESCO, *Education For All Goals*, διαθέσιμο στο <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all/efa-goals/> , ημερ πρόσβ. 22/09/2015.

UNiTe, *About UNiTE* διαθέσιμο στο: <http://www.un.org/en/women/endviolence/about.shtml> ημερ πρόσβ. 20/09/2015.

United Nations Children's Fund , *Social Inclusion, Policy and Budgeting*, διαθέσιμο στο: <http://www.unicef.org/socialpolicy/> , ημ. πρόσβ. 05/10/2015.

United Nations Children's Fund, *Who We Are*, διαθέσιμο στο: <http://www.unicef.org/about/> , ημ. πρόσβ. 05/10/2015.

United Nations Development Programme , *About the Poverty-Environment Initiative*, διαθέσιμο στο: <http://www.unpei.org/about-the-poverty-environment-initiative> , ημ.πρόσβ.02/10/2015.

United Nations Development Programme, *Our Work, Sustainable Development*, διαθέσιμο στο <http://www.undp.org/poverty/> , ημ.πρόσβ. 03/10/2015.

United Nations Development Programme, *Sustainable Development Goals, Eradicate Extreme Poverty and Hunger, Where do we stand?*, διαθέσιμο στο http://www.undp.org/content/undp/en/home/mdgoverview/mdg_goals/mdg1/#, ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

United Nations, *Millennium Goals*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/> , ημ.πρόσβ.20/09/2015.

United Nations, *Millennium Goals, Poverty*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml>, ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

United Nations Office on Drugs and Crime στο <https://www.unodc.org/> , ημ.πρόσβ. 14/09/2015.

United Nations Office on Drugs and Crime, *Human Trafficking FAQs*, , διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/faqs.html> , ημ.πρόβ. 18/08/2015.

United Nations Office on Drugs and Crime, *Human Trafficking*, <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html?ref=menuse>, ημ,πρόσβ. 14/07/2015.

United Nations Office on Drugs and Crime, *Nigeria launches anti-human trafficking campaign, as two Goodwill Ambassadors are named*, διαθέσιμο στο <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2012/October/nigeria-launches-anti-human-trafficking-campaign-appoints-goodwill-ambassadors.html> , ημ.πρόσβ. 15/10/2015.

UN News Centre , *UN urges G77+China to unite on combating poverty, climate change* , διαθέσιμο στο <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=48053#.VilmQX7hDIW> , ημ.πρόσβ. 26/09/2015.

UN.GIFT, *Trafficking for Forced Labour* διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-forced-labour.html> , ημ.πρόσβ. 01/08/2015

UN.GIFT, *Trafficking for sexual exploitation*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/about/trafficking-for-sexual-exploitation.html> , ημ.πρόσβ. 03/08/2015.

UN.GIFT, *Trafficking for Organ Trade*, διαθέσιμο στο <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-organ-trade.html> , ημ.πρόσβ.02/08/2015.

UN, *Global Issues, Women*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/en/globalissues/women/>, ημερ πρόσβ. 16/09/2015.

UN, *We Can End Poverty “Goal 3”*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/millenniumgoals/gender.shtml> , ημερ πρόσβ. 25/09/2015.

UN Women , *Global Norms and Standards: Ending Violence Against Women* , διαθέσιμο στο <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/global-norms-and-standards> , ημ. πρόσβ. 25/09/15

UN Women , *About us*, διαθέσιμο στο: <http://www.unwomen.org/en/about-us/about-un-women> ημερ πρόσβ. 25/09/2015.

UN Women, *CSW59/Beijing+20 (2015)*, διαθέσιμο στο <http://www.unwomen.org/en/csw/csw59-2015> , ημ.πρόσβ. 20/10/2015.

UN Women, *Fourth World Conference on Women*, διαθέσιμο στο <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html> , ημερ πρόσβ. 18/09/2015.

UN Women, *Women’s leadership and political participation*, διαθέσιμο στο <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

War Child, *Child Soldiers*, διαθέσιμο στο <https://www.warchild.org.uk/issues/child-soldiers>, ημ.πρόσβ. 10/08/2015.

World Bank IBRD - IDA , *Ending Extreme Poverty and Promoting Shared Prosperity*, ημ.δημ.19/04/2013, διαθέσιμο στο http://www.worldbank.org/en/news/feature/2013/04/17/ending_extreme_poverty_and_promoting_shared_prosperity , ημ.πρόσβ.02/10/2015.

World Bank IBRD – IDA, *International Bank for Reconstruction and Development*, ημ.δημ. 24/02/2015, διαθέσιμο στο <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTIBRD/0,,menuPK:3046081~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:3046012,00.html> , ημ.πρόσβ.02/10/2015.

World Bank IBRD - IDA, *Millennium Development Goals, Goal 1: Eradicate Extreme Poverty and Hunger by 2015*, διαθέσιμο στο http://www.worldbank.org/mdgs/poverty_hunger.html, ημ.πρόσβ. 25/09/2015.

World Bank, *Measuring poverty at the country level*, , διαθέσιμο στο <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:22397595~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:430367,00.html> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015.

World Bank, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview> , ημ.πρόσβ.25/08/2015.

World Food Programme, *Strategic Plan*, , διαθέσιμο στο <http://www.wfp.org/about/strategic-plan>, ημ.πρόσβ.30/09/2015.

World Health Organization , *Female genital mutilation*, Media Centre, , Fact sheet N°241, ημ.δημ. 02/2014 , διαθέσιμο στο <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/> , ημ.πρόσβ. 20/09/2015